

ANTTI KIVIJÄRVI & KONSTA HAPPONEN (TOIM.)

KESÄ JA KÄNNYKÄT

LASTEN JA NUORTEN VAPAA-AIKATUTKIMUS 2024

ANTTI KIVIJÄRVI & KONSTA HAPPONEN (TOIM.)

KESÄ JA KÄNNYKÄT

Antti Kivijärvi & Konsta Happonen (toim.)
Kesä ja kännykät. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Valtion nuorisoneuvosto
Nuorisotutkimusseura

Ulkoasun suunnittelu: Sole Lätti
Kannen kuva: Saara Myllynen
Kustannustoimitus: Elena Havukainen
Taitto: Tanja Konttinen
Tiivistelmän käännökset ruotsiksi ja englanniksi: Lingsoft

© Opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion nuorisoneuvosto,
Nuorisotutkimusseura ja tekijät

2025

ISBN 978-952-372-069-5
ISBN 978-952-372-070-1 (PDF)

Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 1455-268X (painettu), nro 79
Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2341-5568 (verkkojulkaisu), nro 79

Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 254
Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 191

Paino: PunaMusta, 2025

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	5
JOHDANTO: VAPAA-AIKA JA NUORUUS	7
<i>Antti Kivijärvi & Konsta Happonen</i>	7
Nuorten vapaa-ajan lähihistoria	7
Vapaa-aika palasteltuna	8
Vapaa-aika ja nuorisotutkimus	9
Vapaa-aika ja nuorisopolitiikka	10
Teoksen rakenne	11
 TILASTO-OSIO	 13
<i>Konsta Happonen & Antti Kivijärvi</i>	13
 AINEISTO JA MENETELMÄT	 15
Tiedonkeruu uudistui jälleen	15
Otanta	16
Kato ja harha	17
Kyselyvastaajat	18
 HARRASTAMINEN JA JÄRJESTÖKIINNITTYNEISYYS	 25
Ohjattu ja omaehtoinen harrastaminen	25
Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen	28
Harrastaminen eri väestöryhmissä	30
Harrastaminen ja hyvinvointi	35
Järjestökiinnittyneisyys	38
Eri järjestötyypit ja niihin kiinnittyminen	41
 AJANKÄYTTÖÄ JA OLEILUA	 45
Rento vapaa-aika	45
Ikä ja rento vapaa-aika	47
Rento vapaa-aika eri väestöryhmissä	49
 NUORISOKULTTUURIT JA MUSIIKKI	 51
Kiinnittyminen nuorisokulttuuriin ryhmiin	51
Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit	56
Musiikkimaku ja musiikkisuhteet	59
 KESÄNVIETTO	 67
Nuorten kesälomat	67
Kesä tekemisinä	68
Kesä kokemuksina	72
Kesätyöt	73
 MEDIA, SOSIAALINEN MEDIA JA ÄLYPUHELIMET	 83
Median käyttö	83
Sosiaalinen media ja älypuhelimet	88
Sosiaalisen median käytön yleisyys	90
Keitä somessa seurataan?	93

Mihin ja miten somea käytetään?	95
Puhelimet ja valvonta	103
Mobiililaitteet peruskoulussa	105
SOSIAALISET SUHTEET JA HYVINVOINTI	107
Ikätoverisuhteet ja yhteisökiinnikkeet	107
Tyytyväisyys	111
LÄHTEET	115
LIITTEET	131
Liite 1. Kyselylomake	131
Liite 2. Ositteiden otoskoot, painotetut otoskoot ja painokertoimet	143
TIETEELLISET ARTIKKELIT	145
 ”ME OLLAAN NUORISO, ME OLLAAN TULEVAISUUS”: KATSAUS 2020-LUVUN RAP- JA HIPHOP-NUORIIN <i>Elina Westinen, Antti Kivijärvi & Annaliina Pahkala</i>	147
 NUORTEN KESÄNVUETTO JA ERIITYMINEN: KESÄLLÄ KAIKKI ON TOISIN? Sonja Kosunen, Venla Bernelius & Konsta Happonen	163
 PERUSLOMAA, ROADTRIPPEJÄ, KUKKUMISTA JA NUKKUMISTA. LOMAN MERKITYKSIÄ NUORILLE MAALLA JA KAUPUNGISSA Sinikka Aapola-Kari & Päivi Armila	181
 SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTÖN YHTEYS KOETTUUN HYVINVOINTIIN SUOMESSA ASUVIEN NUORTEN KESKUUDESSA Konsta Happonen & Janne Matikainen	195
KIRJOITTAJAT	215
TIIVISTELMÄ	217
SAMMANDRAG	219
ABSTRACT	221

Vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus on yksi askel vapaa-aikatutkimusten pitkässä jatkumossa. Riippuu katsantokannasta, kuinka pitkälle jatkumon nähdään ulottuvan. Ensimmäinen Nuorten vapaa-aikatutkimus julkaistiin vuonna 2009. Tätä ennen, vuosina 1999 ja 2001 julkaistiin Nuorten järjestökiinnittyneisyyttä tarkastelleet raportit. Lisäksi jo vuonna 1958 julkaistiin vapaa-aikatutkimuksen esikuva – Erik Allardtin ja kumppaneiden tutkimus *Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne*.

Tämän teoksen tehtävänä on sekä rakentaa vanhan päälle ja tarkastella ajassa tapahtuneita muutoksia, että tuottaa kokonaan uutta tietoa. Lähtökohtana on yleistettävän ja luotettavan tiedon muodostaminen tutkijoiden, päätöksen tekijöiden ja nuorten parissa toimivien ammattilaisten käyttöön. Toisin sanoen tiedon tulisi olla akateemisesti kestävä ja nuorisopoliittisesti ajankohtaista.

Ajassa tapahtuneita muutoksia analysoidaan suhteessa harrastamiseen, järjestöissä toimimiseen, mediankäyttöön ja jossain määrin myös nuorisokulttuuriin kiinnostuksenkohteisiin. Havainnot kertovat niin pysyvyyksistä kuin muutoksistakin. Nuoret harrastavat edelleen paljon mutta aiempia vuosikymmeniä enemmän aikuisohjauksessa. Nuorten järjestökiinnittyneisyyden määrissä ei ole tapahtunut dramaattisia muutoksia, mutta tänä päivänä järjestökiinnittyneisyys liittyy yhä useammin liikuntaan ja urheiluun sekä koskee lapsia ja varhaisnuoria nuorten aikuisten sijaan. Media on edelleen keskeinen osa nuorten arkea mutta yhä moninaisemmin tavoin ja sellaisten digitaalisten alustojen välityksellä, jotka eivät ole perinteisten instituutioiden hallittavissa. Nuorisokulttuuriset kiinnostuksenkohteet linkittyvät edelleen vahvasti musiikkiin ja erilaisiin harrasteisiin, mutta eivät

ole kovin vahvasti sidoksissa nuorten yhteiskunnallisiin asemiin – jos ovat olleet aiemminkaan.

Uutta tietoa on tuotettu erityisesti kesänvietosta ja digitaalisen median käytöstä. Näistä teemoista syntyi myös teoksen Yleisradion vanhaa mainoslausesta mukaileva nimi, kesä ja kännykät. Kesänvieron tarkastelu avaa uudenlaisen ikkunan suomalaisen yhteiskunnan eriarvoisuuksiin. Nuorten kokemukset ja mahdollisuudet vaihtelevat taustan ja olosuhteiden mukaan. Digitaalisen tai sosiaalisen median käytöstä on toistaiseksi enemmän vahvoja näkemyksiä kuin vankkaa tutkimustietoa. Tässä teoksessa tietoa pyrittiin tuottamaan nuorten omien kokemusten kautta. Tällä tavoin tarkasteltuna sosiaalinen media näytetään pelkkien haittavaikutusten sijaan pääosin neutraalina ja arkisena asiana.

KESÄ: OMAEHTOISUUDEN AIKA JA ERIARVOISUUDEN PEILI?

Kesä on nuorille erityistä aikaa. Monille se tarjoaa hengähdystauon arjesta ja mahdollisuuden omaehtoiseen tekemiseen, kuten matkustamiseen, harrastamiseen ja yhdessäoloon läheisten kanssa. Helsingin nuorisopalveluiden käyttämä slogan *”Keksi tekemistä ennen kuin joku muu keksii”* kiteyttää osuvasti sen, mitä kesä voi parhaimmillaan nuorelle olla: aikaa, jolloin saa itse määritellä tekemisensä.

Kaikille kesä ei ole hengähdystauko. Monelle nuorelle se on ennen kaikkea mahdollisuus tehdä töitä. Kesätyö tarjoaa osallisuutta, työelämätaitojen oppimista ja tilaisuuden löytää omia vahvuuksia. Myös rahan ansaitseminen mahdollistaa nuorille itselleen merkityksellisiä asioita.

Siksi on huolestuttavaa, että tämän tutkimuksen mukaan kesätyön saaminen ei ole kaikille

nuorille itsestäänselvyys. Moni jää kesätöiden ulkopuolelle, vaikka haluaisi tehdä töitä. Eri-tyisesti muunkieliset nuoret ja ne, joilla ei ole aiempaa työkokemusta, kohtaavat esteitä, jotka eivät liity heidän osaamiseensa vaan rakenteisiin: kielivaatimuksiin, suhteiden puutteeseen ja epäluottamukseen työmarkkinoiden oikeudenmukaisuutta kohtaan. Tämä on havainto, johon on reagoitava.

Kyse ei ole ei ole vain yksilöiden ongelmasta, vaan yhteiskunnallisesta epäkohdasta. Meidän on varmistettava, että jokaisella nuorella, joka haluaa tehdä kesätöitä, on siihen mahdollisuus. Tämä tarkoittaa myös positiivista erityiskohtelua: tukea niille, joilla ei ole aiempaa työkokemusta, ja esteiden purkamista muunkielisten nuorten tieltä. Kesätyö voi olla ratkaiseva askel kohti luottamusta, osallisuutta ja uskoa omaan tulevaisuuteen.

Nuorten tulevaisuususkko ei synny tyhjästä. Se rakentuu kokemuksista, mahdollisuuksista ja luottamuksesta. Tähän tarvitaan konkreettisia toimia. On tärkeää, että tutkimustieto ohjaa päätöksentekoa ja toimii välineenä nuorten yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kesätyömahdollisuuksien tarjoaminen on aikuisten, eli esimerkiksi kuntien, yritysten ja järjestöjen, yhteinen vastuu. Avataan ovia ja madalletaan kynnyksiä. Kesä ei saa olla eriarvoisuuden aikaa.

NUORUUDEN TUTKIMUS SYNTYY YHTEISTYÖNÄ

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus on toteutettu valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusseuran yhteistyönä. Vuoden 2024 tutkimuksessa painottuvat kulttuuriset teemat, kuten musiikki ja mediankäyttö, minkä vuoksi suunnitteluun on osallistunut myös opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto. Tutkimuksen toteutuksessa on ollut mukana joukko tutkijoita, asiantuntijoita ja tieteellisten artikkeleiden kirjoittajia, ja kyselyaineiston keruusta ja koostamisesta on vastannut Iro Research.

Julkaisun toteutuminen on vaatinut kustannustoimittajan, taittajan, viestinnän ammattilaisen, kansitaiteilijan ja painotalon osaamista.

Vaikka teoksen taustalla on laaja joukko, vastaavat kirjoittajat ja toimittajat viime kädessä kaikista sisällöllisistä virheistä ja kömmähdyksistä. Kii-tämme lämpimästi kaikkia mukana olleita. Yhteisenä tavoitteenamme on tuottaa luotettavaa ja ajankohtaista tietoa, ja tämä tutkimus on osa jatkuvaa työtä sen eteen, että nuorten ääni kuuluu ja heidän arkeaan ymmärretään päätöksenteossa.

Antti Kivijärvi
Erikoistutkija, Nuorisotutkimusseura

Konsta Happonen
Tilastotutkija, Nuorisotutkimusseura

Anni Kiiski
vs. pääsihteeri, valtion nuorisoneuvosto

Arkiajattelussa vapaa-ajan määrittely on usein vaivatonta. Vapaa-aika on kaikkea sitä, mitä jää jäljelle työhön tai opiskeluun ja nukkumiseen käytetyn ajan jälkeen. Keskustelua vapaa-ajasta ei ole kuitenkaan syytä päättää tähän. Mitä on vapaa-aika, jos ei ole palkkatyötä eikä opiskelupaikkaa? Missä määrin vapaa-ajan voi ylipäättään erottaa työstä tai opiskelusta? Onko vain yhdenlaista vapaa-aikaa, vai pitäisikö vapaa-aikaa nähdä moniulotteisemmin? Tulisiko vapaa-aikaa tarkastella mitattavana aikana, tekemisinä vai kokemuksina?

Edelliset kysymykset tekevät näkyväksi, kuinka yksinkertaiselta vaikuttavan käsitteen pinta-puolinenkin kyseenalaistaminen avaa uusia ajatuskulkuja. Kysymyksiin vastaaminen edellyttää syvempää ymmärrystä vapaa-ajan käsitteestä ja kriittistä etäisyyttä arkiajattelusta. Käsitteellisen keskustelun jälkeen vapaa-aikaa on helpompi jäsentää osana tämän päivän suomalaista yhteiskuntaa sekä lasten ja nuorten arkea.

NUORTEN VAPAA-AJAN LÄHIHISTORIA

Arkinen tapa ymmärtää vapaa-aika työn tai opiskelun vastakohtana on verrattain uusi ja liittyy modernisaatiokehitykseen. Tämänkaltaisen ymmärrys on muodostunut palkkatyöyhteiskunnan synnyn ja koulutusjärjestelmän kehityksen seurauksena (Roberts 1983, 47–50; Rojek 1995; Ollila 2000; Liikkanen 2021). Esimerkiksi 1800-luvun suomalaisessa maatalousyhteiskunnassa arki elettiin pääsääntöisesti kodin piirissä eivätkä päivittäistä elämää rytmittäneet siirtymät kodin ja työpaikan tai koulun välillä. Koulutusjärjestelmän nopea kehittyminen 1900-luvun aikana irrotti lapset ja nuoret kotien ja maataloustöiden

piiristä osaksi vertaisiyhteisöjä erottaen samalla opiskelun ja vapaa-ajan toisistaan sekä tilallisesti että ajallisesti (Malinen & Tamminen 2022).

Toisen maailmansodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ottivat vapaa-ajallaan kaupunki- ja taajamatiloja sekä kansainvälisiä populaarikulttuureja haltuun. Viimeistään tuolloin syntyi niin sanottu ”nuoriso-ongelma”, jonka katsottiin edellyttävän aikuisyhteiskunnan ratkaisuja (Allardt ym. 1958; Salasuo & Seuri 2024). Kehitys johti julkisen vallan ja järjestökentän lisääntyneisiin tuki- ja kontrollipyrkimyksiin, jotka ovat osaltaan olleet luomassa puitteita tämän päivän ohjattuun harrastamiseen, nuorisotyöhön ja kasvatuksellisuuteen perustuvalla nuorten vapaa-ajan maailmalle (Nieminen 1995; Salasuo 2021a).

Lasten ja nuorten vapaa-aikaa koskeva keskeinen 1900-luvun jälkipuoliskon muutos koskeekin sen lisääntyneitä hallintapyrkimyksiä. On väitetty, että vapaa-ajasta on tullut aikuisjohtoisempaa ja vahvemmin harrastuksiin perustuvaa. Erityisesti yhteiskuntamaantieteellisissä tutkimuksissa on puhuttu ”takapenkki-” ja ”kuplamuovisukupolvista” (Karsten 2005; Malone 2007). Käsitteillä viitataan kehityskulkuun, jota määrittävät kaupungistuminen ja lisääntynyt turvallisuushakuisuus. Lasten ja nuorten vapaa ja omaehtoinen liike omilla asuinalueilla on vähentynyt, ja yhä suurempi osa vapaa-ajasta vietetään joko kotona tai ohjatuissa harrastuksissa vanhempien kydytsemänä. Ainakin varakkaissa kodeissa nuoria on houkutellut jo 1980-luvulta lähtien uusi viihdeelektroniikka esimerkiksi äänentoistolaitteiden, tietokoneiden, pelikonsolien ja viimeisimpänä mobiililaitteiden muodoissa (esim. Rojek 1995, 7; ks. myös Sokka ym. 2025). Suomessa toteutetuissa liikuntatutkimuksissa onkin todettu, kuinka lasten ja nuorten osallistuminen liikuntaseurojen

toimintaan on lisääntynyt liikunnan kokonaismäärän samalla vähentyessä (esim. Zacheus 2008; Lounassalo ym. 2025). Liikunta tapahtuu sille erikseen varatuissa tiloissa arkiliikunnan vähentyessä (vrt. Husu ym. 2023, 42–43).

Lasten ja nuorten arkiliikunta ja omaehtoinen liikkuminen ei todennäköisesti ole vähentynyt ainoastaan harrastamiskulttuurin ja viihdeteknologian kehityksen myötä, vaan joidenkin tutkijoiden mukaan kyse on myös kaupunkimaisten vapaa-ajantilojen ”tiukentumisesta” (esim. Franck & Stevens 2007). Käytännössä tämä tarkoittaa kaupunkitilojen lisääntynyttä kaupallistumista ja turvallisuushakuisuutta. Nuorille avoimia ja monikäyttöisiä tiloja on yhä vähemmän, kun kaupungit suunnitellaan autoilun, ripeiden siirtymien ja ostosten tekemisen helpottamiseksi. Yhdysvaltalaisutkija Herb Childress (2004) nimeääkin nuoret ”metsästäjä-keräilijöiksi”, jotka joutuvat jatkuvasti hakemaan paikkaansa varakkaalle aikuisväestölle suunnitelluissa kaupunkitiloissa (vrt. Tani 2011; Saarikkomäki 2017).

Edellä kuvatut kehityskulut ovat johtaneet merkittäviin muutoksiin lasten ja nuorten vapaaajassa. Oleilu ja liike kaveriporukoissa ovat oletettavasti vähentyneet ohjatun harrastamisen ja kotona vietetyn ajan lisääntyttyä. Myönteisen tulkinnan mukaan seurauksena on ollut vähentynyt alkoholin kulutus (Raitasalo 2024; ks. myös Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 84–86) ja laskeva nuorisorikollisuus (Suonpää, Raeste & Saartenoja 2024). Kääntöpuoleksi voi nähdä vähentyneen arkiliikunnan, ikätoveriyhteisöllisyyksien ja hauskanpidon vajeet hengailumahdollisuuksien kaventuessa sekä suorituspainneiden siirtymisen myös vapaa-ajalle (esim. Koskela 2009; Laine, Kauppinen & Malm 2023).

VAPAA-AIKA PALASTELTUNA

Vapaa-aikatutkija Mirja Liikkasen (2021) mukaan vapaa-aikaa voi lähestyä monin tavoin (kansainvälisestä keskustelusta ks. esim. Rojek 2010). Suomenkieliselle sanalle ”vapaa-aika” löytyy kehnosti synonyymeja, mutta englanninkieliset sanat *free-time*, *spare time*, *leisure* ja *recreation* tuovat

paremmin esille käsitteen erilaisia ulottuvuuksia (vrt. Liikkanen 2009, 10). *Free-time* viittaa ylijäämääikaan koulun tai työn ja muiden välttämättömien toimintojen (esim. nukkuminen) jälkeen. Tutkimuksen näkökulmasta kyse on ajankäytöstä ja sen laskemisesta, mihin ihmiset käyttävät vapaata aikaansa. Myös *spare time* kuvaa mitattavaa aikaa rajatusta näkökulmasta. Suomeksi kyse voisi olla ”joutoaajasta”. Jos *free-time* ja *spare time* ilmentävät vapaa-ajan määrällisiä ulottuvuuksia, niin *leisure* on laadullisempi ilmaus, joka viittaa kii-reettömyyteen ja miellyttävyyteen. Niin sanotun *leisure*-tutkimuksen kohteena onkin usein vapaa-ajan kokemukselliset ulottuvuudet tai turismiin liittyvien ilmiöiden tarkastelu. Sanaa *recreation* voidaan käyttää samaan tapaan, mutta termeillä on myös eronsa. Siinä missä *leisure* viittaa oleiluun ja rentoutumiseen, tarkoittaa *recreation* tyypillisesti aktiivista ja ehkä tavoitteellistakin tekemistä sekä virkistäytymistä näitä tarkoituksia varten suunnitelluissa tiloissa.

Lähihistorian ja englanninkielisten termien avulla vapaa-aika avautuu arkiymmärrystä hienojakoisemmin. Voi ajatella, että joutilaisuuden ja pelkän levon tai nautintojen (*spare time* ja *leisure*) sijaan tämän päivän vapaa-ajassa painottuvat enemmän ajankäytön (*free-time*) hyödyt ja erilaiset, usein maksulliset aktiviteetit (*recreation*). Samalla voi huomauttaa, että tässä tutkimuksessa painopiste on enemmän vapaa-ajan kokemuksellisissa ulottuvuuksissa (*leisure* ja *recreation*) kuin ajankäytön mittaamisessa (*free-time* ja *spare time*).

Nämä luonnehdinnat auttavat alkuun vapaa-ajan jäsentämisessä mutta eivät vie maaliin saakka. Vapaa-ajan ”palastelua” on syytä jatkaa pidemmälle. Toinen keskeinen jäsennys on erottelu omaehtoisen ja ohjatun tai strukturoimattoman ja strukturoidun vapaa-ajan välillä. Tämänkaltaisia jaotteluja on tehty jo pitkään lasten ja nuorten vapaa-aikaa käsitelleissä tutkimuksissa (Meeks & Mauldin 1990; Kim ym. 2020) ja nuorisorikollisuutta selittävässä kriminologisissa analyyseissa (esim. Gerstner & Oberwittler 2018; Frøyland, Bakken & von Soest 2020). Samankaltainen jäsennys on tunnistettavissa esimerkiksi Nuorisotutkimusseuran 15 vuoden takaisen teoksen

otsikossa *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään* (Määttä & Tolonen 2011). ”Annettu” viittaa aikuisohjattuun tai muuten strukturoituun vapaa-aikaan ja ”otettu” sekä ”itse tehty” omaehtoisempiin vapaa-ajan ulottuvuuksiin. Samalla otsikko vihjaa nuorten marginaalisesta asemasta aikuisten hallitsemassa yhteiskunnassa: joskus vapaa-aikaa täytyy tehdä itse tai ottaa tiloja haltuun oleilua tai tekemistä varten. Käytännössä tämä voi tarkoittaa linja-autoaseman edustan käyttämistä skeittaukseen tai kaupan tuulikaappia kavereiden tapaamiseen. Myös hengailu on usein itse tehtyä ja enemmän tai vähemmän otettua vapaa-aikaa, jossa nuoret ottavat kavereiden kanssa esimerkiksi jonkin läpikulkuun tarkoitetun tilan haltuun vain oleilua varten – ainakin hetkellisesti (esim. Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Kivijärvi 2014; Laine ym. 2023).

Poiketen jossain määrin omaehtoisen ja ohjatun vapaa-ajan jaottelusta vapaa-aikatutkija Robert Stebbins (esim. 2001; ks. Suomessa Berg 2015) erottelee toisistaan vakavan ja rennon vapaa-ajan (*serious* ja *casual leisure*). Vakavaa vapaa-aikaa leimaavat pitkäjänteisyys, tavoitteellisuus ja yhteisen kulttuurin määrittämät yhteisöt sekä identiteetin muodostuminen. Nuorten näkökulmasta vakavan vapaa-ajan kriteerit täyttyvät tyypillisesti kilpaurheilu- tai taideharrastuksissa, mutta kyse voi olla myös omaehtoisuudesta, esimerkiksi musiikkiharrastuksesta tai digitaalisten pelien ympärille muodostuneista yhteisöistä. Rento vapaa-aika on puolestaan lyhytjänteisempää ja liittyy usein nautinnontavoitteluun. Rentoon vapaa-aikaan ei kuulu määrätietoinen harjaantuminen, vaan kyse on ennemminkin oleilusta, pelailusta ja viihteestä – yksin tai yhdessä toisten kanssa. Tällä tavoin se linkittyy omaehtoiseen vapaa-aikaan ja erityisesti hengailuun.

VAPAA-AIKA JA NUORISOTUTKIMUS

Sosiologi Ken Roberts (1983, 1) esitti jo 1980-luvulla, että sekä kaupalliset että julkiset vapaa-ajan toimijat ovat toisesta maailmansodasta lähtien keskittyneet erityisesti nuoriin. Lisäksi hän väitti, että nuorilla on keskimäärin enemmän

vapaa-aikaa kuin vanhemmilla ikäluokilla (mt., 54–55). Myöhemmin Suomessa toteutetuissa empiirisissä tutkimuksissa on todettu, että nuoret pitävät vapaa-aikaa muita ikäluokkia tärkeämpänä elämänalueena (Liikkanen, Hanifi & Hannula 2005, 12; Helve 2009, 253; Vaarama ym. 2010).

Nuoria voinee toisin sanoen pitää vapaa-ajan ikäluokkana. Nuoruutta voikin tarkastella yhteiskunnallisena asemana, jossa vapaa-ajan rooli on keskeinen. Erityisesti koulun aloittamisen jälkeen lapset alkavat irtaantua vanhempiensa ja kotiensa vaikutuspiiristä muodostaen entistä enemmän omia yhteisöjään ja ajanvieton tapojaan. Samaan aikaan useimmat lapset ja nuoret eivät ole kiinnittyneitä työmarkkinoiden tai itse perustettujen perheiden kaltaisiin aikasyöppöihin.

Vapaata aikaa käytetään ohjattuihin harrastuksiin, omaehtoiseen tekemiseen ja ikätovereidensä kanssa oleiluun. Ikätovereidensä kohonnutta merkitystä nuoruusvuosien aikana on tuotu esille lukuisissa tutkimuksissa (esim. Pääkkönen 2006, 46; Melkas 2009, 35–39; Myllyniemi 2008, 72–73; Kivijärvi & Korkiamäki 2023). Tämä ei ole yllättävää, sillä koulujen ohella monissa nuorten vapaa-ajan tiloissa ollaan toisten nuorten kanssa. Esimerkiksi useimmat nuorille kohdennetut ohjatut harrastukset ja nuorisotalot perustuvat ryhmän osana toimimiseen.

Nuoruusvuosien vapaa-aikapainotuksen ja ”kaveri-intensiivisyyden” voi tunnistaa myös nuorisotutkimuksen perinteessä. Nuorisotutkimuksessa on erotettu kaksi isoa haaraa: siirtymien ja kulttuurien tutkimus (esim. Woodman & Bennet 2015; ks. Suomessa myös Aaltonen & Kivijärvi 2017). Huomautettakoon, että kyse on analyyttisestä jaottelusta, joka ilmenee harvoin puhtaana yksittäisissä tutkimuksissa. Siirtymätutkimuksessa keskitytään nimensä mukaisesti siirtymiin koulutusjärjestelmän sisällä tai kohti työmarkkinoita. Siirtymien toteutumista on tarkasteltu tyypillisesti määrällisin kysely- ja rekisteriaineistoin. Kulttuurien tutkimus painottuu puolestaan vahvemmin instituutioiden ulkopuolelle tai reunoille ja nuorten vapaa-aikaan sekä ikätoveriyhteisöihin. Perinteisesti kyse on ollut nuorten ”alakulttuurien” tutkimuksesta,

jonka juuret ulottuvat 1920-luvun Chicagoon (esim. Trasher 1927) sekä 1960- ja 1970-lukujen Britanniaan (esim. Hall & Jefferson 2006). Nuorten alakulttuureja tai eri tavoin nimettyjä ikätoverisuhteita tai -yhteisöjä sekä vapaa-aikaa on ollut vaikeampi ottaa tutkimuksellisesti haltuun määrällisin menetelmin. Kulttuurisen tradition tutkimukselle ovatkin leimallisia laadullisemmat menetelmät etnografoista erilaisiin haastattelututkimuksiin. Olennaista on ollut ymmärtää nuorisokulttuureja ja vertaisuutta nuorten omista näkökulmista käsin.

Edellä kuvatusta traditiosta käsin Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimusta voi tarkastella erityisenä tutkimuksellisenä instrumenttina – strukturoituna lomaketutkimuksena, joka kuitenkin kiinnittyy nuorisotutkimuksen kulttuuriseen virtaukseen. Ensisijaisena tehtävänä on tuottaa valtakunnallista tietoa lasten ja nuorten harrastamisen ulottuvuuksista, vapaa-ajan vietosta ja mieltymyksistä, nuorisokulttuurisista kiinnostuksen kohteista sekä mediankäytön merkityksistä.

VAPAA-AIKA JA NUORISOPOLITIikka

Kuten aiemminkin on todettu (esim. Salasuo 2021b, 9), asettuu tämä kyselytutkimus osaksi pitkää jatkumoa. Samalla tai lähes samalla nimellä Vapaa-aikatutkimuksia on tehty vuodesta 2009 alkaen (Myllyniemi 2009), ja myöhemmin niitä on toteutettu varsin säännöllisesti (Myllyniemi & Berg 2013; Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016; Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a; Salasuo 2021c; Aapola-Kari 2023). Lisäksi vuosien 2018 ja 2022 Vapaa-aikatutkimusten ohessa julkaistiin erillisnäytteisiin perustuneet tutkimukset toimintarajoitteisten nuorten liikuntaharrastamisesta (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019b) ja saamelaisnuorten vapaa-ajasta (Salasuo, Lehtonen & Tarvainen 2023).

Käsillä olevan tutkimuksen taustalla on myös tätä varhaisempia tutkimuksia. Vuosituhannen vaihteessa silloisen opetusministeriön yhteydessä toimineen nuorisoasiain neuvottelukunnan toimeksiannosta toteutettiin kaksi nuorten ”järjestökiinnittyneisyyttä” selvittänyttä raporttia

(Nurmela 1998; Pehkonen 2001). Nuorten järjestökiinnittyneisyyttä ja ikätoveriyhteisöjä tarkasteltiin kuitenkin jo suomalaisen sosiologian pioneerin Erik Allardtin ja kumppaneiden tutkimuksissa 1950-luvulla (esim. Allardt ym. 1958). Tutkimusten historia kertoo osaltaan aikuisyhteiskunnan huolista. Modernisaatiokehityksen on kenties pelätty heikentävän lasten ja nuorten perinteisiä yhteisösiteitä, tässä tapauksessa osallistumista järjestöjen toimintaan. Tämänkaltaisen jälkimodernin yhteiskunnan diagnoosi ja ”vakaavan” vapaa-ajan uhattu asema tunnistettiin myös vuoden 1998 järjestökiinnittyneisyysraportissa:

Uhkana on perinteinen kansalaistoiminnan kuihtuminen, kun se ei enää tarjoa ”ajan henkeä” vastaavaa kanavaa toiminnalle. Kansalaisten tarpeet moninaistuvat ja sen myötä kansalaisyhteiskunnan sirpaloituminen kasvaa. [– –] Merkittävänä laadullisena seurauksena kansalaisaktiivisuus toteutuu yksilöllisesti ”elämän pienissä projekteissa”, joilla on selkeä ajallinen kesto ja tavoite ja joilla on toimijalle välitön henkilökohtainen merkitys. (Nurmela 1998, 3.)

Huolet ovat osoittautuneet jossain määrin aiheettomiksi, sillä nuorten järjestökiinnittyneisyydessä on havaittu vain niukasti määrällisiä muutoksia (ks. alaluku Järjestökiinnittyneisyys tässä teoksessa). Toki järjestökenttä on muuttunut paljon vuosikymmenten aikana, ja voi olla, että nuorten kiinnittymisen tavat ovat muuttuneet. Tämänkaltaisiin laadullisempiin kysymyksiin kyselyaineistojen aikasarjat antavat niukasti vastauksia.

Tämän päivän nuoriin liittyvät huolet eivät näytä koskevan niinkään järjestöosallistumista. Esimerkiksi valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa vuosille 2024–2027 (OKM 2024) toimenpiteiden kohteiksi valikoituivat enemminkin työn ja koulutuksen ulkopuolisuus, mielenterveyden edistäminen ja turvallisuuskysymykset. Samaisessa politiikkaohjelmassa järjestöt näyttäytyvät pikemminkin palvelujen tuottajina kuin kansalaistoiminnan ja yhteisösiteiden alustoina. Kunnallisen nuorisotyön tehtäväksi

ainakin lainsäädännössä (Nuorisolaki 1285/2006) määrittyy puolestaan kasvatuksellisten tavoitteiden – esimerkiksi ”aktiivisen kansalaisuuden” ja ”sosiaalisen vahvistamisen” – tuominen nuorten vapaa-ajan kentille.

Ajankohtaiset vapaa-aikaa koskevat nuorisopoliittiset keskustelut kiteytyvät Suomen harrastamisen malliin ja Petteri Orpon hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto 2023, 95) esitettyihin ajatuksiin harrastamisen tärkeydestä. Pyrkimyksenä on taata kaikille nuorille jokin harrastus, minkä uskotaan auttavan esimerkiksi eriarvoisuuteen, yksinäisyyteen, hyvinvoinnin vajeisiin ja nuorisorikollisuuteen liittyvissä ongelmissa (ks. myös Toivola & Itäni 2025). Lopulta kyse lieenee pyrkimyksestä strukturoida lasten ja nuorten vapaa-aikaa lisäämällä ohjattua harrastustarjontaa. Osin näistä syistä harrastamiseen liittyvät kysymykset ja niiden analysointi ovat viime vuosien aikana hukanneet valtaosan myös Vapaa-aikatutkimusten kyselylomakkeista ja julkaisujen sivuista. Harrastamista tulkitaan herkästi lasten ja nuorten hyvinvoinnin osoittimena.

Nuorisopolitiikan ja erityisesti harrastamisen Suomen mallin keskeisenä tavoitteena on tasata taloudellisia ja sosiaalisia eriarvoisuuksia harrastamisen mahdollisuuksien osalta. Erityisesti ohjattujen liikuntaharrastusten kustannukset ovat kasvaneet jo pitkään (Puronaho 2014; myös Telama ym. 2009), eikä kehityskulun käännettä ole näköpiirissä. Syynä tähän ovat ainakin ohjauksen ammatti- maistuminen, harjoituskertojen lisääntyminen sekä sali- ja kenttävuokrien nousu (esim. Aarresola ym. 2022, 12). Taloudellisten seikkojen ohella lasten ja nuorten harrastamiseen liittyy myös alueellisia ja sosiaalisia kysymyksiä. Alati kaupungistuvassa Suomessa pienten paikkakuntien harrastusmahdollisuuksien kirjo on joko vähäinen tai olematon, jolloin liikenneyhteyksien, matka-aikojen ja huoltajien kuljetusmahdollisuuksien merkitys korostuu (esim. Armila ym. 2024). Sosiaaliset kysymykset puolestaan voivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kaikissa perheissä tavoitteelliseen harrastamiseen osallistumista ei pidetä yhtä tärkeänä. Myös monille lapsille ja nuorille itselleen kilpailemiseen tai asiakassuhteeseen perustuva harrastaminen voi olla

vierasta (esim. Spaaij 2012). Lisäksi on lukuisia tutkimushavaintoja siitä, että erityisesti vähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret kohtaavat harrastuksissaan epäasiallista kohtelua (Huhta 2013; Berg & Kokkonen 2016; Peltola & Kivijärvi 2017).

Havaituista ongelmista huolimatta nuorten vapaa-ajan organisointi nähdään lääkkeenä heihin liitettyjä huolia vastaan, joita ovat tänä päivänä ainakin vähentynyt arkiliikunta, liialliseksi nähty ”ruutu-aika” joidenkin sosiaalisen median sovelusten parissa sekä koettujen mielenterveyden vajeiden ja poliisiin tilastoimien väkivaltatapaus- ten lisääntyminen. Useimpiin luetelluista huolista liittyy polarisaatio, ongelmien kasautuminen pienemmälle joukolla. Kriittisesti voi esittää, että laajoihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin tarttuminen vapaa-ajan ja harrastamisen kautta on verrattain halpa keino yksilön vastuuta korostavassa ajassa, jota leimaavat julkisen ja kolmannen sektorin supistaminen sekä sosiaalietuuksien leikkaukset. Yhteiskunta- ja nuorisopoliittiset odotukset lasten ja nuorten vapaa-aikaa kohtaan ovat isot.

TEOKSEN RAKENNE

Tässä teoksessa lasten ja nuorten vapaa-aikaa tarkastellaan monista eri näkökulmista. Julkaisun avaavassa tilasto-osiossa esittelemme kyselytutkimuksen keskeisimmät tulokset. Aloitamme tulosten raportoinnin Vapaa-aikatutkimusten kenties perinteisimmistä teemoista, harrastamisesta ja järjestökiinnittynyydestä. Toiseksi tarkastelemme vähemmän strukturoitua ja rennompaa vapaa-aikaa erilaisissa vapaa-ajan tiloissa vietetyn ajan näkökulmista. Kolmanneksi esitämme tuloksia nuorisokulttuureihin kiinnittymisestä ja musiikkisuhteista. Neljännessä osiossa tarkastelemme varsin vähän tutkittua mutta tärkeää elämänaluetta, nuorten kesänviettoa. Viidenneksi tarkastelemme nuorten median ja erityisesti sosiaalisen median käyttöä. Kuudenneksi ja tilastoosion päätteeksi esittelemme nuorten sosiaalisia suhteita ja koettua hyvinvointia koskevat tulokset.

Ennen tulosten läpikäymistä on kuitenkin syytä kertoa, miten ne ovat syntyneet. Vapaa-aikatutkimuksen historiassa tiedonkeruun tavat

ja vastaajajoukot ovat vaihdelleet. Vuoden 2024 tutkimuksen aineisto kerättiin kokonaisuudessaan itsenäisesti täytettävillä verkkolomakkeilla, tällä kertaa 10–29-vuotiailta lapsilta, nuorilta ja nuorilta aikuisilta. Tiedonkeruu- ja otantamenetelmän ohella kuvaamme aineiston katoa ja mahdollisia vinoumia.

Tilasto-osiossa yksittäisiä teemoja tai havaintoja analysoidaan pääosin varsin suppeasti ja kuvailevin menetelmin. Tilasto-osion tarkasteluja sekä sisällöllisesti että menetelmällisesti syventävätkin tutkimuksen aihepiireihin perehtyneiden tutkijoiden artikkelit. Teoksen neljästä tieteellisestä artikkelista ensimmäisessä Elina Westinen, Antti Kivijärvi ja Annaliina Pakkala

erittelevät tarkemmin sitä, keitä ovat tämän päivän kenties keskeisimpään nuorisokulttuuriin, hiphopiin, kiinnittyvät nuoret. Sonja Kosunen, Venla Bernelius ja Konsta Happonen pureutuvat puolestaan nuorten kesänviettoon ja erityisesti sen sosioekonomiseen eriytymiseen. Sinikka Aapola-Kari ja Päivi Armila jatkavat kesänvietto-temaan syventymistä alueellisesta näkökulmasta laadullisiin haastatteluaineistoihin perustuvassa artikkelissaan, jossa he analysoivat kaupunkimaista ja maaseutumaista kesänviettoa. Konsta Happonen ja Janne Matikainen tarttuvat teoksen päättävässä artikkelissaan paljon puhututtaneeseen kysymykseen sosiaalisen median käytön ja nuorten hyvinvoinnin yhteyksistä.

TILASTO-OSIO

Konsta Happonen & Antti Kivijärvi

Tässä luvussa esitelemme tutkimustulosten tulkitsemisen kannalta keskeisimmät seikat tiedonkeruusta ja tulosten esittämistavoista. Luvun tehtävä on auttaa lukijaa tulkitsemaan tuloksia. Varsinaisten tulosten raportointi alkaa luvusta Harrastaminen ja järjestökiinnittyneisyys.

TIEDONKERUU UUDISTUI JÄLLEEN

Verrattuna edelliseen Vapaa-aikatutkimukseen olemme tehneet kolme merkittävää ja tiedonkeruuseen liittyvää uudistusta: 1) kavensimme vastaajien ikäryhmää, 2) siirsimme tiedonkeruun verkkoon ja 3) laajensimme kyselyn kielivalikoiden kattamaan myös englannin aiempien suomen ja ruotsin lisäksi.

Tavoittelimme vastaajiksi 10–29-vuotiaita nuoria, kun taas joinakin aiempina vuosina mukana on ollut myös tätä nuorempia lapsia. Alaikärajan noston voi nähdä paitsi uudistuksena myös paluuna vanhaan, sillä alle kymmenvuotiaat otettiin mukaan vasta vuonna 2013. Vuoden 2009 Vapaa-aikatutkimus (Myllyniemi 2009), vuosien 1998 ja 2001 nuorten järjestökiinnittyneisyyskyselyt (Nurmela 1998; Pehkonen 2001) sekä 1950-luvulla toteutettu *Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne* -tutkimus (Allardt ym. 1958) kohdennettiin 10–29-vuotiaille. Vaikka tieto myös alle kymmenvuotiaiden lasten vapaa-ajan vietosta on tärkeää, on muutokselle nähdäksemme vankat perusteet.

Ensinnäkin kyse on tutkimusasetelman yksinkertaistamisesta. Laajempi ikähaarukka on vaatinut ikäsovitettuja kysymys- ja vastausmuotoiluja, mikä on tarkoittanut käytännössä kahden rinnakkaisen tutkimuksen toteuttamista (Myllyniemi & Berg 2013). Toisekseen tutkimuksessa tehtyjen päätelmien tarkkuus ja luotettavuus paranee muutoksen

myötä, kun jäljelle jäävistä vastaajaryhmistä on mahdollista kerätä enemmän vastauksia. Kolmanneksi tutkimuksen toteuttajatahojen, valtion nuorisoneuvoston ja Nuorisotutkimusseuran, ensisijaiset tehtävät ovat nuorisopolitiikan arviointi sekä nuoria ja nuoruutta koskevan tiedon tuottaminen. Neljäs perustelu koskee tutkimuskentän muutosta: lapsista ja heidän arjestaan on saatavilla tietoa muista lähteistä enemmän kuin vuonna 2013. Esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun toimisto toteuttaa kolmen vuoden välein Lapsibarometrin, jossa tarkastellaan 6–7-vuotiaiden lasten elämää (esim. Tuukkanen 2025).

Voidaan toki kysyä, miksi valitsimme alikärajaksi 10 eikä esimerkiksi 15 vuotta kuten sisarjulkaisussa Nuorisobarometrissa. Valinta liittyy edellä kuvatun kyselyhistorian lisäksi Vapaa-aikatutkimuksen sisältöön. Vapaa-aikatutkimuksen keskeinen tehtävä on tarkastella iän ja harrastamisen välisiä yhteyksiä. Aikaisempien tutkimusten mukaan ohjatun harrastamisen väheneminen alkaa keskimäärin 11 ikävuoden jälkeen, mikä puoltaa 10-vuotiaiden pitämistä tutkimuksessa mukana.

Aiemmat Vapaa-aikatutkimukset ovat pohjanneet pääasiassa puhelinhaastatteluihin, vaikka toisinaan mukana on ollut sekä kasvokkaisia haastatteluja että verkkopohjaisia kyselyjä. Puhelimitse tehtävä tiedonkeruu on kuitenkin arvioimme mukaan tullut tiensä päähän. Puhelimet ja niiden käyttötavat ovat muuttuneet 2000-luvun aikana nopeasti teknologisen kehityksen seurauksena. Lisäksi viime vuosina kiristynyt tietosuojasääntely on asettanut teknisiä esteitä puhelinhaastattelujen toteuttamiselle. Puhelinnumeroita ei tallenneta Suomen väestötietojärjestelmään, joten niiden hankkimisissa on oltu riippuvaisia puhelinnumeroita osoitetietoihin yhdistävistä yrityksistä.

Yritykset eivät kuitenkaan enää saa luovuttaa uusia puhelinnumeroita tutkimuskäyttöön ilman liittymänomistajan erillistä suostumusta. Näin ollen niiden nuorten määrä, joille on löydetty vissä puhelinnumero, on romahtanut 2020-luvulla. Vuoden 2024 Vapaa-aikatutkimus onkin toteutettu sen sijaan niin sanotun “*push-to-web*”-menetelmän avulla. Satunnaisesti valikoituneelle ja Manner-Suomen nuoria edustavalle joukolle lähetettiin kotiosoitteisiin kirje, jossa heitä pyydettiin vastaamaan kyselyyn verkossa.

Verkkokyselyyn siirtyminen vaikuttaa jonkin verran tutkimustuloksiin. Tutkimuksen sisarjulkaisussa Nuorisobarometrissa on selvitetty verkko- siirtymisen vaikutuksia vastauksiin kahden vuoden siirtymäajan puitteissa, jolloin nuorilta on kerätty vastauksia sekä verkossa että puhelimitse (ks. Kiilakoski & Happonen 2024; Happonen & Kiilakoski 2025). Tulosten mukaan verkkovastaajat ovat tyypillisesti hieman koulutetummista perheistä, he kertovat voivansa hieman huonommin ja luottavansa muihin hieman vähemmän. Lisäksi he kertovat avoimemmin arkaluonteisista asioista, kuten esimerkiksi vähemmistöidentiteeteistä. Tiedonkeruumenetelmän muutos on syytä ottaa huomioon vertailtaessa tämän tutkimuksen tuloksia aiempiin kyselyihin.

Verkkokyselyyn siirtyminen mahdollistaa kyselyn toteuttamisen aiempaa useammilla kielillä. Vapaa-aikatutkimukseen on tähän mennessä ollut mahdollista vastata suomeksi ja ruotsiksi. Nyt lisäsimme kielivalikoimaan englannin. Muutoksen myötä Suomessa asuvien nuorten näkemyksiä kyetään kuvaamaan entistä paremmin. Kielivalikoiman kapeus on karkottanut aiemmista tutkimuksista sellaisia vastaajia, jotka muuten olisivat mielellään kertoneet kokemuksistaan. Esimerkiksi vuoden 2023 Nuorisobarometriin puhelimitse tavoitetuista mutta haastattelusta kieltäytyneistä nuorista noin kymmenesosa eli 497 nuorta kieltäytyi nimenomaan kielivaikkeuksien takia (Kiilakoski & Happonen 2024, 14). Määrä vastaa puolta tuota tutkimusta varten puhelimitse haastatelluista nuorista.

Kieliuudistuksen myötä kasvanut muunkielisten vastaajien halukkuus osallistua tutkimukseen

näkyi esimerkiksi siinä, että aiempiin Vapaa-aikatutkimuksiin ja Nuorisobarometreihin perustunut otantamme aliarvioi muunkielisten vastaushalukkuuden. Tämän seurauksena kaikkien muunkielisten ryhmien painoarvoa tuloksissa on jouduttu pienentämään (ks. alaluku Otanta). Englannin lisääminen kielivalikoimaan vaikuttaa myös aineistosta tehtäviin havaintoihin. Esimerkiksi tämän tutkimuksen kesätöitä koskeviin kysymyksiin on saatu vastauksia myös nuorilta, joilta kesätyöt ovat jääneet välistä kielivaikkeuksien tai oleskeluluvan ehtojen takia (ks. alaluku Kesätyöt). Tilastokeskuksen mukaan ulkomaa-laistautaisista nuorista noin 20–30 prosenttia on suomen kielessä vasta-alkajia (Nieminen & Larja 2015), eikä näistä nuorista monikaan ole vastannut aiempiin Nuorisobarometreihin. Tämä on syytä pitää mielessä, kun havaintoja verrataan aiempiin vuosiin.

OTANTA

Tutkimuksen perusjoukko on 10–29-vuotiaat, Manner-Suomessa vakituisesti asuvat nuoret. Tutkimusta varten otettiin ositettu satunnaisotos nuorten osoitetietoja väestötietojärjestelmästä. Ositteet perustuivat juridiseen sukupuoleen (mies, nainen), ikäryhmiin (10–14, 15–19, 20–24, 25–29) sekä äidinkieleen (suomi, ruotsi, muu), eli niitä oli yhteensä 24 (2 × 4 × 3). Pyrkimyksenä oli tavoittaa vähintään 1 400 vastaajaa siten, että ositteisiin kuuluvien vastaajien lukumäärät vastaisivat mahdollisimman hyvin tilannetta väestötasolla – siis että otos edustaisi perusjoukkoa. Koska väestöryhmien vastaustodennäköisyydet eroavat aiempien Vapaa-aikatutkimusten ja Nuorisobarometrien kokemusten perusteella toisistaan, painotettiin otannassa sellaisia ryhmiä, joiden uskottiin vastaavan vähemmän todennäköisesti.

Tiedonkeruun toteutti Iro Research. Kutsukirjeitä lähetettiin yhteensä 15 671. Kirjeet sisälsivät perustiedot tutkimuksesta sekä henkilökohtaisen linkin ja QR-koodin kyselyn täyttämiseen (ks. liite 1). Kirjeet lähetettiin elokuun puolivälin jälkeen, ja ensimmäinen vastaus saatiin 21.8.2024. Tavoittamatta jääneitä henkilöitä niissä ositteissa,

joissa ei saavutettu otoskokotavoitetta 17.9.2024 mennessä, lähestyttiin tekstiviestimuistutuksilla (697 kpl) ja muistutuskorteilla (975 kpl). Tiedonkeruu päätettiin 26.10.2024, ja yhteensä vastauksia kertyi 1 419. Kutsutuista kyselyyn vastasi siis 9 prosenttia. Vastaajamäärätavoite saavutettiin 24 ositteesta 15:ssä. Suhteellisesti ja absoluuttisesti suurin kato oli 20–24-vuotiaiden suomenkielisten miesten joukossa, jossa tavoitteesta jäätin 17 prosenttia (vastaajia 119, tavoite 144). Tämänkaltaisten vinoumien korjaamiseksi ositteille laskettiin painokertoimet, jotka vaihtelivat välillä 0,39–1,23 (keskihajonta 0,19). Kertoimet perustuvat Tilastokeskuksen väestörakennetilastoon (Tilastokeskus 2024). Ositekohtaiset painotetut ja painottamattomat otoskoot sekä painokertoimet on esitetty liitteessä 2.

KATO JA HARHA

Tämä tutkimus perustuu satunnaisotantaan väestötietojärjestelmästä, mutta tavoitettujen nuorten joukko ei koskaan edusta kaikkia nuoria täydellisesti. Tuloksiin liittyykin sekä harhaa että otantavirhettä. Tilastollisessa päättelyssä harha tarkoittaa tutkimustuloksen systemaattista poikkeamaa todellisuudesta ja otantavirhe puolestaan sattumasta johtuvaa tutkimustuloksen ja todellisuuden välistä eroa.

Otantavirhettä on tässä tutkimuksessa pyritty hallitsemaan ja pienentämään toteuttamalla otanta ositetusti juridisen sukupuolen, iän ja äidinkielen mukaan. Lisäksi, kuten edellä kuvattiin, eri ositteisiin kuuluvien vastaajien painoarvoa on muutettu ositekohtaisesti lasketuilla painokertoimilla väestötason edustavuuden parantamiseksi. Tästä huolimatta tuloksiin liittyy satunnaista otantavirhettä. Sitä voidaan kuvata uskottavuusvälin eli virhemarginaalin käsitteellä, joka kertoo, mille välille jonkin mielipiteen tai asenteen yleisyys todennäköisimmin asettuu. Yleisimmin (ja tässäkin tutkimuksessa) käytetty virhemarginaalin leveys on 95 prosenttia, mikä tarkoittaa todellisen arvon sijaitsevan 95 prosentin todennäköisyydellä virhemarginaalin sisällä. Virhemarginaalin leveyteen vaikuttavat otoskoko ja tutkittavan mielipiteen yleisyys. Mikäli otanta on toteutettu oikein, vastaajamäärän kasvu johtaa virhemarginaalin pienenemiseen. Vähemmän tunnettu fakta on, että virhemarginaalin leveys riippuu myös tutkittavan mielipiteen yleisyydestä: mitä lähempänä jonkin mielipiteen yleisyys on 50 prosenttia, sitä leveämpi on virhemarginaali. Tässä tutkimuksessa ei ole tilanpuutteen vuoksi mahdollista raportoida virhemarginaaleja jokaiselle tutkimustulokselle. Taulukkoon 1 on kuitenkin koottu esimerkinomaisia virhemarginaaleja, joiden pitäisi antaa yleisluontoinen

Taulukko 1. Mielipiteen yleisyyden vaikutukset yleisyyden 95 % virhemarginaaleihin, kun otoskoko on sama kuin vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatuimuksessa (n=1419).

Mielipiteen yleisyys		Virhemarginaali		
Sanallisesti	Prosentteina	Alaraja	Yläraja	Leveys
Joka sadannella	1 %	0,6 %	1,6 %	1 %-yks
Joka kahdennellakymmenennellä	5 %	4 %	6,2 %	2,3 %-yks
Joka kymmenennellä	10 %	8,5 %	11,6 %	3,1 %-yks
Joka viidennellä	20 %	18,0 %	22,1 %	4,2 %-yks
Joka neljännellä	25 %	22,8 %	27,3 %	4,5 %-yks
Joka kolmannella	33,3 %	30,9 %	35,8 %	4,9 %-yks
Joka toisella	50 %	47,4 %	52,6 %	5,2 %-yks

kuva tutkimustuloksiin liittyvän otantavirheen suuruudesta. On huomionarvoista, että erityisesti harvinaisten mielipiteiden yleisyyteen liittyvät virhemarginaalit eivät ole symmetrisiä eli samanleveyisiä keskiarvon ylä- ja alapuolella. Tästä syystä prosenttilukujen virhemarginaaleja ei voida ilmoittaa vain yhdellä luvulla, kuten esimerkiksi ± 3 prosenttiyksikköä.

Tilastollista harhaa on käytännössä mahdollista kokonaan välttää. Tutkimuksiin vapaaehtoisesti osallistuvat nuoret poikkeavat varmuudella nuorten laajasta joukosta tavalla, jota ei voida korjata jälkikäteen. Kaikkien kyselytulosten tulkinna nojaa siihen oletukseen, että tämä harha on riittävän pientä suhteessa tutkittavan ilmiön muista syistä johtuvaan vaihteluun.

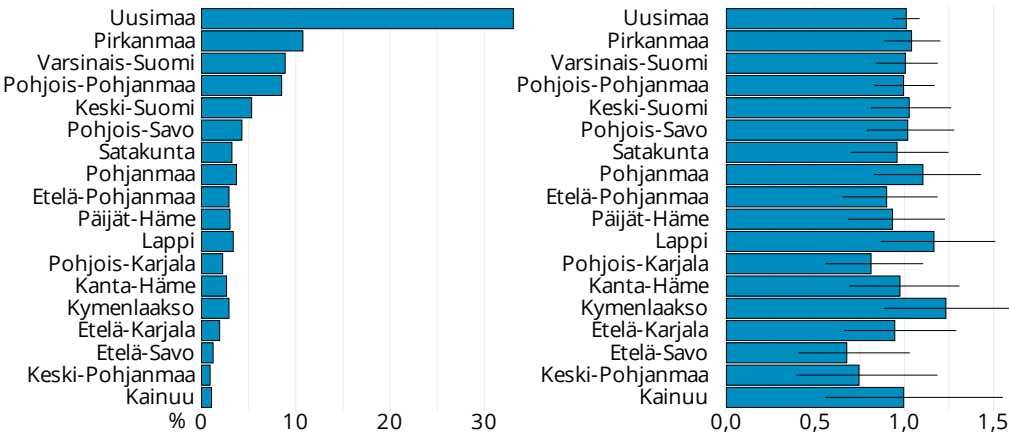
KYSELYVASTAAJAT

Kuvaamme tässä osiossa vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen osallistuneiden joukkoa alueen, pääasiallisen toiminnan, koulutustaustojen, kotitalouden ja vähemmistökoke-
musten näkökulmista. Näin lukija voi muodostaa näkemyksen siitä, kuinka hyvin kyselyyn vastan-

neet nuoret edustavat kaikkia Manner-Suomessa asuvia nuoria.

Asuinpaikka

Kuten nuoret yleensä myös vastaajien joukko on maantieteellisesti varsin keskittynyttä (kuvio 1). Kolmasosa vastaajista oli Uudeltamaalta. Kuusi kymmenestä vastaajasta asui neljässä väkiluvultaan suurimmassa maakunnassa (joissa sijaitsevat kuusi suurinta kaupunkia). Minkään maakunnan ali- tai yliedustuksen ei voi tämän aineiston perusteella sanoa johtuvan systemaattisesta virheestä, vaan kaikki poikkeamat edustavuudesta mahtuvat virhemarginaaleihin. Valtaosassa maakuntia vastaajien osuus aineistossa vastaa maakunnan väestöosuutta tutkimuksen ikäryhmässä. Muutamassa pienessä maakunnassa edustavuus on kuitenkin heikompi. Erityisesti Etelä-Savo, Keski-Pohjanmaa ja Pohjois-Karjala ovat aliedustettuina aineistossa (edustavuuskerroin 0,7–0,8). Vastaavasti Kymenlaakson ja Lapin maakunnat ovat hieman yliedustettuja (kertoimet 1,2). Muissa maakunnissa edustavuuskerroin on välillä 0,9–1,1, ja suurimmissa seitsemässä maakunnassa se on 1,0.

Kuvio 1. Vastaajien jakautuminen maakuntien mukaan (vasen) sekä maakuntien ali- ja yliedustus aineistossa (oikea). Edustavuuskuviossa pienemmät luvut kuin 1 tarkoittavat aliedustusta ja sitä suuremmat yliedustusta, viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin. Maakunnat on esitetty asukasluvultaan suurimmasta pienimpään 10–29-vuotiaan väestön perusteella.

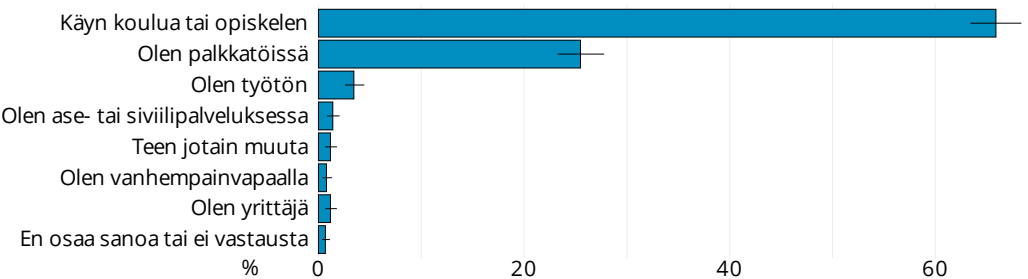
Pääasiallinen toiminta ja koulutus

Kuviossa 2 on esitetty kyselyvastaajien pääasiallinen toiminta. Alle 15-vuotiaiden oletimme olevan koululaisia. Valtaosa vastaajista (66 %) kävi koulua tai opiskeli. Palkkatöissä oli noin neljäsosa (26 %), työttömiä oli kolme prosenttia ja ase- tai siviilipalveluksessa, yrittäjänä tai vanhempainvapaalla oli noin prosentti kussakin. Jotain muuta sanoi tekevänsä noin joka sadas, loput eivät osanneet sanoa tai jättivät vastaamatta kysymyksen.

15 vuotta täyttäneiden vastaajien pääasiallisen toiminnan jakauma vastaa pääpiirteissään Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen (Tilastokeskus 2025a) tietoja 15–29-vuotiaiden nuorten

työmarkkina-asemasta (taulukko 2). Työvoimatutkimuksessa määritellään työllisiksi kaikki kyselyä edeltävän viikon aikana vähintään tunnin töitä tehneet, mutta selvitetään myös, osallistuvatko haastateltavat koulutukseen. Taulukossa 2 onkin esitetty kaksi lukua työvoimatutkimuksen työllisille ja koulutuksessa oleville: yksi niin, että kaikki töissä olevat on laskettu työllisiksi, toinen niin, että koulutuksessa olevat työlliset on laskettu opiskelijoiksi.

Erityisesti nuorten työllisyystilanteessa on kausivaihtelua. Kun työvoimatutkimuksen luvut kuvaavat vuoden keskiarvoa ja tämän tutkimuksen luvut tilannetta kesän ja syksyn vaihteessa, voidaan tutkimusten vastaavuutta pitää

Kuvio 2. Nuorten vastaukset kysymyksen “Mikä on pääasiallinen toimintasi?”. Kysymystä ei esitetty 10–14-vuotiaille, vaan heidän oletettiin käyvän koulua. Viivat esittävät 95 % virhemarginaaleja.

Taulukko 2. 15–29-vuotiaiden kyselyvastaajien pääasiallisen toiminnan vertailu kaikkien Suomessa asuvien samanikäisten työmarkkina-asemaan.

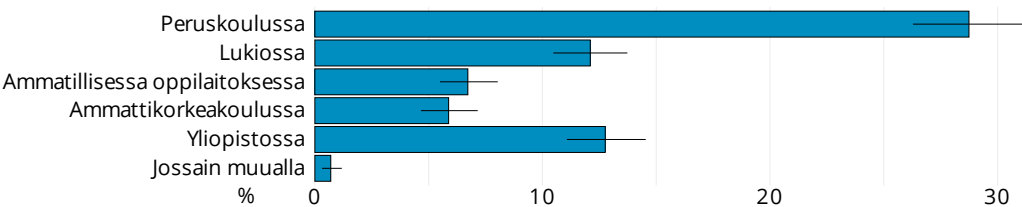
	Työvoimatutkimus 2024 (Tilastokeskus 2025a)	Vapaa-aikatutkimus 2024 (tämä julkaisu)
Työlliset / Palkkatöissä tai yrittäjä	53/25 %*	35 %
Tutkintoon johtavassa tai kurssimuotoisessa koulutuksessa / Käy koulua tai opiskelee	35/63 %*	55 %
Varusmies- tai siviilipalveluksessa / Ase- tai siviilipalveluksessa	2 %	2 %
Työn ja koulutuksen ulkopuolella eikä varusmies- tai siviilipalveluksessa	10 %	8 %

* Työllisistä ja koulutuksessa olevista on esitetty kaksi lukua: ensimmäinen on laskettu niin, että työssä oleminen on ensisijaista koulutukseen nähden, toinen niin, että ensisijaista on koulutuksessa oleminen.

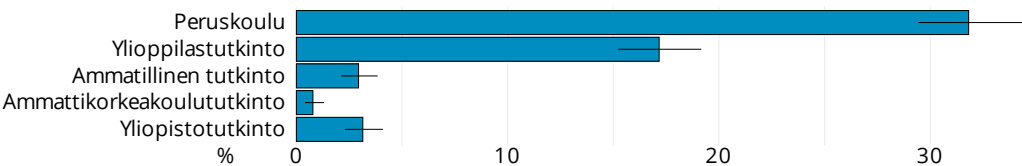
kohtuullisen hyvänä. Varusmies- tai siviilipalveluksessa olevien osuus vastaa työvoimatutkimuksen tuloksia täysin.

Kuviossa 3 esitetään, kuinka suuri osuus vastaajista opiskeli eri oppilaitoksissa. Voidaan havaita, että ammatillisella puolella opiskelevat ovat aineistossa aliedustettuina. Peruskoulun päättäneistä lukiokoulutuksen aloittaa noin 25 prosenttia useampi kuin ammatillisen koulutuksen (OKM & Opetushallitus 2025). Vaikka aineistossamme pitäisi olla mukana tätä lukua

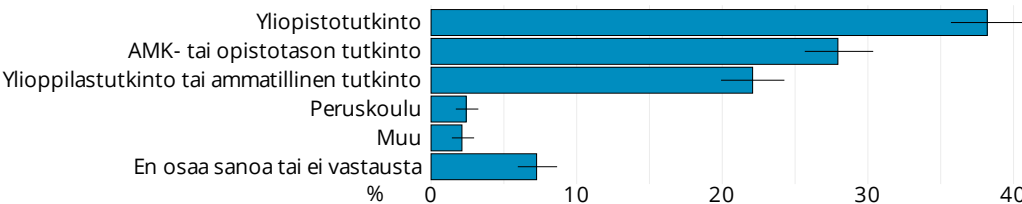
tasaavia ammatilliseen koulutukseen vanhemmalla iällä osallistuvia, on lukiolaisia vastaajissa silti 80 prosenttia enemmän kuin ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia. Sama ilmiö toistuu myös korkea-asteella. Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on suunnilleen saman verran opiskelijoita (Tilastokeskus 2025b), mutta tähän tutkimukseen vastanneissa yliopisto-opiskelijoita on yli kaksi kertaa enemmän kuin ammattikorkeakouluissa opiskelevia. Osin tämä voi johtua siitä, että ammattikorkeakoulut kouluttavat

Kuvio 3. Mainituissa oppilaitoksissa opiskelevien 15–29-vuotiaiden kyselyvastaajien osuudet. Viivat esittävät 95 % virhemarginaaleja.

Kuvio 4. Mainittujen tutkintojen suorittaneiden 15–29-vuotiaiden kyselyvastaajien osuudet. Viivat esittävät 95 % virhemarginaaleja.

Kuvio 5. Kyselyvastaajien käsitys korkeimmasta koulutetun vanhempansa koulutustasosta. Viivat kuvaavat 95 % virhemarginaaleja.

keskimäärin vanhempia opiskelijoita, mutta osittain eron täytyy johtua ammatillisesti koulutettujen pienemmästä vastausasteesta. Yleissivistävän ja akateemisen koulutuspolun valinneiden ylliedustus on syytä pitää mielessä, kun aineistosta tehdään tulkintoja. Sama vinouma näkyy myös tutkinnon suorittaneiden osuuksissa (kuvio 4).

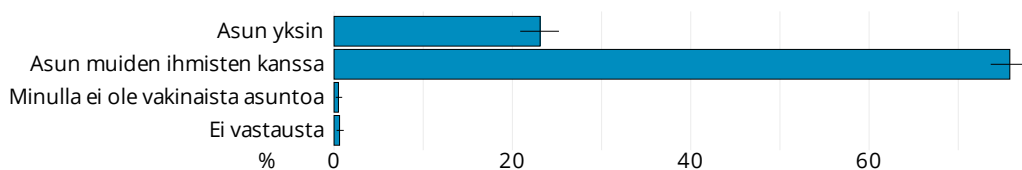
Kahdella kolmesta vastaajasta oli ainakin yksi korkeasti koulutettu vanhempi, mikäli opistotason tutkinnot (6 %) lasketaan mukaan (kuvio 5). Noin joka viidennellä korkeimmin koulutettu vanhempi oli suorittanut toisen asteen tutkinnon. Reilulla kahdella prosentilla ei ollut peruskoulua korkeampaa tutkintoa suorittanutta vanhempaa ja 30 vastaajaa kertoi, että heidän korkeimmin koulutettu vanhempansa oli kouluttautunut jollain muulla tavalla. Yleisimmin kyse oli tutkinnoista, jotka olisi voinut luokitella valmiiden vastausvaihtoehtojen alle (esimerkiksi tohtori, ylempi AMK-tutkinto ja lähihoitaja). Lisäksi oli yksi vastaaja, jonka vanhemmillä ei ollut mitään

muodollista koulutusta, sekä yksi vastaaja, joka ei osannut luokitella vanhempiansa ulkomailla suorittamia korkeakoulututkintoja. Noin seitsemän prosenttia vastaajista ei osannut tai halunnut vastata kysymykseen.

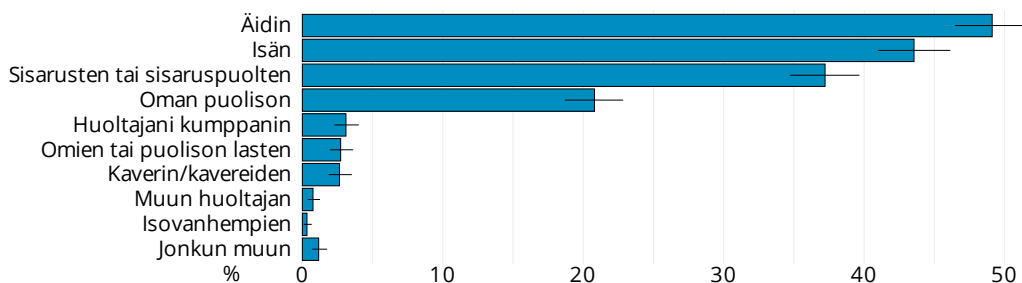
Kotitalous

Kolme neljästä tutkimukseen osallistuneesta nuoresta asui toisten ihmisten kanssa, ja lähes kaikki loput kertoivat asuvansa yksin (kuvio 6). Seitsemän vastaajaa kertoi, ettei heillä ollut vakinaista asuntoa, ja 11 vastaajaa jätti vastaamatta kysymykseen. Vanhempien tai sisarusten kanssa asuminen oli selvästi tyypillisintä, ja joka viides asui oman puolisonsa kanssa (kuvio 7). Muiden huoltajien tai kavereiden kanssa asuminen oli harvinaisempaa.

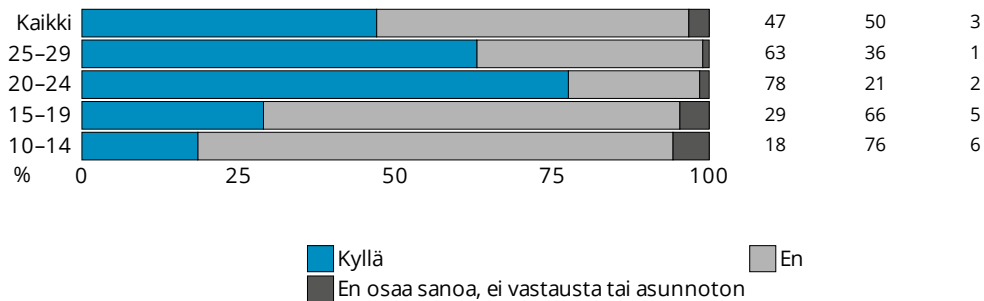
Noin puolet vastaajista kertoi asuvansa vuokralla, joskin osuus riippui vahvasti vastaajien iästä (kuvio 8). Vuokralla-asuminen oli kaikkein

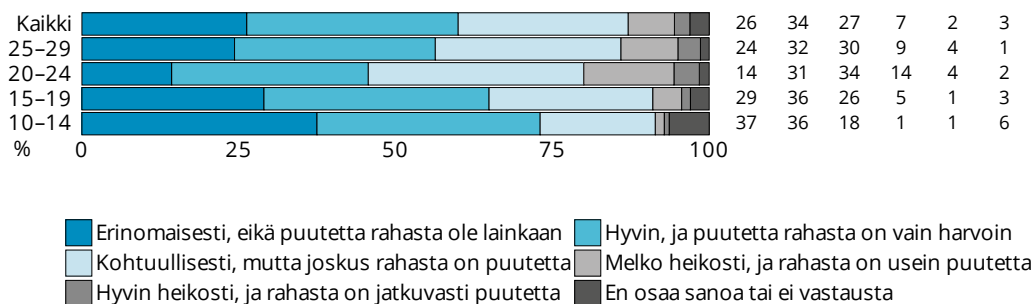
Kuvio 6. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kenen kanssa asut? Jos asut monessa paikassa, vastaa sen paikan mukaan, missä asut eniten.”. Viivat kuvaavat 95 % virhemarginaaleja.

Kuvio 7. Nuorten vastaukset kysymykseen “Keiden muiden kanssa asut?”. Viivat kuvaavat 95 % virhemarginaaleja. Kysymys on esitetty vain niille, jotka kertoivat asuvansa muiden ihmisten kanssa, mutta prosenttiluvut on laskettu suhteessa kaikkiin kyselyvastaajiin.

Kuvio 8. Nuorten vastaukset kysymykseen “Asutko/asutteko vuokralla?” iän mukaan esitettynä.

Kuvio 9. Nuorten vastaukset kysymykseen “Minkälaiseksi koet kotitaloutesi taloudellisen tilanteen tällä hetkellä? Tuletko/tuletteko toimeen...” iän mukaan esitettynä.

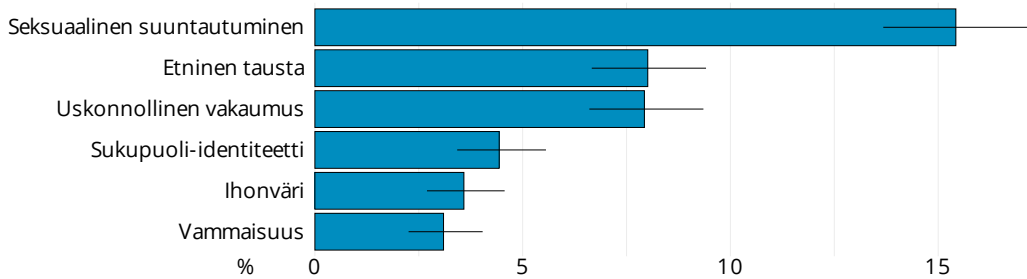
yleisintä 20–24-vuotiaiden ryhmässä. Tässä vaiheessa reilusti yli puolet nuorista on jo muuttanut pois lapsuudenkodistaan (Kiilakoski & Happonen 2024). Vanhempiensa tai muiden huoltajien luota pois muuttaneista 78 prosenttia kertoi asuvansa vuokralla. Alle 29-vuotiaiden vuokralla asuvien osuus oli Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 täsmälleen sama (Tilastokeskus 2025c).

Myös kotitalouden koettu toimeentulo riippui vahvasti vastaajan iästä (kuvio 9). Nuorimmat vastaajat kokivat toimeentulonsa vahvimaksi, kun taas heikoimmaksi sen kokivat 20–24-vuotiaat. Parikymppiset nuoret ovatkin pienituloisin ikäryhmä Suomessa (Van Aerschot ym. 2016), sillä heillä työura ei tyypillisesti ole vielä alkanut tai on vasta alkamassa, mutta vanhempien taloudellinen tuki vähenee ja vaikkapa omillaan

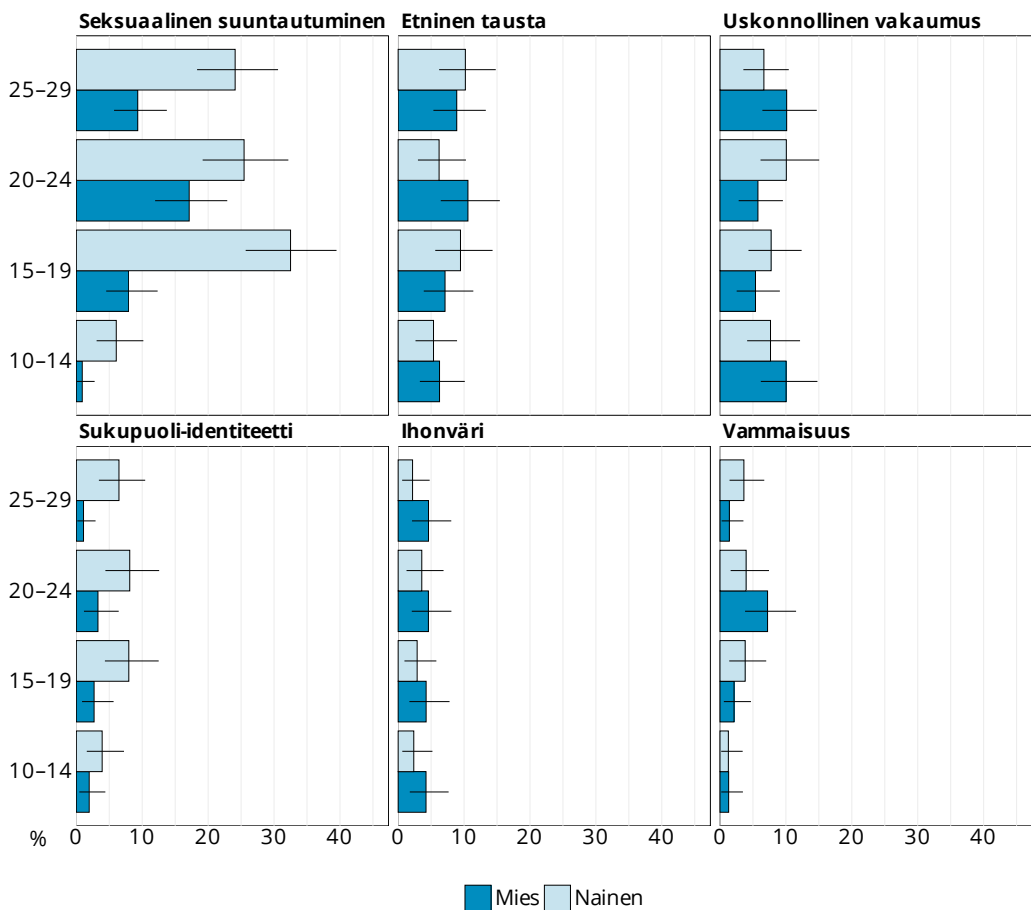
asumiseen liittyvät kulut kasvavat. Onkin esitetty, ettei nuorille tyypillinen opiskelijan sosiaaliturva riittäisi kattamaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää kulutustasoa ilman lainanottoa (Perusturvan riittävyyden IV arviointiryhmä 2023).

Vähemmistökokemukset ja koettu sukupuoli

Kysyimme nuorilta heidän kokemustaan vähemmistöön kuulumisesta kuudella perusteella (kuvio 10). Noin 15 prosenttia nuorista kertoi kuuluvansa vähemmistöön seksuaalisen suuntautumisen perusteella. Sekä etnisen taustan että uskonnollisen vakaumuksen perusteella vähemmistöön koki kuuluvansa kahdeksan prosenttia. Sukupuoli-identiteetin ja ihonvärin perusteella

Kuvio 10. Nuorten vastaukset kysymykseen “Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?”. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

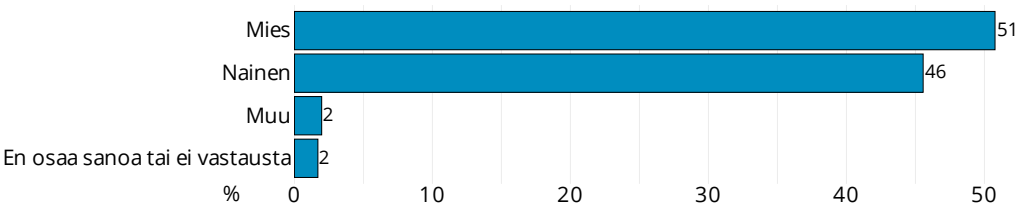
Kuvio 11. Nuorten vastaukset kysymykseen “Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen?” esitettynä juridisen sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

vähemmistöön koki kuuluvansa neljä prosenttia vastaajista, vammaisuuden perusteella kolme prosenttia.

Vähemmistöön kuulumisen kokemuksissa oli suuria eroja iän ja juridisen sukupuolen mukaan (kuvio 11). Suurimmat erot liittyivät seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin. Identifioituminen näihin vähemmistöihin kasvaa 14 ikävuoden jälkeen, oletettavasti samaan aikaan kun romanttiset ja seksuaaliset suhteet tulevat ajankohtaisiksi. Erityisen suuria juridisten sukupuolten väliset erot ovat 15–19-vuotiaiden nuorten seksuaalivähemmistöihin kuulumisessa: tällaisista kokemuksista raportoi kolmasosa

naisista mutta vain kahdeksan prosenttia miehistä. Muutenkin kokemukset sekä seksuaali- että sukupuolivähemmistöihin kuulumisesta eroavat vahvasti juridisen sukupuolen mukaan. Muissakin vähemmistökokemuksissa on eroja ikäryhmien ja sukupuolten välillä, joskaan erot eivät ole systemaattisia.

Vastaajien koettujen sukupuolten jakauma on esitetty kuviossa 12. Miehiä on sukupuolista eniten (51 %), näin on laita myös juridisen sukupuolen osalta (52 %). Vastaajista naisia on 46 prosenttia ja muunsukupuolisia kaksi prosenttia. Kaksi prosenttia vastaajista ei halunnut tai osannut kertoa sukupuoltaan.

Kuvio 12. Vastaajien koettu sukupuoli.

HARRASTAMINEN JA JÄRJESTÖKIINNITTYNEISYYS

Lapset ja nuoret elävät tänä päivänä yhteiskunnassa, jossa on vahva harrastamisen normi. Usko harrastusten ja erilaisen järjestötoiminnan hyvinvointia tuottavaan voimaan on luja. Mikko Salasuon (2021b, 8) mukaan harrastamista ympäröi ”hyvän kertomus”. Tommi Hoikkala (1993, 92–96) puolestaan kirjoitti aiemmin samasta asiasta esittäessään, että harrastukset on mielletty rokotteeksi levotonta murrosikää ja ”jengien” muodostumista vastaan. Viime vuosikymmenten aikana huolta on kannettu siitä, että iso osa nuorista lopettaa ohjatut liikuntaharrastukset jo melko varhain, yläkouluiän kynnyksellä (esim. Tiirikainen & Konu 2013). Taide- ja kulttuuriharrastuksiin tai ylipäättään järjestötoimintaan osallistumiseen liittyviä keskusteluja on käyty huomattavasti vähemmän.

Tässä luvussa tarkastellaan lähemmin sekä ohjattuja että omaehtoisia harrastuksia. Luvun tehtävänä on tuottaa ajantasaista tietoa erilaisten harrastusten yleisyydestä, harrastuneisuuden vaihtelusta iän ja muiden taustamuuttujien mukaan sekä harrastuneisuuden ja koetun hyvinvoinnin yhteyksistä. Luvun lopuksi tarkastelemme järjestökiinnittyneisyyttä eli järjestöjen jäsenyyksiä ja niiden toiminnassa mukana olemista.

OHJATTU JA OMAEHTOINEN HARRASTAMINEN

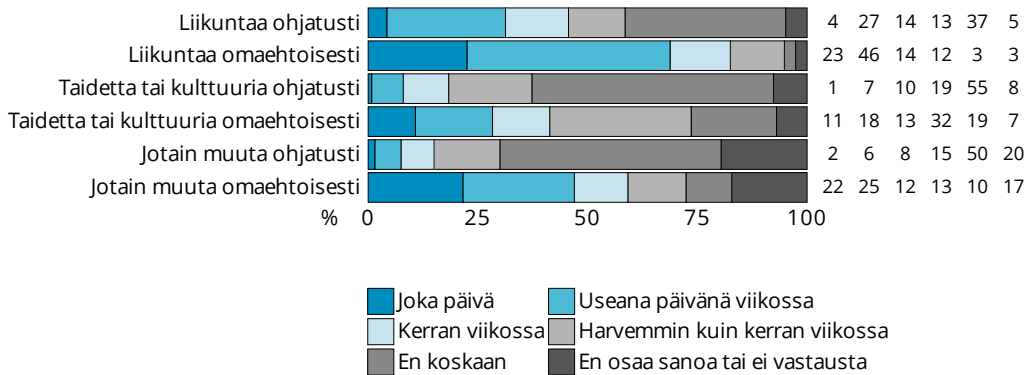
Aiemmissa Vapaa-aikatutkimuksissa harrastamisesta kysyttiin yhdellä ja ainakin päällisin puolin yksiselitteisellä kysymyksellä: ”Harrastatko jotakin, aivan mitä tahansa?” (ks. esim. Tarvainen ym. 2023, 27). Kysymysmuotoilu tuotti aikasarjatietoa harrastamisen yleisyydestä nuorten ikäluokkien osalta vuosina 2012–2022. Vastaajia kannustettiin lisäselitteen avulla ajattelemaan

harrastamisena ohjatun toiminnan ohella myös omaehtoisia ja yksinkin tehtäviä mielekkäitä asioita. Tällä tavoin kysyttynä saatiin vuosi toisensa jälkeen samankaltainen tulos, jonka mukaan noin 90 prosentilla nuorista oli jokin harrastus.

Vuoden 2024 tutkimuksessa halusimme jäljittää lasten ja nuorten harrastamista aiempaa hienojakoisemmin erottelemalla yhtäältä ohjatun ja omaehtoisen harrastamisen sekä toisaalta liikuntaan, kulttuuriin ja johonkin muuhun liittyvät harrastukset. Tällä tavoin on mahdollista saada tarkempaa tietoa lasten ja nuorten harrastamisesta sekä erilaisten harrastusten yleisyydestä. Harrastamisesta kysyttiin yhteensä kuusi kysymystä:

- Kuinka usein harrastat liikuntaa ohjatusti?
- Kuinka usein harrastat liikuntaa omaehtoisesti?
- Kuinka usein harrastat taidetta tai kulttuuria ohjatusti?
- Kuinka usein harrastat taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti?
- Kuinka usein harrastat jotain muuta ohjatusti?
- Kuinka usein harrastat jotain muuta omaehtoisesti?

Aiemmista Vapaa-aikatutkimuksista tutun kyllä/ei-vastausvaihtoehdon sijaan tarjosimme vastaajille viisi harrastamisen intensiteettiä kuvaavaa vaihtoehtoa: 1) joka päivä, 2) useana päivänä viikossa, 3) kerran viikossa, 4) harvemmin kuin kerran viikossa ja 5) en koskaan. Kuviossa 13 esitetään vastausten jakaumat kunkin kuuden kysymyksen osalta. Käytettävissämme ei ole nuorilta kerättyä tietoa siitä, mitä kaikkea ”jotain muuta”-kategoria pitää sisällään. Vastaajat ovat saattaneet luokitella tällaisiksi harrastuksiksi esimerkiksi yh-

Kuvio 13. Ohjattu ja omaehtoinen liikunnan, taiteen tai kulttuurin sekä muu harrastaminen.

distystoiminnan, videoiden kuvaamisen, erilaiset keräilyharrastukset, metsästäminen, kalastamisen tai vaikkapa mopojen tuunaamisen. Yhtä lailla edellä mainituista osan voisi luokitella liikunta- tai kulttuuriharrastuksiksikin. Rajanvedot eivät ole yksiselitteisiä.

Nuoret harrastavat huomattavasti enemmän omaehtoisesti kuin ohjatusti. Omaehtoinen harrastaminen on ohjattua selvästi tyypillisempää niin liikunta-, kulttuuri- kuin muidenkin harrastusten osalta. Havainto ei ole uusi (esim. Myllyniemi & Berg 2013, 21; ks. myös Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 27–28), mutta se on hyvä tiedostaa kaikissa harrastamista tai vaikkapa liikuntaa koskeissa keskusteluissa. Liikuntaa omaehtoisesti ainakin joskus kertoi harrastavansa peräti 95 prosenttia vastaajista, kun taas ohjattua liikuntaa harrasti 59 prosenttia. Kulttuuria tai taidetta harrasti omaehtoisesti 74 ja ohjatusti 37 prosenttia vastaajista. Muun harrastamisen kohdalla vastaavat osuudet olivat 72 ja 30 prosenttia.

Tietojemme mukaan harrastamisesta ja sen yleisyydestä ei ole aiemmin kysytty samalla tavalla. Liikuntaharrastusten osalta varsin tarkkoja kysymyksenasetteluja on nähty vuodesta 2014 lähtien toteutetussa LIITU-tutkimuksessa.

Viimeisimmän, vuoden 2024 tutkimuksen¹ mukaan valtaosa, 91 prosenttia, 7–20-vuotiaista nuorista liikkui omaehtoisesti, mutta ohjattua liikuntaa harrasti selvästi harvempi. Esimerkiksi urheiluseurojen toimintaan osallistui 48 prosenttia, yritysten tarjoamaan liikuntatoimintaan 35 prosenttia, koulun liikuntakerhoihin 28 prosenttia ja muihin kerhoihin vielä 19 prosenttia nuorista. (Hämylä, Puupponen ym. 2025, 25; ks. myös Blomqvist ym. 2023, 84, 90.) Vapaa-aikatutkimuksen tulos, jonka mukaan 59 prosenttia 10–29-vuotiaista nuorista harrastaa liikuntaa ohjatusti, vaikuttaa edellisiin lukuihin verrattuna varsin odotetulta. LIITU-tutkimus kohdennetaan hieman nuoremmille ja keskimäärin enemmän ohjattuun harrastustoimintaan osallistuville nuorille (ks. alaluku Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen). Lisäksi LIITU-tutkimuksessa eritellään tarkemmin harrastusten tarjoajia, mikä saattaa tuoda kyselyvastaajille paremmin näkyväksi erilaisia liikuntaharrastamisen tapoja.

¹ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -tutkimus toteutetaan joka toinen vuosi koulujen ja oppilaitosten kautta. Vuonna 2024 ammatillisia oppilaitoksia saatiin aineistoon mukaan vain niukasti, eikä otos ole tältä osin edustava (Hämylä, Villberg ym. 2025, 18).

Nuorisopoliittisissa keskusteluissa on esitetty lukuisia huolia sekä harrastamattomista nuorista että liikkumattomuudesta. Erityistä huolta on kannettu vähentyneestä liikkumisesta ja siitä, että vain vähemmistö lapsista ja nuorista ylittää liikkumissuosituksiin (ks. OKM 2021). Noin kolmasosa lapsista ja nuorista ylittää suositusten mukaisiin liikuntamääriin niin itsearvion (Martin ym. 2023) kuin liiketunnistimia hyödyntävän mittaamisenkin (Husu ym. 2023) perusteella. Mitä vanhemmista nuorista on kyse, sitä harvemmin suosituksiin ylletään. Suositukseen yltääkseen vaaditaan varsin runsasta liikunnallista aktiivisuutta, vähintään tunti ”monipuolista, reipasta ja rasittavaa” liikettä päivässä (OKM 2021).

Kulttuuriharrastamisen osalta LIITU-tutkimuksen kaltaista seurantaa tai määrällisiä suosituksia ei käsitteäksemme ole tehty. Vuosien 2019, 2021 ja 2023 Kouluterveyskyselyissä kuitenkin kysyttiin karkeasti ottaen 10–17-vuotiailta² nuorilta joko ohjatun tai omaehtoisen kulttuuriharrastamisen intensiteetistä (THL 2023a).³ Toisin sanoen kyselyissä ei eroteltu ohjattua ja omaehtoista harrastamista, vaan niistä kysyttiin yhdessä. Kyselyvuodesta riippumatta alakouluikäisistä vastaajista lähes 80 prosenttia kertoi harrastavansa taidetta ja kulttuuria vähintään viikoittain. Yläkouluikäisillä vastaava osuus oli noin 50 prosenttia, lukiolaisilla lähes 60 prosenttia ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilla noin 35 prosenttia. Kouluterveyskyselyn tuloksista voit päätellä, että taide- ja kulttuuriharrastuksia määrittävät sekä ikä että nuorten sosioekonomiset

asetat (ks. alaluvut Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen sekä Harrastaminen eri väestöryhmissä).

Viimeisimmässä, vuoden 2022 Kulttuuri-barometrissa (Nurmela 2022) kysyttiin nuorten harrastamisen sijaan lähinnä kulttuuripalvelujen käytöstä koko väestössä. Kulttuuribarometrin mukaan nuoret ikäluokat (15–31-vuotiaat) olivat verrattain aktiivisia kulttuuripalvelujen kuluttajia. Nuorimmille ikäluokille erityisen tyypillistä oli erilaisissa konserteissa ja keikoilla sekä tanssi- ja sirkusesityksissä käyminen. Myös vuoden 2020 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 28) kulttuuria lähestyttiin palvelujen näkökulmasta. Tuolloin havaittiin, että valtaosa 15–29-vuotiaista nuorista käyttää sekä kirjastoja että muita kuntien tarjoamia kulttuuripalveluja (esim. museot ja teatteri). Vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 40) kysyttiin puolestaan nimenomaan kulttuuriharrastamisesta. Tuolloin 7–29-vuotiaista vastaajista 73 prosenttia kertoi lukevansa ja 55 prosenttia valokuvaavansa. Käsitöitä teki 45 prosenttia ja erilaisia kuvataiteita harrasti 41 prosenttia. Musiikkiakin teki, soitti tai lauloi 30 prosenttia vastaajista. Toisin sanoen kulttuurin harrastaminen on aiemminkin ollut yleistä ja monipuolista.

Koska tällä kertaa kulttuuriharrastamisesta kysyttiin ilman valmiiksi eriteltyjä harrastamisen muotoja, ovat vastaajat saattaneet olla vaikeiden valintojen edessä. Raja sekä liikunta- että muihin harrastuksiin on usein häilyvä (ks. Pyykkönen ym. 2023, 34–38). Kulttuurin voi yhtäältä määritellä hyvin laajasti kattamaan lähes kaiken inhimillisen toiminnan tai toisaalta kapeammin ikään kuin ”korkeakulttuuriksi” tai taiteen kokemiseksi ja tekemiseksi. Niinpä onkin oletettavasti vaihtelua siinä, missä määrin yksittäiset vastaajat ovat ajatelleet kulttuuriharrastuksina esimerkiksi digitaalista pelaamista, elokuvien katselua tai tanssia.

Vapaa-aikatutkimuksen valossa vaikuttaa joka tapauksessa siltä, että lapsilla ja nuorilla on runsaasti harrastuksia ja erityisesti liikuntaan liittyviä harrastuksia. Kyselyaineistossamme ai-noastaan kahdeksan nuorta (0,6 %) ilmoitti,

2 Kouluterveyskyselyyn vastaavat alakouluikäisistä 4.- ja 5.-luokkalaiset, yläkouluikäisistä 8.- ja 9.-luokkalaiset sekä toisen asteen 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijat.

3 Vuosien 2019–2023 Kouluterveyskyselyissä eriteltiin lisäksi monenlaisia taide- ja kulttuuriharrastuksia sekä kysyttiin niiden harrastamisen intensiteeteistä. Yhteensä 15 kysymyksessä tiedusteltiin hyvin erilaisia harrasteita erikseen, joten näitä koskevat havainnot eivät ole vertailukelpoisia Vapaa-aikatutkimuksen tulosten kanssa.

ettei harrasta lainkaan. Lisäksi 11:n (0,8 %) kyselyvastaajan osalta tietoa harrastamisesta ei saatu. Toisin sanoen lähes 99 prosenttia nuorista kertoi harrastavansa jotakin joko ohjatusti tai omaehtoisesti. Viimeisimmän hallitusohjelman mukaan jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus ainakin yhteen harrastukseen (Valtioneuvosto 2023, 95). Tämä Orpon hallituksen asettama tavoite toteutuu käytännössä jo tällä hetkellä – mikäli harrastamiseksi tunnistetaan myös omaehtoinen ja verrattain harvakseltaan tapahtuva toiminta. Lisäksi osa nuorten raportoimista harrastuksista saattaa jäädä tunnistamatta myös nyt käytetyillä kysymysmuotoiluilla. On oletettavaa, että tällaiset harrastukset tulisivat tilastoiduiksi kulttuuriharrastusten tai muiden harrastusten kattokäsitteiden alle. Kyse voi olla vaikkapa lukemisesta, keräilyharrastuksista tai kalastamisesta.

Edellisen kymmenen vuoden ajan Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksissa (2015, 2018, 2020 ja 2022) on päädytty tulokseen, jonka mukaan noin yhdeksällä kymmenestä nuoresta on jokin harrastus. Nyt saatu tulos ei todennäköisesti tarkoita sitä, että lasten ja nuorten harrastaminen olisi lisääntynyt. Kyse on mitä luultavammin kysymysmuodon ja mahdollisesti myös tiedonkeruumenetelmän aikaansaamista muutoksista. Oletettavasti vuoden 2024 kyselylomakkeen tarkemmat muotoilut tekivät vastaajille aiempaa selvemmäksi sen, että myös omaehtoiset harrastukset lasketaan mukaan. Aiemmissa Vapaa-aikatutkimuksissa (esim. Myllyniemi & Berg 2013, 39–40; Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a, 59) on esimerkiksi huomattu, että monenlaisista vapaa-ajan ”aktiviteeteista” kertovat usein myös ne nuoret, jotka eivät koe harrastavansa mitään. Tällaisia aktiviteetteja ovat olleet esimerkiksi kuntoilu, tietokoneella pelaaminen, lukeminen, käsitöiden tekeminen ja piirtäminen. Harrastaminen saatetaan ymmärtää enemmänkin vakavana kuin rentona vapaa-aikana (Tarvainen ym. 2023, 86; ks. käsitteistä Stebbins 2001; alaluku Vapaa-aika palasteltuna tässä teoksessa).

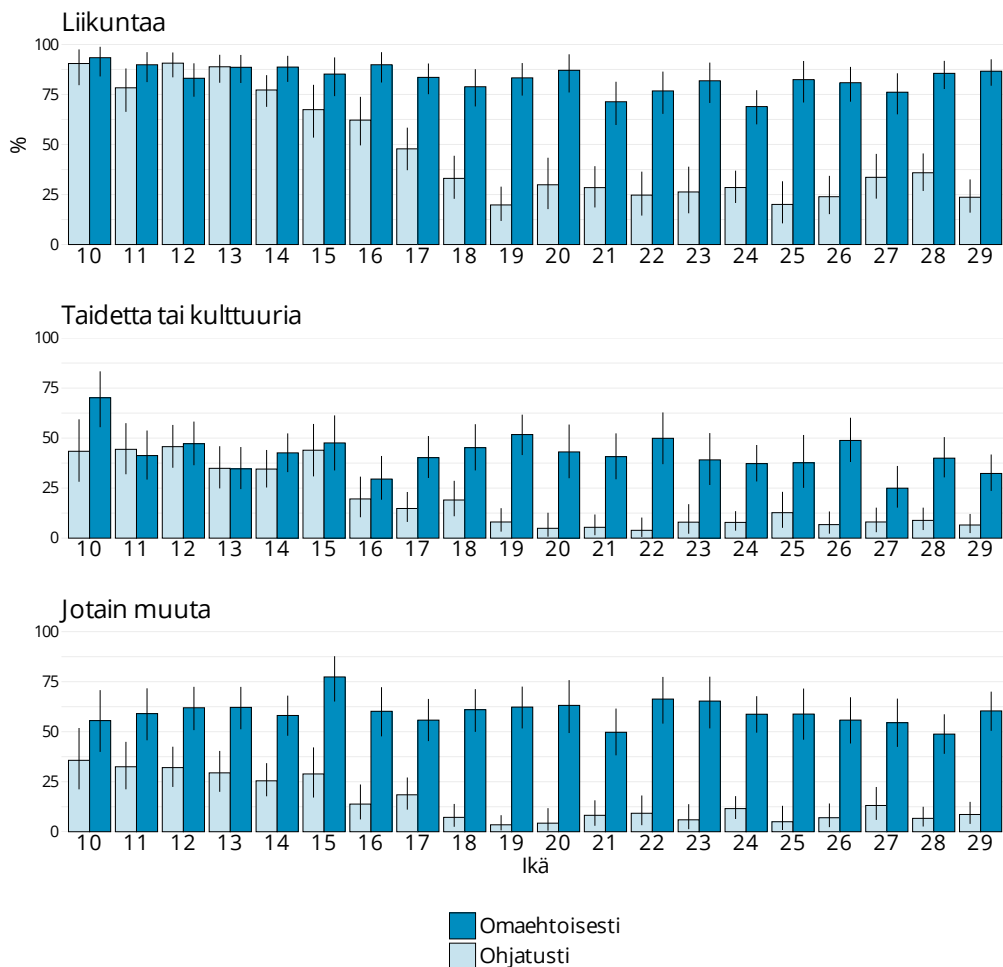
Nyt saatua tulosta siitä, että käytännössä kaikilla nuorilla on vähintäänkin jokin harrastus, voi

verrata myös opetus- ja kulttuuriministeriön Koululaiskyselyihin, joita on toteutettu säännöllisesti vuodesta 2020 lähtien. Kyselyjen pääasiallisena tarkoituksena on ollut tietopohjan kartuttaminen harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseksi. Vuoden 2024 kyselyn mukaan viidesosalla yläkoululaisista ei ollut yhtään harrastusta (OKM 2025). Koululaiskyselyssä harrastamisen määritelmää ei avata tai eritellä vastaajille tarkemmin, mikä vaikuttanee tuloksiin.

Liikuntaharrastusten osalta voi huomata, että valtaosa nuorista kertoi harrastavansa säännöllisesti. Vähintään kerran viikossa omaehtoista liikuntaa harrasti 85 prosenttia vastaajista. Ohjatun liikunnan osalta vastaava osuus oli matalampi, 48 prosenttia. Tämän kyselyn valossa ei lainkaan tai epäsäännöllisesti liikuntaa harrastavia nuoria on joka tapauksessa selvä vähemmistö. Lisäksi on syytä muistaa, että Vapaa-aikatutkimuksessa ei kysytty lainkaan harrastamisen päälle tulevasta niin sanotusta arki- tai hyötyliikunnasta, kuten esimerkiksi jalkaisin tehdyistä koulumatkoista (ks. Vanttaja ym. 2017, 13). Taide- ja kulttuuriharrastaminen sekä muu harrastaminen on liikuntaharrastamista epäsäännöllisempää. Vähintään kerran viikossa kulttuuria harrasti omaehtoisesti 45 prosenttia ja ohjatusti enää 20 prosenttia nuorista. Muun harrastamisen kohdalla vastaavat osuudet olivat 54 ja 19 prosenttia.

NUORUUSVUODET JA OHJATUN HARRASTAMISEN HIIPUMINEN

Jo aiemmista Vapaa-aikatutkimuksista (esim. Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a) tiedämme, että harrastaminen on verrattain tyypillistä nuorimmilla ikäluokilla ja varsinkin ohjattuun harrastamiseen osallistuminen vähenee viimeistään yläkouluiästä lähtien (ks. myös Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 28). Vuoden 2022 LIITU-tutkimuksessa havaittiin, että liikuntaseuratoimintaan osallistumisen huippu saavutetaan jo 11-vuotiaana (Blomqvist ym. 2023, 84). Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa oli puolestaan viitteitä siitä, että sekä liikuntaharrastusten aloittamis- että lopettamisiät ovat siirtyneet kymmenen viime

Kuvio 14. Vähintään kerran viikossa taidetta tai kulttuuria, liikuntaa tai jotain muuta harrastavien osuudet iän ja ohjauksen mukaan. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

vuoden aikana varhaisemmiksi (Mononen ym. 2025, 88, 93). Liikuntaharrastamiseen liittyvää pudotusta on pidetty Suomessa erityisen jyrkkänä (Aira ym. 2013). Myös kulttuuriharrastusten lopettamisesta on keskusteltu nuorten ikäluokkien kohdalla (esim. Pyykkönen ym. 2023, 22–26), vaikka tässäkin kohtaa tutkimuksellinen mielenkiinto on painottunut selvästi liikuntapuolelle. Joka tapauksessa ohjattu harrastaminen näyttää

olevan isolle osalle nuorista lyhyt, muutaman vuoden ohimenevä vaihe (Salasuo 2021b, 8).

Myös nyt käsillä olevista aineistoista on tunnistettavissa edellä kuvattu iän vaikutus ohjattuun harrastamiseen. Yli puolella (54 %) kaikista vastaajista oli jokin ohjattu harrastus, mutta nuorimmille vastaajille tämä oli selvästi tyypillisempää. Jokin ohjattu harrastus oli peräti 90 prosentilla 10–14-vuotiaista, 55 prosentilla 15–19-vuotiaista,

34 prosentilla 20–24-vuotiaista ja 36 prosentilla 25–29-vuotiaista. Kuviosta 14 voikin nähdä, kuinka kaikki ohjattu harrastaminen vähenee selvästi ikävuosina 13–20. Omaehtoisissa harrastuksissa vastaavaa pudotusta ei voi havaita. Havainto ei ole uusi, vaikkakin kenties aiempaa tarkemmilla kysymysmuotoiluilla saatu. Ohjatun liikunnan vähenemisestä ja omaehtoisen liikunnan muodostumisesta vallitsevaksi liikkumisen tavaksi noin 15 ikävuodesta eteenpäin on jonkinlaista näyttöä peräti kokonaisen vuosisadan ajalta (ks. Helanko 1953, 80–84).

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna voi havaita paljon yhteneväisyyksiä mutta myös joitakin eroja. Tytöt ja pojat jäävät karkeasti ottaen yhtä usein pois nuoruusvuosien aikana ohjatusta harrastamisesta. Tulos poikkeaa liikuntaharrastusten osalta tuoreimpien LIITU-tutkimusten tuloksista, joiden mukaan tytöt jäävät keskimäärin poikia tyypillisemmin pois liikuntaseuratoiminnasta (Blomqvist ym. 2023, 84; Mononen ym. 2025, 86). Vapaa-aikatutkimuksissa tästä on saatu vaihtelevia tuloksia. Esimerkiksi vuoden 2013 tutkimuksessa harrastaminen väheni pojilla tyttöjä jyrkemmin (Myllyniemi & Berg 2013, 39), mutta vuoden 2020 tutkimuksessa ero oli tasoittunut ja kääntynyt osin päinvastaiseksi (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 39).

Omaehtoisten harrastusten osalta sukupuolen mukaiset erot ovat paremmin havaittavissa. Toisin kuin tytöillä, pojilla pudotusta ei voi havaita omaehtoisissa taide- ja kulttuuriharrastuksissa. Osin tätä selittää se, että pojilla tai nuorilla miehillä kaikenlainen taide- ja kulttuuriharrastaminen on selvästi vähäisempää jo alun perinkin (ks. alaluku Harrastaminen eri väestöryhmissä). Ero kääntyy puolestaan toisin päin omaehtoisissa liikuntaharrastuksissa. Pojilla liikuntaharrastaminen vähenee kauttaaltaan enemmän, kun taas tytöillä omaehtoinen liikuntaharrastaminen säilyy verrattain korkealla tasolla ikävuosien karttumisesta huolimatta.

Ohjatun harrastamisen vähenemiselle on esitetty aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa lukuisia eri syitä. Kyse voi olla yksinkertaisesti nuorten oman päätäntävällän kasvusta ja muiden kiinnostavien asioiden imusta (esim. Salasuo 2021b).

Ainakin liikuntaharrastusten osalta kyse on usein kyllästymisestä ja kiinnostuksen puutteesta (Mononen ym. 2025, 94). Niin sanottua *drop out*-ilmiötä eli harrastusten lopettamista vauhdittavat iän myötä lisääntyvä harrastusten tavoitteellisuus, kilpailullisuus ja odotukset sitoutumisesta (esim. Myllyniemi & Berg 2013, 80). Nämä seikat ovat myös vahvasti yhteydessä kasvaviin harrastuskustannuksiin (Puronaho 2014). Ohjattujen kulttuuriharrastusten lopettamista käsitelleessä tutkimuksessa lopettamisen syiksi todettiin osin samoja tekijöitä, kuten huono ohjaaja tai harrastusryhmä, liiallinen tavoitteellisuus ja vakavuus, ajan riittämättömyys, taloudelliset vaikeudet sekä kavereiden lopettaminen (Pyykkönen ym. 2023, 22–25). Yläkouluikäisille ja tätä vanhemmille nuorille on edelleen niukasti tarjolla kevyempiä tapoja harrastaa ohjatusti. Hieman paradoksaalisesti näyttää olevan niin, että Suomen harrastamisen mallin toimintoja tarjotaan enimmäkseen alakouluikäisille (ks. esim. Me-säätiö 2024).

Erityisesti liikunta- mutta myös taide- ja kulttuuriharrastuksiin liittyvä ja oletettavasti lopettamisia lisäävä tekijä on epäasiallisen kohtelun tai syrjinnän kokemukset. Viime vuosikymmenen aikana on raportoitu hälyttäviä lukemia lasten ja nuorten kohtaamasta epäasiallisesta kohtelusta liikuntaharrastuksissa (esim. Fagerlund ym. 2014; Berg & Kokkonen 2016; Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 77–88; Toivonen & Kananen 2023). Vähemmistöasemassa olemisen on todettu lisäävän epäasialliselle kohtelulle altistumisen riskiä entisestään. Tutkimustuloksissa on ollut kyse sekä harrastusten ohjaajien että toisten nuorten tai vanhempien taholta koetusta epäasiallisesta kohtelusta. Ohjatun harrastamisen hyvän kerromus ei ole särötön.

Kenties hieman lohdullisempi viesti on löydettävissä liikuntaharrastamista koskevasta pitkittäistutkimuksesta (Vanttaja ym. 2017). Aiempi liikunnallinen aktiivisuus ei ennustanut myöhempää aktiivisuutta niin hyvin kuin oli tyypillisesti ajateltu. Monista nuoruusvuosina vähän liikkuneista tuli liikunnallisesti aktiivisia myöhemmän elämänsä aikana. Samalla on jälleen niin, että vastaavaa näyttöä taide- ja

kulttuuriharrastusten osalta on vaikea löytää. Nyt käsillä olevalla aineistolla pitkittäistarkastelua ei voi tehdä, mutta kaikenlaisiin ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen vaihtelee iän mukaan. Lopettamiset voivat vähentää harrastamista väliaikaisesti muttei välttämättä pysyvästi.

HARRASTAMINEN ERI VÄESTÖRYHMISSÄ

Edellä tarkastelimme iän karttumisen ja osin myös sukupuolen yhteyksiä harrastamiseen. Näiden lisäksi harrastamista ja siihen liittyviä eroja ja eriarvoisuuksia voi tarkastella myös muiden saatavilla olevien taustamuuttujien mukaan. On perusteltua olettaa, että esimerkiksi varallisuuden tai asuinalueisiin liittyvät mahdollisuudet määrittävät osallistumista varsinkin ohjattuun harrastustoimintaan.

Seuraavassa tarkastelemme harrastamista sukupuolen, vanhempien korkeimman koulutuksen, kotitalouden koetun taloudellisen tilanteen, Tilastokeskuksen kuntaluokituksen⁴, vähemmistökokeusten sekä äidinkielen mukaan (ks. taulukko 3). Tarkastelusta on jätetty pois vahvasti ikään sidoksissa olevat taustamuuttujat. Ei olisi esimerkiksi kovin mielekästä tarkastella pääasiallista toimintaa tai kotitalouden kokoonpanoa suhteessa harrastamiseen, koska näitä taustamuuttujia määrittää niin vahvasti ikä. On selvää, että koululaiset ja opiskelijat harrastavat vaikkapa palkkatyössä olevia enemmän. Tämä kertonee kuitenkin enemmän iän kuin pääasiallisen toiminnan vaikutuksista.

Edellä totesimme, että sukupuoli ei määrittänyt vahvasti harrastamisen lopettamista. Saman havainnon voi tehdä ohjatun liikunnan osalta. Kaksinapaisen ja juridiseen sukupuoleen perustuvan tarkastelun mukaan naiset ja miehet harrastivat ohjattua liikuntaa yhtä paljon. Tytöt ja nuoret naiset saattavat kuitenkin olla ohittamassa pojat ja nuoret miehet ohjatussa liikuntaharrastamisessa,

sillä aiempien havaintojen mukaan pojat ovat kiinnittyneet liikuntaseuratoimintoihin tyttöjä useammin ja pidempään (Blomqvist ym. 2023, 84; Sulander & Määttä 2025, 155; ks. myös Stenvall 2009). Tyttöjen voimakkaasti lisääntynyt liikuntaharrastaminen havaittiin myös tuoreessa suomalaistutkimuksessa, jossa verrattiin tämän päivän tilannetta 1980-luvun mittauksiin (Lounassalo ym. 2025).

Tytöt ja nuoret naiset harrastivat sekä ohjatusti että omaehtoisesti selvästi enemmän taidetta ja kulttuuria kuin pojat ja nuoret miehet. Vaikuttaakin selvältä, että pojat tai nuoret miehet eivät ole laajentaneet harrastusrepertuaarejaan taiteeseen tai kulttuuriin ainakaan laajassa mittakaavassa. Toisin sanoen varsinkin ohjattujen harrastusten kirjo on tytöillä ja nuorilla naisilla laajempi. Laueasti tulkittuna tämä voi kertoa yleisemminkin ahtaammista poikaraameista, jotka sallivat niukasti kulttuurista liikkumavaraa (ks. esim. Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018). Tuloksista voi kuitenkin nähdä, että pojat ja nuoret miehet ilmoittivat tyttöjä ja nuoria naisia enemmän omaehtoisista muista harrastuksista. Tämä saattaa liittyä osaltaan poikatapaisiin vapaa-ajan aktiviteetteihin, kuten digitaaliseen pelaamiseen, metsästyksen ja kalastukseen. Muu omaehtoinen harrastaminen oli verrattain tyypillistä maaseutumaisissa kunnissa.

Nuorten sosioekonominen asema määrittä sekä ohjattua että omaehtoista harrastamista. Mitä koulutetummat vanhemmat, sitä todennäköisemmin vastaajat ilmoittivat sekä ohjatusta että omaehtoisesta harrastamisesta. Suurimmillaan vanhempien koulutukseen liittyvät erot olivat liikunta- ja taide- tai kulttuuriharrastuksissa. Myös muu harrastaminen oli hieman tyypillisempää korkeasti koulutettujen vanhempien lapsille, mutta erot eivät tässä kohden muodostuneet tilastollisesti merkitseviksi. Samaan tapaan kokemus kotitalouden taloudellisesta tilanteesta määrittä vahvasti erityisesti ohjattua harrastamista: mitä paremmaksi taloudellinen tilanne koettiin, sen tyypillisempää ja intensiivisempää harrastaminen oli. Kaikkein vahvimmin koettu taloustilanne määrittä ohjattuihin liikuntaharrastuksiin osallistumista (ks. myös Sulander &

4 Tilastokeskus erottelee toisistaan kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat. Lisäksi olemme tässä erottaneet pääkaupunkiseudun kunnat omaksi luokakseen.

Taulukko 3. Harrastamisen frekvenssin keskiarvot eri taustamuuttujien mukaan. Keskiarvot on laskettu multinomiregressiomallista. Vastausvaihtoehdot olivat 1 = en koskaan, 2 = harvemmin kuin kerran viikossa, 3 = kerran viikossa, 4 = useana päivänä viikossa ja 5 = joka päivä.

Selitettävä muuttuja	Bayes-kerroin ¹				
Juridinen sukupuoli		Mies	Nainen		
Liikuntaa ohjatusti	<1	2,42 (2,31–2,52)	2,53 (2,43–2,63)		
Liikuntaa omaehtoisesti	<1	3,76 (3,68–3,83)	3,76 (3,68–3,84)		
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	>10	1,60 (1,53–1,68)	1,80 (1,72–1,88)		
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	2,43 (2,34–2,53)	2,89 (2,79–2,99)		
Jotain muuta ohjatusti	<1	1,67 (1,59–1,76)	1,67 (1,59–1,76)		
Jotain muuta omaehtoisesti	>10	3,51 (3,39–3,62)	3,32 (3,21–3,43)		
Koulutetuimman vanhemman tutkinto		Yliopisto	AMK tai opisto	Peruskoulu tai toinen aste	Muu tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	>10	2,61 (2,50–2,72)	2,55 (2,40–2,71)	2,15 (2,01–2,30)	2,51 (2,33–2,69)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,85 (3,76–3,93)	3,86 (3,76–3,96)	3,58 (3,46–3,69)	3,67 (3,52–3,81)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	>10	1,78 (1,69–1,87)	1,67 (1,56–1,78)	1,53 (1,44–1,63)	1,80 (1,66–1,97)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	2,85 (2,73–2,96)	2,43 (2,29–2,57)	2,55 (2,41–2,69)	2,67 (2,48–2,86)
Jotain muuta ohjatusti	1–3	1,71 (1,62–1,81)	1,68 (1,55–1,82)	1,56 (1,46–1,68)	1,74 (1,59–1,90)
Jotain muuta omaehtoisesti	<1	3,48 (3,35–3,60)	3,38 (3,21–3,55)	3,29 (3,13–3,45)	3,53 (3,33–3,73)
Kotitalouden taloustilanne		Erinomainen	Hyvä	Kohtuullinen	Melko tai hyvin heikko
Liikuntaa ohjatusti	>10	2,83 (2,69–2,97)	2,59 (2,46–2,71)	2,17 (2,04–2,30)	1,80 (1,61–2,00)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,88 (3,78–3,98)	3,87 (3,78–3,95)	3,62 (3,51–3,73)	3,43 (3,25–3,61)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	3–10	1,79 (1,68–1,91)	1,71 (1,62–1,80)	1,66 (1,56–1,77)	1,49 (1,35–1,66)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	1–3	2,73 (2,58–2,87)	2,58 (2,46–2,69)	2,63 (2,50–2,76)	2,91 (2,68–3,15)
Jotain muuta ohjatusti	>10	1,76 (1,65–1,89)	1,72 (1,62–1,83)	1,60 (1,50–1,72)	1,42 (1,28–1,58)
Jotain muuta omaehtoisesti	<1	3,44 (3,28–3,59)	3,45 (3,32–3,58)	3,33 (3,18–3,48)	3,42 (3,17–3,65)
Kuntatyyppi		Pääkaupunkiseutu	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat
Liikuntaa ohjatusti	<1	2,41 (2,27–2,55)	2,45 (2,35–2,55)	2,63 (2,43–2,84)	2,57 (2,30–2,84)
Liikuntaa omaehtoisesti	<1	3,74 (3,63–3,84)	3,78 (3,71–3,85)	3,81 (3,64–3,97)	3,59 (3,39–3,79)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,70 (1,60–1,81)	1,68 (1,60–1,75)	1,78 (1,63–1,95)	1,68 (1,49–1,89)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	2,88 (2,74–3,02)	2,57 (2,48–2,67)	2,64 (2,43–2,85)	2,52 (2,27–2,78)
Jotain muuta ohjatusti	<1	1,64 (1,53–1,76)	1,66 (1,58–1,75)	1,64 (1,48–1,83)	1,89 (1,67–2,15)
Jotain muuta omaehtoisesti	1–3	3,33 (3,17–3,48)	3,43 (3,32–3,53)	3,39 (3,16–3,61)	3,69 (3,41–3,96)
Äidinkieli		Suomi	Ruotsi	Muu	
Liikuntaa ohjatusti	<1	2,46 (2,38–2,54)	2,61 (2,29–2,92)	2,49 (2,28–2,69)	
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,81 (3,75–3,86)	3,73 (3,49–3,96)	3,45 (3,26–3,63)	
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	>10	1,67 (1,61–1,73)	1,59 (1,39–1,82)	1,95 (1,77–2,13)	
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	3–10	2,69 (2,61–2,77)	2,37 (2,09–2,68)	2,51 (2,31–2,72)	
Jotain muuta ohjatusti	>10	1,62 (1,56–1,69)	1,64 (1,40–1,93)	2,06 (1,86–2,28)	
Jotain muuta omaehtoisesti	1–3	3,45 (3,36–3,53)	3,10 (2,70–3,48)	3,34 (3,13–3,55)	

Selitettävä muuttuja	Bayes-kerroin ¹		
Etninen vähemmistö		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	3–10	2,18 (1,95–2,42)	2,50 (2,42–2,57)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,46 (3,23–3,67)	3,79 (3,73–3,84)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,80 (1,60–2,03)	1,69 (1,63–1,74)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	<1	2,57 (2,33–2,83)	2,66 (2,59–2,74)
Jotain muuta ohjatusti	>10	2,08 (1,83–2,36)	1,64 (1,58–1,70)
Jotain muuta omaehtoisesti	<1	3,43 (3,17–3,68)	3,42 (3,33–3,50)
Uskonnollinen vähemmistö		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	<1	2,37 (2,13–2,62)	2,48 (2,40–2,56)
Liikuntaa omaehtoisesti	1–3	3,56 (3,33–3,78)	3,78 (3,72–3,83)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,59 (1,43–1,76)	1,71 (1,65–1,76)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	<1	2,63 (2,38–2,90)	2,66 (2,59–2,73)
Jotain muuta ohjatusti	1–3	1,81 (1,60–2,04)	1,66 (1,60–1,72)
Jotain muuta omaehtoisesti	<1	3,35 (3,08–3,62)	3,42 (3,34–3,50)
Seksuaalivähemmistö		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	>10	1,91 (1,75–2,07)	2,57 (2,49–2,65)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,43 (3,28–3,57)	3,82 (3,76–3,88)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,67 (1,54–1,82)	1,70 (1,64–1,76)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	3,19 (3,02–3,36)	2,56 (2,48–2,63)
Jotain muuta ohjatusti	>10	1,41 (1,30–1,54)	1,72 (1,65–1,79)
Jotain muuta omaehtoisesti	1–3	3,57 (3,38–3,75)	3,39 (3,30–3,47)
Sukupuolivähemmistö		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	>10	1,85 (1,57–2,19)	2,50 (2,42–2,57)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,23 (2,96–3,49)	3,78 (3,73–3,84)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,85 (1,56–2,18)	1,69 (1,64–1,75)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	3,29 (2,96–3,61)	2,63 (2,55–2,70)
Jotain muuta ohjatusti	1–3	1,56 (1,31–1,89)	1,68 (1,62–1,74)
Jotain muuta omaehtoisesti	<1	3,46 (3,08–3,82)	3,42 (3,34–3,49)
Vammaisuuden perusteella vähemmistössä		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	1–3	2,23 (1,85–2,63)	2,48 (2,40–2,55)
Liikuntaa omaehtoisesti	>10	3,14 (2,82–3,47)	3,78 (3,72–3,83)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	>10	2,14 (1,76–2,58)	1,68 (1,63–1,74)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	3,52 (3,12–3,88)	2,63 (2,56–2,70)
Jotain muuta ohjatusti	<1	1,65 (1,37–2,00)	1,67 (1,61–1,73)
Jotain muuta omaehtoisesti	>10	3,94 (3,50–4,32)	3,40 (3,32–3,48)
Ihönvärin perusteella vähemmistössä		Kyllä	Ei tai ei osaa tai halua sanoa
Liikuntaa ohjatusti	<1	2,44 (2,07–2,83)	2,47 (2,40–2,55)
Liikuntaa omaehtoisesti	3–10	3,39 (3,05–3,71)	3,77 (3,72–3,83)
Taidetta tai kulttuuria ohjatusti	<1	1,76 (1,46–2,11)	1,69 (1,64–1,75)
Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	>10	2,05 (1,75–2,40)	2,68 (2,61–2,75)
Jotain muuta ohjatusti	3–10	1,87 (1,59–2,20)	1,66 (1,60–1,73)
Jotain muuta omaehtoisesti	1–3	3,11 (2,75–3,47)	3,43 (3,35–3,51)

¹ Bayes-kerroin ilmaisee, kuinka moninkertaiseksi harrastamista selittävän mallin tuki käy, kun siihen sisällytetään tarkasteltava taustamuuttuja. Tulkintaohje: < 1 = ei tukea muuttujan sisällyttämiselle, 1–3 = vain vähän tukea, 3–10 = kohtuullisesti tukea, >10 = vahvaa tukea. Kerroin on laskettu vertaamalla kahta järjestysasteikollista regressiomallia keskenään. β-parametrien priorit ovat olleet N(0,10).

Määttä 2025, 156). Havainto on odotettu, sillä ohjattu liikuntaharrastaminen oli keskimäärin taide- ja kulttuuriharrastamista intensiivisempää ja siten oletettavasti kalliimpaa. Koettu taloudellinen tilanne määritti jossain määrin myös omaehtoista harrastamista. Erityisesti omaehtoinen liikuntaharrastaminen mutta myös omaehtoinen taide- ja kulttuuriharrastaminen oli niukempaa niillä vastaajilla, jotka kokivat kotitaloutensa taloudellisen tilanteen heikoksi.

Kaikilla vanhemmilla tai nuorilla aikuisilla ei ole varaa jo pitkään kohonneisiin kausi- ja kurssimaksuihin tai harrastusvälineisiin (Puronaho 2014). Rahan ohella harrastamisella on kulttuuriset ulottuvuutensa. Säännöllisen ja tavoitteellisen harrastamisen arvostus ei välttämättä ole yhtä korkeaa kaikissa väestöryhmissä (esim. Tolonen 2010; Spaaij 2012). Maksullinen ja ”vakava vapaa-aika” saattaakin olla varsin keskiluokkainen ihanne, jota vain osa vanhemmista pyrkii toteuttamaan. Kaikki eivät välttämättä jaa samoja arvostuksia, vaan vapaata aikaa voidaan käyttää mieluummin esimerkiksi palautumiseen ja seurallisuuteen.

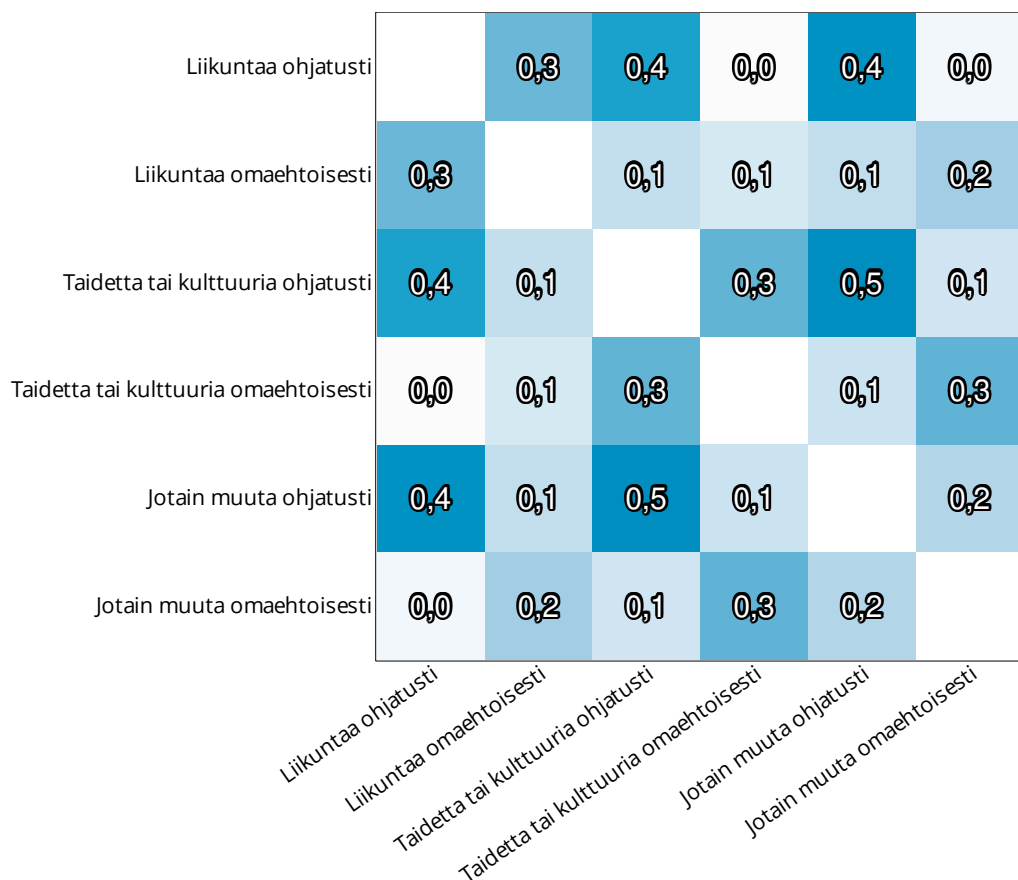
On helppo olettaa, että asuinalue määrittää nuorten harrastusmahdollisuuksia. Kaupunkialueilla tarjontaa on keskimäärin enemmän ja harrastusryhmiin pitäisi riittää osallistujia. Eri kuntatyyppien vertailu kuitenkin osoittaa, että alueperustaiset erot harrastamisessa ovat niukkoja tai olemattomia. Ainoa tilastollisesti merkitsevä ero muodostui omaehtoisen taide- tai kulttuuriharrastamisen kohdalla siten, että pääkaupunkiseudun kunnissa tällainen harrastaminen oli verrattain tyypillistä. Tätä yllättävää havaintoa selittää vastaajien ikä. Taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa vastaajat olivat keskimäärin kaupungeissa asuvia vastaajia nuorempia. Tämä puolestaan selittyy muuttoliikkeellä. Viimeistään toisen asteen opintojen jälkeen monet nuoret suuntaavat opintojen tai työllistymismahdollisuuksien perässä väestömääriltään suuremmille paikkakunnille. Lisäksi on niin, että tämänkaltaisen valtakunnallinen kyselyaineisto ei paljasta pienten osaryhmien tilanteita kovinkaan hyvin. Syrjäseuduilla asuvien nuorten vapaa-ajasta saa

tarkemman kuvan laadullisten tutkimusten kautta (ks. Aapola-Kari & Armila tässä teoksessa).

Harrastamisen ja vähemmistökokemusten yhteyksien tarkastelu paljastaa kiinnostavia eroja liikunta- ja kulttuuriharrastusten välillä. Erityisesti liikunnan harrastaminen oli vähäisempää niillä nuorilla, jotka kokivat kuuluvansa erilaisiin vähemmistöihin. Kulttuurin ja taiteen tai muun harrastamisen osalta tilanne oli paikoin jopa päinvastainen. Yksittäisiä vähemmistökokemuksia tarkasteltaessa voi havaita, että vähemmistökokemukset etnisyyden, seksuaalisuuden, sukupuolen ja vammaisuuden perusteella olivat yhteydessä vähäisempään liikunnan harrastamiseen. Yksittäiset vähemmistöryhmät ovat kuitenkin määrällisesti pienilukuisia, mikä tekee tilastollisesta päättelystä epävarmaa. Kokonaisuudessaan vaikuttaa kuitenkin siltä, että taide- ja kulttuuriharrastukset ovat liikuntaharrastuksia saavutettavampia vähemmistöihin identifioituville nuorille. Aiemmista tutkimuksista voikin löytää viitteitä siitä, että erityisesti ohjatut liikuntaharrastukset altistavat vähemmistöjä epäasiallisen kohtelun ja syrjinnän kokemuksille (esim. Peltola & Kivijärvi 2017; Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019b). Kyse lienee myös puutteellisesta saavutettavuudesta erityisesti vammaisten nuorten kohdalla.

Väestöryhmien välisten erojen lisäksi harrastamisessa on huomattavissa kasautumista eli harrastusten kertymistä jossain määrin samoille lapsille ja nuorille (kuvio 15). Tämänkaltaisesta ilmiöstä on näyttöä jo vuosikymmenten takaa (Allardt ym. 1958, 63–71). Tänä päivänä joidenkin nuorten vapaa-aika saattaakin olla ”turboahdettua” siten, että illat ja viikonloput kuluvat erilaisissa harrastuksissa ja niiden välisissä siirtymissä (ks. esim. Kivijärvi ym. 2021).

Kenties odotetusti kasautuminen on voimakkainta ohjattujen harrastusten osalta. Tämä koskee erityisesti taide- tai kulttuuriharrastuksia ja muita harrastuksia. Korrelaatiot ovat kuitenkin lähes yhtä vahvoja ohjattujen liikuntaharrastusten sekä ohjattujen taide- tai kulttuuriharrastusten ja muiden ohjattujen harrastusten välillä. Toisin sanoen aineistoista piirtyy kuva, jossa ohjatut ja oletettavasti maksulliset harrastukset saattavat

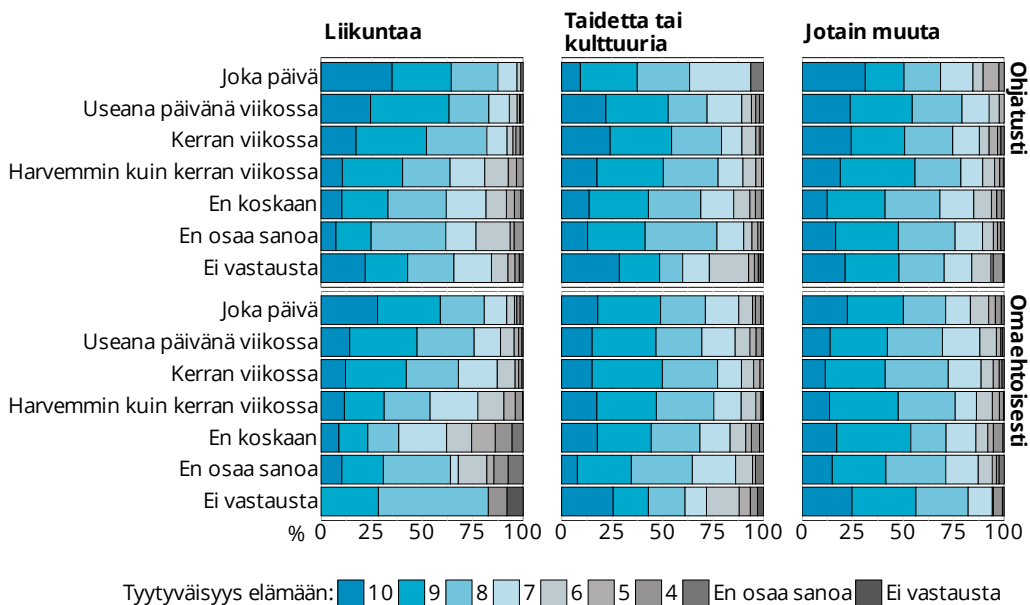
Kuvio 15. Harrastamisen kasautuminen (Spearmanin korrelaatiokerroin). Mitä tummempi sininen värikorostus on, sitä todennäköisemmin kahta asiaa harrastetaan yhdessä.

ennemminkin eriyttää kuin yhdistää erilaisista taustoista tulevia lapsia ja nuoria. Ohjatun harrastamisen lisäksi omaehtoisten taide- ja kulttuuriharrastusten ja muiden omaehtoisten harrastusten välinen korrelaatio on verrattain vahva. Tämä saattaa kertoa yhtäältä näiden harrastusten päällekkäisyydestä tai toisaalta siitä, että hieman vaihtoehtoisemmat harrastukset kasautuvat herkästi.

HARRASTAMINEN JA HYVINVOINTI

Suomessa vallitsee vahva oletus harrastamisen hyvinvointia tuottavasta voimasta (ks. alaluku Vapaa-aika ja nuorisopolitiikka). Käsillä olevilla

aineistoilla on mahdollista tarkastella erilaisten harrastusten ja koetun hyvinvoinnin yhteyksiä. Hyödynnämmekin seuraavassa jo edellä kuvattujen harrastuskysymysten lisäksi (ks. alaluku Ohjattu ja omaehtoinen harrastaminen) tietoa vastaajien tyytyväisyydestä elämäänsä (ks. alaluku Tyytyväisyys). Sanatarkasti tyytyväisyyttä koskeva kysymys kuului näin: ”Kuinka tyytyväinen olet elämääsi ylipäätään?” Aiemmista Vapaa-aikatutkimuksista ja Nuorisobarometreista tutulla tavalla vastaajia pyydettiin arvioimaan tyytyväisyyttään kouluarvosana-asteikolla 4–10. Kyse lienee parhaasta ja yleisimmän tason hyvinvointi-indikaattorista vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa.

Kuvio 16. Harrastaminen ja tyytyväisyys elämään. Huomioi, että osa esitetystä ryhmistä on erittäin pieniä (ks. kuvio 13).

On tärkeää muistaa, että nyt käytettävissä olevien aineistojen kautta voi tarkastella ainoastaan harrastamisen ja koetun hyvinvoinnin tilastollisia yhteyksiä syy-seuraussuhteiden sijaan. Poikkeileikkausaineisto ei anna vastauksia kysymykseen kausaliteetista, kuten esimerkiksi siitä, johtaako harrastaminen hyvinvointiin vai hyvinvointi harrastamiseen. Kuten jo edellä nähtiin (ks. alaluku Harrastaminen eri väestöryhmissä), on varsinkin ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen tyypillisempää hyvissä yhteiskunnallisissa asemissa oleville nuorille. Harrastamisen ja hyvinvoinnin yhteyksien tarkastelussa onkin syytä huomioida monien muiden tekijöiden mahdolliset vaikutukset. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sukupuolen, sosioekonomisen aseman tai vähemmistökokemusten vakiointia tilastollisin menetelmin.

Vapaa-aikatutkimuksen aineistoihin nojaten voidaan todeta, että erityisesti liikuntaharrastaminen, sekä ohjattu että omaehtoinen, olivat vahvasti yhteydessä tyytyväisyyteen elämään kohtaan.

Samansuuntaisen yhteyden voi havaita ohjattujen taide- tai kulttuuriharrastusten tai muun ohjatun harrastamisen sekä elämäntyytyväisyyden välillä – joskaan tilastollinen yhteys ei ole aivan yhtä vahva. Omaehtoisella taide- tai kulttuuriharrastamisella tai muulla harrastamisella ei puolestaan ollut tilastollista yhteyttä elämäntyytyväisyyden kanssa (ks. kuvio 16).

Ensimmäiset havainnot näyttäisivät tukevan ajatusta erityisesti liikunnan hyvinvointia tuottavasta voimasta. Samalla voinee pitää hieman yllättävänä sitä, että ainakaan omaehtoisella taide- tai kulttuuriharrastamisella tällaisia yhteyksiä ei ollut ja että ohjatuillakin taide- tai kulttuuriharrastuksilla yhteys jäi heikoksi. Tätä saattaa osaltaan selittää edellisessä alaluvussa (Harrastaminen eri väestöryhmissä) havaittu taide- ja kulttuuriharrastamisen suosio tyttöjen ja nuorten naisten sekä vähemmistöihin identifioituvien vastaajien keskuudessa. Näiden vastaajien keskuudessa elämäntyytyväisyys oli muita heikompaa (ks. alaluku

Taulukko 4. Ohjattujen ja omaehtoisten harrastusten yhteydet elämäntyytyväisyyteen, kun muu harrastaminen ja taustamuuttajat on vakioitu. Positiiviset luvut kertovat myönteisestä vaikutuksesta. Järjestysasteikollinen regressioanalyysi.

Harrastus	Yhteys ¹	Virhemarginaali ²
Ohjattu liikunta	0,16	(0,02–0,35)
Omaehtoinen liikunta	0,31	(0,14–0,50)
Ohjattu taide ja kulttuuri	-0,04	(-0,20–0,12)
Omaehtoinen taide ja kulttuuri	0,08	(-0,04–0,19)
Ohjattu muu	-0,02	(-0,23–0,14)
Omaehtoinen muu	-0,06	(-0,17–0,03)

¹ Ero joka päivä harrastavien ja ei koskaan harrastavien latentissa elämäntyytyväisyydessä, kun muut harrastus- ja taustamuuttajat on vakioitu. Vaikutuksen tulisi olla keskimäärin 1,25 vastatakseen kokonaisen kouluarvosanan eroa. Käytetyt taustamuuttajat: juridinen sukupuoli, ikä sukupuolen mukaan, koulutetumman vanhemman korkeakoulutus, tilastollinen kuntaryhmitys, kotitalouden koettu taloudellinen tilanne ja kuusi vähemmistöindikaattoria.

² 95 %:n virhemarginaali

Tyytyväisyys). Taide- ja kulttuuriharrastamisella voi toisin sanoen olla myönteisiä hyvinvointivaikutuksia, mutta ne eivät näy tämänkaltaisessa yksinkertaistetussa analyysissä.

Seuraavassa elämäntyytyväisyyden ja harrastamisen yhteyksiä tarkastellaan hienosyisemmin huomioiden useampia muuttujia samanaikaisesti. Tällä tavoin on mahdollista saada hieman tarkempaa tietoa harrastamisen mahdollisista hyvinvointivaikutuksista. Käytännössä seuraavassa tehdyt havainnot perustuvat järjestysasteikollisiin regressioanalyysiin, joiden avulla analysoitiin elämäntyytyväisyyttä selittäviä tekijöitä ja niiden yhteisvaikutuksia.

Laadimme regressiomallin (ks. taulukko 4) arvioidaksemme kaikkien kuuden kysytyn harrastamisen tavan yhteyksiä elämäntyytyväisyyteen. Toisin sanoen kaikkien mallien selitettävänä muuttujana oli elämäntyytyväisyys. Selittävinä muuttujina hyödynsimme ensinnäkin tietoa vastaajan iästä ja sukupuolesta sekä siitä, oliko kumpikaan vastaajan vanhemmista korkeakoulutettu. Toiseksi käytimme tietoa vastaajien vähemmistöidentifikaatioista, asuinkunnan tyypistä ja koetusta taloudellisesta tilanteesta. Mallissa olivat luonnollisesti selittäjinä myös kuusi eri harrastamisen tapaa.

Regressioanalyysien perusteella voi päätellä, että sekä ohjattu että omaehtoinen liikunnan

harrastaminen olivat yhteydessä elämäntyytyväisyyteen vielä senkin jälkeen, kun muiden käytettyjen muuttujien vaikutukset oli vakioitu. Taide- tai kulttuuriharrastamisen ja muun harrastamisen yhteydet elämäntyytyväisyyteen jäivät tällä analyysimenetelmällä todentamatta.

Nyt esitetyt havainnot eivät missään nimessä ole viimeinen sana harrastamisen hyvinvointivaikutuksista. Käytössämme ei ollut pitkittäisaineistoa, jonka avulla kausaalisuhteiden päättelemineen olisi mahdollista. Lisäksi on syytä muistaa, että sekä harrastaminen että hyvinvointi on tässä operationalisoitu yhdellä tavalla ja jokin toinen tapa olisi saattanut tuottaa muunlaisia tuloksia. Harrastamista on mitattu intensiteettinä eikä esimerkiksi harrastamisen monipuolisuutena, mieluisuutena tai sen koettuna laatuna. Hyvinvointiin voisi elämäntyytyväisyyden kokemuksen ohella sisällyttää esimerkiksi elämänlaadun eri ulottuvuuksineen tai ulkoisten tahojen arvioita esimerkiksi vastaajan terveydentilasta. Lisäksi on mahdollista, että liikunnan harrastamattomuus voi joillakin vastaajilla johtua samoista tekijöistä, jotka vähentävät tyytyväisyyttä elämään. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi erilaiset toimintatarjoitteet sekä ajan puute.

Varauksista huolimatta tuloksista voinee päätellä, että liikunnan harrastaminen vaikuttaa

todennäköisesti myönteisesti nuorten kokemaan hyvinvointiin. Aiemman tutkimuksen valossa havainto ei ole yllättävä. Liikunnan on todettu vaikuttavan myönteisesti esimerkiksi mielenterveyteen (Singh ym. 2023) ja koettuun hyvinvointiin (Marquez ym. 2020). Lisäksi on esitetty, että harvakseltaan tapahtuva liikkuminen edistää nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointia siinä missä intensiivisempikin harrastaminen (Kemel, Porter & Coombs 2022).

Mikä sitten selittäisi sitä, ettei taide- ja kulttuuriharrastamisella havaittu vastaavia yhteyksiä koettuun hyvinvointiin? Kulttuuriharrastamisen ja erilaisten kulttuuriaktiiviteettien myönteisiä vaikutuksia on kuitenkin havaittu lukuisissa eri tutkimuksissa. Esimerkiksi Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimuskatsauksessa todetaan, että kulttuurin harrastamisella on myönteisiä vaikutuksia sekä koettuun hyvinvointiin että terveydentilaan, kognitiivisiin kykyihin ja lopulta myös kuolleisuuteen (Fancourt & Finn 2019; ks. myös Pyykkönen ym. 2023, 20).

Brown, MacDonald ja Mitchell (2015) ovat huomauttaneet, että taide- ja kulttuuriharrastuksia olisi syytä eritellä tarkemmin hyvinvointivaikutuksia tutkittaessa. Heidän tutkimuksessaan osa taide- ja kulttuuriharrastuksista oli yhteydessä koettuun hyvinvointiin, kun taas osan kohdalla yhteydet jäivät havaitsematta. Jälkimmäiset olivat kulttuuriharrastuksia, joita tehdään yksin ja paikallaan ollen. Kulttuuriharrastukset ja -aktiiviteetit, joita tehdään yhdessä muiden kanssa ja liikkuen, olivat puolestaan yhteydessä vahvaan tyytyväisyyteen. Sosiaalista vuorovaikutusta sisältävien harrastusten hyvinvointivaikutukset havaittiin myös Pohjois-Suomessa toteutetussa ja rekisteri- sekä kyselyaineistoja hyödyntäneessä pitkittäistutkimuksessa (Timonen ym. 2021). Nyt käyttämämme aineisto ei mahdollista vastaavanlaista tarkastelua. Voi kuitenkin hyvin olla, että esimerkiksi lukeminen tai maalaaminen yksin tehtävinä ja paikallaan pitävinä harrastuksina eivät tuota koettua hyvinvointia samalla tavalla kuin vaikkapa tanssiryhmiin tai lukupiireihin osallistuminen liikuttavampina ja yhteisöllisempinä harrastuksina. Samalla on syytä painottaa, että yksin lukemisella ja maalaamisella

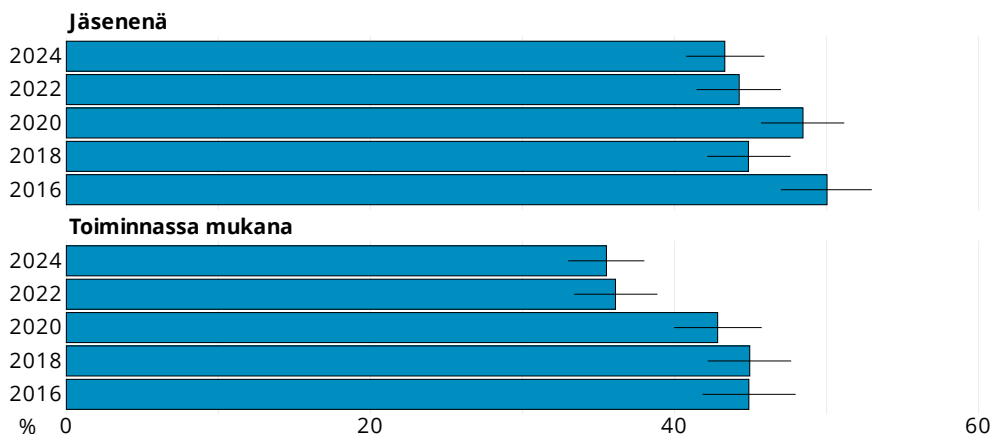
voi olla – ja todennäköisesti onkin – monia muita myönteisiä vaikutuksia.

Vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Salasuo, Tervainen & Myllyniemi 2021, 46–47) kulttuuriharrastusten ja tyytyväisyyden yhteyttä tarkasteltiin harrastamisen monipuolisuuden näkökulmasta. Tuolloin analyysissä ei huomioitu muita muuttujia, mutta tuloksena oli, että monipuolisesti kulttuuria harrastavat olivat jonkin verran yksipuolisesti kulttuuria harrastavia tyytyväisempiä. Toisin sanoen aiempaan tutkimustietoon nojaten voi todeta, että kulttuuriharrastamisen ja tyytyväisyyden yhteyksiä on syytä tutkia nyt nähtyä asetelmaa tarkemmin eri harrastusmuotoja ja todennäköisesti myös harrastajatyyppejä eritellen.

JÄRJESTÖKIINNITTYYNEISYYS

Järjestökiinnittyneisyys on Vapaa-aikatutkimuksen vanhin kysymys. Kuten jo Johdanto-osiossa kirjoitimme, ovat koko julkaisusarjan taustalla vuosituhaten vaihteen selvitykset, joissa keskitettiin nimenomaan nuorten järjestökiinnittyneisyyteen (ks. Nurmela 1998; Pehkonen 2001). Aikasarjavertailuihin tulee kuitenkin suhtautua varauksin, sillä aiempien vuosien kyselyt on toteutettu pääosin puhelinhaastattelumenetelmää käyttäen (ks. luku Aineisto ja menetelmät). Lisäksi on syytä huomata, että järjestökiinnittyneisyyttä koskevia kysymyksiä muutettiin hienoisesti vuonna 2015. Tulkintana on kuitenkin ollut, että sanamuotojen muutos ei vaikuttanut puhelinhaastatteluissa annettuihin vastauksiin (ks. Tervainen ym. 2023, 99).

Järjestökiinnittyneisyydestä on kysytty vuodesta 2015 lähtien kahdella tavalla, yhtäältä kiinnittymisenä järjestöihin, yhdistyksiin tai seuroihin jäsenenä ja toisaalta toimintaan osallistumisena. Tällä tavoin on pyritty saamaan tietoa siitä, kuinka moni on ”vain jäsen” ja kuinka moni osallistuu myös konkreettiseen toimintaan. Järjestöt, yhdistykset ja seurat muodostavat valtavan moninaisen joukon erilaisia toimijoita. Kyse voi esimerkiksi olla liikuntaseurasta, puolueen jäsenyydestä, ammattiyhdistysliikkeestä, harrastejärjestöstä,

Kuvio 17. Järjestöissä, yhdistyksissä, kerhoissa ja seuroissa jäsenenä ja toiminnassa mukana olleiden 10–29-vuotiaiden vastaajien osuudet vuosina 2016–2024. Vuonna 2016 vastaajina oli vain suomen- ja ruotsinkielisiä. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

ihmisoikeuksista tai opiskelijajärjestöstä. Järjestökentän kirjavuuden takia kysyimmeikin vastaajilta vielä siitä, minkälaisiin järjestöihin he kiinnittyvät. Näin avautuu hieman tarkempi kokonaiskuva nuorten järjestökiinnittyneisyydestä.

Kyselyvastaajista 43 prosenttia kertoi kuuluvansa johonkin järjestöön, yhdistykseen, seuraan tai kerhoon jäsenenä. Toimintaan ilmoitti osallistuvansa hieman harvempi, 36 prosenttia. Edelliseen, vuoden 2022 Vapaa-aikatutkimukseen verrattuna lukemat ovat varsin samalla tasolla: tuolloin 10–29-vuotiaista vastaajista 44 prosenttia kertoi jäsenyydestään ja 36 prosenttia ilmoitti olevansa mukana toiminnassa (Tarvainen ym. 2023, 101)⁵. Pidemmässä seurannassa näyttää siltä, että vuodesta 2016 lähtien havaittu loiva pudotus järjestökiinnittyneisyydessä ei ole kääntynyt nousu-uralle (kuvio 17).

⁵ Vuoden 2022 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa raportoidut ja pyöristetyt osuudet olivat 45 % ja 37 %. Osuuksien laskeminen nykymuotoiseen esitettyyn otantaan perustuvilla painokertoimilla muutti pyöristettyjä tuloksia yhdellä prosenttiyksiköllä pienemmiksi.

Nyt saatuihin tuloksiin nojaten voi arvella, että verkkokyselymenetelmään siirtyminen ei ole vaikuttanut aikasarjoihin kovin ratkaisevalla tavalla. Järjestöjen jäsenyydet tai niiden toimintoihin osallistuminen ovat kenties verrattain neutraaleja joko–tai-kysymyksiä, joihin vastaaminen ei vaihtelee suuremmin tiedonkeruutavan mukaan.

Tyypillinen oletus on, että nuorten järjestökiinnittyneisyys olisi vähentynyt vuosikymmenten saatossa. Erityisesti ranskalaisen sosiologin Michel Maffesolin (1996) uusheimon käsitteen innoittamien aikalaishiidien mukaan pidempiaikainen sitoutuminen jäsenyyksiin perustuvaan järjestötoimintaan olisi korvautunut viimeistään 2000-luvun aikana yksilöllisillä ja lyhytkestoisilla yhteisöllisyyksillä. Kuten johdannossa jo totesimme, tällainen oletus tehtiin ensimmäisessä nuorten järjestökiinnittyneisyysraportissa 1990-luvun lopulla (ks. Nurmela 1998, 3).

Aikalaishiidien huolimatta järjestökiinnittyneisyydessä on tapahtunut melko pieniä määrällisiä muutoksia. Sama asia todettiin esimerkiksi edellisessä, vuoden 2022 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Tarvainen ym. 2023, 101). Järjestökiinnittyneisyys on pysynyt varsin

Taulukko 5. Järjestökiinnittyneisyys nelikenttänä. Kyllä-vastausten osuudet (sulkeissa vuoden 2022 Vapaa-aikatutkimuksen tulokset).

	Jäsen	Ei jäsen
Toiminnassa	31 % (30 %)	4 % (6 %)
Ei toiminnassa	12 % (14 %)	53 % (50 %)

samalla tasolla jo 1950-luvun ensimmäisistä tunnetuista mittauksista lähtien (ks. Allardt ym. 1958; Aalto & Minkkinen 1971). On toki selvää, että vuosikymmenten kuluessa itse järjestökenttä on muuttunut, ja lienee niin, että kiinnittymisen tavat ja laatu ovat erilaisia. Vertailu varhaisiin havaintoihin (Allardt ym. 1958, 20–29) osoittaa, että tämän päivän järjestökenttään kiinnittyvät aiempaa vahvemmin alle 15-vuotiaat nuoret ja heikommin yli 20-vuotiaat nuoret aikuiset. Nuorten järjestökentän painopiste näyttää siirtyneen yhä vahvemmin varhaisnuorille tarjottuihin liikuntaharrastuksiin esimerkiksi aatteellisten yhdistysten sijaan (ks. myös alaluku Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen).

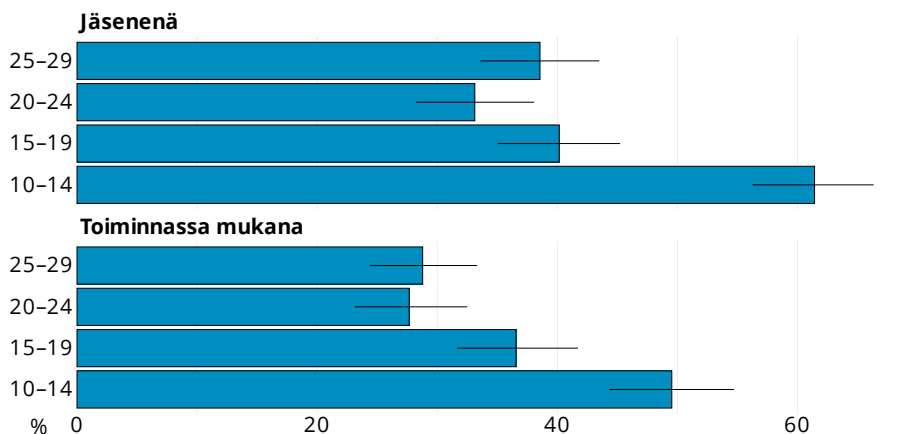
Koska järjestökiinnittyneisyydestä kysyttiin kahdella tavalla, jäsenyytenä ja toimintaan osallistumisena, on havainnot mahdollista esittää nelikentän muodossa (taulukko 5). Nelikenttä tekee näkyväksi esimerkiksi sen, kuinka moni kiinnittyy järjestöihin tai seuroihin vain jäsenenä ja kuinka monelle kyse on jostain enemmästä. Puolet nuorista ei kiinnittynyt järjestöihin jäsenyyden eikä toiminnan muodoissa. Toiseksi tyypillisintä oli olla sekä jäsen että mukana toiminnassa. Tällaisia nuoria oli noin kolmannes vastaajista. Pelkkä jäsenyys oli 12 prosentilla, ja ainoastaan toimintaan osallistui vain neljä prosenttia vastaajista.

Järjestökiinnittyneisyyden kokonaiskuva on pitkälti sama kuin vuonna 2022. Erot ovat korkeintaan kahden prosenttiyksikön suuruisia ja mahtuvat virhemarginaaleihin muiden kuin vain toiminnassa mukana olevien osalta. Myös vuosien 2018 ja 2020 tulokset jäsenyyksistä ja toimintaan osallistumisesta olivat varsin samankaltaisia, joskin tuolloisissa tuloksissa näkyi aavistuksen vahvempi kiinnittyneisyys. Vuosien 2022

ja 2024 aineistoissa oli aiempaa enemmän niitä, jotka eivät kiinnittyneet järjestöihin jäsenenä tai toimintaan osallistujana (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a, 64; Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 118). Toisin sanoen vuoden 2020 jälkeen järjestökiinnittyneisyys on heikentynyt eikä ole ainakaan toistaiseksi palautunut 2010-luvun tasolle. Kyse saattaa olla korona-kriisin vaikutuksista, sillä vuoden 2020 kysely toteutettiin ennen poikkeusolojen asettamista.

Järjestökiinnittyneisyyskysymysten kohdalla on kerta toisensa jälkeen pohdittu sitä, miten nuoret ymmärtävät ne. Tälläkin kertaa voi perustellusti pohtia, onko sekä järjestöjäsenyyksien että toimintaan osallistumisen kohdalla aliraportointia. Ainakin joskus liikunta-, kulttuuri- ja taide- tai muuhun ohjattuun harrastustoimintaan kertoi osallistuvansa 75 prosenttia vastaajista, kun järjestötoimintaan osallistujia oli vain 36 prosenttia. Toisin sanoen noin 40 prosenttia kyselyvastaajista harrastaisi ohjatusti yhdistysten ja seurojen ulkopuolella. Suomalaisen ja pääosin järjestömuotoon organisoituneen harrastuskentän kehityksessä havainto olisi yllättävä. On totta, että merkittävä osa harrastamisesta tapahtuu esimerkiksi kansalaisopistojen, yritysten tai kuntien organisoimina. Suomen harrastamisen malli lienee lisäksi lisännyt sellaista ohjattua harrastamista, jossa toimintaa ei joko järjestetä seurojen tai yhdistysten toimesta tai jossa järjestävä taho ei näy nuorille osallistujille. Näistä selityksistä huolimatta 40 prosentin aukko on sen verran iso, että osa siitä selittynee yksinkertaisesti sillä, että omaa ohjattua harrastusta ei nähdä järjestön jäsenyytenä tai sen toimintaan osallistumisena.

Edellä kuvatusta epävarmuudesta johtuen on syytä suhtautua varovaisesti järjestökiinnitty-

Kuvio 18. Järjestökiinnittyneisyys iän mukaan. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

neisyyden vertailuihin eri väestöryhmissä. Voi olla, että eri taustoista tulevat vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksen jossain määrin eri tavoin. Ohjattua harrastamista koskevien tulosten valossa on kuitenkin varsin loogista, että nuorimpien vastaajaryhmien järjestökiinnittyneisyys oli kaikkein voimakkainta (ks. alaluku Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen). Kiinnittyneisyys heikkenee nuoruusvuosien aikana vahvistuakseen taas jossain määrin 25 ikävuoden jälkeen (ks. kuvio 18).

Iän ohella myös joidenkin muiden taustamuuttujien mukaan on nähtävissä huomionarvoisia eroja järjestökiinnittyneisyydessä. Vanhemman korkeakoulutus lisäsi huomattavasti vastaajan todennäköisyyttä kiinnittyä järjestökenttään jäsenenä tai toimintaan osallistujana. Yliopistokoulutettujen vanhempien lapsista 58 prosenttia kiinnittyi järjestöihin, kun taas vastaava lukema ammattikorke- tai opistotasolla oli 48 prosenttia, toisen asteen koulutuksen osalta 37 prosenttia ja peruskoulutettujen vanhempien lasten osalta enää 13 prosenttia. Samanlainen, varsin odotettu tulos koski koettua taloudellista tilannetta: mitä paremmaksi se ilmoitettiin, sen vahvempaa oli järjestökiinnittyneisyys. Sosioekonomiseen asemaan perustuvat havainnot olivat hyvin samansuuntaisia jo Allardtin ja kumppaneiden (1958,

24–25) 1950-luvun tutkimuksessa, vaikkakin erilaisilla mittareilla saatuja. Kieliperustaisessa tarkastelussa puolestaan ilmenee, että muunkieliset kiinnittyivät keskimääräistä heikommin ja ruotsinkieliset vahvemmin järjestöihin (ks. myös Tarvainen ym. 2023, 99).

Juridiseen sukupuoleen perustuvassa tarkastelussa ei voi enää havaita eroja naisten ja miesten järjestökiinnittyneisyydessä. Tämä on keskeinen pitkän aikavälin muutos, sillä ainakin 1950-luvulla pojat olivat selvästi yliedustettuja järjestötoimijoina (Allardt ym. 1958; ks. myös Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 117; Lounassalo ym. 2025).

Kokonaisuudessaan järjestökiinnittyneisyyttä koskevat tulokset kertovat samankaltaisesta eriarvoisuudesta kuin edellä esittämämme havainnot erityisesti ohjatun harrastamisen kasautumisesta (ks. alaluku Harrastaminen eri väestöryhmissä). Sosioekonomisesti turvatuissa asemissa elävien nuorten järjestökiinnittyneisyys on verrattain vahvaa. Järjestöjäsenyyksiä ja aktiivisuutta ”kolmannella sektorilla” on monissa analyyseissa pidetty osoituksena sosiaalisesta pääomasta – luottamusta ja verkostoja rakentavista sekä uusien resurssien mahdollistavista siteistä toisiin ihmisiin (Siisiäinen 2003; käsitteen käytöstä nuoria koskevassa tutkimuksessa ks. esim. Bynner & Helve 2007;

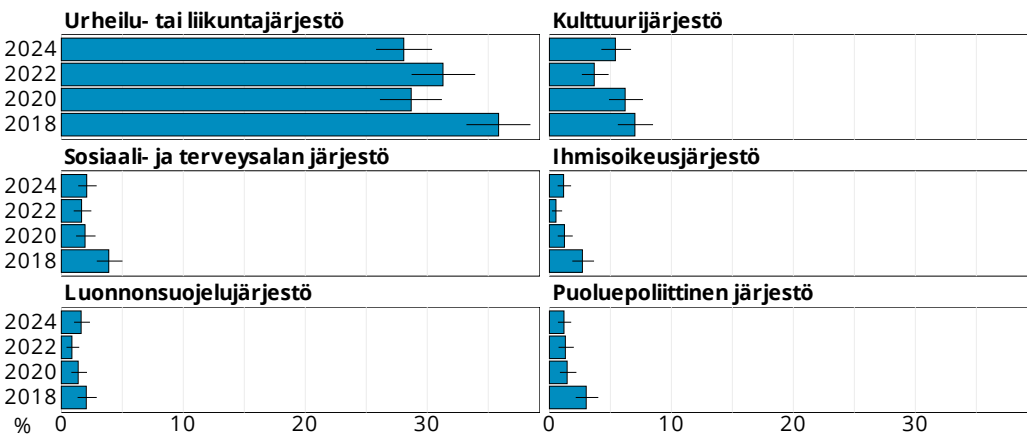
Ellonen 2008; Korkiamäki 2013). Tämänkaltaiset pääomat vaikuttavat olevan paremmin niiden nuorten ulottuvilla, joilla on käytössään verrattain runsaasti taloudellisia ja kulttuurisia resursseja.

ERI JÄRJESTÖTYYPIT JA NIIHIN KIINNITTYMINEN

Pelkän järjestökiinnittyneisyyden lisäksi Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksissa vastaajilta on kysytty siitä, minkälaisista järjestöistä on kyse: ”Minkälaiseen järjestötoimintaan osallistut tai kuulut jäsenenä?” Aiempien vuosien tapaan kiinnittyminen urheilu- ja liikuntajärjestöihin oli ylivoimaisesti tyypillisintä (kuvio 19). Kyselyvuodesta riippuen tällaisiin järjestöihin on kiinnittynyt 28–36 prosenttia vastaajista, ja vuoden 2024 vastaava tulos oli 28 prosenttia. Vuoden 2024 LIITU-tutkimuksessa 7–20-vuotiaista 55 prosenttia kertoi harrastavansa liikunta- tai urheiluseurassa (Mononen ym. 2025, 85). Uusimman Vapaa-aikatutkimuksen aineistoissa 10–20-vuotiaista urheilu- ja liikuntajärjestötoimintaan kiinnittyy puolestaan 39 prosenttia. Näiden samana vuonna tehtyjen havaintojen eroja selittävät ainakin LIITU-tutkimuksen 7–9-vuotiaat vastaajat ja erilaiset kysymysmuotoilut.

Muihin järjestötyyppeihin kiinnittyminen on ollut huomattavasti harvinaisempaa, korkeintaan muutaman prosentin luokkaa. Kyselyvuosien vertailuissa on kuitenkin otettava huomioon ainakin kaksi seikkaa. Ensinnäkin kysymysmuotoilut ovat vaihdelleet vuosien saatossa. Vuodesta 2018 lähtien itse vastausvaihtoehdot ovat kuitenkin olleet samat – kahta poikkeusta lukuun ottamatta. Vuoden 2024 kyselyyn lisättiin vaihtoehto ”harrastusjärjestö” (ei kuviossa 19) ja muutettiin vastausvaihtoehto ”poliittinen järjestö” ”puoluepoliittiseksi järjestöksi”. Toisekseen on edelleen pidettävä mielessä tälle vuodelle tehty muutos tiedonkeruumenetelmään, joka voi vaikuttaa ainakin pieneltä osin tuloksiin (ks. luku Aineisto ja menetelmät). Esimerkiksi aikasarjassa näkyvä kulttuurijärjestöjen suosion kasvu voisi selittyä tällä, sillä tiedetään, että verkkokysely tavoittaa tyypillisesti korkeammin koulutetusta taustasta tulevia nuoria (Happonen & Kiilakoski 2025).

Eri järjestötyyppeihin kiinnittymisessä on ollut korkeintaan pieniä muutoksia. Viimeispäähän kyselyyn lisättyyn vaihtoehtoon ”harrastusjärjestöt” kertoi kiinnittyvänsä varsin merkittävä joukko nuoria, 12 prosenttia vastaajista. Samalla vaikuttaa siltä, että harrastusjärjestöjen lisääminen valmiiden vaihtoehtojen joukkoon

Kuvio 19. 10–29-vuotiaiden vastaajien kuuluminen mainittuihin järjestötyyppeihin (jäsenenä tai toiminnassa mukana) vuosina 2018–2024. Viivat esittävät 95 % virhemarginaaleja.

on vähentänyt jonkin verran vaihtoehtoon ”muu” valitsemista (ei kuviossa 19). Vuosina 2018–2022 muu-vaihtoehtoon valinneita on ollut 11–19 prosenttia, kun taas vuoden 2024 kyselyssä osuus oli kymmenen prosenttia. Avoimessa vastauskentässä nuoret (n=134) kuvasivat muita järjestöjä tyyppillisimmin opiskeluun liittyviksi yhdistyksiksi. Nuorten nimeämien järjestöjen joukosta löytyi myös runsaasti sellaisia, jotka olisivat kenties sopineet valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Esimerkiksi metsästysseurat ja roolipelikerhot olisivat sopineet harrastusjärjestöiksi, rauhanyhdistykset ihmisoikeusjärjestöiksi (tai uskonnollisiksi yhdyskunniksi) ja eläinsuojeluyhdistykset luonnonsuojelujärjestöiksi. Lisäksi avoimiin vastauksiin oli kirjattu tahoja, jotka eivät ole järjestöjä (esim. seurakunta tai taloyhtiön hallitus).

Kaiken kaikkiaan näyttää selvältä, että viime vuosina näkyvästi esillä olleet keskustelut ekologisesta kriisistä tai sodista eivät näy nuorten lisääntyneenä kiinnittymisenä esimerkiksi luonnonsuojelu- tai ihmisoikeusjärjestöihin. Osin sama havainto koskee poliittisia järjestöjä. Nuorisobarometrissa on pitkällä aikavälillä havaittu, että nuorten kiinnostuneisuus politiikkaa kohtaan on lisääntynyt (Happonen & Kiilakoski 2025, 56; ks. myös Kivijärvi & Helve 2025, 205). Kiinnostus ei kuitenkaan näytä kanavoituvan kiinnittymisenä puoluepoliittisiin järjestöihin.

Koska useimpiin järjestötyyppeihin kiinnittyminen on kovin harvinaista, on ymmärrettävää, että tällä tavoin mitattuna kiinnittyneisyys ei näytä kasautuvan kovin voimakkaasti. Useimmat

nuoret kiinnittyvät vain yhteen tai korkeintaan kahteen järjestötyyppiin. Kaikista järjestökiinnittyneisyyttä ilmoittaneista yhteen järjestötyyppiin kiinnittyy 73 prosenttia, kahteen 27 prosenttia ja kolmeen tai useampaan enää 4 prosenttia. Tällä tavoin mitattuna nuorten järjestökiinnittyneisyys vaikuttaa kasautuvan nykyään ainakin vuosien 2018 ja 2020 kyselyjä voimakkaammin. Vuonna 2018 yhteen järjestötyyppiin kiinnittyi 84 prosenttia ja kahteen 11 prosenttia järjestöissä toimivista nuorista (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a, 64). Vuoden 2020 tutkimuksessa vastaavat osuudet olivat 88 ja 11 prosenttia (Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 120).

Nyt saadut tulokset eivät kuitenkaan välttämättä kerro järjestökiinnittyneisyyden lisääntyneestä kasautumisesta. Oma vaikutuksensa aiemmista vuosista hieman poikkeaviin tuloksiin lienee harrastusjärjestöjen lisäämisellä uudeksi vaihtoehdoksi. Tämä on saattanut tehdä vastaajille näkyväksi järjestötoiminnan kirjoa aiempaa laajemmin. Pelkästään vuoden 2024 aineistoa analysoimalla voidaan kuitenkin huomata, että järjestökiinnittyneisyyden monipuolisuutta määrittävät voimakkaimmin vastaajien ikä, asuinpaikkakunta ja sosioekonomiset asemat. Tyypillisintä monipuolinen järjestökiinnittyneisyys on nuorimmille vastaajille (10–14-vuotiaat), pääkaupunkiseudulla asuville, yliopistokoulutettujen lapsille, taloudellista turvaa kokeville, akateemiset koulutuspolut valinneille sekä ruotsinkielisille vastaajille.

Vapaa-aika ei ole vain harrastamista ja järjestötoimintaa. Tärkeä vapaa-ajan ulottuvuus on lepo, joutilaisuus ja seurallisuus. Oleilevaa ja ohjaamatonta vapaa-aikaa on vaikea ottaa haltuun tilastollisin menetelmin sen hahmottomuuden vuoksi, mutta tehtävä ei ole kuitenkaan mahdoton. Yhtäältä kyse voi olla ”rennosta” vapaa-ajasta erotuksena tavoitteellisesta ja ”vakavasta” vapaa-ajasta (Stebbins 2001; Berg 2015; ks. myös alaluku Vapaa-aika palasteltuna). Toisaalta nuorten vapaa-aikaa on jäsennetty myös tilallisen ajattelun kautta ”kolmansina” ja ”neljänsinä” tiloina (esim. Harinen, Itkonen & Rautopuro 2006; Kivijärvi 2014). Ensimmäisenä tilana pidetään kotia ja toisena koulua. Kolmas tila muodostuu ohjatusta ja usein harrastusten raamittamasta vapaa-ajasta ja neljäs ohjaamattomasta, kokonaan omasta vapaa-ajasta vailla aikuisten asettamia odotuksia. Käytännössä neljännellä tilalla viitataan tyypillisesti julkisiin tiloihin ja hengailevaan vapaa-ajan viettoon (esim. Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Laine ym. 2023). Hengailevaa ja joutilasta vapaa-aikaa voidaan lisäksi viettää kodeissa, kaduilla, luonnossa tai monissa kaupallisissa tiloissa, kuten kauppakeskuksissa tai huoltoasemilla. Olemmekin päätyneet tarkastelemaan rentoa vapaa-aikaa tilojen ja niissä vietetyn ajan näkökulmista. Tässä mielessä olemme lähellä ajankäyttötutkimusta (ks. alaluku Vapaa-aika palasteltuna).

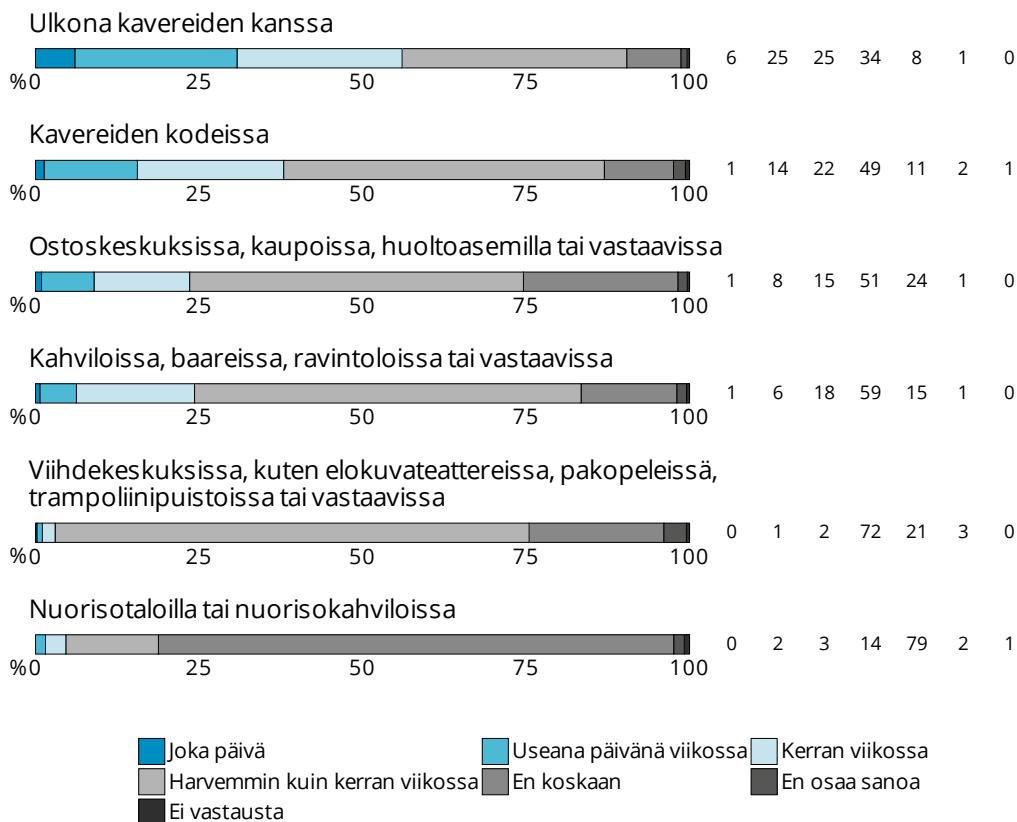
RENTO VAPAA-AIKA

Etenkin kaupunkimaisissa kunnissa on paljon kaupallisia vapaa-ajan tiloja, joihin myös nuoret hakeutuvat (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Kivijärvi 2014). Kyse voi olla kauppakeskuksista, ravintoloista, elokuvateattereista tai pienemmillä paikkakunnilla esimerkiksi huoltoasemista (Ni-

koskinen 2011). Osin paikkakunnan koosta riippumatta vapaa-aikaa vietetään myös ulkotiloissa, vaikkapa puistoissa tai koulujen pihilla (Laine ym. 2023). Lisäksi valtaosassa kunnista on tarjolla jonkinlainen nuorisotila pääosin omaehtoista vapaa-ajan viettoa varten. Nuorisotilat on tyypillisesti tarkoitettu 10–17-vuotiaille nuorille (esim. Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024, 25–26), joten ne koskevat lähinnä tämän tutkimuksen nuorimpia ikäluokkia. Osalle nuorista edellä mainitut tilat eivät kuitenkaan ole saavutettavia tai edes mieluisia vapaa-ajan viettopaikkoja. Niinpä kysyimme nuorilta myös vapaa-ajan vietosta kavereiden kodeissa. Esitimme vapaa-ajan tiloja ja niissä vietettyä aikaa koskevan kysymyksen ”Kuinka usein vietät aikaa seuraavissa paikoissa vapaa-ajallasi?” (en koskaan, harvemmin kuin kerran viikossa, kerran viikossa, useana päivänä viikossa, joka päivä) kuuden eri vaihtoehdon osalta:

- kahviloissa, ravintoloissa, baareissa tai vastaavissa
- ostoskeskuksissa, kaupoissa, huoltoasemilla tai vastaavissa
- viihdekeskuksissa, kuten elokuva-teattereissa, pakopeleissä, trampoliinipuistoissa tai vastaavissa
- nuorisotiloilla tai nuorisokahviloissa
- ulkona kavereiden kanssa
- kavereiden kodeissa.

Kaikkia tarkastelemiamme tiloja määrittää se, että niissä ollaan harvoin yksin. Vapaa-aikaa kaupallisissa tiloissa, ulkona tai nuorisotiloissa vietetään tyypillisesti vertaisryhmissä tai vähintäänkin kaverin kanssa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Kivijärvi 2014). Esimerkiksi nuorisotiloilla

Kuvio 20. Nuorten vastaukset kysymykseen "Kuinka usein vietät aikaa seuraavissa paikoissa vapaa-aikailasi?".

saattaa olla vakiintuneet kaveriporukkinsa, eikä mukaan välttämättä ole helppo mennä uutena ja ulkopuolisena (esim. Kiilakoski 2011; Gretschesl 2011). Yksinäiset nuoret jäävätkin helposti kyselylomakkeessa nimeämiemme vapaa-ajan tilojen ulkopuolelle.

Vaikka lieenee selvää, että kaupalliset vapaa-ajan mahdollisuudet ovat lisääntyneet huomattavasti viime vuosikymmenten aikana ja kaupunkialueilla suuret kauppakeskukset mahdollistavat aiempaa paremmin oleilun myös talviaikaan, viettää vain pieni osa nuorista säännöllisesti aikaa tällaisissa tiloissa (kuvio 20). Enimmilläänkin alle neljännes nuorista kertoi viettävänsä kaupallisissa tiloissa vapaa-aikaansa viikoittain tai useammin.

Nuorisotiloilla ja -kahviloissa vapaa-ajan viettäminen säännöllisesti on tätäkin harvinaisempaa – näin aikaa kertoi viettäneensä vähintään kerran viikossa vain neljä prosenttia. Tulosta selittää se, että valtaosa Vapaa-aikatutkimuksen vastaajista on tässä mielessä "yli-ikäisiä". Kavereiden kodeissa säännöllisesti vietetty vapaa-aika on hieman tyypillisempää, joskin vähäistä sekin. Vähintään viikoittain kavereiden kodeissa aikaa vietti reilu kolmannes vastaajista. Selvästi yleisempää on ajan viettäminen ulkona kavereiden kanssa. Tällä tavoin vapaa-aikaansa käytti vähintään viikoittain yli puolet vastaajista (vrt. Myllyniemi & Berg 2013, 33).

Vaikka harva vastaaja kertoi viettävänsä säännöllisesti aikaa nimeämissämme tiloissa, on silti

syytä huomata, että vain vähemmistö kertoi, ettei vietä aikaa tämänkaltaisissa paikoissa lainkaan. Kaupallisten tilojen osalta tyypillisin vastaus oli ”harvemmin kuin kerran viikossa”. Merkittävälle osalle nuorista kaupalliset tilat ovat kyllä vapaa-ajan viettopaikkoja, mutta verrattain harvoin käytettyjä. Sen sijaan ajan viettäminen etenkin ulkona kavereiden kanssa mutta myös kavereiden kodeissa oli jo selvästi suuremmalle osalle nuorista säännöllisempää toimintaa.

Joka tapauksessa näyttää melko selvältä, että valtaosa nuorista viettää vapaa-aikaansa enemmän harrastusten parissa kuin ”neljänsissä tiloissa”. Lisäksi oletettavaa on, että valtaosa vapaa-ajasta vietetään omilla kodeissa. Esimerkiksi vuosien 2013 ja 2018 (ks. Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019a, 58; ks. myös Myllyniemi & Berg 2013, 33) Vapaa-aikatutkimuksissa kysyttiin ”vapaa-ajan aktiviteeteista”, joista monet koskivat tyypillisesti kotiolosuhteissa tehtyjä asioita. Molempina kyselyvuosina yleisimpiä aktiviteetteja olivat digitaalinen pelaaminen ja muiden kuin koulukirjojen lukeminen (ks. alaluku Median käyttö). Vapaa-aika neljänsissä tiloissa jää siis vähäisemmäksi kuin kotona ja harrastuksissa vietetty aika.

IKÄ JA RENTO VAPAA-AIKA

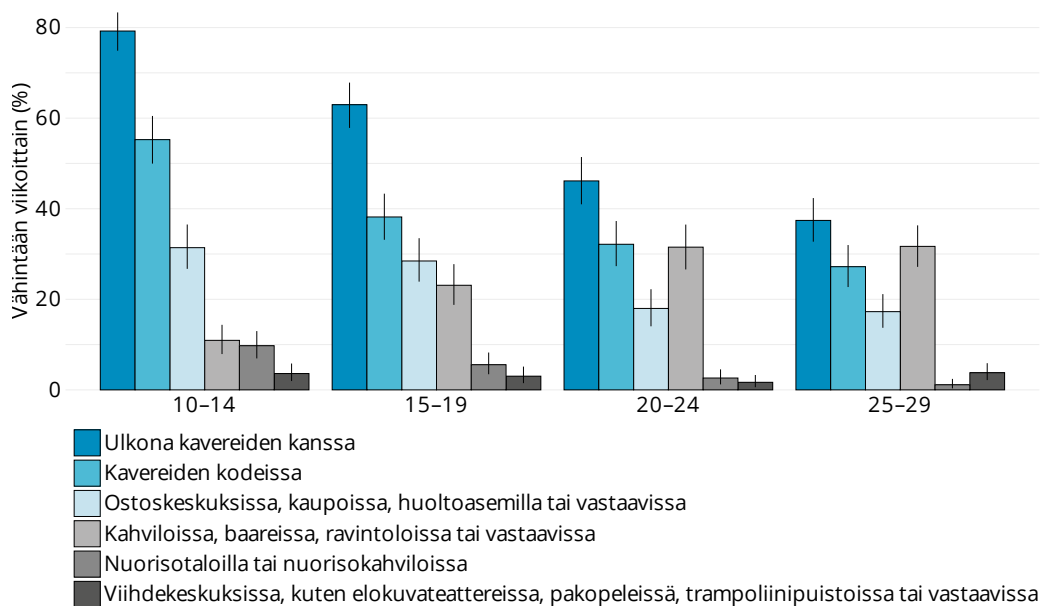
Erityisesti varhaisnuoruuttaan elävien ajankäyttö on ohjattujen harrastusten täyttämää, kun taas nuorilla aikuisilla opiskelut, palkkatyö, omaehtoiset harrastukset ja kenties itse perustetut perheet vievät valtaosan ajasta (ks. tarkemmin alaluku Vapaa-aika ja nuorisotutkimus). Odotuksista ja tekemisestä vapaa aika vietetään pääasiassa kodeissa, ja vertaisryhmissä vietetty aika julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa on monilla nuorilla lopulta melko vähäistä. Tällaisissa tiloissa ajan viettämisen voisi ajatella olevan tyypillisintä niille ikäluokille, joilla ohjattu harrastaminen ja järjestökiinnittyneisyys vähenevät (ks. alaluvut Nuoruusvuodet ja ohjatun harrastamisen hiipuminen sekä Järjestökiinnittyneisyys). Käytännössä kyse olisi teinivuosiaan elävistä nuorista. Esimerkiksi vuoden 2013 Vapaa-aikatutkimuksessa havait-

tiin, että kauppakeskuksissa ja ”kaupungilla” ajan viettäminen kavereiden kanssa oli tyypillisintä 15–19-vuotiaille nuorille (Myllyniemi & Berg 2013, 33–34). Tämänkaltaisia havaintoja on toki tehty myös laadullisemmissa tutkimuksissa (esim. Laine ym. 2023).

Tämän tutkimuksen aineistojen mukaan ostoskeskuksissa, kaupoissa ja huoltoasemilla ajan viettäminen oli tyypillisintä 12–17-vuotiaille nuorille (kuvio 21). Tämänkaltaisen hengailun huippu näyttää ajoittuvan karkeasti ottaen yläkouluvuosiin, sillä sen ikäisistä nuorista yli kolmannes kertoi viettävänsä aikaa kaupallisissa tiloissa vähintään viikoittain. Kyse lienee paljolti siitä, mistä myös aiemmat tutkimushavainnot kertovat: vapaamuotoisesta ajanvietosta yhdessä toisten nuorten kanssa etenkin sellaisissa tiloissa, joissa oleilu on joko ilmaista tai mahdollista suhteellisen pientä maksua vastaan (Kivijärvi 2014).

Säännöllinen ajan viettäminen kuntien tarjoamissa nuorisotiloissa tai -kahviloissa oli tyypillisintä kaikkein nuorimmille vastaajille (kuvio 21). Yli 17-vuotiaille se puolestaan oli hyvin harvinaista. Samalla on kuitenkin niin, että 10–19-vuotiaista vastaajista 30 prosenttia kertoi käyvänsä ainakin joskus nuorisotiloissa tai -kahviloissa. Onkin tiedossa, että nuorisotilat ovat edelleen keskeisin kunnallisen nuorisotyön toteuttamismuoto. Tilat on suunnattu pääasiassa 10–17-vuotiaille nuorille, ja monin paikoin kävijöiksi tavoitellaan ennen kaikkea yläkouluikäisiä nuoria. (Kivijärvi, Kauppinen & Kiilakoski 2024, 25–26.) Monet nuorisotilat ovat avoinna erikseen ala- ja yläkouluikäisille siten, että ensiksi mainitut toivotetaan tervetulleeksi iltapäivisin ja jälkimmäiset iltaisin. Aineistoon nojaten näyttää siltä, että nuorisotilatoiminta on suosituimpaa ala- kuin yläkoululaisten keskuudessa. Nuorisokahvilat – sikäli kuin sellaisia on tarjolla – on kenties tyypillisimmin kohdennettu peruskouluiän jo ohittaneille nuorille. Tämä voi näkyä jakaumien pienenä vaihteluna vanhempien ikäluokkien kohdalla.

Nuorisotilojen tapaan säännöllinen ajanvietto ulkona kavereiden kanssa ja kavereiden kodeissa oli tyypillisintä kaikkein nuorimmille ikäluokille

Kuvio 21. Nuorten vapaa-ajan ajankäyttö mainituissa ajanviettopaikoissa iän mukaan. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

(kuvio 21). Ulkona kavereiden kanssa ajan viettäminen oli kuitenkin melko tyypillistä kaikille tutkimuksen ikäluokille. Tällainen ajanvietto vähenee vuosien karttuessa siten, että 10-vuotiaista lähes kaikki viettivät viikoittain aikaa ulkona kavereiden kanssa, kun taas 29-vuotiaista näin teki enää hieman yli neljännes. Eri ikäiset nuoret ovat luultavasti vastanneet kysymykseen eri näkökulmista. Kaikkein nuorimmille ulkona kavereiden kanssa oleminen tarkoittaa yhteisiä leikkejä ja pelejä, kun taas vanhimmille ikäluokille kyse voi olla esimerkiksi yhteisistä lenkeistä tai vaikkapa ravintolailloista, ”ulkona käymisestä”. Teini-ikäisten nuorten kohdalla kyse saattaa puolestaan olla pääasiassa hengailevammasta vapaa-ajasta.

Kavereiden kodeissa säännöllisesti vietettyä aikaa koskevasta ja ikään perustuvasta tarkastelusta paljastuu kiinnostavaa vaihtelua. Tyypillisimmin kavereiden kodeissa viettivät aikaa alle 16-vuotiaat vastaajat. Muutaman vuoden ajan vierailut vähenivät lisääntyäkseen ikävuosina 21–23 ja kääntyäkseen tämän jälkeen jälleen

loivaan laskuun. Parikymppisten osalta kyse lienee omilleen muuttamisesta, itsenäisestä asumisesta ja tähän liittyvästä aktiivisesta sosiaalisesta elämästä uusissa kotiolosuhteissa. On tiedossa, että Suomessa poismuutto lapsuudenkodeista tapahtuu keskimäärin 19-vuotiaana (esim. Pulkkinen, Laine & Pitkänen 2023; Kiilakoski & Happonen 2024). Nuorimpien ikäluokkien hiljalleen laskevaa intoa vierailla kavereiden kodeissa voi selittää halu irrottautua omien vanhempien välittömästä vaikutuspiiristä ja vahvempi suuntautuminen vapaa-ajan tiloihin, joissa ei ole samankaltaista aikuiskontrollia.

Kahviloissa, ravintoloissa tai baareissa ajan viettäminen on rajattua monin tavoin. Yhtäältä tällainen ajanvietto edellyttää rahaa ja kykyä ostaa oleskeluoikeutensa. Toisaalta kyse on iästä. Baarit ja monet ravintolat ovat avoimia vain 18 vuotta täyttäneille, ja joissain tapauksissa ikäraja voi olla tätä korkeampikin. Niinpä ei olekaan yllättävää, että säännöllinen ajanvietto kahviloissa, ravintoloissa ja baareissa lisääntyi huomattavasti

18-vuotiaista lähtien (kuvio 21). Kovin monelle täysi-ikäisellekään tämänkaltaisen ajankäyttö ei kuitenkaan ole viikoittaista, saati useammin toistuvaa (ks. myös Myllyniemi & Berg 2013, 34). Enimmillään reilu kolmannes yli kaksikymppisistä kertoo viettävänsä aikaa viikoittain kahviloissa, ravintoloissa tai baareissa.

RENTO VAPAA-AIKAA ERI VÄESTÖRYHMISSÄ

Rentoa vapaa-aikaa on tärkeää tarkastella sukupuolen näkökulmasta. Sukupuolentutkimuksen yksi perusväittämistä on ollut se, että tyttöjen ja naisten mahdollisuudet toimia julkisissa tiloissa ovat olleet poikia ja miehiä rajoitetummat (esim. Ojanen 2011a, 14–15). Tähän liittyen esimerkiksi tyttötutkimuksista voi löytää useampia esimerkkejä tyttöjen omahuonekulttuurista (Aapola 1991; Hay 1997; poikien omahuonekulttuurista ks. Armila, Käyhkö & Pöysä 2018). Poikia koskeva tutkimus on puolestaan painottunut jo vuosikymmenten ajan kaduilla ja muissa julkisissa tiloissa näkyviin ryhmiin (esim. Helanko 1953; Hautaniemi 2004; ks. myös Helve 2009, 263–265).

Aiempien tutkimuskeskustelujen painotuksista huolimatta vuoden 2024 Vapaa-aikatutkimuksen aineistoista ei voi havaita merkittäviä sukupuolieroja julkisissa tai yksityisissä tiloissa vietetyn ajan osalta. Kahvilat, ravintolat ja baarit vaikuttavat olevan hieman enemmän tyttöjen ja nuorten naisten käyttämiä tiloja. Pieniä ja aiempaan tutkimukseen nähden odotettuja eroja voi kuitenkin havaita siinä, että tytöt viettivät hieman poikia useammin aikaa kavereiden kodeissa ja pojat puolestaan ulkona kavereiden kanssa ja nuorisotiloilla⁶. Erot ovat kuitenkin pieniä eivätkä koske yhtäläisesti kaikkia ikäluokkia. Tulosten voi silti tulkita kertovan osaltaan vapaa-ajan ja

ikätoverisuhteiden sukupuolittuneisuudesta. Tyttöjen on tulkittu ajattelevan ikätoverisuhteita enemmän emotionaalisen tuen ja kokemusten jakamisen kautta yksittäisten ystävien kesken, kun taas pojilla kyse olisi todennäköisemmin yhdessä tekemisestä laajemmissa porukoissa (Tolonen 2001; Virtanen 2018). Pienissä sukupuoleen liittyvissä eroissa kyse voi olla myös siitä, missä määrin julkiset tilat koetaan turvallisiksi ja esimerkiksi seksuaalisesta häirinnästä vapaiksi alueiksi (Aaltonen 2008; Nyyssölä ym. 2023).

Keskeinen vapaa-ajan ajankäyttöä määrittävä tekijä on alue. Odotettu tulos onkin se, että kaupunkimaisissa kunnissa rentoa vapaa-aikaa vietetään verrattain paljon kaupallisissa tiloissa ja ulkona kavereiden kanssa. Harvemmin asutuilla paikkakunnilla on puolestaan tyypillisempää viettää aikaa nuorisotiloilla. Voi hyvin olla, että monilla pienillä paikkakunnilla nuorisotila on ainoa tai ainakin yksi harvoista nuoria houkuttelevista rakennetuista vapaa-ajan tiloista. Kavereiden kodeissa vietetty aika erilaisissa kunnissa vaihtelee iän mukaan siten, että 15–19-vuotiaat taajama- ja maaseutumaisissa kunnissa asuvat viettävät kaupunkilaisnuoria enemmän aikaa kavereidensa kodeissa, kun taas 25–29-vuotiaiden kohdalla tilanne kääntyy päinvastaiseksi. Kuntatyyppeihin liittyvät erot ovat pieniä tai olemattomia 10–14-vuotiaiden ja 20–24-vuotiaiden osalta. Yhtäältä harvemmin asutuilla paikkakunnilla kotien etäisyydet ovat keskimäärin pidemmät, mutta toisaalta tilaa ja omia huoneita saattaa olla enemmän. Nämä seikat saattavat vaikuttaa lapsuudenkodeissaan asuviin 15–19-vuotiaisiin, joista osalla on mahdollisuus liikkua pidemmät matkat esimerkiksi mopoilla tai autoilla.

Monissa sosiologisissa tutkimuksissa on jo vuosikymmenten ajan esitetty, että niin sanotun keskiluokan ja työväenluokan nuorten vapaa-ajan ajankäyttötavoissa ja kulttuureissa on eroja (esim. Roberts 1983, 107–110; Nayak 2003; MacDonald & Shildrick 2007; Tolonen 2010). Keskiluokkaista vapaa-aikaa määrittäisi enemmän tavoitteellisuus ja aikuisvetoisuus, työväenluokkaisempaa puolestaan seurallisuus ja omaehtoisuus. Viitteitä tämänkaltaisista

6 Ajankäyttöä nuorisotiloilla tai -kahviloissa on analysoitu tässä ainoastaan 10–19-vuotiaiden vastauksina, sillä tätä vanhemmat ikäluokat ilmoittivat käyvänsä nuorisotaloilla tai -kahviloissa hyvin harvoin.

eroista oli nähtävissä ohjattua harrastamista ja järjestökiinnittyneisyyttä koskevilla tuloksilla (ks. alaluvut Harrastaminen eri väestöryhmissä ja Järjestökiinnittynisyys), mutta rennomman ajankäytön kohdalla tilanne näyttää hieman toisenlaiselta. Sosioekonomiseen taustaan (vanhempien koulutus ja koettu taloudellinen tilanne) liittyviä eroja esimerkiksi ostoskeskuksissa tai vastaavissa tiloissa ajan viettämisen osalta oli niukasti. Vanhempien matala koulutus kuitenkin lisäsi 10–19-vuotiaiden nuorten todennäköisyyttä viettää aikaa nuorisotiloilla⁷. Kenties kiinnostavin havainto koskee kuitenkin ajan viettämistä ulkona kavereiden kanssa. Näin aikaa viettivät muita useammin korkeakoulutettujen vanhempien lapset ja ne, jotka kokivat taloudellisen tilanteensa verrattain turvatuksi. Kenties ulkona oleminen tarkoittaa osalle nuorista ravintoloissa tai muissa kaupallisissa tiloissa käymistä. Tämän lisäksi hyvin toimeentulevat nuoret viettivät muita enemmän aikaa kavereidensa kodeissa. Tätä voi selittää esimerkiksi se, että taloudellisesti hyvässä tilanteessa olevat nuoret ovat tekemisissä kaltaistensa kanssa (esim. McPherson, Smith-Loving & Cook 2001). Lisäksi varakkuus voi tarkoittaa suurempaa asumisväljyyttä ja vaikkapa vetovoimaista viihde-elektroniikkaa.

Edellisten taustamuuttujien lisäksi vähemmistökokemusten ja äidinkielen mukaiset ajankäytön tarkastelut avaavat joitakin kiinnostavia tuloksia. Vähemmistöihin identifioituvat ja muunkieliset nuoret kertoivat viettävänsä muita enemmän aikaa kaupallisissa tiloissa ja vähemmän kavereiden kodeissa. Vähemmistönuoret viettivät lisäksi vähemmän aikaa kavereiden kanssa ulkona. Nuorisotilat olivat puolestaan muunkielisille 10–19-vuotiaille nuorille tyypillisiä ja ruotsinkielisille epätyypillisiä ajanvieton paikkoja. Toisin sanoen erityisesti muunkieliset nuoret viettävät

verrattain paljon aikaa julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa, mutta kenties niukemmin yksityisissä tiloissa. Tämä kertonee maahanmuuttotautaisen väestön keskimäärin pienemmistä asuineliöistä ja sijoittumisesta suurimmille kaupunkialueille (esim. Kauppinen 2019).

7 Nuorisotilakävijöiden sosioekonomisista taustoista on samansuuntaisia viitteitä joissakin aiemmin toteutetuissa laadullisissa tutkimuksissa. Kyse on huomioista, joiden mukaan nuorisotiloilla eivät käy aktiivisesti harrastavat nuoret (esim. Salasuo 2006; Kivijärvi 2015).

Nuorisotutkimuksen varhainen historia nojaa paljolti kulttuurintutkimukselliseen otteeseen (ks. alaluku Vapaa-aika ja nuorisotutkimus). Tyypillisesti viitataan niin sanottuun Chicagon koulukuntaan, 1920-luvun Yhdysvaltojen kiihtyvään kaupungistumiseen ja urbaanien nuorisoryhmien tutkimukseen. Tämän tutkimusperinteen ehkä keskeisin merkkipaalu on Frederic Thrasherin (1927) tutkimus, jossa tarkasteltiin monimene- telmäisesti Chicagon alueen nuorten ”jengejä”. Osin Chicagon koulukunnan innoittamana myös Suomessa tehtiin jo verrattain varhain nuorten ryhmien ja nuorisokulttuurien tutkimusta. Osu- vin esimerkki tällaisesta perinteestä on Rafael Helangon (1953) Turun ”poikasakkeja” käsitellyt tutkimus. Myöhempinä vuosikymmeninä nuorisotutkijoita innoittivat erityisesti niin sanotun Birminghamin koulukunnan nimissä esitetyt aja- tukset nuorten alakulttuureista ja niiden yhteis- kunnallisista kiinnikkeistä (ks. tarkemmin esim. Hall & Jefferson 2006). Ainakin 1980-luvulta lähtien myös Suomessa alettiin käydä keskus- telua siitä, missä määrin 1960-luvun Britannian luokkateoreettiset alakulttuurikeskustelut olivat ylipäättään kestäviä tai sovellettavissa paikallisiin olosuhteisiin (esim. Hoikkala 1989). Niin tai näin, birminghamilaisesta perinteestä ammenta- via ja nuorisokulttuureja tarkastelevia tutkimuksia on tehty Suomessa runsaasti (esim. Lähteenmaa 2000; Tolonen 2010; Perho 2010).

Nuorisokulttuurien tutkimus on ollut pääosin laadullista perustuen puolistrukturoituihin haas- tatteluihin ja etnografiaan otteisiin. Kiinnostus on kohdentunut esimerkiksi siihen, minkälaisia nuorisokulttuureita on olemassa, miten niiden väliset rajat muodostuvat ja miten niihin kiin- nittymistä ilmaistaan. Teoreettisempaa ”ikui- suuskeskusteluna” on ollut nuorisokulttuurien

suhde yhteiskunnallisiin rakenteisiin, esimerkiksi sosiaaliluokkaan, sukupuoleen tai etnisyyteen. Onko kyse pysyvämmissä alakulttuureista, jotka uusintavat yhteiskunnallisia rakenteita, vai en- nemminkin yksilöllisistä tyyleistä, joiden kautta voi ilmaista kevyempää kuulumista tai leikitellä vaihtuvilla identiteeteillä (esim. Hoikkala 1989; Lähteenmaa 2000; Salasuo 2006)? Vuosikym- menten saatossa alakulttuurit, nuorisokulttuu- rit tai tyylit ja niiden nimet ovat vaihdelleet. Enää ei puhuta modeista tai teddyistä, eikä ehkä hevareista, hoppelareista tai skineistäkään. Tästä huolimatta nuorisokulttuurisia identiteettejä tai luokitteluja on edelleen olemassa, ja yhteistä aiempiin vuosikymmeniin lienee se, että niillä on kytköksensä pukeutumiseen, musiikkiin ja kenties myös nuorten yhteiskunnallisiin asemiin.

KIINNITTÄMINEN NUORISOKULTTUURISIIN RYHMIIN

Seuraavassa pyrimme tarkastelemaan nuorten kulttuurisia identiteettejä vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen aineiston avulla. Lomakekysymyksiä suunnitellessamme oletimme, että kyse ei useinkaan ole pysyvistä ja yhtenäisistä alakulttuureista tai selkeärajaisista ryhmistä. Ajattelimme kuitenkin, että on ole- massa joukko musiikkiin tai muihin kulttuurisiin ilmaisumuotoihin ja harrasteisiin liittyviä sekä nuorille merkityksellisiä kiinnostuksen kohteita. Tämän lisäksi oletimme, että kiinnittyminen yhteen kulttuuriseen identiteettiin tai ryhmään ei lähtökohtaisesti sulje pois muita kiinnitty- misiä. Esimerkiksi yksittäisiin musiikin alala- jeihin perustuvien identiteettien merkityksen on nähty vähentyneen musiikin kulutuksen digitalisoitumisen ja artistien ansaintalogiikkaan

liittyvien muutosten seurauksena (ks. esim. Homi, Kinnunen & Honkanen 2021). Musiikista nautitaan lähinnä suoratoistoalustoilla ja suurkonserteissa ostettujen levyjen ja pienten musiikkiklubien sijaan. Tällaisen musiikkikultutuksen on nähty johtavan tilanteeseen, jossa etenkin nuoret suosivat yksittäisiä artisteja tai kappaleita pitäytymättä tietyssä musiikillisessa lokerossa tai genressä. Homi kollegoineen (mt., 163) esittääkin, että ”musiikillisen tyylin (genren) ja sen ympärillä kokoontuvan tietynlaisen sosiaalisen verkoston (skenen) kupla on puhjennut, ja sitä seuraavat uusien lainalaisuuksien määrittämät kuuntelutottumukset, joita tuottavat suoratoistopalveluissa vallitsevat kulutusmallit”.

Edellä kuvattujen syiden vuoksi emme kysyneet nuorilta erilaisiin nuorisokulttuurisiin ryhmiin identifioitumisesta tai kuulumisesta, vaan kiinnostuksista. Osa nuorille tarjotuista kiinnostuksen kohteista liittyi selkeästi musiikin eri genreihin, kun taas osa perustui jonkin asian tai harrasteen tekemiseen. Annoimme nuorille kolme vastausvaihtoehtoa (kyllä, paljon; kyllä, vähän; en) ja kysyimme heiltä ”Oletko kiinnostunut seuraaviin asioihin liittyvistä kulttuureista tai ryhmistä?”

- hiphop ja rap
- metalli tai heavy
- punk
- K-pop tai J-pop
- manga, anime, lolita tai cosplay
- roadman
- gootti tai emo
- skeittaaminen tai lumilautailu
- hevoset ja hevostallit
- autojen, moottoripyörien tai mopojen laittaminen
- Joistain muista ryhmistä, mistä?
(avoin kysymys)

Hiphop ja rap kiinnosti kaikista annetuista vaihtoehtoista nuoria eniten. Noin 45 prosenttia vastaajista ilmaisi tähän liittyen ainakin vähäistä kiinnostusta, ja heistä 12 prosenttia kertoi vahva kiinnostuksesta. Hiphop on Yhdysvaltojen

mustan väestön parissa 1970-luvulta lähtien kehittynyt nuorisokulttuuri, johon liittyivät musiikillisina elementteinä rap ja levyjen soittaminen uusilla tavoilla. Lisäksi jo varsin varhaisen hiphop-kulttuurin elementeiksi katsottiin breakdance ja graffitien maalaaminen. (Esim. Sykäri ym. 2019.) On kuitenkin luultavaa, että etenkin monien tämän päivän nuorten vastauksissa hiphop ja rap ovat osin yksi ja sama asia rap-musiikin jo vuosikymmeniä jatkuneen menestyksen seurauksena. Muut hiphop-kulttuurin ilmaisumuodot näyttävät jääneen ainakin osin rapin suosion jalkoihin.

Hiphop ja rap kiinnostivat erityisesti 15–19-vuotiaita poikia tai nuoria miehiä ja vähiten vanhimpia ikäluokkia. Tämä saattaa kertoa hiphopin tulevaisuudessa lisääntyvästä suosiosta tai sitten siitä, että hiphop-kiinnostus laantuu iän myötä. Edellistä tulkintaa puoltaa se, että nuoruudessa omaksutun musiikkimaun on nähty ennustavan vahvasti myös myöhempiä mieltymyksiä (esim. Bennet 2013). Jälkimmäisen tulkinnan puolesta voisi kuitenkin puhua se, että rap-muusikoiden fanitus oli myös vuoden 2020 Vapaa-aikatutkimuksen aineistoissa tyypillisintä juuri 15–19-vuotiaiden keskuudessa ja vähäisempää tätä vanhemmilla. Aiheesta kirjoittanut tutkija Janne Poikolainen (2021, 144) totesikin tuolloin rapin olevan ”aikamme nuorisomusiikkia” (ks. myös Haaramo 2021, 174). Elina Westinen, Antti Kivijärvi ja Annaliina Pahlkala erittelevät tässä teoksessa julkaistavassa artikkelissaan hiphopista kiinnostuneiden nuorten taustoja tarkemmin pohtien samalla mahdollisia kehityskulkuja.

Rapin ja hiphopin tapaan myös muissa kysymissämme kiinnostuksen kohteissa saattoi olla yhdistettynä nuorten näkökulmasta toisistaan erillisiä asioita. Esimerkiksi toiseksi eniten kiinnostanut vaihtoehto ”metalli tai heavy” saattoi joidenkin vastaajien mielestä olla vääränlainen yhdistelmä. Yhdistelmällä tarkoitettiin laveasti raskaampaa rock-musiikkia. Heavy metal -musiikilla viitataan usein musiikkigenreen, joka on kehittynyt 1960- ja 70-luvulta lähtien bluesin ja rock-musiikin pohjalta Isossa-Britanniassa. Suomessa raskas rock-musiikki on ollut varsin

suosittua 1980-luvulta lähtien (esim. Käpylä 2012; ks. myös Hoikkala 1989). Vapaa-aikatutkimuksen aineistossa 35 prosenttia vastaajista ilmaisi kiinnostuksensa metallia tai heavya kohtaan ja – samoin kuin hiphopin kohdalla – 12 prosenttia ilmaisi vahvaa kiinnostusta. Vuonna 1985 toteutetussa koululaiskyselyssä neljännes nuorista tunnustautui ”hevariksi” (Bruun ym. 1998, 404). Näin ollen voinee väittää, että metallimusiikki on säilyttänyt asemansa yhtenä keskeisistä nuorisokulttuurisista kiinnostuksen kohteista.

Metalli tai heavy kiinnosti enemmän poikia ja miehiä kuin tyttöjä ja naisia. Erityisen kiinnostuneita raskaammasta rock-musiikista olivat 25–29-vuotiaat miehet. Kaikkein nuorimpia ikäluokkia metalli tai heavy kiinnosti selvästi vähiten. Hiphopin tapaan pohdinta kohortti- ja sukupolvi-vaikutusten välillä on kiinnostavaa. Vihkiydytäänkö raskaampaan rockiin vasta varhaisnuoruuden jälkeen, vai onko kulttuuri menettämässä suosiotaan pysyvämmiin uusien sukupolvien kasvaessa? Jonkinlaisen vastauksen voi niin ikään antaa Poikolaisen (2021, 144) fanikulttuureihin kiinnittyvän analyysin perusteella neljän vuoden takaa, jonka mukaan metallimusiikoiden fanitus lisääntyi vuoden 2020 Vapaa-aikatutkimuksen aineistossa samaan tapaan iän myötä. Näin ollen voisi arvella, että metallimusiikki ei ole menettämässä ainakaan dramaattisesti suosiotaan, vaan se löydetään tyypillisesti hieman myöhemmällä iällä. Nuorten miesten lisäksi metalli tai heavy kiinnosti erityisesti maaseutu- ja taajamakunnissa asuvia sekä verrattain matalasti koulutettujen vanhempien lapsia (ks. myös Haaramo 2021, 175).

Punk musiikkityylinä, nuorisokulttuurina tai yhteiskunnallisena liikkeenä kiinnosti melko pientä joukkoa nuorista. Vähäistä kiinnostusta punkia kohtaan ilmaisi 16 prosenttia ja runsasta 3 prosenttia kaikista vastaajista. Punk-kulttuurin ja -musiikin katsotaan kehittyneen 1970-luvun Britanniassa ja Yhdysvalloissa verrattain nopeasti merkittäväksi nuorisokulttuuriseksi voimaksi. Kyse oli näkyvästä vastarinnasta keskiluokkaisen aikuisyhteiskunnan konventionaalisia normeja vastaan (esim. Muncie 2021, 234–235). Punk-kulttuuriin yhdistetään usein anarkismi

– moninainen aatteellinen kimppu, jonka eri haaroja yhdistäneen parhaiten auktoriteettien kyseenalaistaminen ja yksilöllisyyden korostaminen (esim. Ward 2016). Suomessa yli 20 vuotta sitten toteutetussa väitöstutkimuksessa havaittiin, että nuoret elivät punk-kulttuuria hyvin erilaisin tavoin. Osalle kyse oli aatteesta, osalle päihteistä, toisille tyylistä ja joillekin ennen kaikkea ryhmään kuulumisesta (Raippa 2002).

Raskaan rockin tapaan punk kiinnosti hieman enemmän miehiä ja tutkimuksen vanhimpia ikäluokkia (vrt. Haaramo 2021, 179–180). Samalla punkin olemuksesta saattaa kertoa jotain se, että sitä koskeva kiinnostus oli verrattain suurta niiden nuorten joukossa, jotka eivät identifioituneet kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään. Sama havainto koski niitä, jotka kokivat kuuluvansa vähemmistöihin seksuaalisen suuntautumisen ja vammaisuuden perusteella. Punk-kiinnostus oli yhteydessä myös vanhempien koulutukseen raskaan rockin tapaan siten, että korkeimmin koulutettujen lapsia punk kiinnosti muita vähemmän. Punk tarjonnee myös 2020-luvun Suomessa väylän haastaa vallitsevia normeja.

”Gootti tai emo”-kulttuurien tai ryhmäidentiteettien rinnastaminen on saattanut sekin herättää närkästystä. Goottikulttuurin juuret ulottuvat satojen vuosien taakse goottilaiseksi nimetyn rakennustyylin ja myöhemmän romantiikan aikakausille (esim. Voltti 2012). Moderneina alakulttuurisina (musiikki)tyyleinä sekä gootti että emo erottuivat 1980-luvulta lähtien punkista ja post-punkista. Musiikkia leimaa tyypillisesti melodisuus, melankolisuus ja henkilökohtaisten tunteiden käsittely. Gootti- ja emokulttuureja erottanevat toisistaan tyylilliset seikat koskien esimerkiksi pukeutumista ja musiikillisia mieltymyksiä. Gootti- tai emokulttuureja kohtaan osoitettu kiinnostus oli verrattain niukkaa. Vähäisestä kiinnostuksesta kertoi 8 prosenttia ja runsaasta 2 prosenttia vastaajista.

Gootti- ja emokulttuurien yhteydet punkiin näkyvät kenties siinä, että ne kiinnostivat verrattain paljon sateenkaari-identiteettejä ilmaisseita nuoria. Myös vanhempien koulutusta koskeva havainto on samansuuntainen kuin edellä

raskaan rockin ja punkin kohdalla. Gootti- ja emokulttuurit kiinnostivat niukemmin korkeasti koulutettujen vanhempien lapsia. Erona aiempiin havaintoihin on kuitenkin se, että gootti- tai emokulttuuri kiinnosti 15–24-vuotiaita tyttöjä tai nuoria naisia jonkin verran muita enemmän. Goottityylinen pukeutuminen lieneekin ainakin tunnetumpaa naisille suunnattujen korsettien ja hameiden muodoissa (Volti 2012). Lisäksi mediakeskusteluista voi löytää viitteitä siitä, että emoksi määriteltyä ja tunteiden käsittelyyn keskittyvää musiikkia on väheksytty maskuliinisissa rockpiireissä (Yle 2020).

Edellä analysoidut musiikilliskulttuuriset samastumiskohteet juontavat juurensa vuosikymmenten takaisesta angloamerikkalaisesta maailmasta. On todennäköistä, että tämän päivän nuorisokulttuurisia ilmiöitä omaksutaan myös muista ilmansuunnista käsin. Kysyimmeikin vastaajilta yhtäältä K- tai J-pop-kiinnostuksesta ja toisaalta mangaa, animea, lolitaa tai cosplayta koskevista kiinnostuksista. Tässäkin kohtaa niputimme oletettavasti monien vihkiytyneempien vastaajien mielestä toisistaan erillisiä kulttuurimuotoja yhteen (ks. esim. Valaskivi 2012). Osa nuorista saattaa erotella korealaisen ja japanilaisen pop- tai rock-musiikin jyrkästi toisistaan, ja osa näkee näissä varmasti lukemattoman määrän sisäisiäkin eroja. Korealainen pop-musiikki on globaalilla tasolla japanilaista tunnetumpaa ja ehkä eurooppalaiselle kuuntelijalle helpommin lähestyttävää. Manga (sarjakuva), anime (animaatio), lolita (erityisesti tyttöjen katutytyli) ja cosplay (anime- tai pelihahmoiksi pukeutuminen) liittyvät kaikki pääasiallisesti japanilaiseen kulttuuriin, mutta kiinnostus yhtä kohtaan ei automaattisesti tarkoita toiseen samastumista. K- tai J-popista vähän kiinnostuneita oli aineistossa 11 prosenttia ja paljon kiinnostuneita 5 prosenttia. Mangan, animen, lolitan ja cosplayn osalta vastaavat suhteelliset osuudet olivat 15 ja 9 prosenttia. Vaikka kiinnostus näitä kulttuureja tai ryhmiä kohtaan ei ollut kovin laajalle levinnyttä, oli vahvaa kiinnostusta osoittavia verrattain paljon.

Vuonna 2007 kerättiin hieman Vapaa-ai-
katutkimusta vastaava kyselyaineisto (n=1258)

15–29-vuotiailta suomalaisnuorilta (esim. Merikivi 2011). Tuolloin vastaajista noin kolmannes kertoi olevansa joko erittäin tai jossain määrin kiinnostunut japanilaisesta populaarikulttuurista (Valaskivi 2011, 130; vrt. myös Lähteenmaa & Strand 2008, 58). Kysymysmuotoiluun ja perusjoukkoon liittyvien erojen vuoksi lähes 20 vuotta sitten saatua tulosta ei ole syytä verrata tiukasti nyt saatuihin jakaumiin, mutta voinee todeta, että japanilaiseen kulttuuriin liittyvä kiinnostus on pysynyt yllä myös 2020-luvulla. Aiemmassa kirjallisuudessa on tosin esitetty, että japanilaiseen populaarikulttuuriin liittyvä kiinnostus olisi suomalaisnuorten keskuudessa ollut huipussaan 00-luvun aikana esimerkiksi Pokémonin kaupallisen menestyksen myötä (Valaskivi 2012).

Taustamuuttujien mukainen tarkastelu tekee näkyväksi sen, että K- tai J-pop sekä manga-, anime-, lolita- ja cosplay-kulttuurit kiinnostivat osin samankaltaisia nuoria. Kiinnostus oli verrattain suurta moniin vähemmistöihin, erityisesti sateenkaarinuoriin, identifioituvien keskuudessa. Sama koskee muunkielisiä. Iällä ei ollut tilastollista yhteyttä näihin nuorisokulttuureihin samastumisen osalta. Juridisen sukupuolen osalta paljastuu kiinnostavia eroja. K- tai J-pop kiinnosti jonkin verran enemmän naisia, kun taas manga, anime, lolita ja cosplay hieman enemmän miehiä. Asiaan perehtyneen Katja Valaskiven (2012, 38–40, 54) mukaan kyse onkin monella tapaa sukupuolituneista kulttuurimuodoista. Yhtäältä voi olla mahdollista esittää sukupuolta eurooppalaisittain uusilla ja joustavammilla tavoilla, toisaalta paikoin kyse voi olla varsin jyrkistä ja konservatiivisistakin sukupuolinormeista sekä selkeästi tytöille tai pojille suunnatuista kulttuurituotteista.

Roadman on ainakin terminä selvästi uudempi tulokas Suomen nuorisokulttuurisessa maisemassa. Jonkinlaisia vastineita on kuitenkin löydettävissä ainakin 1980- ja 90-lukujen yhdysvaltalaisesta rap-musiikista. Roadman-tyyli kytketään yleensä britannialaisiin rap-musiikin alagenreihin (drill ja grime) sekä tiettyihin tv-sarjoihin. Ainakin Suomessa se yhdistetään myös pukeutumiseen (tummat takit, huput ja verkkarit), katutilan haltuunottoon ja varsinkin julkisessa

keskustelussa rikollisuuteen huumausainekaupan ja väkivallan muodoissa. Aiemman tutkimuksen mukaan kyse on kategoriasta, johon ani harva nuori samastuu itse, mutta toisia nuoria saatetaan nimitä ”roadmaneiksi” (Malm ym. 2023). Tämä ei ehkä ole yllättävää, sillä julkisessa keskustelussa ja poliisin määritelmässä roadmanit on nähty vahvojen ongelmalinssien läpi. Usein roadmanien ajatellaan olevan nimensä mukaisesti poikia tai nuoria miehiä, jotka ovat valmiita käyttämään väkivaltaa ja aiheuttamaan sekasortoa julkisessa tilassa. Jonkinlaisena 2000-luvun alun roadmanin tyttöversiona voidaan pitää ”pissistä”, jolla tarkoitettiin tyypillisesti äänekkäitä, päihkeitä käyttäviä ja paljastavasti pukeutuvia tyttöjä. Kyse ei tuolloinkaan ollut niinkään nuorisokulttuurisesta identiteetistä, vaan ennemminkin paheksunnasta ja kontrollipyrkimyksistä (ks. esim. Paumo 2012).

Edellisen keskusteluun valossa ei ole yllättävää, että vain marginaalinen vähemmistö nuorista kertoi olevansa kiinnostunut roadmaneista kulttuurina tai ryhmänä. Vähäisestä kiinnostuksesta kertoi 3 prosenttia, ja paljon kiinnostuneita oli vain 1 prosentti. Koska kiinnostuneita oli näin vähän, on taustamuuttujien mukaisten erojen raportointiin syytä suhtautua varauksin. Valtaosa roadmaneista kiinnostuneista oli ikäjakauman nuorimmasta päästä, 10–19-vuotiaita. Vaikka kyseessä on jo nimensä perusteella sukupuolitunut identiteetti, ei kiinnostuksessa silti ollut sukupuoleen liittyviä eroja.

Edellä kuvatuilla kiinnostuksen kohteilla on melko selkeät liittymäkohdat erilaisiin musiikkigenreihin ja monesti myös pukeutumistyyliin. Kysyimme niiden lisäksi myös vapaa-ajan tekemisiin liittyvistä kiinnostuksen kohteista, joilla toki voi olla yhtymäkohtansa myös musiikillisiin identiteetteihin. Skeittaaminen ja lumilautailu voivat olla joillekin nuorille selvästi erillisiä liikuntaharrastamisen ja nuorisokulttuurisen ilmaisun muotoja, kun taas joillekin niissä voi olla kyse osin samasta mutta eri vuodenaikoihin liittyvästä asiasta. Skeittaaminen on aiemmissa tutkimuksissa tulkittu enimmäkseen poikien harrastukseksi, joka on yhtäältä rentoa ja leikittelevää mutta toisaalta vakavaa ja jatkuvaa harjoittelua

vaativaa (Harinen, Itkonen & Rautopuro 2006). Skeittaamista ja muuta ”vaihtoehtoliikuntaa” (esim. roller derby ja parkour) tutkineen Anni Rannikon (2018) mukaan kyse on myös perinteisen urheilutoiminnan kilpailuun ja hierarkioihin perustuvan ideologian haastamisesta.

Vähäistä kiinnostusta skeittaamista tai lumilautailua kohtaan osoitti 21 prosenttia ja paljon kiinnostuneita oli 6 prosenttia vastaajista. Ikää lukuun ottamatta saatavilla olevat taustamuuttajat eivät määrittäneet skeittaamis- tai lumilautailukiinnostusta. Skeittaamis- tai lumilautailukiinnostus hiipuu hieman iän myötä, mutta esimerkiksi sukupuoli ei hieman yllättäen ollut yhteydessä kiinnostukseen. Skeittaaminen tai lumilautailu kiinnosti jopa hieman enemmän tyttöjä tai nuoria naisia, mutta sukupuolen mukaiset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Erityisesti skeittaamisen osalta tämä on yllättävää, sillä se on aiemmin nähty hyvin poikavaltaisena harrastuksena (esim. Harinen, Itkonen & Rautopuro 2006). Kenties tilanne on muuttunut vuosien saatossa, tai sitten aiheesta kiinnostuneet tytöt eivät ole kyenneet osallistumaan skeittikulttuureihin niiden täysivaltaisina jäseninä.

Myös hevoset ja hevostallit ovat ensisijaisesti harrastamiseen liittyviä kiinnostuksen kohteita. Aiemmassa tutkimuksessa on kuitenkin havaittu, että ajan viettäminen hevostalleilla ei välttämättä tarkoita ratsastamista tai tallitöihin osallistumista, vaan kyse voi olla myös vapaammasta oleilusta (Ojanen 2011b). Kyse on ollut lähinnä tyttöjen tai nuorten naisten kiinnostuksen kohteesta. Lisäksi on tiedossa, että ratsastaminen harrastamisena on varsin kallista ja edellyttää näin joko harrastajalta tai tämän huoltajilta varallisuutta. Vähäisestä kiinnostuksesta hevosia ja talleja kohtaan kertoi 11 prosenttia ja vahvasta kiinnostuksesta 7 prosenttia vastaajista. Havainto on verrannollinen aiemmin esitettyihin tuloksiin koskien japanilaisen ja korealaisen kulttuuriin kiinnittymistä: paljon kiinnostuneita oli runsaasti suhteessa vähän kiinnostuneisiin. Monille kiinnostuneille hevoset ja tallit ovat siis ”toinen koti”, kuten tyttöjen tallikulttuureja tutkinut Karoliina Ojanen (mt.) luonnehtii.

Tytöt ja nuoret naiset olivat poikia ja nuoria miehiä selvästi kiinnostuneempia hevosista ja talleista. Erityisen kiinnostuneita olivat 10–14-vuotiaat tytöt, joista puolet ilmoitti ainakin jonkinasteisesta kiinnostuksesta ja 26 prosenttia vahvasta kiinnostuksesta. Kiinnostus oli sitä suurempaa mitä pienemmästä paikkakunnasta oli kyse. Ehkä odotusten vastaisesti vanhempien koulutuksella tai kokemuksella kotitalouden taloudellisesta tilanteesta ei ollut yhteyttä hevos- ja tallikiinnostukseen. Kysymys koski toki kiinnostusta eikä esimerkiksi ratsastusharrastuksen intensiteettiä, joka on usein alhaisempi kuin monissa muissa liikuntaharrastuksissa (ks. myös Puronaho 2014, 44–48). Lisäksi on mahdollista, että ainakin pienillä paikkakunnilla hevos- ja talliharrastusta voi toteuttaa muutoinkin kohtuullisin kustannuksin.

Jos hevoset on sukupuolittunut vapaa-ajan kiinnostuksen kohde, niin samaa voi olettaa kiinnostuksesta autojen, moottoripyörien tai mopojen laittamiseen. Tyypillisesti kaikenlainen korjaaminen, rakentelu ja tuunailu mielletään poikien vapaa-ajan tekemiseksi. Vuosikymmeniä sitten esitettiin, että kyse olisi ennen kaikkea ei-akateemisesti suuntautuneiden poikien orientaatiosta, jonka kautta he omaksuvat manuaalista työtä tekevän miehen roolin (Willis 1978). Suomessa mopojen ja autojen laittaminen on ollut sekä tärkeää että mahdollista erityisesti maaseudulla asuville pojille ja nuorille miehille. Moottoriajoneuvot vapauttavat kulkemaan pitkiäkin välimatkoja, ja omassa pihapiirissä on usein tiloja huoltotoimenpiteiden suorittamiseksi (Armila, Käyhkö & Pöysä 2018).

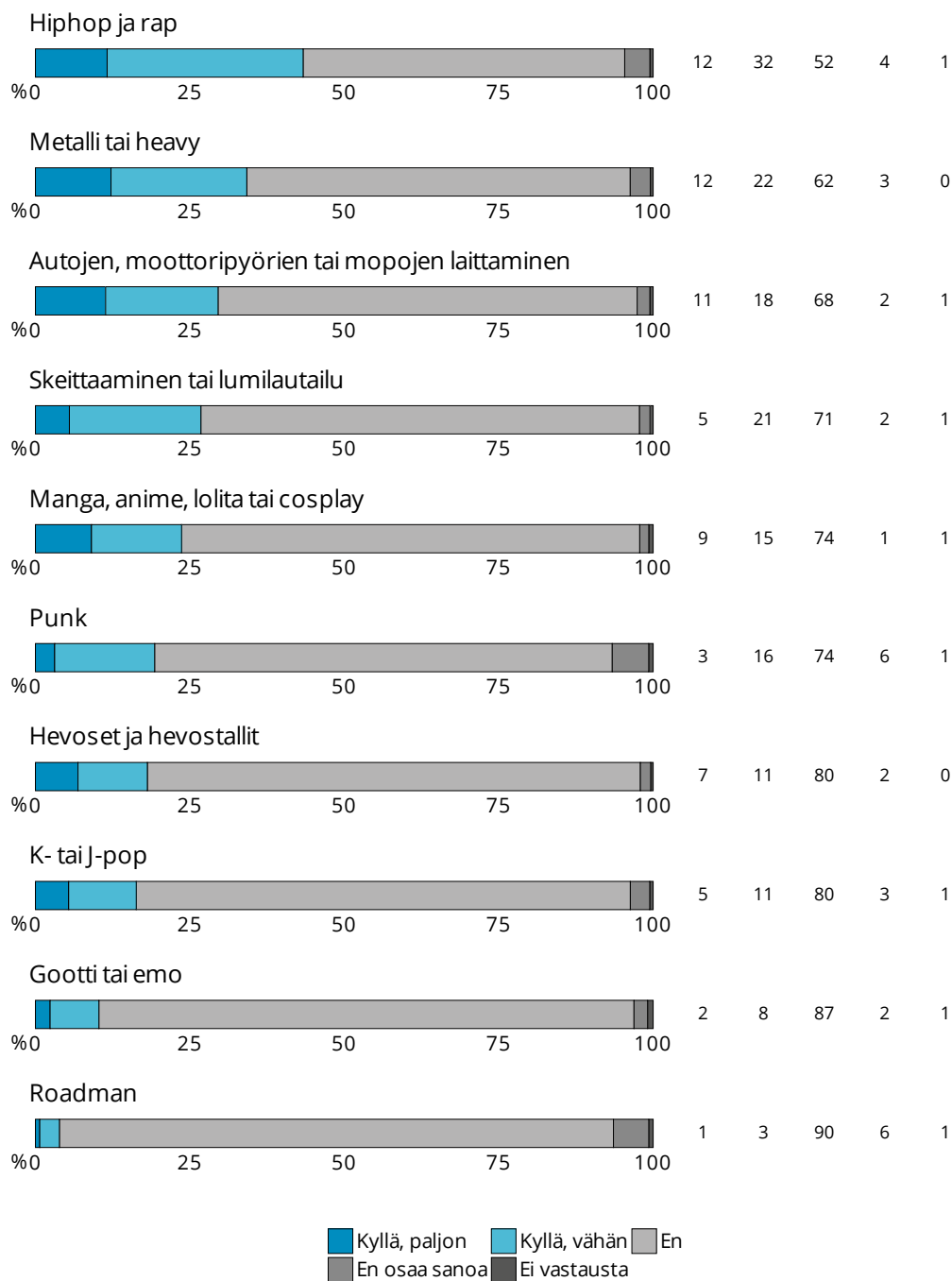
Autojen, moottoripyörien ja mopojen laittaminen kiinnosti vähän 18 prosenttia ja paljon 11 prosenttia vastaajista. Paljon kiinnostuneita oli kolmanneksi eniten kaikista kysytyistä kulttuureista tai ryhmistä. Toisin sanoen moottoriajoneuvojen laittaminen näyttää olevan osa vapaa-aikaa merkittävälle osalle nuorista. Tärkeintä moottoriajoneuvojen laittaminen oli odotusten mukaisesti taajamissa sekä maaseudulla asuville pojille ja nuorille miehille. Kiinnostuneita olivat erityisesti 15–19-vuotiaat pojat, mikä on ymmärrettävää, sillä 15-vuotiaasta lähtien on mahdollista saada

ajo-oikeus ensin mopolla ja tänä päivänä usein jo 17 ikävuoteen mennessä autolla. Kiinnostus moottoriajoneuvojen laittamista kohtaan oli yhteydessä nuorten sosioekonomisiin taustoihin. Asia kiinnosti vähiten nuoria, joiden vanhemmillä on yliopistotutkinto. Lisäksi on myös niin, että kiinnostus oli verrattain vähäistä sateenkaari-identiteettejä ilmaisseiden nuorten joukossa. Autojen, moottoripyörien ja mopojen laittamisen ympärille syntyvät yhteisöt saattavat edustaa sellaisia työväenluokkaisia poikakulttuureja, joiden piirissä esimerkiksi heteronormatiivisuutta ei kyseenalaisteta (ks. esim. Huuki, Kivijärvi & Lunabba 2018).

Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi tarjosimme nuorille mahdollisuuden kirjata avoimeen vastauskenttään, mistä muista kulttuureista tai ryhmistä he ovat kiinnostuneita. Saimme yhteensä 211 vastausta. Tyypillisimmin mainittiin jokin urheilulaji tai liikuntamuoto (esim. jalkapallo, tanssi, uinti tai kuntosalilla käyminen), yhteensä 55 kertaa. Melko usein mainittiin muut harrastukset (n=39), digitaalinen pelaaminen tai tietokoneet (n=33) ja musiikin kuuntelu (n=31). Muu harrastaminen sisälsi laajan kirjon vapaa-ajan tekemisiä ja ryhmiä, kuten erilaisia eläimiin liittyviä harrasteita. Musiikin kuuntelu näytti puolestaan tarkoittaneen joillekin vastaajille kyselylomakkeen täydentämistä. Monet mainitsivat musiikin genreja, jotka puuttuivat aiemmin tarjotuista vaihtoehtoista. Tällaisia musiikin alalajeja olivat muiden muassa pop, rock ja klassinen (ks. alaluku Musiikkimaku ja musiikkisuhteet).

YKSILÖLLISET JA YHTEISKUNNALLISET NUORISOKULTTUURIT

Yksi englanninkielisen nuorisotutkimuksen keskeisimpiä kysymyksiä on ollut koko sen historian ajan se, missä määrin ja millä tavoin nuorisokulttuuriset identiteetit ja ryhmät ovat sidoksissa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja niiden uusintamiseen (esim. Muggleton 2000; Blackman 2005). Kuten tämän luvun alussa totesimme, vastaavaa keskustelua käytiin myös Suomessa etenkin 1980-, 1990- ja 2000-luvuilla. Vapaa-aikatutkimuksen

Kuvio 22. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Oletko kiinnostunut seuraaviin asioihin liittyvistä kulttuureista tai ryhmistä?”.

aineistolla on mahdollisuus osallistua keskusteluun 2020-luvun näkökulmasta. Missä määrin kiinnittyminen nuorisokulttuurisiin ryhmiin on yhteydessä esimerkiksi nuorten perhetaustoihin, taloudelliseen tilanteeseen tai koulutusvalintoihin? Onko mahdollista tunnistaa toisistaan erilisiä nuorisokulttuurisia ryhmiä, vai onko kyse enemminkin yksilöllisistä ja päällekkäisistä mieltymyksistä?

Edellä esittelemistämme tuloksista voi päätellä, että nuorten raportoimat kiinnostukset erilaisia ryhmiä tai kulttuureja kohtaan vaihtelevat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta varsin vähän sosioekonomisten asemien tai asuinkuntatyypin mukaan. Tällaista vaihtelua voi havaita vain raskaammasta musiikista ja moottoriajoneuvoista kiinnostuneiden kohdalla. Aineistoissa on viitteitä siitä, että tämänkaltaiset kiinnostuksen kohteet ovat jossain määrin tyypillisempiä työväenluokkaisista taustoista ja harvaan asutuilta paikkakunnilta tulevien nuorten keskuudessa. Lisäksi molemmat kiinnostuksen kohteet olivat pojille tai nuorille miehille selvästi tyypillisempiä.

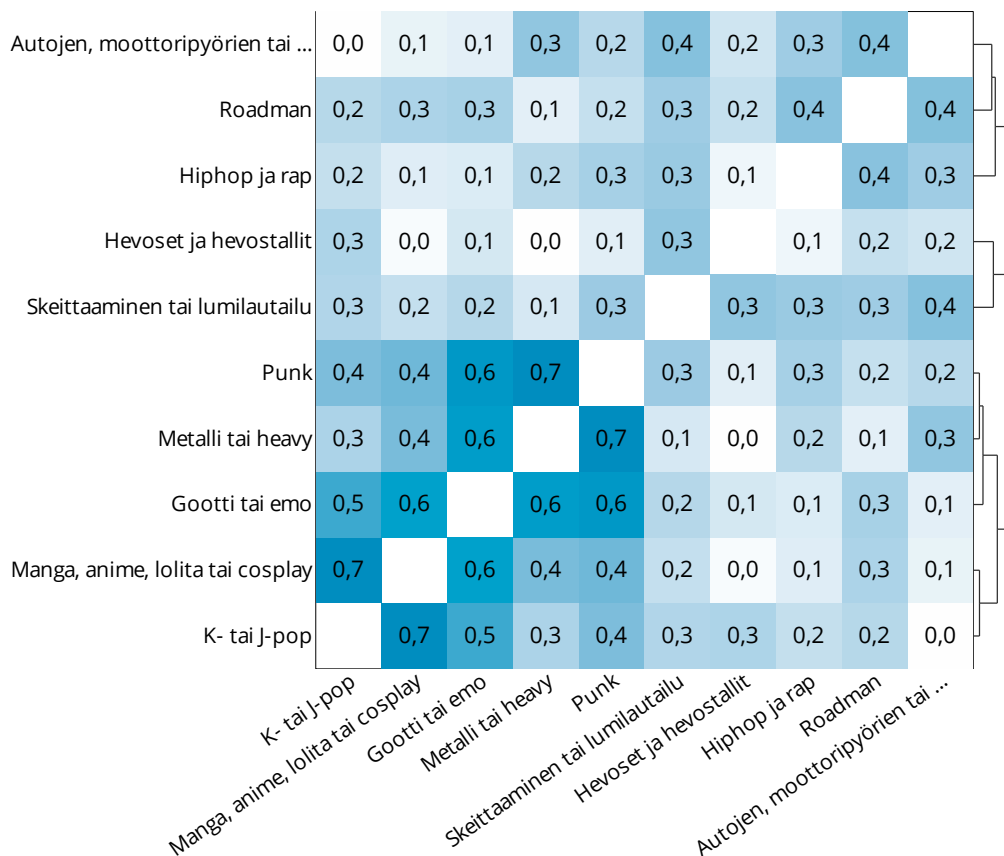
Suurinta osaa listaamistamme kiinnostuksen kohteista määrittä ainoastaan sukupuoli tai ikä. Hiphop ja moottoriajoneuvot kiinnostivat 15–19-vuotiaita poikia, hevostallit 10–14-vuotiaita tyttöjä, gootti- tai emokulttuurit 15–24-vuotiaita tyttöjä ja nuoria naisia sekä metalli ja heavy 25–29-vuotiaita nuoria miehiä. Japaniin ja Koreaan liitetyt kulttuurituotteet sekä punk kiinnostivat puolestaan muita enemmän sateenkaarevia nuoria. Toisin sanoen nuorten kulttuurinen maailma näyttäisi olevan jossain määrin sidoksissa sukupuoleen ja ikään sekä paikoin myös vähemmistöidentiteetteihin (ks. Westinen, Kivijärvi & Pakkala tässä teoksessa), mutta ei niinkään nuorten luokka-asemiin.

Nuorten kiinnostuksen kohteiden ja taustamuuttujien välisten tilastollisten yhteyksien lisäksi on mahdollista tarkastella sitä, missä määrin kiinnostus yhtä ryhmää tai kulttuuria kohtaan määrittää muita kiinnostuksen kohteita (ks. kuvio 23). Muodostuuko niistä toisistaan erottuvia kimppuja? Sulkeeko kiinnostus jotain kulttuuria tai ryhmää kohtaan muut kiinnostuksen kohteet

pois? Vai onko kyse enemminkin päällekkäisyydestä, jossa monenlaiset kiinnostuksen kohteet risteävät? Toisin sanoen, onko kyse toisistaan erillisistä nuorisokulttuurisista identiteeteistä vai yksilöllisemmistä valinnoista?

Kuvion 23 korrelaatiomatriisista voi tarkastella erilaisten kiinnostuksen kohteiden keskinäisiä tilastollisia yhteyksiä. Mitä suurempi korrelaatio, sitä vahvempi yhteys. Vahvimmat korrelaatiot ovat yhtäältä metalli- ja punkmusiikin sekä toisaalta Aasiaan yhdistyvien nuorisokulttuureiden välillä. Myös gootti- tai emokulttuureista kiinnostuneisuus korreloi verrattain vahvasti kaikkien edellä mainittujen kanssa. Näistä kiinnostuksen kohteista muodostuu jonkinlainen nuorisokulttuurinen kokonaisuus, johon linkittyy kuitenkin ilmeisen kirjava joukko erilaisista taustoista tulevia nuoria ja myös jossain määrin eriäviä kiinnostuksen kohteita.

Korrelaatioiden avulla muodostettujen ryhmien väliset rajat ovat eittämättä huokoiset. Esimerkiksi hiphop-kiinnostus korreloi jossain määrin myös punk- ja metallikiinnostusten kanssa. Sama koskee moottoriajoneuvoja ja metallimusiikkia kohtaan osoitettuja kiinnostuksia. Aiemmassa kirjallisuudessa onkin esitetty, että vaikka esimerkiksi monet goottikulttuurin edustajat ovat pyrkineet erottautumaan metallimusiikin ympärille muodostuneista nuorisokulttuurisista ryhmittymistä, eivät tämänkaltaiset rajanvedot ole Suomessa välttämättä olleet kovin tiukkoja (Volti 2012, 229). Korrelaatioiden tulkinnassa on lisäksi syytä pitää mielessä, että erot muuttujien esiintyvyydessä vaikuttavat lukujen tulkintoihin. Esimerkiksi hiphopista ja rapista kiinnostuminen korreloi roadman-kiinnostuksen kanssa, mutta koska roadman-kiinnostus on kovin harvinaista, ei nuorten hiphop-kiinnostuksesta voida päätellä heidän olevan kiinnostuneita myös roadman-kulttuurista. Tässä tapauksessa korrelaatio kuvaa sitä, että monet roadman-kiinnostuneet nuoret ovat kiinnostuneita myös hiphopista.

Kuvio 23. Polykoristen korrelaatioiden matriisi nuorten kiinnostuksista erilaisia ryhmiä ja kulttuureita kohtaan. Positiiviset arvot tarkoittavat, että yhdestä kulttuurista kiinnostuminen lisää myös toisesta kiinnostumista. Mitä tummempi arvon sininen värikorostus on, sitä vahvempi tämä yhteys on. Kuvion oikeassa reunassa näkyvä puukuvio luokittelee sellaiset kulttuurit lähelle toisiaan, joilla on keskimääräistä enemmän yhteisiä kiinnostujia.

MUSIIKKIMAKU JA MUSIIKKISUHTEET

Musiikkimaun perustan ajatellaan rakentuvan nuoruusvuosien aikana (Harrington, Bielby & Bardo 2010; Bennet 2013). Paljolti tästä syystä kulloistenkin nuorten ikäluokkien musiikin kulutuksesta ja mauista voinee päätellä jotain tulevaisuudesta ja mahdollisesti kehittymässä olevista musiikin alalajeista. Mielityksistä riippumatta musiikin kuuntelu on muuttunut dramaattisesti

viime vuosikymmenten aikana. Levyistä, radiosta ja television musiikkiohjelmista on siirrytty varsin nopeasti kaikkialla mukana kulkeviin ja loputtomiin musiikkikirjastoihin suoratoistopalvelujen muodoissa (esim. Homi, Kinnunen & Honkanen 2021). Vuoden 2017 Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen mukaan 15–24-vuotiaiden mielimusiikkia olivat pop, rock, hiphop ja metalli (Haaramo 2019). Vanhempien ikäluokkien mielimusiikissa korostuivat iskelmä ja klassinen.

Samaan aineistoon nojaten nuoria on pidetty muita ikäluokkia kaikkiruokaisempina musiikin kuuntelijoina (Haaramo 2021, 164–165).

Musiikin kuuntelun määrä

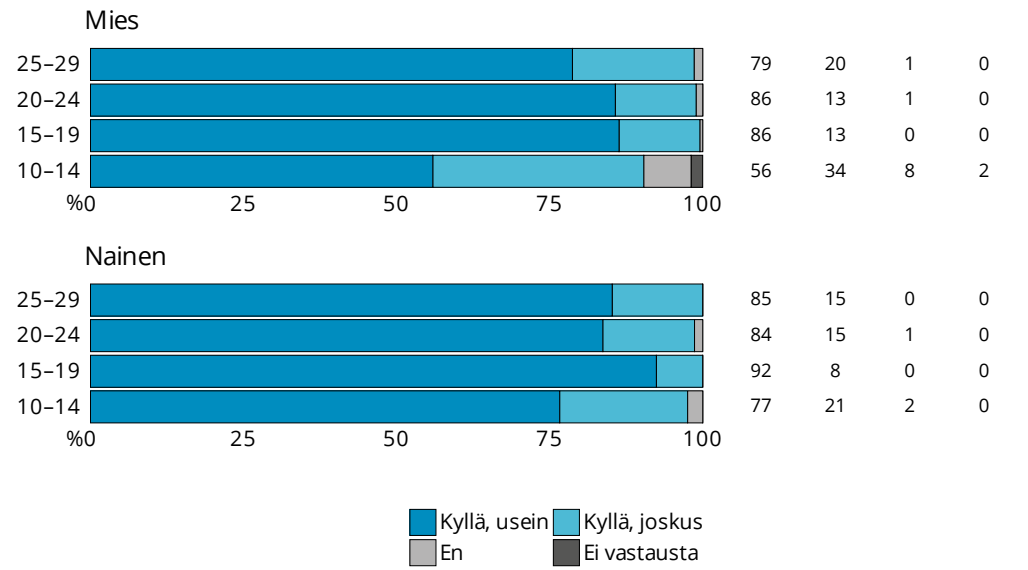
Musiikilla on keskeinen sija nuorten arjessa. Kyselyvastaajista 80 prosenttia kertoi kuuntelevansa musiikkia usein ja 17 prosenttia joskus (kuvio 24). Näin ollen ainoastaan kaksi prosenttia vastaajista ei kuunnellut musiikkia lainkaan.

Kuviosta 24 voi nähdä keskeisimmät erot musiikin kuuntelun intensiteetissä eri väestöryhmien välillä. Eroja tarkasteltaessa on kuitenkin syytä huomata, että kaikissa vastaajaryhmissä selvä enemmistö kuunteli musiikkia usein. Kaikkein eniten musiikkia kuuntelivat 15–19-vuotiaat, kun taas teinivuosien jälkeen musiikin kuuntelu väheni jonkin verran. Tytöt ja nuoret naiset kuuntelivat musiikkia hieman poikia ja nuoria miehiä useammin. Iän ja sukupuolen ristikkäisessä tarkastelussa voikin huomata, että kaikkein kovimpia musiikin kuluttajia olivat 15–19-vuotiaat tytöt.

Sukupuolen ja iän ohella huomionarvoisia ryhmäkohtaisia eroja musiikin kuuntelun määrässä näyttää olevan niukasti. Eroissa voikin määrän sijasta olla kyse ennemminkin siitä, minkälaista musiikkia kuunnellaan. Esimerkiksi Suomessa on aiemmin esitetty Tilastokeskuksen keräämiin aineistoihin perustuen yhtäältä näkemyksiä ylä- tai keskiluokkaisen musiikkimaun kaikkiruokaisuudesta (Alasuutari 2009) tai sitten siitä, että klasinen ja jazz olisivat edelleen korkeimmin koulutettujen musiikkia (Haaramo 2021). Jo edellä kuitenkin huomattiin, että musiikkiin vahvasti liittyvissä nuorisokulttuurisissa kiinnostuksen kohteissa oli niukasti alueeseen ja sosioekonomiseen asemaan liittyviä eroja (alaluku Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit).

Musiikkimaku

On selvää, että musiikin kuuntelua on syytä tarkastella pelkän määrän lisäksi myös laadun kautta. Suosituista musiikin genreistä, levyistä ja kappaleista voi tietenkin tehdä päätelmiä suoratoisto-

Kuvio 24. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuunteletko musiikkia?”. Tulokset on esitetty juridisen sukupuolen ja iän mukaan.

palvelujen listausten ja miksei myös levymyynti-
nin näkökulmista. Lisäksi edellisessä aluvu-
sissa esitellyistä nuorisokulttuurisista kiinnittymisistä
voinee tehdä valistuneita arvioita siitä, min-
käläiset musiikkigenret ovat suosittuja (alaluku
Kiinnittyminen nuorisokulttuuriin ryhmiin).
Koska musiikin kuuntelu on muuttunut niin
voimakkaasti ja uusia musiikkityylejä ja niiden
alasuuntauksia syntyy jatkuvasti, oletimme, että
pelkillä strukturoiduilla kysymyksillä olennaista
tietoa jäisi saamatta. Niinpä esitimme nuorille
seuraavan avoimen kysymyksen: ”Minkälaisia
musiikkityylejä kuuntelet?”

Valtaosa nuorista (n=1307, 92 %) vastasi
avoimeen kysymykseen ja osa heistä vieläpä varsin
yksityiskohtaisesti. Tämä kertoo jo itsessään
siitä, että suurimmalle osalle nuorista musiikilla
on keskeinen paikka arjessa ja että se on kenties
keskeinen osa omaa identiteettiä. Taulukosta 5
voi tarkastella eri musiikkigenren mainintojen
määriä. Ennen määrällistä analyysia on kuiten-
kin tehtävä joitakin huomautuksia vastausten
luokittelutavasta.

Ensinnäkin valtaosa vastaajista mainitsi use-
amman musiikkigenren tai artistin, ja monet
olivat laatineet mittavia luetteloita. Pidemmistä
vastauksista helpoimpia luokiteltavia olivat ne,
joissa mainituista genreistä selkeä enemmistö oli
tulkittavissa yhden genren alalajeiksi. Nämä vas-
taukset laskettiin enemmistömainintojen mukai-
seen kategoriaan (esim. vastaus ”rap, hiphop, drill,
trap ja pop” rap/hiphop-kategoriaan). Monia
erilaisia genrejä sisältävien vastausten luokittelu
oli kuitenkin vaikeampaa. Yhtä lailla vaikeaa
oli sellaisten lyhyempien vastausten luokittelu,
joissa vastaaja totesi kuuntelevansa ”kaikkea”.
Päädyimme luokittelutapaan, jossa monipuoli-
set, pitkät ja paneutuneet luettelot (erilaisia
genremainintoja kolme tai enemmän) on ero-
tettu suurpiirteisistä vastauksista. Tulkitsimme
erilaisia genrejä listaavien vastausten viittaavan
sekä monipuoliseen musiikin kuluttamiseen että
vahvaan musiikkisuhteeseen. Nimesimme tällai-
set vastaajat ”kaikkiruokaisiksi”. Lyhyempien ja
genrejä erittelemättömien vastausten tulkitsimme
puolestaan kertovan keskimäärin heikommasta

musiikkisuhteesta ja kenties vähäisemmästä pa-
neutuneisuudesta kulutettuun musiikkiin. Ni-
mesimme nämä vastaajat ”sekalaisen” musiikin
kuuntelijoiksi.

Toisekseen karkea luokittelumme kadottaa
väistämättä monia useinkin toistuneita genrejä.
Tämä johtuu siitä, että varsin tyypillisesti monet
niistä (esim. jazz, klassinen, punk, progressiivi-
nen musiikki, metalli tai R’n’B) mainittiin osana
pitkiä, ”kaikkiruokaisuudeksi” luokiteltavia gen-
relistauksia. Osa genreistä ei siten ole niin vähän
kuunneltuja nuorten keskuudessa kuin taulukon
5 perusteella voisi päätellä. Toisaalta luokitteluta-
pamme myös nostaa esille joitain genrejä. Varsin-
kin nuorimmilla vastaajilla lyhyemmät vastaukset
olivat tyypillisiä ja niissä korostuivat tietyt genret,
kuten pop tai rap. Lyhyitä vastauksia ei useinkaan
luokiteltu ”kaikkiruokaisuudeksi”, ja siksi niissä
mainitut genret myös nousevat vahvemmin esiin
määrällisessä tarkastelussa.

Kolmanneksi on useita genrejä, jotka olemme
itse luokittelleet osaksi laajempia kategorioita.
Keskeinen esimerkki tällaisesta on iskelmämu-
siikki. Vaikka iskelmä mielletään tyypillisesti
vanhempien ikäluokkien musiikiksi (ks. esim.
Haaramo 2019), mainittiin se kaikkienensa 115
kertaa eli yhdeksässä prosentissa vastauksista.
Luokittelimme iskelmän osaksi pop/rock-kate-
goriaa, koska sitä voinee pitää suomalaisena po-
pulaarimusiikkina. Tyypillisesti se mainittiinkin
yhdessä pop- tai rock-musiikin kanssa. Samoin
Koreaan tai Japaniin viittaavia populaarimusiikin
kategorioita on yhdistetty pop/rock-kategoriaan.
Kategoria sisältäneekin hyvin erilaisia musiikki-
suhteita ja paneutuneisuutta. Osalla kyse voi olla
satunnaisesta radiokuuntelusta tai suoratoisto-
palvelujen automatisoiduista listoista, kun taas
toiset tunnistivat hyvin hienojakoisia alagenrejä
kategorian sisältä.

Neljäs huomautus koskee ”muu”-kategoriala-
ajaa. Siihen on ensinnäkin sijoitettu joitakin aika ajoin
toistuneita genrejä, jotka eivät tässä analyysissa
saa kenties ansaitsemaansa huomiota, kuten esi-
merkiksi gospel ja muu hengellinen musiikki.
Lisäksi maininnat ”suomalaisesta” tai ”ulkomai-
sesta” musiikista sisällytimme ”muu”-kategoriaan.

Vaikka näillä määritteillä viitataan todennäköisesti useimmiten pop- ja rock-musiikkiin, tätä ei kuitenkaan varmuudella voida tietää. Muu-kategoriaan sisällytettiin myös mainintoja ”indie-musiikista”, mikäli vastaus ei sisältänyt täsmällisempää kuvausta. Sanatarkasti indien voi ajatella viittaavan isoista levy- ja jakeluyhtiöistä riippumattomiin artisteihin (*independent*), mutta arkikielessä termillä tarkoitetaan usein vaihtoehtoisempaa tai ”taiteellisesti kunnianhimoisempaa” pop-, rock- tai elektronista musiikkia. Hieman samaan asiaan voi viitata puhumalla vaihtoehtomusiikista (*alternative*). Kyse voi toisin sanoen olla pyrkimyksestä erottautua valtavirrasta.

Viides ja viimeinen huomautus koskee vastauksia, joissa genrejä mainittiin kaksi ja ne olivat mielestämme erilaisia, kuten esimerkiksi ”metalli ja rap” tai ”rock ja EDM” (*electronic dance music*). Nämä vastaukset eivät olleet ”sekalaisuuden” kriteerien mukaan ympäröityjä, mutta eivät myöskään ”kaikkiruokaisuudeksi” laskettavia

runsaita luetteloita. Eriävien genremainintojen vuoksi vastauksia ei myöskään voitu laskea osaksi mainittujen genrejen omia kategorioita. Siksi näissäkin tapauksissa vastaus on luokiteltu kategoriaan ”muu”.

Pop- ja rock-musiikin suosio oli suurinta: yli kolmannes avoimeen kysymykseen vastanneista listasi yksinomaan tähän kategoriaan yhdistämiämme genrejä tai artisteja. Tämän lisäksi sadat nuoret mainitsivat pop- tai rock-musiikin osana pidempiä listauksia. Vastauksiin nojaten voi todeta, että rap-musiikin suosio oli vankempaa nuorimmissa kuin vanhemmissa ikäluokissa (ks. Haaramo 2019; Westinen, Kivijärvi & Pahkala tässä teoksessa). Monet myös aiempina vuosikymmeninä kenties suosittumista tai ainakin näkyvämistä musiikkityyleistä keräsivät edelleen jonkin verran mainintoja. Tällaisia ovat esimerkiksi jazz, R’n’B, blues, country, progressiivinen rock ja grunge. Kirjoittajille tuntemattomia musiikin alalajeja vastauksissa esiintyi vain

Taulukko 6. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Mitä musiikkia kuuntelet?”. Luokittelu avointen vastausten perusteella.

Musiikkigenre	N	%
Pop/rock	493	38
Kaikkiruokaisuus	264	20
Sekalaisuus	149	11
Rap/hiphop	149	11
Muu	107	8
Heavy/metalli	65	5
Elektroninen musiikki	38	3
Klassinen	20	2
Maailmanmusiikki*	14	1
Soul/country/R’n’B/blues	8	1
Yhteensä	1307	100

* Maailmanmusiikin käsite on kehitelty alun perin levy-yhtiöiden markkinointitarkoituksiin (Gray 2009). Termin alle mahtuu hyvin erilaisia musiikkiperinteitä eri puolilta maailmaa. Kyse onkin usein ei-englanninkielisestä musiikista, vaikka itse musiikki voi käytännössä olla vaikkapa rockia tai jazzia. Ehkä hieman rajatumminkin olisi mahdollista puhua etno- tai kansanmusiikista. Tällöin viitataan usein jonkun kansallisen tai etnisen ryhmän perinнемusiikkiin. Nuorten avoimissa vastauksissa oli jonkin verran mainintoja folk-musiikista (n=26), joka viittaa suoraan käännettynä nimenomaan kansanmusiikkiin. Emme kuitenkaan ole luokitelleet folk-mainintoja osaksi maailmanmusiikin kategoriaa, sillä arkikielessä folk-musiikilla tarkoitetaan tyypillisesti Pohjois-Amerikan akustista musiikkiperinnettä, joka viitannee lopulta englannin- tai suomenkieliseen pop- ja rock-musiikkiin.

Taulukko 7. Musiikkimaku eri väestöryhmissä. Luokittelu avointen vastausten perusteella.

Pop/rock	Tytöt/naiset, ei vähemmistökokemuksia
Kaikkiruokaisuus	Pojat/miehet, 15–29-vuotiaat, kaupungit, erityisesti pääkaupunkiseutu
Sekalaisuus	Pojat/miehet, ruotsinkieliset
Rap/hiphop	Pojat/miehet, 10–19-vuotiaat, muunkieliset
Heavy/metalli	Pojat/miehet, 25–29-vuotiaat, maaseutumaiset kunnat, suomenkieliset, vanhemmilla ei yliopistokoulutusta

harvakseltaan, ja useimmat näistä olivat paikannettavissa jonkin tunnetumman genren alalajeiksi. Tällaisia olivat esimerkiksi phonk (Memphisin seudun rap-musiikista ammentava koneellinen ja rytmikaltaan nopeutettu musiikki), hardstyle (Keski-Euroopassa syntynyt teknon ja trancen tyyliuntuus) ja nightcore (nopeutettua elektronista tanssimusiikkia).

Kokonaisuudessaan nuorten vastauksista voi päätellä, että yhdestä musiikin alalajista pitäminen sulkee vain harvoin toisia pois. Kaikkiruokaisia ja monenlaisen musiikin suurkuluttajia oli runsaasti. Paljon oli myös heitä, jotka eivät tehneet vahvoja erotteluita erilaisten musiikkityylien välille. Esimerkiksi monessa vastauksessa mainittu metallimusiikki yhdistyi varsin usein kevyemmän pop- ja rock-musiikin kanssa ja taajaan myös esimerkiksi rapin ja elektronisen musiikin erilaisten alalajien kanssa.

Nuorten ilmoittamia musiikkimakuja voi tarkastella myös taustamuuttujien mukaan. Tuloksiin sisältyy kuitenkin paljon tulkinnallisuutta ja epävarmuutta. Tästä syystä keskitymme seuraavassa vain useimmin mainittuihin genreihin emmekä esitä tarkkoja jakaumia tai tilastollisten testien tuloksia. Raportoimme taulukossa 7 tulokset, joiden osalta taustamuuttujien mukaiset erot olivat kaikkein selkeimmät.

Silmiinpistävin ero liittyy sukupuoleen. Pop- ja rock-musiikki oli varsin selvästi tyttöjen ja nuorten naisten kuuntelemaa, kun taas rap ja hiphop sekä metalli olivat enemmän poikien ja miesten suosimia – edellinen nuorempien ja jälkimmäinen vanhempien (vrt. Haaramo 2019; ks. myös alaluku Kiinnittyminen nuorisokulttuuriin

ryhmiin). Keskeisimmät taustamuuttujien mukaiset erot liittyivät sukupuolen ohella ikään ja äidinkieleen. Nuorten sosioekonomisilla asemilla ei ole suurta merkitystä musiikkimakujen muodostumisessa. Esimerkiksi kaikkiruokaisuus ei ole tässä aineistossa ylempien sosiaaliluokien musiikin kuuntelulle erityisen tyypillistä (ks. keskustelusta tarkemmin Alasuutari 2009; Haaramo 2021; ks. myös alaluku Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit). Metallimusiikin ystävät olivat tästä pienoinen poikkeus, sillä heidän joukossaan oli verrattain paljon harvaan asutuissa kunnissa asuvia ja vähän koulutettujen vanhempien lapsia (ks. myös alaluku Kiinnittyminen nuorisokulttuuriin ryhmiin).

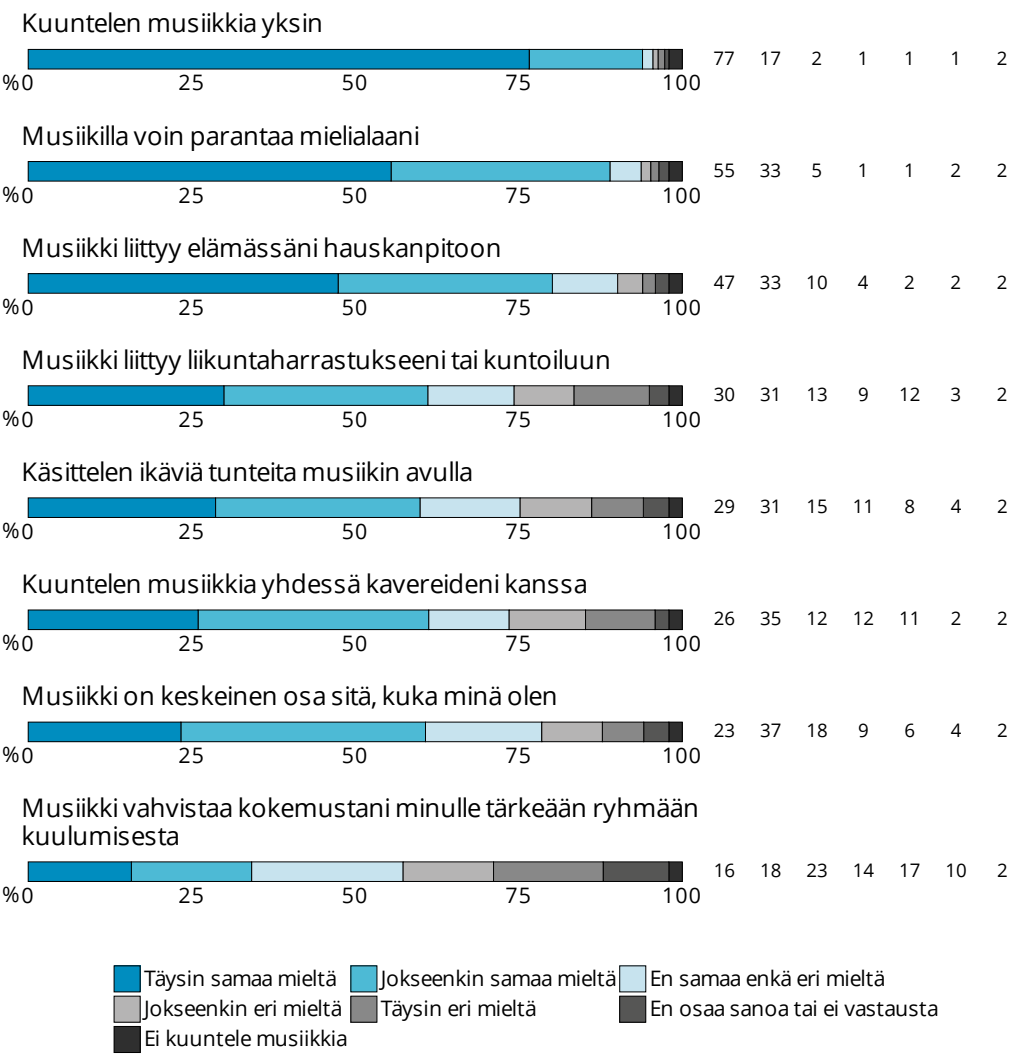
Musiikkisuhteet

Musiikin kuuntelemisen määrän ja musiikkimakujen lisäksi pyrimme kartoittamaan nuorten musiikkisuhteita kahdeksan väittämää sisältäneellä kysymyssarjalla. Musiikkisuhteella tarkoitetaan sitä, minkälainen merkitys musiikilla on ihmisille. Musiikkisuhteeseen vaikuttavat yksilön musiikillinen sosialisatio, musiikkiin liittyvät kokemukset sekä ajatukset omista musiikillisista kyvyistä (esim. Green 2008; Björk 2016). Musiikkisuhteen käsitteen voi rinnastaa kenties tunnetumpaan liikutussuhteen käsitteeseen, joka tarkoittaa ”suhdautumis- ja kiinnittymistapojen kokonaisuutta, jonka kautta yksilö kohtaa liikunnan sosiaalisen maailman ja sen kulttuuriset merkitykset” (Vantaja ym. 2017, 14). Toisin sanoen musiikkisuhde kertoo siitä, minkälaisista lähtökohdista käsin yksilöt kohtaavat musiikin omassa arjessaan.

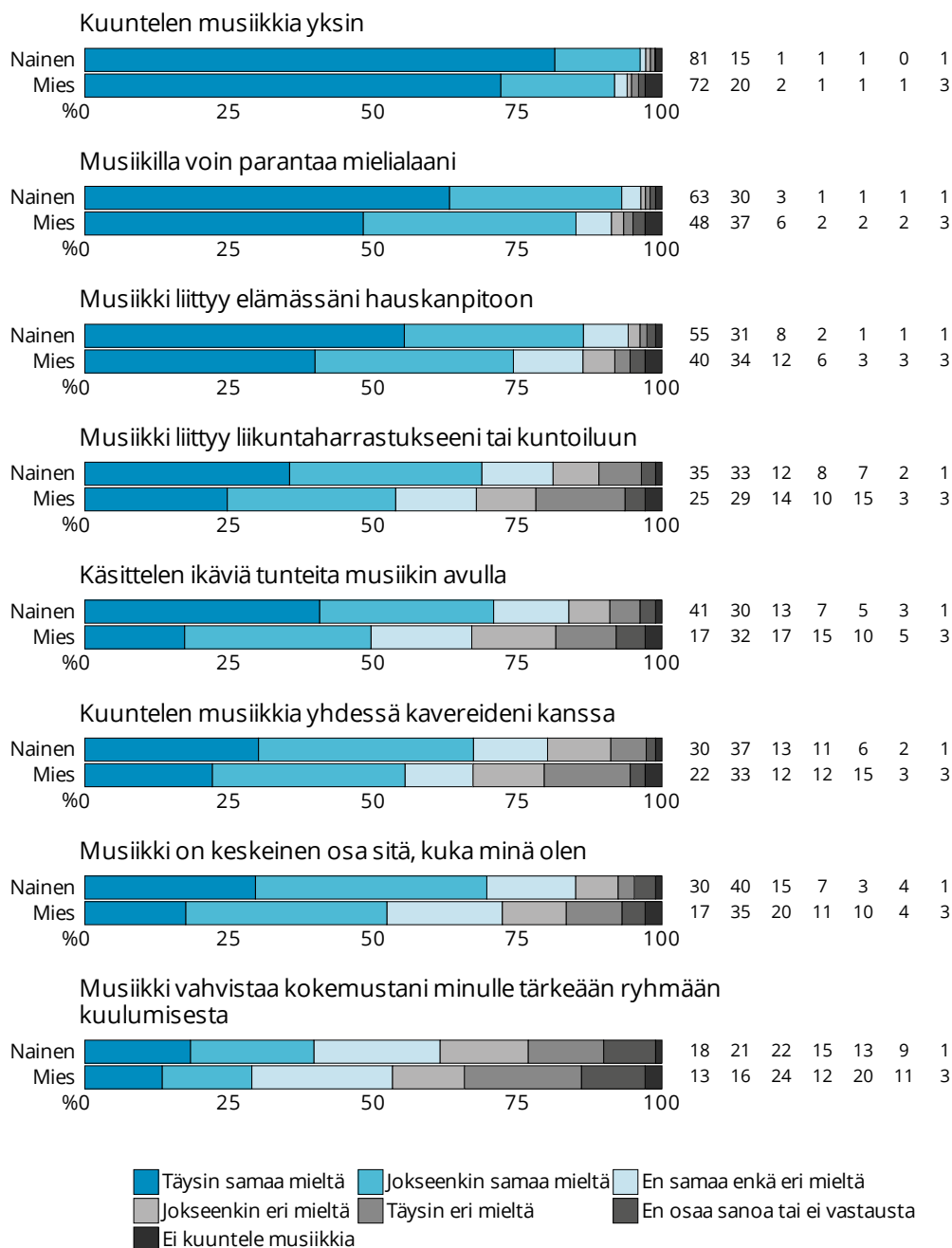
Kuten jo edellä esitetyistä tuloksista voi päätellä, on valtaosalla nuorista varsin läheinen suhde musiikkiin (ks. kuvio 25). Lähes kaksi kolmesta nuoresta olikin sitä mieltä, että ”musiikki on keskeinen osa sitä, muka minä olen”. Lisäksi 88 prosenttia nuorista näki, että voi parantaa mielialaansa musiikilla, ja 60 prosenttia kertoi käsittelevänsä ikäviä tunteita musiikin avulla.

Enemmistölle vastaajista musiikki oli myös vahvasti läsnä vapaa-ajassa: 80 prosentille musiikki liittyi hauskanpitoon ja 61 prosentille liikuntaharrastukseen tai kuntoiluun.

Edellä esitimme, että lähes kaikki nuoret kuuntelevat musiikkia. Musiikkia kuuntelevista nuorista käytännössä kaikki kuuntelevat musiikkia yksin. Yksin musiikin kuunteleminen lienee

Kuvio 25. Nuorten vastaukset kahdeksaan musiikkisuhdetta koskevaan väitteeseen.

Kuvio 26. Musiikkisuhteet juridisen sukupuolen mukaan.

aina ollut tyypillistä, mutta kenties tänä päivänä vielä aiempaa tyypillisempää teknologisen kehityksen myötä. Suoratoistopalvelujen ja mobiililaitteiden myötä valtaosalla nuorista on jatkuvasti mukanaan loputon musiikkikirjasto yksilöllisine soittolistoineen. Musiikkia kuunnellaan yksin kuulokkeista sekä kodeissa että niiden ulkopuolella. Huomattavalle osalle nuorista musiikki liittyy kuitenkin myös sosiaaliseen elämään. Vastaajista 61 prosenttia oli samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan ”kuuntelen musiikkia yhdessä kavereideni kanssa”. Lisäksi 34 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että ”musiikki vahvistaa kokemustani minulle tärkeään ryhmään kuulumisesta”.

Yhteisöllisempi musiikin kuluttamisen tapa oli tyypillisempää tytöille ja nuorille naisille, erityisesti 15–24-vuotiaille. Verrattain yhteisöllinen musiikkisuhte oli myös vähemmistöidentiteettiä ilmaiseilla nuorilla sekä odotetusti heillä, jotka tapasivat kavereitaan usein ja kokivat vahvaa kuuluvuutta ystäväpiireihin (ks. luku Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi). Nuorten ilmaisemat kiinnostukset erilaisia musiikkityylejä kohtaan olivat yhtä lailla odotetusti yhteydessä yhteisölliseen musiikkisuhteeseen. Erityisesti ne nuoret, jotka kertoivat kiinnostuksestaan punk-, gootti- tai emokulttuureja kohtaan, raportoivat myös yhteisöllisestä musiikkisuhteesta. Kenties havainnot kertovat siitä, että vähemmistöidentiteetteihin ja vaihtoehtoisempiin nuorisokulttuureihin liittyy verrattain tiiviitä vertaisyhteisöjä (ks. alaluku Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit).

Tytöillä ja nuorilla naisilla musiikkisuhte oli tiiviimpi kuin pojilla ja nuorilla miehillä.

Tämä näkyy yhteisöllisemmän musiikkisuhteen lisäksi kaikissa muissakin esitetyissä väittämässä (kuvio 26). Tytöt ja nuoret naiset kokivat musiikin keskeiseksi osaksi identiteettiään, käsitelivät musiikin kautta ikäviä tunteita, pyrkivät parantamaan musiikin avulla mielialojaan, pitivät hauskaa musiikin tahdissa ja liittivät sen vahvasti osaksi liikuntaharrastuksiaan. Muunsukupuolisia oli vastaajien joukossa muutamia kymmeniä, joten heitä koskevat päätelmät ovat tilastollisesti epävarmoja. Joitakin tilastollisesti merkitseviä eroja kyetään kuitenkin tunnistamaan. Muunsukupuoliset ajattelivat miehiä useammin, että musiikki on keskeinen osa sitä, keitä he ovat. Lisäksi he käsitelivät ikäviä tunteita musiikin avulla sekä miehiä että naisia useammin. Muunsukupuolisilla musiikki vahvisti muita sukupuoliä useammin kokemusta itselle tärkeään ryhmään kuulumisesta. Musiikilla näyttää tulosten perusteella olevan tärkeä rooli vähemmistökokemusten käsittelyssä.

Havainto tyttöjen ja nuorten naisten verrattain vahvasta musiikkisuhteesta on merkille pantava. Vaikka musiikki on ilmeisen merkittävässä osassa tyttöjen ja nuorten naisten elämää, on musiikkiteollisuus silti kovin miesvaltainen ala. Valtaosa muusikoista, tuottajista, levy-yhtiöiden edustajista ja kriitikoista on edelleen miehiä (esim. Teosto 2024). Nämä ristiriitaisilta vaikuttavat havainnot saattavat kertoa siitä, että musiikkimaailmassa on edelleen niukasti tilaa naisille (tai sukupuolivähemmistöille) tekijöinä ja asiantuntijoina.

Kesää voinee pitää vapaa-ajan vuodenaikana varsinakin koululaisten sekä turvatuissa työmarkkina-asemissa olevan aikuisväestön näkökulmista. Opiskelijoilla kesäkuukaudet eivät välttämättä tarkoita lisääntyntä vapaa-aikaa, vaan töihin hakeutumista. Koulujen ja oppilaitosten kesälomakaudet ovat joka tapauksessa pitkät, pääsääntöisesti yli kaksi kuukautta. Tästä näkökulmasta voi pitää yllättävänä, että nuorten kesänviettoa on tutkittu Suomessa hyvin niukasti. Asiaa pohtineet Sanna Aaltonen ja Päivi Berg (2014, 450) kirjoittivatkin yli kymmenen vuotta sitten, että nuorten kesänviettoa koskeva tieto on hyvin hajanaista. Nähdäksemme tilanne ei ole sanottavasti muuttunut (ks. myös Kosunen, Bernelius & Happonen sekä Aapola-Kari & Armila tässä teoksessa).

Kesää ja kesänviettoa koskevat odotukset ovat usein korkeita (vrt. Anttila 2006). Kesä voi olla nautinnollisimmillaan joutenoloa, mutta erityisesti nuorten näkökulmasta sen odotetaan kenties sisältävän erilaisia seikkailuja, seurallisuutta ja uusia kokemuksia. Suomessa kesänvieton odotuksiin sisältyy toiveita myös lämmöstä ja ulkoilusta. Loma-ajan ajankäyttöä tarkastelleessa tutkimuksessa (Pääkkönen 2007) todettiin, että kesä oli ainakin 10–16-vuotialle nuorille rentoutumisen aikaa. Lomalla nukuttiin enemmän ja aikaa käytettiin harrasteisiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Toisaalta myös kotitöihin osallistuttiin enemmän kuin lukuvuoden aikana.

Koska nuorten kesänviettoa koskevaa tietoa on niukasti, pyrimme tässä luvussa tuottamaan ajantasaista perustietoa aiheesta. Ensin tarkastelemme töistä ja opiskeluista vapaan kesäloman viettämistä. Tämän jälkeen jäljitämme kesäajan tekemisiä, esimerkiksi ohjattuja ja omaehtoisia harrastuksia, matkustamista, mökkeilyä sekä kavereiden ja perheen kanssa vietettyä aikaa.

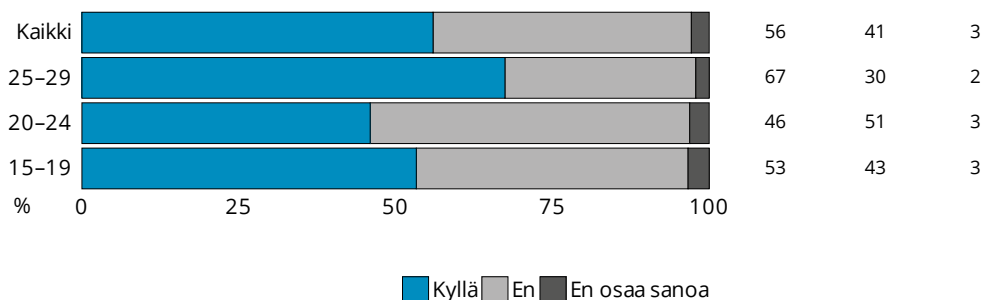
Tekemisten jälkeen keskitymme kesään kokemuksina. Luvun lopuksi tarkastelemme kesätöitä. Kesätöiden tekemistä ei voi pitää suoranaisesti Vapaa-aikatutkimuksen sarkana, mutta aiheetta koskevat kysymykset oli luontevaa sisällyttää kesänviettoa koskevaan osioon. Lisäksi on niin, että kesätytöt – olipa niitä tai ei – määrittävät vahvasti kesän ajankäyttöä ja oletettavasti kesänviettoon liittyviä kokemuksia.

NUORTEN KESÄLOMAT

Mahdollisuudesta viettää kesälomaa kysyttiin ainoastaan yli 15-vuotiailta vastaajilta. Tätä nuoremmat eivät pääsääntöisesti voi tehdä työtä tai esimerkiksi suorittaa opintoja kesäkuukausien aikana. Työstä tai opiskeluista vapaata lomaa kertoi viettäneensä 56 prosenttia vastaajista. Vaille lomaa oli jäänyt 41 prosenttia, ja kolme prosenttia ei osannut vastata kysymykseen (ks. kuvio 27).

Lähemmän tarkastelun perusteella on niin, että vähiten kesälomaa viettivät korkeakouluopiskelijat erityisesti ammattikorkeakouluissa. Ikäluokista kesälomaa vaille jäivätkin erityisesti 20–24-vuotiaat nuoret aikuiset, kun taas äidinkielen perusteella tarkastellen ruotsinkielisille nuorille kesäloman viettäminen oli muita epätyypillisempää.

Mikäli kyse olisi yksinomaan aikuisväestöstä, olisi kesälomanviettomahdollisuuksien arviointi suoraviivaisempaa. Mahdollisuus pitää lomaa nähtäisiin tällöin hyvän yhteiskunnallisen aseman osoittimena. Nuorten kohdalla tilanne on monimutkaisempi. Yhtäältä voi olla niin, että kesäloma on jäänyt viettämättä pakon sanelemana ja esimerkiksi töiden tekeminen on ollut välttämätöntä toimeentulon takaamiseksi. Toisaalta kesäloman väliin jääminen kertonee monen nuoren kohdalla

Kuvio 27. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Vietitkö kesälomaa siten, että et opiskellut tai tehnyt töitä?”. Vastaukset on esitetty iän mukaan. Kysymystä ei esitetty 10–14-vuotiaille.

myös siitä, että he ovat onnistuneet saamaan kesätyöpaikan, joista on kova kilpailu.

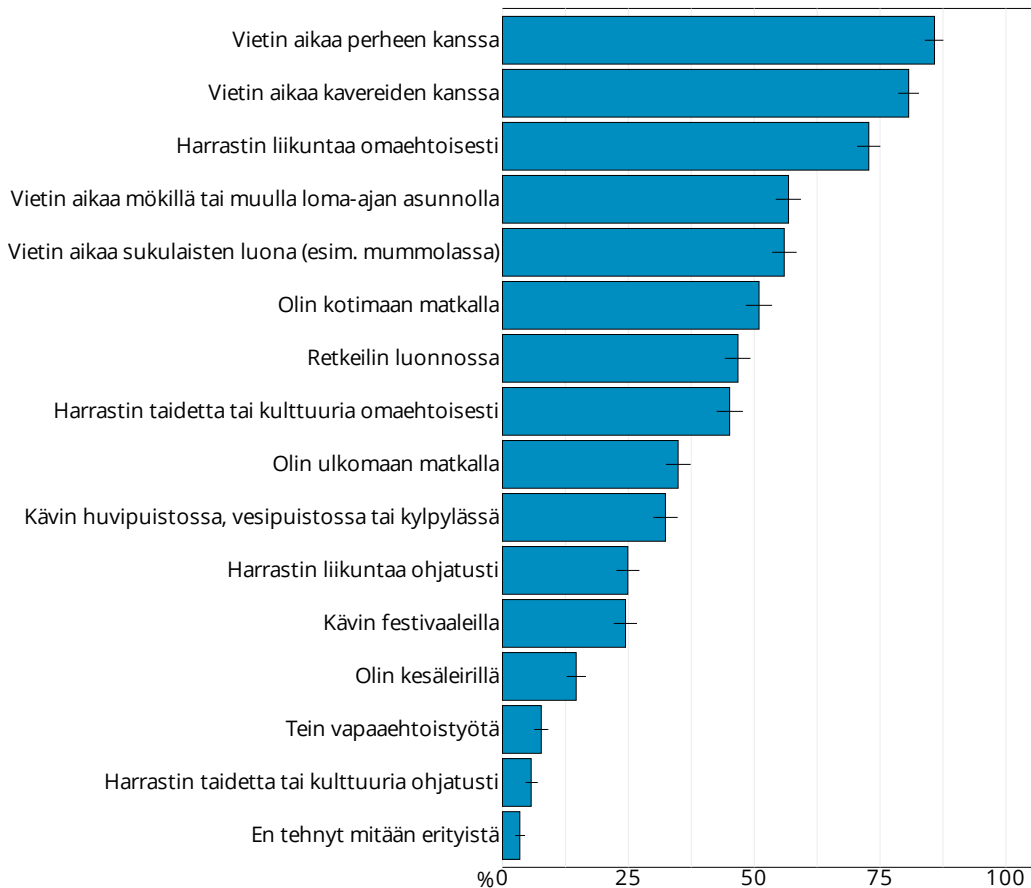
Mikäli lomaa vietettiin, vietettiin sitä tyypillisimmin kaksi kuukautta tai enemmän. Lomaa viettäneistä tällaisia nuoria oli 39 prosenttia (n=227). Yli kuukauden mutta alle kahden kuukauden loman vietti neljännes (n=142). Sama määrä vastaajista vietti yli kahden viikon mutta alle kuukauden loman (n=143). Korkeintaan kahden viikon loma oli 12 prosentilla (n=72). On mahdollista tulkita, että pisimpiä lomia viettäneistä valtaosa olisi halunnut tehdä kesän aikana jotain muutakin. Tätä tulkintaa tukee havainto, jonka mukaan vähintään kaksi kuukautta lomaa viettäneiden joukossa on muita selvästi enemmän niitä, jotka olivat hakeneet kesätöitä tuloksetta (ks. alaluku Kesätyöt).

Töissä oleminen oli tyypillisin syy sille, miksi lomaa ei vietetty. Näin vastasi 80 prosenttia (n=345) niistä nuorista, jotka eivät lomailleet. Opiskelujen vuoksi loma jäi viettämättä 28 prosentilta (n=121). Lisäksi pieni ryhmä nuoria kertoi, ettei viettänyt lomaa, koska ei tee mitään, mistä voisi jäädä lomalle (2 %, n=8). Tätä isompi joukko kertoi kuitenkin, että loma oli jäänyt viettämättä jostakin muusta syystä. Useimmin mainittuja syitä olivat varusmies- tai siviilipalvelus, lapsen hoitaminen kotona, töiden etsintä ja erilaisissa työvoimapolitiittisissa toiminnoissa mukana oleminen. Joillakin vastaajilla kesä oli mennyt harjoittelun, urheilun tai ulkomailla oleskelun merkeissä.

KESÄ TEKEMISINÄ

Kesäkuukausiin ladataan todennäköisesti monenlaisia odotuksia. Tulisi olla aikaa tehdä itselle mielekkäitä asioita, elää seurallista elämää, osallistua erilaisiin tapahtumiin, matkustaa sekä nauttia ulkoilmasta, maaseudun rauhasta ja läheisten seurasta. Odotusten saavuttaminen voi olla vaikeaa tai ainakin sosiaalisia suhteita, terveyttä ja varallisuutta vaativaa. Oletimmekin, että kesään liittyvät tekemiset ja kokemukset jakavat nuoria.

Kysyimme nuorilta kesän aikaisista sosiaalisista suhteista, harrastamisista, matkustamisesta, mökkeilystä, kesätapahtumista ja vapaaehtoisuudesta (ks. kuvio 28). Kesä on nuorille ennen kaikkea omaehtoisen ja yhdessä tekemisen aikaa (vrt. Pääkkönen 2007). Tyypillisintä on viettää aikaa perheen ja ystävien kanssa, harrastaa liikuntaa omaehtoisesti, mökkeillä, vierailla sukulaisten luona sekä tehdä kotimaanmatkoja. Yli puolet vastaajista kertoi tehneensä edellä mainittuja asioita kesän aikana. Omaehtoisuuden merkitystä korostaa esimerkiksi se, että ohjattua liikuntaa kertoi harrastaneensa kesän aikana vain neljännes vastaajista. Näin oli siitakin huolimatta, että ohjattua liikuntaa harrastavia oli kaikkienensa 59 prosenttia (alaluku Ohjattu ja omaehtoinen harrastaminen). Sama havainto koskee ohjattua kulttuuriharrastamista. Kesällä harrastaneita oli kuusi prosenttia, kun kokonaisuudessaan kulttuurista harrastusta ohjautusti 37 prosenttia (alaluku

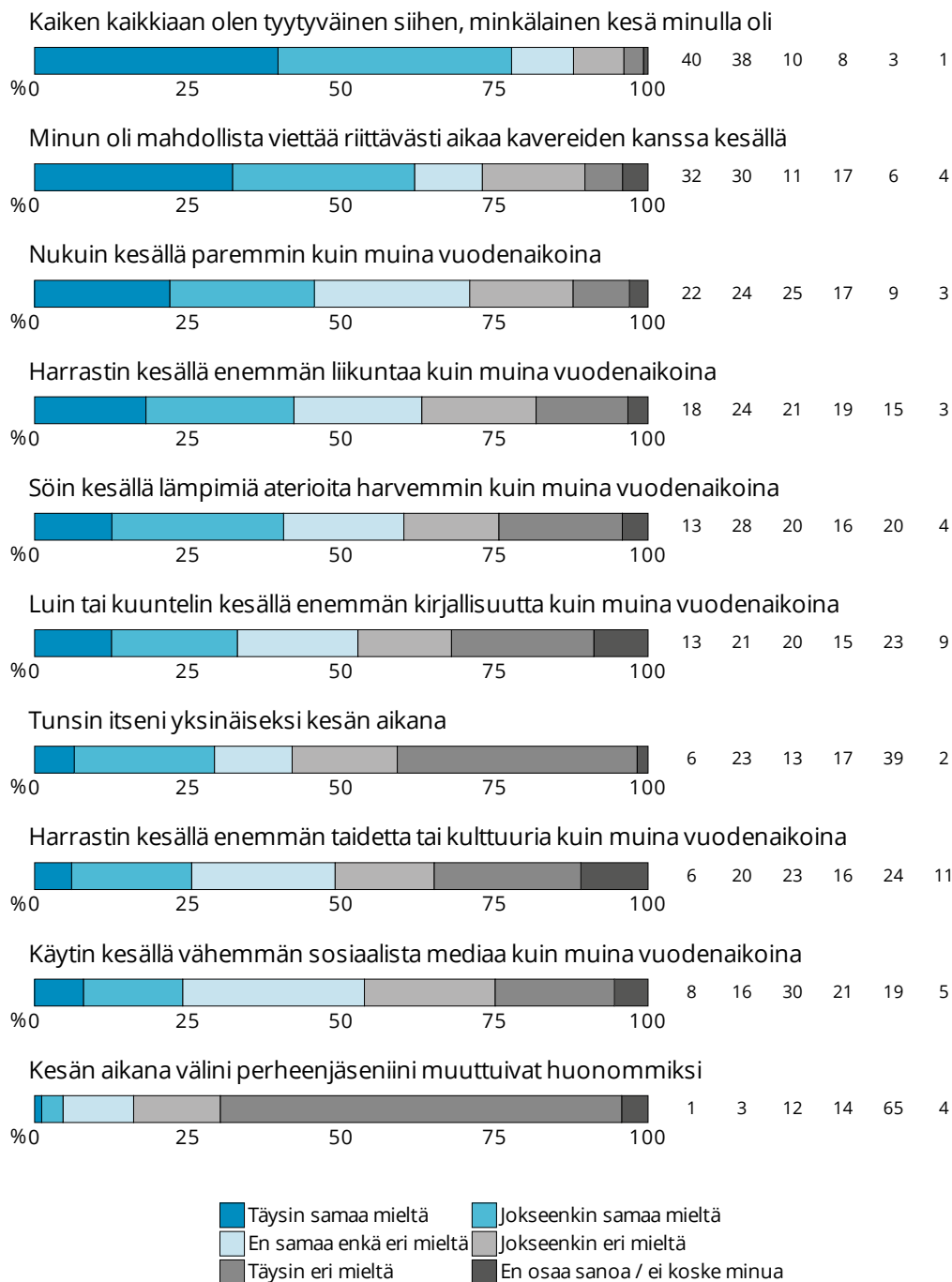
Kuvio 28. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Mitä teit kesän aikana?” eri vaihtoehtojen osalta. Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

Ohjattu ja omaehtoinen harrastaminen). Moni ohjattu harrastus jää tai jätetään tauolle kesän ajaksi. Kesä on enemmän rentoa kuin vakavaa vapaa-aikaa (Stebbins 2001).

Osa nuorille esitetyistä väittämistä sisälsi suoran vertailuasetelman kuluneen kesän ja muiden vuodenaikojen välillä (kuvio 29). Nuoret kertoivat harrastaneensa liikuntaa hieman enemmän ja taidetta tai kulttuuria jonkin verran vähemmän kuin muina vuodenaikoina. Useimmat nuoret (71 %) kertoivat käyttäneensä kesällä sosiaalista mediaa joko saman verran tai enemmän kuin muina

vuodenaikoina. Lähes kolme neljästä (73 %) nuoresta oli nukkunut kesän aikana yhtä hyvin tai paremmin kuin muina vuodenaikoina. Kirjallisuutta kuunneltiin tai luettiin kesällä samassa määrin kuin muinakin vuodenaikoina.

Vertailuasetelman sisältävien väittämien valossa nuorten kesästä piirtyy edelleen kuva, jossa korostuu omaehtoinen ja oletettavasti erilaisista vaatimuksista vapaa toiminta, niin sanottu rento vapaa-aika. Nuorten kesä näyttää sisältävän paljon liikettä, lepoa, aikatauluista vapaata ohjelmaa ja oletettavasti myös ”puhelimella olemista”. Kenties

Kuvio 29. Nuorten kesäajan tekemisiä ja kokemuksia.

näistä syistä johtuen valtaosa nuorista oli tyytyväisiä menneeseen kesään.

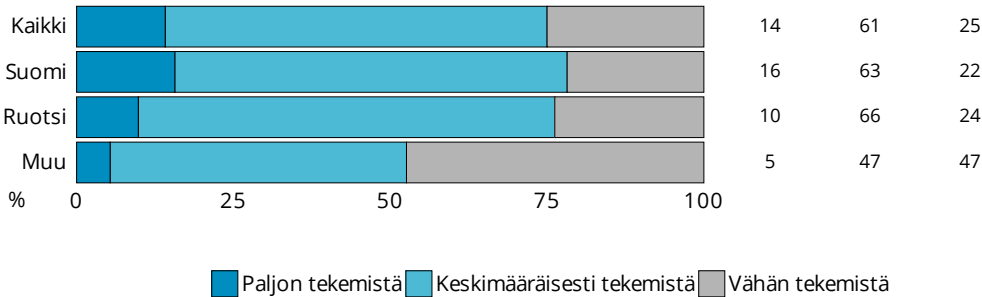
TEKEMISTEN KASAUTUMINEN

Kesäajan tekemiset kasautuvat voimakkaasti. Perheen kanssa aikaa viettävät ovat viettäneet tyypillisemmin aikaa myös sukulaisten ja kavereiden kanssa. Samaan tapaan esimerkiksi mökkeily, harrastaminen ja matkustaminen kasautuvat samoille nuorille. Kasautumisen kokonaisvaltaisempaa tarkastelua varten teimme summamuuttujan laskemalla kaikki kesäajan tekemiset yhteen, pois lukien väittämä siitä, että ei tehnyt kesän aikana mitään erityistä. Alkuperäinen summamuuttuja sai arvoja väliltä 0–14 (keskiarvo 6,3, keskihajonta 2,9). Tämän jälkeen luokittelimme summamuut-

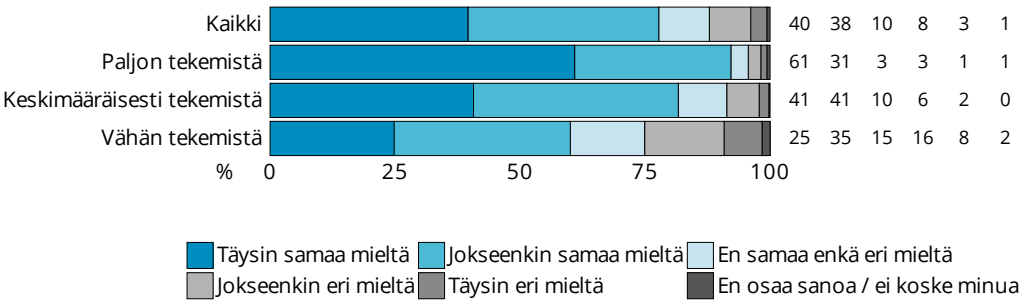
tujan siten, että arvot 0–4 kuvastivat vähäistä kesän ajan tekemistä, arvot 5–9 keskimääräistä tekemisen määrää ja 10–14 kaikkein aktiivisinta joukkoa.

Summamuuttujan avulla tehnyt analyysit paljastavat, kuinka kesänvietto eriytyy voimakkaasti sosiaalisten taustojen mukaan. Taloudellisesta niukkuudesta kärsivillä, vähän koulutettujen vanhempien lapsilla, muunkielisillä ja vähemmistöihin identifioituvilla kesä sisälsi muita vähemmän tekemistä (kuvio 30; ks. myös Kosunen, Bernelius & Happonen tässä teoksessa). Näiden lisäksi esimerkiksi lukiolaisten kesä sisälsi keskimäärin enemmän tekemistä kuin ammattiin opiskelevien. Samat ryhmät vastasivat muita todennäköisemmin, etteivät tehneet kesällä mitään erityistä.

Edellä esitettyihin tuloksiin nojaten voi

Kuvio 30. Kesän ajan tekemisten kasautuminen äidinkielen mukaan.

Kuvio 31. Kesän ajan tekemisten kasautumisen ja kesään tyytyväisyyden yhteydet väitteen ”Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen siihen, minkälainen kesä minulla oli” vastausten perusteella.

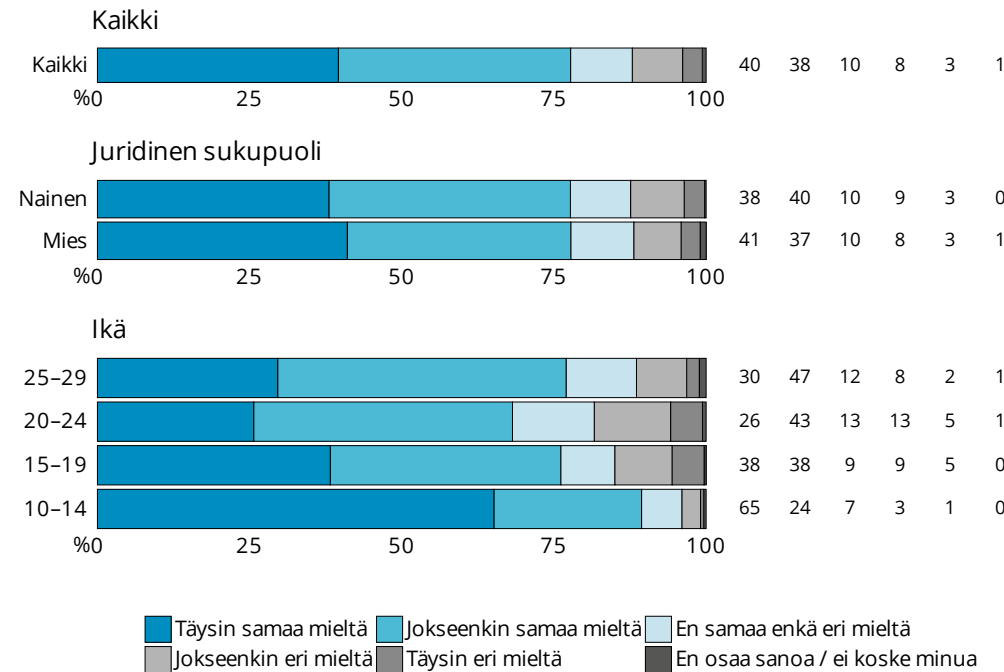
väittää, että kesä eriyttää nuoria. Turvatuista taloudellisista lähtökohdista ponnistaville kesä sisältää muita todennäköisemmin monenlaista virkistävää ja samalla erilaisia resursseja kerryttävää tekemistä, kuten matkustamista, kulttuurisia elämyksiä ja ihmisten tapaamista (vrt. Aaltonen & Berg 2014). On kuitenkin olemassa joukko nuoria, joiden kesänvietolle on tyypillisempää viettää aikaa samaan tapaan ja samoissa tiloissa kuin muinakin vuodenaikoina.

Vapaa-aikatutkimuksen aineisto ei kerro siitä, minkälaisia sosiaalisia tai kulttuurisia resursseja nuorille kesän aikana kertyy. Näyttää on kuitenkin siitä, että tekemisten määrä on yhteydessä kesä kohtaan koettuun tyytyväisyyteen (ks. myös alaluku Kesä kokemuksina). Mitä enemmän kesän aikana oli tehty erilaisia asioita, sitä tyytyväisempiä kesään oltiin (kuvio 31). Monipuolinen kesätekeminen lienee enemmän hyvinvointia kuin kuormitusta tuottava tekijä.

KESÄ KOKEMUKSINA

Pyrimme tarkastelemaan nuorten kesänviettoa koskevia kokemuksia esittämällä mennyttä kesää koskevia väittämiä. Väittämillä pyrittiin kartoittamaan kokemuksia kesäajan sosiaalisista suhteista, harrastamisesta sekä syömisestä ja nukkumisesta (kuvio 29). Kaikkinensa nuoret olivat tyytyväisiä kuluneeseen kesään. Selvä enemmistö (78 %) oli kesään vähintään jokseenkin tyytyväinen. Välit perheenjäseniin olivat huonontuneet vain pienellä vähemmistöllä (5 %). Suurimmalle osalle (62 %) oli ollut mahdollista viettää riittävästi aikaa kavereiden kanssa. Vain vähemmistö, mutta kuitenkin lähes kolmannes (30 %), oli kokenut yksinäisyyttä kesän aikana.

Tyytyväisyydestä huolimatta vähemmistölle, kysymyksestä riippuen muutamasta prosentista noin kolmannekseen, kesään liittyi myös kielteisiä kokemuksia. Tarkastelemme seuraavassa

Kuvio 32. Tyytyväisyys kesään eri väestöryhmissä. Esitetty väite oli ”Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen siihen, minkälainen kesä minulla oli”.

vastaajien kokemuksia taustamuuttujien valossa (ks. kuvio 32). Jo edellä teimme huomion, jonka mukaan tyytyväisimpiä kesään olivat ne taloudellisesti turvattu arkea elävät nuoret, jotka olivat tehneet kesän aikana eniten asioita, kuten matkustaneet, harrastaneet sekä tavanneet ystäviä ja sukulaisia (ks. alaluku Kesä tekemisinä).

Mikäli kesään liittyvää tyytyväisyyttä tarkastellaan iän mukaan, havaitaan karkeasti ottaen samanlainen tulos kuin ylipäättään elämään tyytyväisyyden kohdalla (ks. alaluku Tyytyväisyys; Tarvainen ym. 2023, 111). Tyytyväisimpiä olivat 10–14-vuotiaat, minkä jälkeen tyytyväisyys väheni ja oli alimmillaan 20–24-vuotiailla lisäntyäkseen hieman ikäluokassa 25–29. Sukupuoleen liittyvät erot tyytyväisyydessä kesään olivat verrattain pieniä eivätkä eronneet suuremmin myöskään eri ikäluokissa. Samalla on kuitenkin niin, että sukupuolidikotomian ulkopuolelle itsensä sijoittaneet olivat kesäänsä selvästi muita tyytymättömämpiä. Sama koski ylipäättään vähemmistöihin identifioituneita nuoria.

Varsin odotetusti osa sosioekonomista asemaa mittaavista taustamuuttujista oli vahvasti yhteydessä kesää kohtaan koettuun tyytyväisyyteen. Kokemus taloudellisesta niukkuudesta ja vuokralla asumisesta oli yhteydessä heikkoon tyytyväisyyteen. Ehkä hieman yllättäen vanhempien koulutus ei kuitenkaan ollut yhteydessä kesää kohtaan koettuun tyytyväisyyteen, vaikka yleisen elämäntyytyväisyyden osalta tällainen yhteys voitiin havaita (alaluku Tyytyväisyys). Tulos on sikälikin yllättävä, että matalasti koulutettujen vanhempien lapset kertoivat tehneensä kesällä monia asioita muita vähemmän – erityisesti matkustamista ja mökkeilyä.

Samansuuntaisen havainnon voi tehdä vastaajien äidinkielen osalta. Muunkieliset olivat muita tyytymättömämpiä elämäänsä yleisesti, mutta kesänviettoa koskevan tyytyväisyyden osalta vastaavaa havaintoa ei voi tehdä (alaluku Tyytyväisyys). Tämäkin tulos on yllättävä myös siksi, että muunkieliset kertoivat kauttaaltaan tehneensä vähemmän erilaisia asioita kuin muut nuoret (kuvio 30). Tämä koski erityisesti mökkeilyä, perheen, sukulaisten ja kavereiden kanssa

vietettyä aikaa sekä kotimaanmatkailua. Ainoa muunkielisten eduksi tulkittava ero koski sitä, että he kertoivat lisänneensä kesän aikana muita useammin liikunnan harrastamista.

Edellä kuvattuja hieman yllättäviä havaintoja koskien vanhempien koulutusta ja äidinkieltä ei ole helppo selittää. Kenties katseet voi kääntää aiemmin mainittuun ajatukseen normien mukaisesta kesänvietosta, joka sisältää paljon kallista tekemistä, harrastamista ja yhdessäoloa läheisten ihmisten kanssa. Itsekriittisesti voi ajatella, että valmistelemamme kyselylomake heijastelee juuri tämänkaltaisia suomalaisia ja keskiluokkaisia normeja. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan välttämättä aseta kesälle samoja standardeja. Voi olla, että osa nuorista tyytyy vähempään kuin toiset ja on tyytyväisiä kesään hengähdystaukona tai kiitollisia mahdollisuudesta tehdä kesätöitä.

KESÄTYÖT

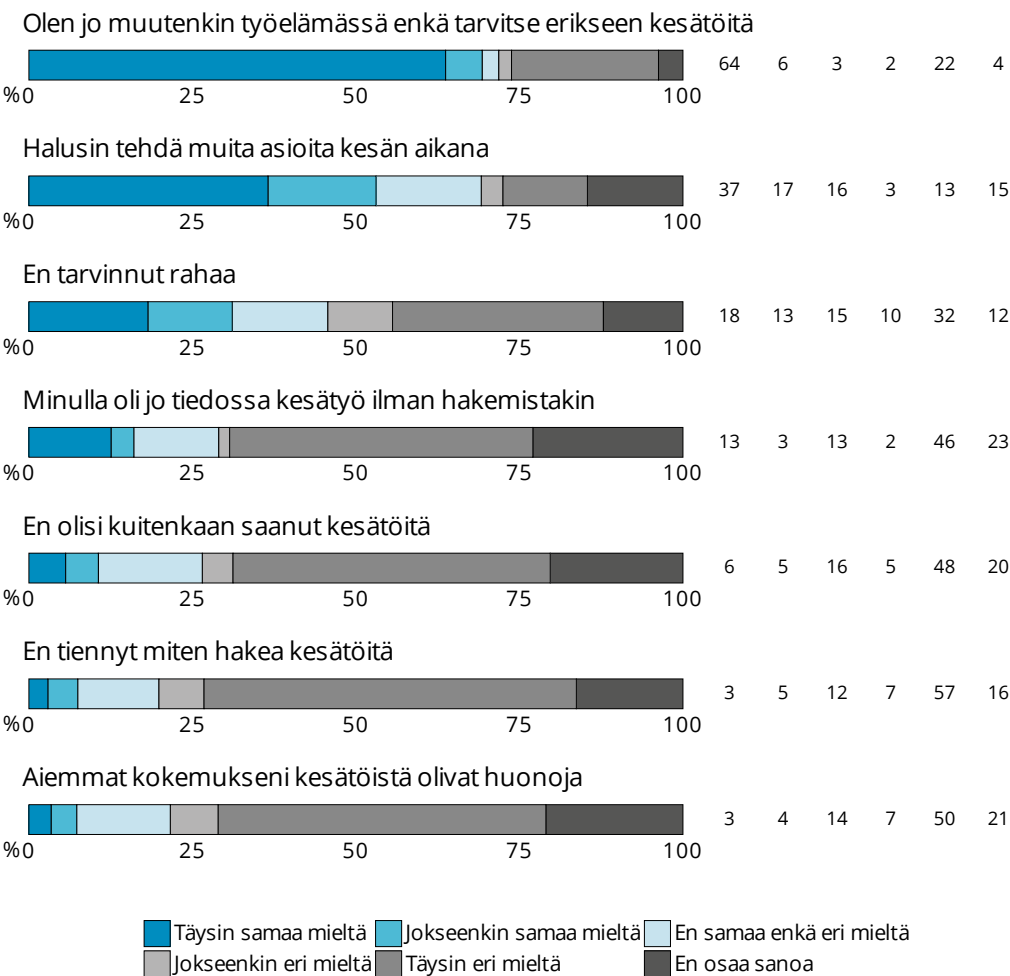
Kesänvieron ohella myös nuorten kesätöitä koskeva tutkimus on ollut niukkaa erityisesti kansallisesti mutta myös kansainvälisesti. Osana Nuorten yrittäjäyys ja talous NYT -järjestön Nuorten tulevaisuuskyselyä on vuodesta 2021 lähtien tiedusteltu yläkouluissa ja toisella asteella opiskelevien nuorten kesätöitä koskevista näkemyksistä (NYT 2024). Tämän ohella tietoa nuorten kesätöistä näyttäisi löytyvän vain opinnäytetöistä tai yksittäisten yritysten toteuttamista selvityksistä.

Kansainvälisesti tutkimusta kesätöistä on enemmän, mutta esimerkiksi nuorisotutkimukseen erikoistuneissa eurooppalaisissa tiedelehdissä (*Journal of Youth Studies* ja *YOUNG – Nordic Journal of Youth Research*) kesätyöaiheisia tutkimuksia ei ole julkaistu. Valtaosa kesätöitä koskevasta englanninkielisestä tutkimuksesta on Yhdysvalloissa toteutettua arviointitutkimusta. Kyse on tyypillisesti siitä, miten erilaisiin kesätyöohjelmiin osallistuminen vaikuttaa koulutuksessa menestymiseen (esim. Schwartz ym. 2021), rikollisuuteen (esim. Modestino 2019), myöhempään työelämään (esim. Jones ym. 2024) tai laajemmin hyvinvointiin (esim. Greene & Seefeldt 2021). Perustutkimusta esimerkiksi kesätöihin

pääsemisestä tai nuorten kokemuksista löytyy hyvin niukasti.

Aiempaan tutkimukseen nojaten voi siten todeta, että tiedon tuottaminen nuorten kesätöistä ja niitä koskevista kokemuksista on tarpeen. Vapaa-aikatutkimuksessa kesätöistä kysyttiin vain 15–29-vuotiailta nuorilta. Heistä 43 prosenttia (n=444) oli hakenut kesätöitä edellisenä talvena tai keväänä. Keskeisin syy olla hakematta kesätöitä

oli se, että niille ei ollut tarvetta (kuvio 33). Lähes kolme neljästä niistä, jotka eivät hakeneet kesätöitä, oli samanmielisiä väitteen ”Olen jo muutenkin työelämässä enkä tarvitse erikseen kesätöitä” kanssa. Odotusten mukaisesti näin vastasivat etenkin vanhimmat vastaajat. Lisäksi yli puolet oli samanmielisiä väitteen ”Halusin tehdä muita asioita kesän aikana” kanssa. Pienemmät osajoukot kokivat, etteivät tarvinneet rahaa (31 %)

Kuvio 33. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Miksi et hakenut kesätöitä?” eri vaihtoehtojen osalta (n=612).

Taulukko 8. Kesätöiden hakeminen ja tekeminen 15–29-vuotiaiden osalta.

	Oli kesätöissä	Ei ollut kesätöissä
Haki kesätöitä	28 % n=290	14 % n=146
Ei hakenut kesätöitä	7 % n=70	52 % n=541

tai että heille oli tiedossa kesätyö ilman hakemistakin (16 %).

Edellisiä vieläkin pienemmät mutta huomiota ansaitsevat ryhmät nuoria kertoivat jättäneensä kesätyöt hakematta, koska eivät uskoneet saavansa töitä (11 %), tiedonpuutteen vuoksi (8 %) tai aiempien huonojen kokemusten vuoksi (7 %). Nämä nuoret olivat osittain samoja, sillä kyseisiin kolmeen väittämään vastattiin melko yhdenmukaisesti.⁸ Yhdistimme tästä syystä nämä väittämät yhdeksi keskiarvomuuttujaksi. Tällöin voi havaita, että kesätöiden osalta erityisen heikossa asemassa olivat taloudellisen tilanteensa heikoksi kokevat ja muunkieliset sekä erityisesti etnisyyden, sukupuolen ja vammaisuuden perusteella vähemmistöihin identifioituvat – joskin pienten vähemmistöryhmien kohdalla tilastollisiin analyyseihin sisältyy epävarmuuksia. Havainnot viittaavat kuitenkin siihen, että epäluottamusta työmarkkinoiden yhdenvertaisuuteen on jo aivan työurien alkumetreillä. Aiemman tutkimustiedon perusteella vähemmistöasemiin perustuvaa syrjintää työmarkkinoilla kokevat niin nuoret (esim. Myllyniemi & Haikkola 2020, 42–43) kuin muukin työikäinen väestö (Ahmad 2020).

Kaikkiaan 36 prosenttia (n=360) 15–29-vuotiaista kertoi olleensa kesätöissä. Tieto kesätöiden hakemisesta ja töitä tehneistä mahdollistaa

sellaisen nelikentän rakentamisen, joka auttaa hahmottamaan kesätyötilanteen kokonaisuutta nuorten aikuisten ikäluokissa (taulukko 8).

Yli puolet 15–29-vuotiaista nuorista ei hakenut töitä lainkaan, mutta tästäkin huolimatta pieni osa heistä päätyi tekemään kesätöitä. Tämä joukko koostuu pääasiassa niistä, joille kesätyö oli tiedossa ilman erillisiä hakemuksiakin. Töitä hakeneista nuorista enemmistö (n=290) pääsi töihin, mutta myös huomattava joukko jäi vaille työtä (n=146). Kesätyöt jäivät saamatta kolmannekselta niitä hakeneista. Keskityimme tämän alaluvun seuraavissa osioissa ensin kesätöitä tehneiden kokemuksiin, minkä jälkeen tarkastelemme niiden nuorten tilannetta, jotka jäivät hakemisesta huolimatta ilman töitä.

Kesätyökokemuksia

Valtaosa kesätöissä olleista nuorista oli työskennellyt aiempinakin kesinä. Ainoastaan 15 prosenttia (n=55) kesällä 2024 työskennelleistä kertoi olleensa ensimmäistä kertaa kesätöissä. Kahtena tai kolmena kesänä oli työskennellyt 37 prosenttia (n=136) ja vielä tätäkin useampana kesänä 48 prosenttia (n=179) nuorista. Toisin sanoen kyselyyn vastanneilla nuorilla oli runsaasti kesätyöhön liittyviä kokemuksia.

Kesätyökokemusten jäljittämässä keskityimme tuoreimpiin, vuoden 2024 kesää koskeviin kokemuksiin. Kokemukset saattoivat vaihdella sen mukaan, miten pitkästä työsuhteesta oli kyse. Odotetusti oli niin, että nuoremmat vastaajat

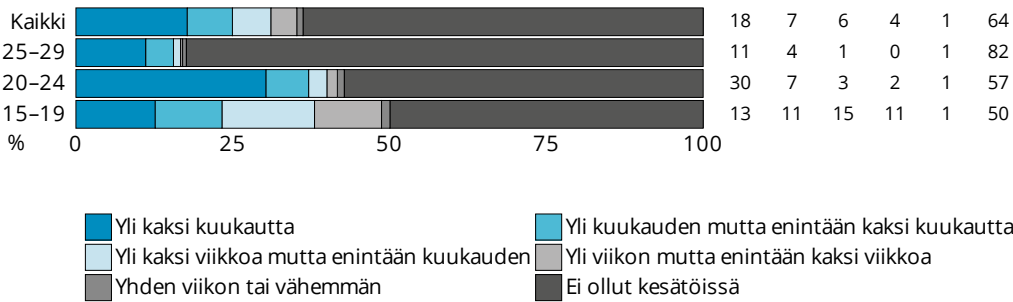
⁸ Kolmen järjestysasteikollisen muuttujan yhtenäisyyttä tai reliabiliteettia mittaavan Cronbachin alfan arvo oli varsin korkea 0,748.

olivat useammin kesätöissä, mutta heidän työnsä oli kestänyt vähemmän aikaa (kuvio 34). Puolet 15–19-vuotiaista oli ollut kesätöissä, mutta enemmistö heistä oli tehnyt töitä korkeintaan kuukauden. Hieman harvempi 20–24-vuotias oli ollut kesätöissä (43 %), mutta nuorempiin vastaajiin verrattuna yli kaksi kuukautta kesätöitä tehneitä oli noin 2,5-kertainen määrä. Vanhimmissa vastaajissa kesätöitä tehneiden määrä laski 18 prosenttiin.

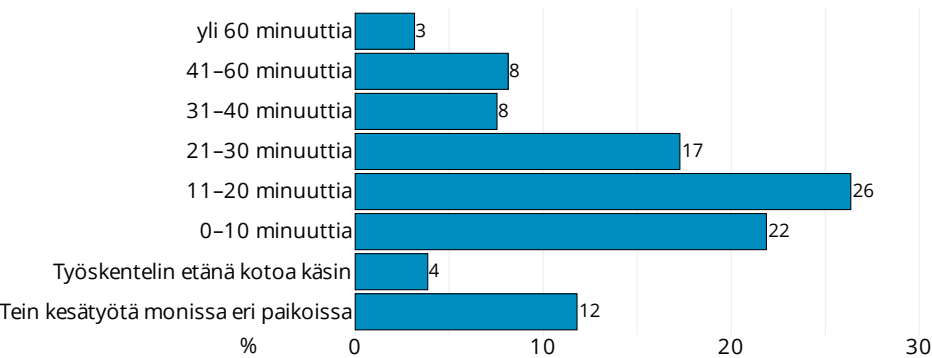
Teini-ikäisistä moni asuu vielä lapsuudenkodeissaan, joten kesätöiden tekeminen ei ole taloudellisesti välttämätöntä. Kotoa pois muuttaneille kesätöiden tekeminen on useammin kytköissä perustarpeiden tyydyttämiseen, mikä selittää

pidemmät kesätyösuhteet. Opiskelijat saattavat lisäksi saada kesätöihinsä oppilaitoksen maksamia harjoittelutukia. Vanhimmissa vastaajista moni on jo siirtynyt pysyvämmiin työmarkkinoille, mikä selittää kesätöiden tekemisen harvinaistumista.

Työyhteisöistä ja työtehtävien sisällöistä riippumatta kesätyökokemukset saattavat vaihdella myös sen mukaan, kuinka pitkä matka työpaikalle on ollut (kuvio 35). Valtaosa nuorista asui varsin lähellä työpaikkaansa tai ainakin siirtymät on tehty nopeasti, sillä kaksi kolmesta kesätöitä tehneestä taittoi työmatkansa alle puolessa tunnissa. Toisaalta osa nuorista (12 %, n=44) kertoi työskennelleensä monissa paikoissa, jolloin

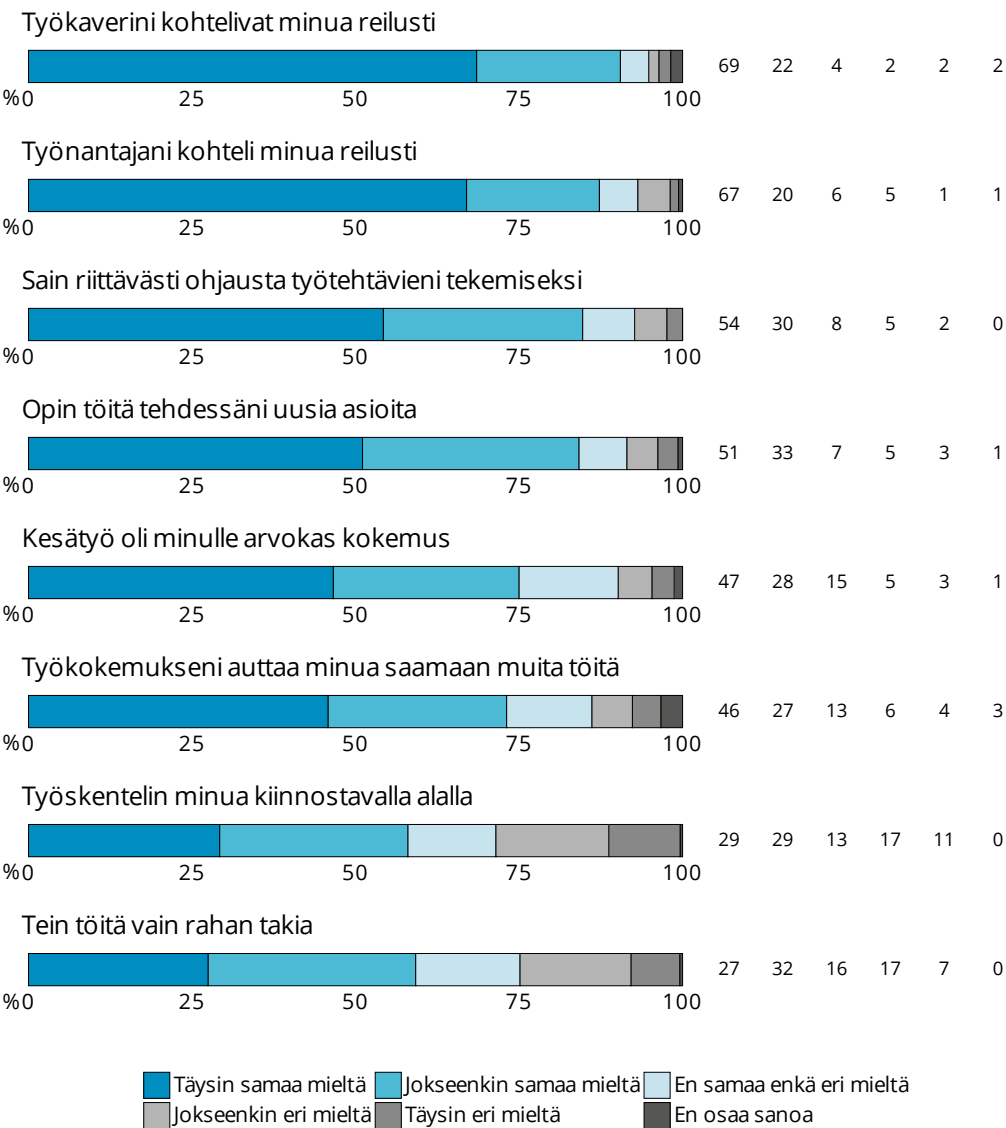
Kuvio 34. 15–29-vuotiaiden nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuinka paljon työskentelit kesän aikana yhteensä?” (n=1047). Tulokset on esitetty iän mukaan.

kallesi kesti?” (n=360). Vain kesätöitä tehneet vastaajat.

yksiselitteisten matka-aikojen antaminen on vaikeaa. Etätyöskentely ei ole tyypillistä kesätöissä, sillä vain neljä prosenttia (n=14) kertoi työskennelleensä kotoaan käsin, ja heistäkin osa on saattanut olla töissä kodin piirissä sijaitsevassa yrityksessä.

Perusoletus matka-aikojen osalta on se, että harvaan asutuilla paikkakunnilla matkat kesätyöpaikoille olisivat kestoaltaan verrattain pitkiä. Tämän aineiston perusteella näin ei kuitenkaan ole, vaan kaupunkimaisissa kunnissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvilla nuorilla matka-ajat

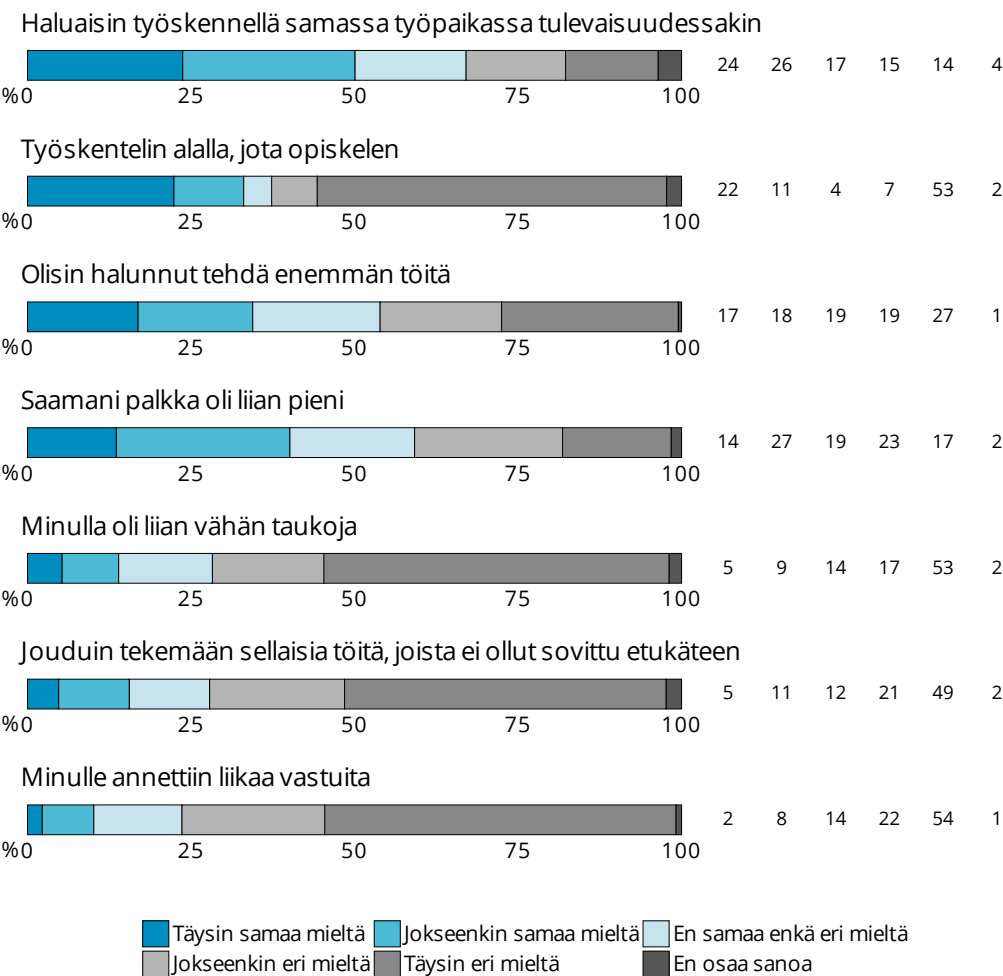

Kuvio 36. Nuorten kesätyökokemuksia (n=360). Esitetty ohjeistus oli ”Ota kantaa viimeisintä kesätyötäsi koskeviin väittämiin”. (Jatkuu seuraavassa kuviossa.)

olivat muita pidemmät. Tätä hieman yllättävää havaintoa saattaa selittää se, että kyse on nimenomaan matka-ajoista, ei kilometreistä. Suurimmissa kaupungeissa työmatkat ovat etäisyyksinä mitattuina todennäköisesti taajama- ja maaseutumaisia kuntia lyhyemmät, mutta matka-aikaa saattaa kulua paljonkin, mikäli liikenneyhteydet kodin ja työpaikan välillä ovat mutkikkaat (vrt. Kivijärvi ym. 2021). Harvemmin asutuilla paikkakunnilla nuoret lienevät riippuvaisempia

mopoista, yksityisautoilusta tai esimerkiksi vanhempien kyydeistä (esim. Armila ym. 2024).

Työsuhteiden kestoja ja matka-aikoja koskevien sekä vastaajien omista tulkinnoista suhteellisen riippumattomien kysymysten lisäksi kysyimme viimeisintä kesätyötä koskevista kokemuksista. Pyysimme nuoria ottamaan kantaa 15 väittämään (kuviot 36 ja 37). Kokonaisuudessaan vastausten perusteella voi esittää, että kesätyöt ovat olleet valtaosin myönteisiä kokemuksia nuorille. Vaikka

Kuvio 37. Nuorten kesätyökokemuksia (n=360). Esitetty ohjeistus oli ”Ota kantaa viimeisintä kesätyötäsi koskeviin väittämiin”. (Jatkoa edellisestä kuvioista.)

kesätöitä tehtiin pääasiassa rahan ansaitsemisen takia ja moni oli tästä huolimatta tyytymätön palkkaansa, olivat kokemukset myönteisiä käytännössä kaikilla muilla ulottuvuuksilla.

Nuorten myönteiset kokemukset liittyivät työyhteisöihin ja työhön sinänsä. Vähemmistö nuorista työskenteli alalla, jota opiskelee, ja vain hienoinen enemmistö (58 %) kertoi työskennelleensä ylipäättään kiinnostavalla alalla. Työyhteisöjen toimivuudesta kertoo kuitenkin se, että selvä enemmistö koki saaneensa reilua kohtelua sekä työnantajan (88 %) että työkavereiden (91 %) tahoilta. Valtaosa nuorista koki saaneensa pitää riittävästi taukoja (71 %) ja riittävästi ohjausta (85 %). Lisäksi vain pieni osa vastaajista koki, että oli joutunut kantamaan liikaa vastuuta (10 %) tai tekemään sellaisia työtehtäviä, joista ei ollut sovittu etukäteen (16 %). Kaikkiaan selvä enemmistö (76 %) nuorista piti kesätyötä arvokkaana kokemuksena, jonka myötä he oppivat uusia asioita (85 %) ja paransivat tulevia työllistymismahdollisuuksiaan (73 %). Varsin samanlaisia havaintoja on tehty aiemminkin (NYT 2024), vaikkakin kyse on ollut koululaiskyselystä ja keskimäärin nuoremmista vastaajista.

Kesä vailla töitä

Kuten jo edellä havaittiin, jäivät kesätyöt saamatta noin kolmannekselta (n=146) niitä hakeneista 15–29-vuotiaista nuorista. Seuraavaksi tarkastelemme lähemmin sitä, mistä kesätöiden ulkopuolelle jääminen näiden nuorten näkemyksen mukaan johtui ja keitä he olivat.

Kysyimme nuorten näkemyksiä kesätyötä vaille jäämisen syistä väittämällä, joihin vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa viisiportaisella asteikolla (täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä). Vaille kesätöitä jääneiden mielestä keskeisin selitys tilanteelle oli se, että hakijoita oli yksinkertaisesti enemmän kuin paikkoja (kuvio 38). Tällä tavoin ajatteli 84 prosenttia nuorista. Varsin moni nuori koki myös suhteensa työnantajiin puutteelliseksi (72 %) tai työkokemuksensa liian vähäiseksi (57 %).

Selvästi harvempi nuori ajatteli, että työ olisi jäänyt saamatta heikkojen työhakemusten (23 %) tai syrjinnän (10 %) takia. Vielä näitäkin pienempi joukko nuorista jätti ottamatta saadun työn vastaan (3 %) tai ei lopulta pystynytkään tekemään kesätöitä (4 %). Toisin sanoen vaille kesätöitä jääneet näyttävät ajattelevan, että vähät työpaikat menivät niille, joilla oli valmiit tai aiempien työkokemusten kautta karttuneet suhteet työnantajiin.

Valmiiden väittämien lisäksi annoimme nuorille mahdollisuuden kuvata omin sanoin kesätyötä vaille jäämisen syitä seuraavalla avoimella kysymyksellä: ”Voit halutessasi kirjoittaa alle lisätietoa siitä, miksi omasta mielestäsi jäit ilman kesätöitä.” Yhteensä 28 nuorta vastasi kysymykseen. Monissa avoimissa vastauksissa kuvataan samoja tekijöitä kuin strukturoiduissa väittämissäkin: työ oli jäänyt saamatta kovan kilpailun vuoksi. Jotkut nuoret arvelivat ainakin jälkikäteen, että hakemuksia olisi pitänyt tehdä enemmän tai jo aikaisemmin.

Liikaa hakijoita, ei suhteita tai aiempaa työkokemusta koska töitä ei saa.

The job market currently in Finland is very competitive.

Olin myöhässä kesätyöhakemuksista.

En hakenut moneen paikkaan, eikä minulla ollut riittävää työkokemusta.

Nuorten avoimissa vastauksissa kenties huomiota herättävintä oli useiden englanninkielisten selostusten määrä (11/28). Valtaosassa kuvattiin työllistymisvaikeuksia tiukkojen kielivaatimusten vuoksi:

Apparently the jobs required more than average language skills.

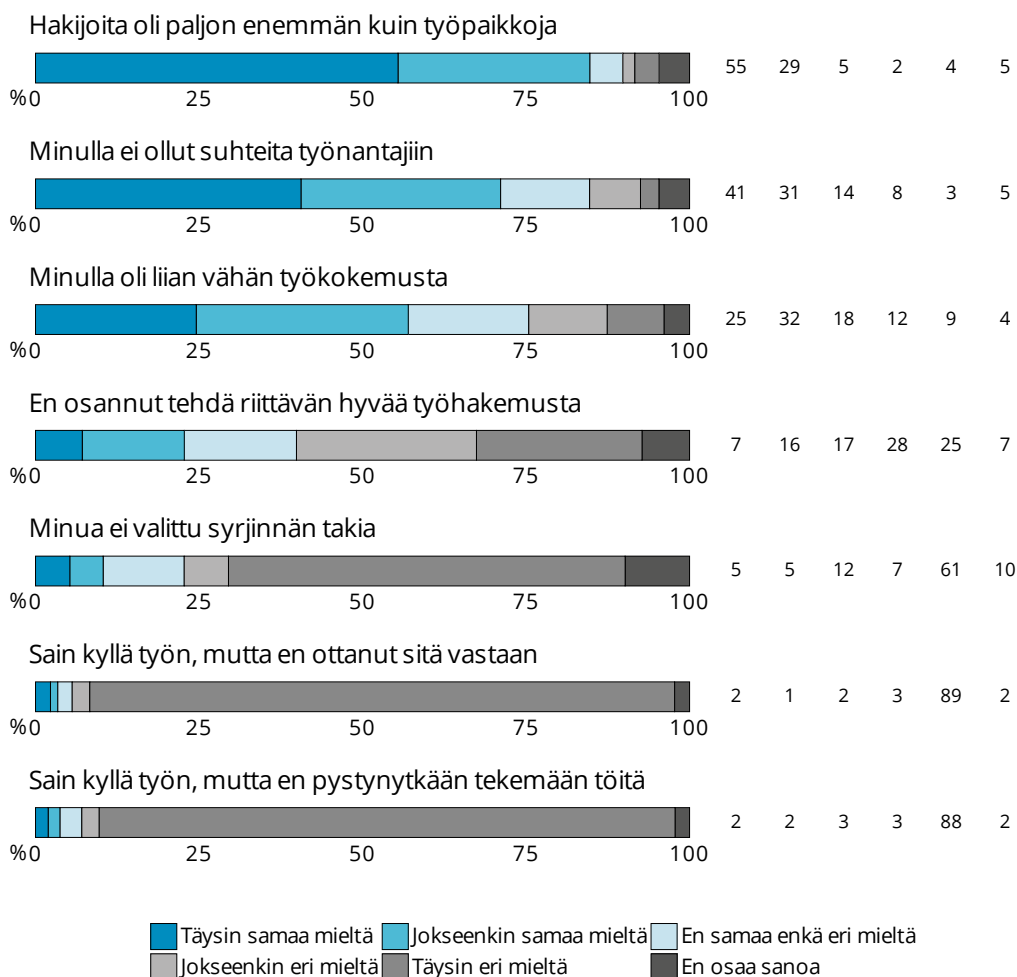
I think they consider you need to have good language skills to get a job, but as an international student, it is almost impossible to have fluent language skills.

I'm an English speaker and Finnish language was used to disqualify me in all my applications although I'm still learning.

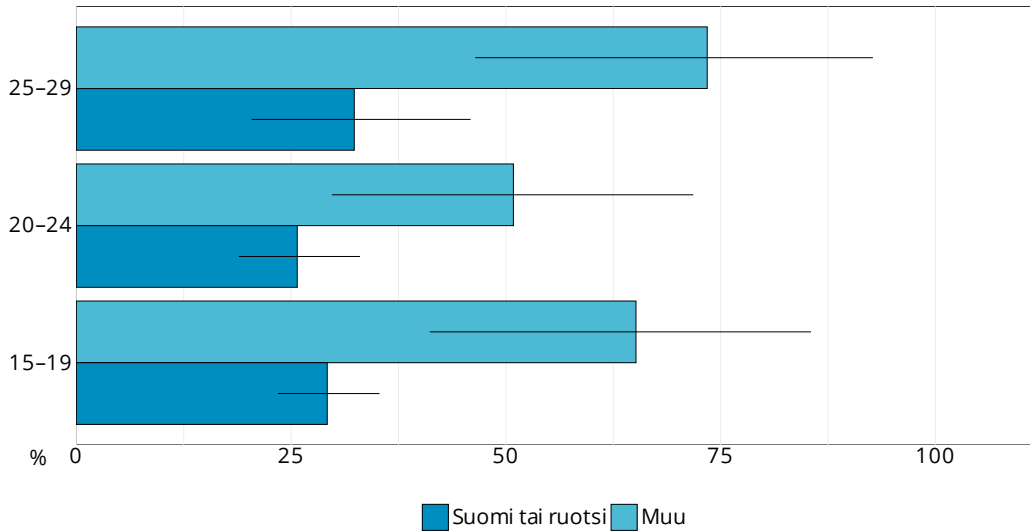
Aineistosta ei voi päätellä sitä, minkälaisia työpaikkoja edellä siteeratut, kyselylomakkeen englanninkieliseen versioon vastanneet nuoret olivat hakeneet. Vastausten sävystä voi kuitenkin havaita jonkinasteista turhautumista ylimitoitetuiksi koettuja kielivaatimuksia kohtaan. Näin voinee

olettaa hakijoiden ajatelleen pärjäävänsä työssä vielä kehittyvälläkin kielitaidolla – ja kenties toivoneen mahdollisuutta kehittyä lisää.

Verrattain runsaasta englanninkielisistä vastauksista voisi päätellä, että muunkieliset nuoret ovat suuressa riskissä jäädä vaille kesätöitä niiden hakemisesta huolimatta. Näin näyttääkin olevan, sillä muunkielisistä kesätöitä hakeneista vaille kesätyötä oli jäänyt 62 prosenttia, kun taas suomen- ja ruotsinkielisten keskuudessa vastaava

Kuvio 38. Kesätyötä vaille jääneiden 15–29-vuotiaiden nuorten kokemuksia (n=146).

Kuvio 39. Kesätyötä vaille jääneiden 15–29-vuotiaiden nuorten osuus kesätöitä hakeneista nuorista äidinkielen ja iän mukaan (n=146). Viivat osoittavat 95 % virhemarginaalin.

osuus oli 28 prosenttia (kuvio 39). Kieliryhmien väliset erot varsinkin muunkielisten ja suomenkielisten välillä ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa ikäryhmissä, vaikka otoskoot jäivätkin pieniksi. Kesätöiden saamisen vaikeudet näyttävät kasautuvan muunkielisille, oletettavasti maahanmuuttotataustaisille nuorille. Vähemmistökokemuksista erityisesti etnisyyden ja ihonvärin perusteella vähemmistöön identifioituvat jäivät muita useammin vaille töitä. Aiemmin yläkouluiissa ja toisella asteella toteutetun Nuorten tulevaisuuskyselyn (NYT 2024) mukaan maahanmuuttotataustaisten nuorten kohtaamat ongelmat jatkuvat myös mahdollisen kesätöihin pääsyn jälkeen, sillä ulkomailla syntyneiden vanhempien lasten kokemukset työyhteisöistä ja niiden johtamisesta olivat muita nuoria jonkin verran huonommat.

Muunkielisyyden ja etnisyyteen tai ihonväriin perustuvien vähemmistöasemien ohella muiden taustamuuttujien kautta paljastui varsin niukasti eroja kesätyöpaikkojen saamisessa. Myönteisenä havaintona voinee pitää sitä, että

sosioekonomiset tekijät (vanhempien koulutus tai kotitalouden koettu toimeentulo⁹) eivät olleet yhteydessä kesätöiden saamiseen tällä tavoin mitattuna. Sama koskee sukupuolta ja esimerkiksi vammaisuuden perusteella vähemmistöön identifioituvia. Jäljelle jäävistä taustamuuttujista ainoastaan ikä selitti tilastollisesti merkitsevällä tavalla kesätöiden saamista. Mitä nuoremasta vastaajasta on kyse, sitä todennäköisemmin tämä oli jäänyt vaille kesätöitä niiden hakemisesta huolimatta. Havaintoa selittänee yhtäältä työkokemusten niukkuus ja se, että kaikki työnantajat eivät mielellään palkkaa alaikäisiä nuoria, sillä monissa kesätöissä täysi-ikäisyys on joko edellytys tai vähintäänkin etu.

⁹ Kotitalouden koettu toimeentulo näyttää kuitenkin selittävän jossain määrin vaille kesätöitä jäämistä erityisesti niiden nuorten osalta, jotka kokivat taloudellisen tilanteensa kaikkein heikoimmaksi. Havaintomäärät ovat kuitenkin tässä kohden sen verran pieniä, etteivät erot muodostu tilastollisesti merkitseviksi.

Lopuksi on vielä syytä palata maahanmuuttotaustaisten tai etnisyyden ja ihonvärin perusteella vähemmistöön identifioituvien nuorten vaikeuksiin löytää kesätöitä. Havaintoa voi pitää kielteisenä ainakin kolmesta syystä. Ensinnäkin aiemmassa, joskin yhdysvaltalaisessa, tutkimuskirjallisuudessa on osoitettu kesätöillä olevan myönteisiä vaikutuksia erityisesti köyhillä asuinalueilla asuviin ja usein etnisiin vähemmistöihin luokiteltuihin nuoriin (Schwartz ym. 2021;

Modestino 2019). Toisin sanoen kesätyöt voisivat olla keskeinen keino yhteiskunnallisten eriarvoisuuksien tasoittamisessa. Toisekseen voi olla niin, että vaikeus saada kesätöitä tai harjoittelupaikkoja vinouttaa ja etnistää työmarkkinoita jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Kolmanneksi kyse on tietenkin yhteiskunnallisesta epäkohdasta, joka aiheuttaa suurella todennäköisyydellä epäluottamusta työmarkkinoiden ja laajemmin suomalaisen yhteiskunnan oikeudenmukaisuutta kohtaan.

Uudet teknologiat muuttavat sitä, miten mediaa käytetään. Monesti juuri nuoret ilmentävät näitä murroksia ensimmäisinä, sillä he ottavat usein uudet teknologiat nopeimmin käyttöön. Esimerkiksi uuden sosiaalisen median alustan käyttäjäksi rekrytoituukin todennäköisemmin aloitteleva somekäyttäjä kuin rutinoitunut Facebookin ja Instagramin kuluttaja.

Vapaa-ajan mediankäytöllä on kuitenkin teknologisen kehityksen mittaria laajempia merkityksiä. Esimerkiksi uutisten lukeminen on yhteydessä muihin yhteiskunnallisen osallistumisen muotoihin (Ksiazek ym. 2010), ja mediakentän pirstoutuminen on herättänyt huolta ”kaikukammioiden” syntyisestä (Laaksonen 2017). Nuorten mediankäytöllä on merkitystä myös nuorisokulttuureille ja suomen kielelle, sillä nuorten viestintä saa jatkuvasti vaikutteita medioista. Suoratoistopalveluissa suosittujen sarjojen hahmot ilmestyvät nopeasti kuvameimeihin, ja videopohjaisissa sosiaalisissa medioissa toistuvat hokemat leviävät nuorten keskuudessa. Yksi nuorisopoliittisesti keskeinen kysymys on, aiheuttaako mediankäyttö haittaa nuorille. Väestötasoinen tutkimustieto auttaneen rakentavan keskustelun käymisessä. Tilastokeskuksen lakkautettua oman vapaa-aikatutkimuksensa¹⁰ tarjolla on aiempaa vähemmän tutkimustietoa nuorten mediankäytöstä, mikä korostaa Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen merkitystä.

Tässä luvussa medialla tarkoitetaan sekä mediasisältöjä että alustoja, joiden kautta näitä sisältöjä käytetään, välitetään ja tuotetaan.

10 Budjettileikkausten seurauksena Tilastokeskus päätti lakkauttaa vapaa-aikatutkimuksensa vuonna 2024. Näin ollen viimeiseksi tiedonkeruuvuodeksi ainakin toistaiseksi jäi 2017.

Mediaan lukeutuvat sekä internet eri alustoineen että vanhempi media esimerkiksi television ja lehdistön muodossa. Määritelmä seuraa aiempia Vapaa-aikatutkimuksia (Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016). Median käyttö ei tänä päivänä ole yksinomaan valmiiksi tuotettujen sisältöjen vastaanottoa, vaan myös niiden välittämistä ja luomista. Luvun alussa tarkastellaan median käyttöä sekä siinä tapahtuneita muutoksia. Koska puhelin on nuorten keskeisin nuorten mediäväline, some tyypillisin uutis- ja sisältöareena ja verkkoyhteisöt tärkeitä (Horowitz ym. 2023), on kysymysten painopiste tällä kertaa sosiaalisen median ja puhelinten käytön tarkastelussa.

MEDIAN KÄYTTÖ

Kuvioissa 40 ja 41 on esitetty erilaisten medioiden käytön yleisyyksiä. Selvästi yli kolmasosa nuorista seurasi uutisia ja ajankohtaiskeskusteluja, otti valokuvia tai videokuvaa, pelasi digitaalisia pelejä itsekseen tai katsoi elokuvia tai sarjoja vähintään päivittäin tai melkein päivittäin. Yli viidennes nuorista katsoi yhtä usein televisiota, luki kirjoja tai sarjakuvia tai pelasi pelejä etäyhteyden kautta. Yli kymmenesosa nuorista luki vähintään päivittäin tai melkein päivittäin sanoma- tai aikakauslehtiä, kuunteli podcasteja tai radiota ja pelasi digitaalisia pelejä fyysisesti samassa paikassa muiden kanssa. Alle kymmenesosa nuorista kuunteli vähintään päivittäin tai melkein päivittäin äänikirjoja tai piti blogia, vlogia eli videoblogia tai kanavaa.

On kiinnostavaa, että ajankohtaiskeskustelujen seuraaminen on *mediankäyttötapojen listalla* ensimmäisellä sijalla, kun taas sanomalehtien lukeminen ja muut perinteisen median seuraamistavat ovat selvästi alempana. Ajankohtaisasioita voi seurata monista lähteistä, joten on luontevaa,

että seuraaminen on listalla korkeammalla kuin yksittäiset seuraamiseen käytetyt kanavat. Ilmiös on kuitenkin varmasti kyse myös median käytön muutoksesta. Uutismedian liiton teettämän, 13–18-vuotiaille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan noin puolet nuorista kertoi seuraavansa uutisia yleensä TikTokista (Kantar Media 2024). Osuus on vain hieman pienempi kuin tässä tutkimuksessa selvitetty 15–19-vuotiaiden TikTokin käyttäjien osuus, mikä antaa ymmärtää, että varsin suuri osa TikTokia käyttävistä nuorista seuraa siellä myös uutisia. Uutisten ja ajankohtaiskeskusteluiden seuraamisessa on tapahtunut polarisaatiota. Vajaat kaksi kertaa useampi nuori kertoi seuraavansa ajankohtaisasioita monta kertaa päivässä verrattuna vuoteen 2016, vaikka uutisten seuraaminen päivittäin tai melkein päivittäin onkin harvinaistunut (kuvio 42). Nuoret seuraavat uutisia yhä harvemmin sanomalehtiä lukemalla – paperisten sanomalehtien tilaaminen on pudonnut 90-luvun huippuvuosista yli 60 prosenttia (Hoppu & Nikali 2021), ja sanomalehtiä päivittäin lukikin enää noin joka kuudes vastaaja. Sen sijaan uutisia seurataan aktiivisesti erilaisilla digitaalisilla alustoilla. Nämä alustat ja erityisesti sosiaalinen media lienevät osaltaan myös valokuvien ja videokuvaamisen suosion taustalla.

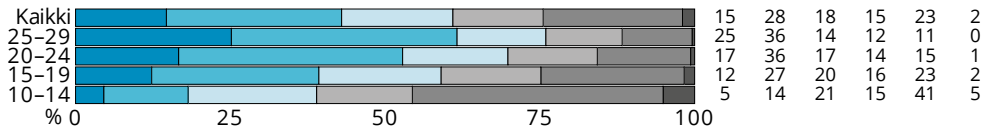
Digitaalisia pelejä itsekseen pelasi vähintään melkein päivittäin noin neljä kymmenestä vastaajasta, joskin pelaamisen määrä riippui suuresti iästä. 10–14-vuotiaista yli puolet pelasi vähintään lähes päivittäin, 25–29-vuotiaista näin teki enää noin kolme kymmenestä (kuvio 40). Pelaaminen on lisääntynyt vuodesta 2016, joskin vertailua vaikeuttaa kysymysmuotoilun muutos. Tällä kertaa kysyimme erikseen pelaamisesta itsekseen sekä muiden kanssa joko etäyhteydellä tai samassa fyysisessä paikassa. Kuviossa 43 esitetään pelaamista koskevien vastausten jakaumat vuosina 2016 ja 2024. Vuonna 2016 digitaalisia pelejä pelasi vähintään melkein päivittäin noin kolme kymmenestä vastaajasta, mikä merkitsee runsaasti pelaavien määrän kasvaneen noin 17 prosenttiyksiköllä, kun vuoden 2024 vertailuryhmänä käytetään millä tahansa tavalla päivittäin pelanneita

suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria. Vaikka yksin pelaaminen onkin suosituin pelaamisen tapa, myös yhdessä pelaaminen on hyvin yleistä. Kuusi kymmenestä digitaalisia pelejä päivittäin pelaavasta nuoresta pelasi niitä päivittäin myös muiden kanssa, joko etäyhteydellä tai samassa fyysisessä paikassa. Digitaalisen pelaamisen lisääntyminen on vaihdelleista kysymysmuotoiluista huolimatta uskottava tulos, sillä Pelaajabarometrien (Kinnunen, Prykäri & Mäyrä 2024, 75–77) mukaan digitaalinen ja erityisesti mobiilipelaaminen on lisääntynyt väestötasolla vuosina 2018–2024.

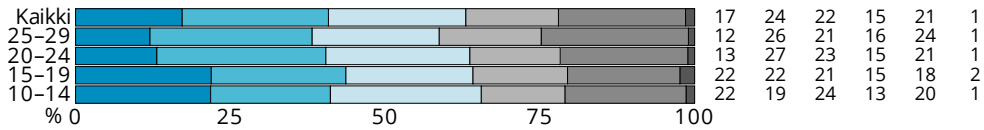
Televisiota katsottiin melko runsaasti 10–14-vuotiaiden ryhmässä, mutta osuus romahtaa 15–19-vuotiaiden keskuudessa suosittujen sosiaalisten medioiden Instagramin, Snapchatin ja TikTokin käytön lisääntyessä (kuviot 40 ja 41). Sen sijaan elokuvien ja sarjojen katsomisessa ei ollut suurta eroa eri ikäryhmien välillä. Osaltaan havainnon taustalla voi olla siirtyminen aikuisten hallitsemista ja valvomista televisio-ohjelmista nuoren omalta laitteeltaan hakeman sisällön katsomiseen.

Kirjojen tai sarjakuvien lukeminen oli merkittävästi yleisempää nuorimmissa 10–14-vuotiaiden ikäryhmässä kuin vanhemmissa ikäluokissa (kuvio 40). Tämä näkyy myös Suomen yleisten kirjastojen tilastoissa, joiden mukaan puolet kirjastoista tehtävistä lainoista on lastenkirjoja (OKM & AVI 2025). Myös äänikirjojen kuuntelemisessa on sama iän mukainen vaihtelu, vaikka kuuntelu olikin lukemista vähemmän suosittua. Tarkemmassa analyysissä kävi ilmi, että lukeminen vaihtelee iän, juridisen sukupuolen ja äidinkielen mutta ei kotitalouden koetun toimeentulon mukaan. Muunkieliset kertoivat lukevansa enemmän kuin suomenkieliset. Sukupuolierot olivat nuorimmissa ja vanhimmissa tutkituissa ikäryhmissä pieniä, mutta parikymppiset naiset lukivat enemmän kuin vastaavan ikäiset miehet. Vaikka sekä miesten että naisten lukeminen harvinaistuu siirryttäessä kymmenestä kahteenkymmeneen ikävuoteen, naisten lukemisen harvinaistuminen tasaantui nopeammin. Kolmeakymmentä lähenevät miehet lukivat jälleen enemmän kuin parikymppiset, mikä johtaa sukupuolten välisten lukemiserojen tasautumiseen.

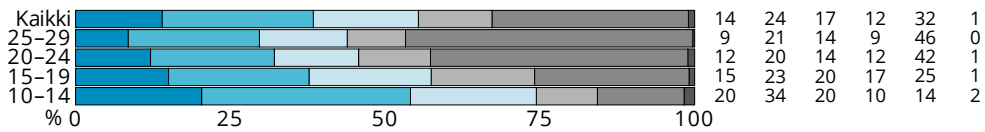
Seuraat uutisia tai ajankohtaiskeskusteluja

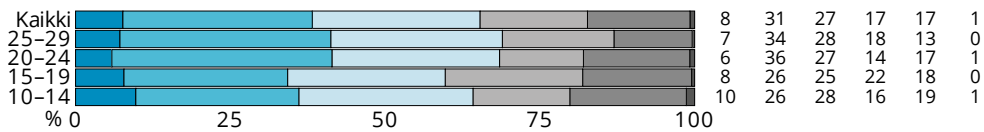
Otat valokuvia tai videokuva

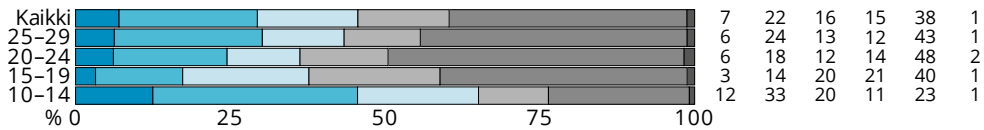
Pelaat digitaalisia pelejä itskesi

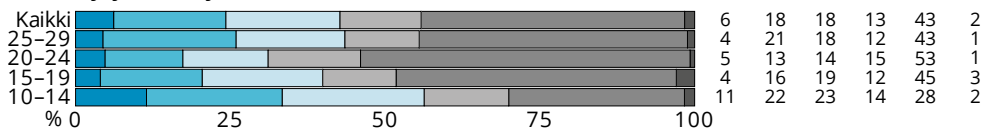
Katsot elokuvia tai sarjoja

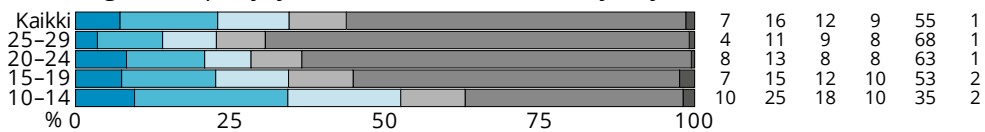
Katsot televisiota

Luet kirjoja tai sarjakuvia

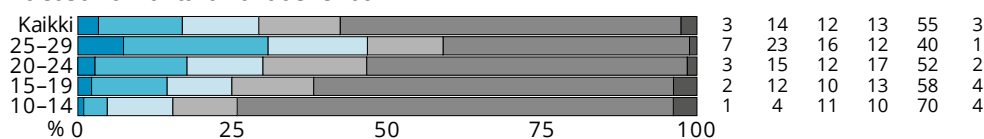
Pelaat digitaalisia pelejä yhdessä muiden kanssa etäyhteyden kautta

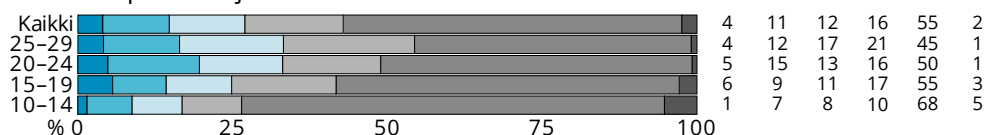
■ Monta kertaa päivässä
 ■ Päivittäin tai melkein päivittäin
 ■ Muutaman kerran viikossa
 ■ Viikoittain
 ■ Harvemmin tai en ollenkaan
 ■ En osaa sanoa

Kuvio 40. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka usein teet seuraavia asioita?” ikäryhmittäin tarkasteltuna. (Jatkuu seuraavassa kuviossa.)

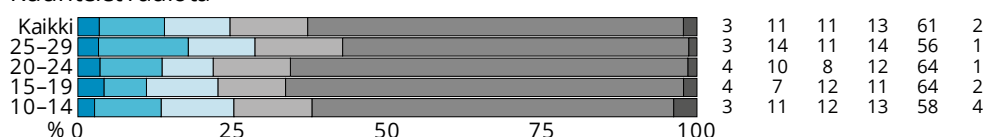
Luet sanoma- tai aikakausilehtiä

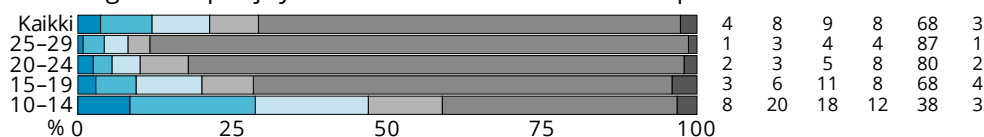
Kuuntelet podcasteja

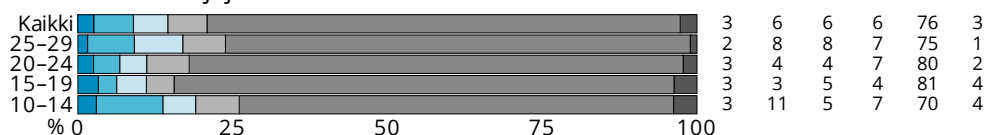
Kuuntelet radiota

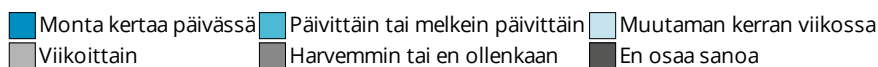
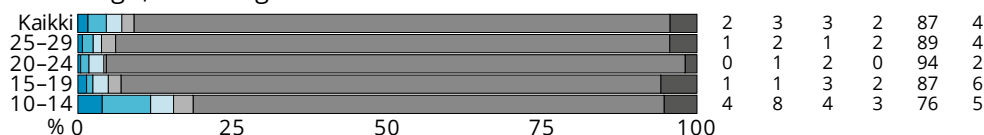
Pelaat digitaalisia pelejä yhdessä muiden kanssa samassa paikassa

Kuuntelet äänikirjoja

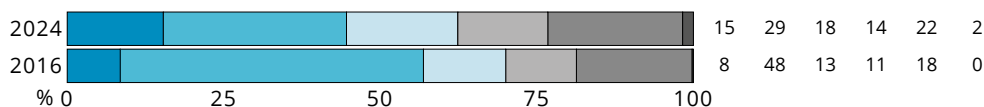

Pidät blogia, videoblogia tai omaa kanavaa

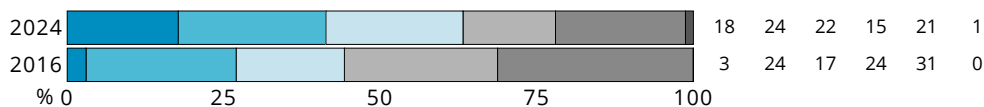

Kuvio 41. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka usein teet seuraavia asioita?” ikäryhmittäin tarkasteltuna. (Jatkoa edellisestä kuvista.)

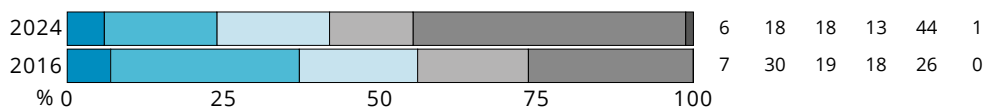
Uutisten ja ajankohtaiskeskustelun seuraaminen

Valokuvien tai videoiden ottaminen

Kirjojen ja sarjakuvien lukeminen

■ Monta kertaa päivässä
 ■ Päivittäin tai melkein päivittäin
 ■ Muutaman kerran viikossa
 ■ Viikoittain
 ■ Harvemmin tai en ollenkaan
 ■ En osaa sanoa

Kuvio 42. Kolmen mediankäyttötavan yleisyydet suomen- ja ruotsinkielisten 10–29-vuotiaiden nuorten keskuudessa vuosina 2016 ja 2024. Vuonna 2016 lukemista koskeva kysymysmuotoilu oli: "Luet tai selaillet kirjoja, sarjakuvia, jne."

Pelaat digitaalisia pelejä

Pelaat digitaalisia pelejä itskesi

Pelaat digitaalisia pelejä yhdessä muiden kanssa etäyhteyden kautta

Pelaat digitaalisia pelejä muiden kanssa samassa paikassa

■ Monta kertaa päivässä
 ■ Päivittäin tai melkein päivittäin
 ■ Muutaman kerran viikossa
 ■ Viikoittain
 ■ Harvemmin tai en ollenkaan
 ■ En osaa sanoa

Kuvio 43. Digitaalisen pelaamisen yleisyys suomen- ja ruotsinkielisten 10–29-vuotiaiden nuorten keskuudessa vuosina 2016 ja 2024.

Lukeminen on vähentynyt vuoteen 2016 verrattuna (kuvio 42). Tuolloin kirjoja tai sarjakuvia luki kertomansa mukaan vähintään melkein päivittäin 37 prosenttia vastaajista, nyt enää 24 prosenttia. Nuorten lukeminen on puhututtanut erityisesti PISA-tulosten julkaisemisen yhteydessä, sillä niiden mukaan 15-vuotiaiden suomalaisnuorten lukutaito on heikentynyt merkittävästi vuoden 2006 huipputuloksen jälkeen (Hiltunen ym. 2023, 331–35). On ilmeistä, että fyysisten kirjojen ja oletettavasti myös sarjakuvien lukemiseen käytetty aika on vähentynyt. Kirjojen kanssa nuorten ajankäytöstä kilpailevat audiovisuaalinen media ja tekstit erilaisilla digitaalisilla alustoilla. Tänä päivänä kyse onkin lukutaidon ohella laajemmista tekstitaidoista ja monilukutaidosta – kyvystä hallita erilaisia tekstityyppejä (ks. esim. Sulkunen & Kauppinen 2018).

Myös oman kanavan, blogin tai vlogin lähes päivittäinen pitäminen oli yleisempää nuorimpien 10–14-vuotiaiden vastaajien kuin kaikkien vastaajien keskuudessa. Osaltaan tähän voi vaikuttaa pikaviestimiin, kuten WhatsAppiin ja Telegramiin, sisältyvä kanavatoiminto, joka mahdollistaa somemaisen seuraajien keräämisen myös käyttäjille, joilta vanhemmat ovat kieltäneet vaikkapa Snapchatin ja Instagramin käyttämisen.

SOSIAALINEN MEDIA JA ÄLYPUHELIMET

Lasten ja nuorten tekemiset verkossa ovat olleet osa nykymuotoisten Vapaa-aikatutkimusten kiinnostuksen kohteita vuodesta 2009 eli alusta asti. Vuoden 2009 tutkimus osui eräänlaiseen murroskohtaan. Verkon keskustelufoorumit olivat jossain määrin vakiintuneita kohtaamispaikkoja, ja pöytäkoneilta käytettävät sähköiset pikaviestimet kuten MSN Messenger olivat yleistyneet. Sosiaalisen median edelläkävijäpalvelu IRC-Galleria oli nuorten aktiivisessa käytössä. Kaksi vuotta ennen tutkimuksen tekemistä julkaistiin ensimmäinen kosketusnäyttölinen puhelin, ja myös Twitter ja Facebook olivat alkaneet yleistyä suomalaisten käyttäjien keskuudessa.

Jo vuoden 2013 Vapaa-aikatutkimuksessa todettiin, että nuorten keskinäisen sosiaalisuuden muutosten tutkiminen on vaikeaa, sillä teknologian kehityksen myötä monet kysymykset yhteydenpidon muodoista vanhenivat nopeasti (Myllyniemi & Berg 2013, 23). Vapaa-aikatutkimuksissa on esimerkiksi kysytty, kuinka usein nuoret ovat yhteydessä ystäviinsä puhelimitse tai netin välityksellä. Näiden kysymysten merkitykset vastaajille ovat kuitenkin muuttuneet ensin kännyköiden ja myöhemmin mobiiliverkkoyhteyksien ja älypuhelimien yleistymisen myötä. Sosiaalisen median läpilyönnin voi ajatella tapahtuneen vasta 2010-luvun aikana, mikä tekee siitä verrattain uuden ja alati muuttuvan ilmiön. Siksi tämän vuoden Vapaa-aikatutkimuksen sosiaalista mediaa ja älypuhelimia koskevien kysymysten muotoilussa on pyritty ajanmukaisuuteen vertailukelpoisten aikasarjojen kustannuksella. Osa tutkituista ilmiöistä on kuitenkin samoja kuin aiempinakin vuosina. Esimerkiksi ensimmäisessä Vapaa-aikatutkimuksessa vuonna 2009 oltiin kiinnostuneita yhteydenpitotapojen sähköistymisen yhteydestä nuorten sosiaalisten suhteiden määrään ja laatuun. Tuolloin havaittiin, että nuorten kasvokkaiset tapaamiset olivat vähentyneet ja yhteydenpito puhelimitse ja netissä lisääntynyt samaan aikaan kun nuorten yhteenkuuluvuus ystäviin ja muihin yhteisiin oli laskenut (Myllyniemi 2009, 94). Myös tämän vuoden tutkimuksessa selvitetään nuorten sosiaalisen kanssakäymisen yhteyttä sähköisten viestintäkanavien käyttöön, mutta mukana on myös paljon muuta.

Sosiaalinen media ja älypuhelimet ovat tämänkertaisessa tutkimuksessa erityisen kiinnostuksen kohteena. Taustalla on voimakkaasti yleistynyt keskustelu niiden mahdollisista haittavaikutuksista. Keskustelu nuorten (digitaalisten ja analogisten) kulttuurien ja hyvinvoinnin yhteydestä määrittänyt usein aikuishuolen kautta, jolloin haittavaikutukset korostuvat tyypillisten vaikutusten kustannuksella. Ilmiötä kutsutaan kielteisyyssinoumaksi (Rozin & Royzman 2001), ja se voi johtaa suhtautumistapaan, jossa nuorten hyvinvointia pyritään edistämään kieltöjen ja rajoitusten kautta. Rajoituksilla on paikkansa,

mutta niitä asetettaessa on vältettävä liiallista puuttumista nuorten mahdollisuuksiin kasvaa ja toteuttaa itseään (Lerner 2017).

Sosiaaliseen mediaan liittyvää keskustelua voi verrata aiempiin huolenaiheisiin. Vuosituhannen taitteessa oltiin esimerkiksi huolissaan siitä, tekevätkö väkivaltaiset videopelit nuorista väkivaltaisia ja saavatko ne heidät käyttämään toisia ihmisiä kohtaan jopa kuolettavaa väkivaltaa. Huolen taustalla oli 90-luvun lopulla tapahtunut Columbinen koulusurma ja sen tekijöiden kiinnostus DOOM-ammuskelupelin pelaamiseen. Syntyneitä yhteiskunnallista reaktiota on kutsuttu jopa moraalipaniikiksi (Pasanen 2014). Myöhempi tutkimus on osoittanut, että väkivaltaisten videopelien pelaaminen lisää aggressiivista käyttäytymistä keskimäärin vain hyvin vähän (Mathur & VanderWeele 2019), eikä pelaamisella siten ole helppo selittää väkivaltaa, saati massamurhia. Samalla tutkijoiden huomio on laajentunut myös pelaamisen myönteisiin vaikutuksiin. Pelaaminen voi muun muassa täyttää nuorten psykologisia perustarpeita, kehittää kognitiivisia taitoja ja vastoinikäymisten sietokykyä sekä lisätä empatiaa (Granic, Lobel & Engels 2014; Adachi & Willoughby 2017).

Pelaamista koskevista tutkimuksista voidaan tehdä kolme kokoavaa havaintoa. Ensimmäkin pelien pelaamisesta voi olla lapsille ja nuorille *sekä* haittaa *että* hyötyä. Toisekseen pelaamisen vaikutukset ovat vahvasti ehdollisia sille, minkälaisia pelejä pelataan ja miten. Esimerkiksi ammuskelupelien pelaamisen on havaittu parantavan pelaajien tilallista hahmotuskykyä, mutta vaikkapa ongelmanratkaisupeleillä ei ole samaa vaikutusta. Kolmanneksi on havaittu, että myönteiset ja kielteiset vaikutukset kietoutuvat yhteen. Yhteistyötä vaativien ammuskelupelien pelaaminen voi samanaikaisesti lisätä nuorten aggressiivisuutta, kehittää heidän spatiaalista hahmotuskykyään ja lisätä myötätuntoista suhtautumista sekä pelikavereihin että muihinkin ihmisiin. Toisin sanoen, jos peleihin kohdistuvilla rajoituksilla tavoitellaan mahdollisimman hyvää lopputulosta, on niitä valmisteltaessa täsmennettävä, mitä haittoja pyritään minimoimaan, kohdistettava toimet näitä haittoja

aiheuttavaan pelaamiseen ja lopulta punnittava haittojen vähentämisen suhdetta menetettäviin hyötyihin.

Pelitutkimus on sosiaalisen median tutkimusta vanhempi tutkimuskenttä, ja edellisestä saatuja oppeja voidaankin hyödyntää jälkimmäistä koskevan tutkimuksen suuntaamisessa. Sosiaalisen median vaikutukset lapsiin ja nuoriin on tuore, joskin vireä tutkimuskeskustelu. Tähän saakka kertyneet tulokset viittaavat siihen, että sosiaaliseen mediaan pätevät samankaltaiset lainalaisuudet kuin peleihin. Somekäytön vaikutuksia nuoriin ei voi pelkistää yhteen lukuun tai havaintoon, sillä ne ovat riippuvaisia yksilöllisistä ominaisuuksista, ympäristökijöistä, käytettävästä sosiaalisesta mediasta ja käyttötavasta. Kuten peleillä myös somealustoilla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia nuoriin. Sosiaalisten medioiden käytöllä saattaa esimerkiksi olla kielteisiä vaikutuksia koettuun hyvinvointiin ja mielialaan, mutta vastaavasti myönteisiä vaikutuksia esimerkiksi kuulumisen kokemuksiin ja vastaanotetun sosiaalisen tuen määrään. Vaikutukset voivat olla ehdollisia sille, käytetäänkö sosiaalista mediaa sisällön tuottamiseen ja vuorovaikutukseen vai ensisijaisesti muiden tuottaman sisällön kuluttamiseen. (Orben 2020.)

Käsillä olevan tutkimuksen tavoite on paitsi tuottaa tilastotietoa nuorten sosiaalisen median käytön yleisyydestä ja piirteistä myös tarkastella, näkyvätkö säännönmukaisuudet somen käytön ja erilaisten hyvinvoinnin osa-alueiden välillä suomalaisten nuorten elämässä. Tarkastelu on toki tehtävä varauksin, sillä yhtenä ajankohtana tehdyllä kyselyllä ei voi osoittaa syy-seuraussuhteiden olemassaoloa. Somen käytön ja hyvinvoinnin välistä yhteyttä on tutkittu tarkemmin Konsta Happonen ja Janne Matikaisen tutkimusartikkelissa tässä teoksessa.

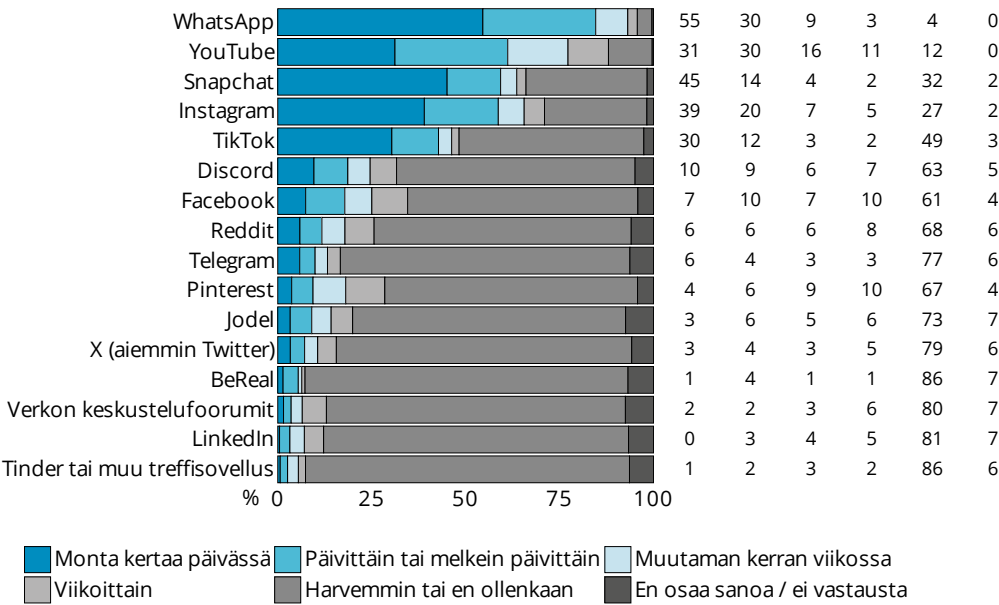
Nuorisotutkimuksen keskeinen tehtävä on nostaa esille nuorten omia ajatuksia ja käsityksiä heitä koskevista ilmiöistä (ks. alaluku Vapaa-aika ja nuorisotutkimus). Siksi tämän vuoden tutkimuksessa onkin mukana useita kysymyksiä, joilla luodetaan nuorten omia näkemyksiä sosiaalisesta mediasta ja puhelimesta.

SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTÖN
YLEISYYS

Sosiaaliselle medialle ei ole olemassa yhtä vakiintunutta määritelmää. Kyseessä on kokoelma internetissä toimivia palveluja, joita yhdistää käyttäjien mahdollisuus jakaa toisilleen sisältöä ja rakentaa itselleen yleisöä. On sopimuksenvaraista, mitkä alustat lopulta lasketaan somekanaviksi. Monissa palveluissa on sekä somemaisia että ei-somemaisia toimintoja. Esimerkiksi yksityisviestien lähettämiseen tarkoitettu WhatsApp mahdollisti ryhmien luomisen jo vuonna 2011, ja nykyään alustalle voi tehdä kanavia ja statuspäivityksiä muiden somekanavien, kuten Instagramin, tapaan. Käsitteen epätarkkuuden vuoksi päätimme pidättäytyä tarkkoihin määritelmiin sitoutumisesta, ja olemme sisällyttäneet tutkimukseen erilaisia sosiaalista vuorovaikuttamista mahdollistavia verkkopalveluja.

Kysyimme vastaajilta, kuinka usein he käyttävät eri sosiaalisen median palveluja. Lista ei ole kattava, ja kyselyn pituuden rajaamiseksi siitä on

jätetty tarkoituksella pois palveluja, jotka ovat hyvin samankaltaisia tarjottujen vaihtoehtojen kanssa. Vastaukset on esitetty kuviossa 44. Suosituimmat somekanavat voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) pääasiallisesti henkilöiden väliseen pikaviestittelyyn tarkoitettut kanavat (WhatsApp ja Snapchat), 2) videoiden katseluun ja jakamiseen tarkoitettut alustat (YouTube ja TikTok) sekä 3) kuvien ja lyhytvideoiden jakamiseen ja katsomiseen tarkoitettu Instagram. Näitä kanavia käytti kutakin päivittäin vähintään neljä kymmenestä vastaajasta. Teksti- tai äänipohjaisemmat kanavat, kuten Facebook, Discord ja Jodel, olivat vähemmän käytettyjä. Pikaviestintään käytettyjen alustojen suosio ei ole yllätys, sillä ne palvelevat jokapäiväisiä tarpeita, kuten kuulumisten vaihtoa ja arjen järjestämistä. Myös videomuotoisten kanavien suuri suosio on tunnettu asia. Videoformaatin on todettu mahdollistavan keskustelunomaisen sisällöntuotannon, joka tukee katsojien samastumista videoblogien eli vlogien tekijöihin (Balley's ym. 2020). Monet nuoret myös kokevat personoidut lyhytvideosyötteen

Kuvio 44. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuinka usein käytät seuraavia sosiaalisen median kanavia?”.

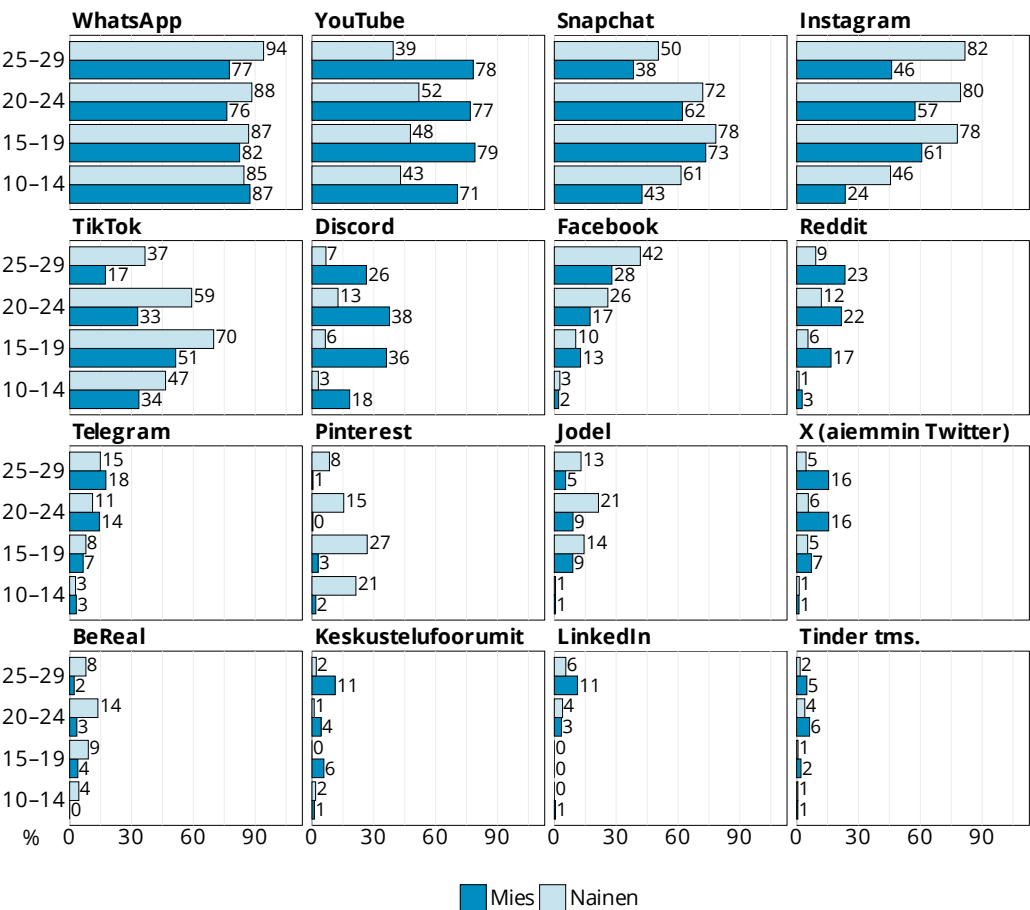
helpoksi ja hauskaksi ajanvietteeksi (Ruismäki 2020). Oma vaikutuksensa voi olla siltäkin, että YouTube, Instagram ja TikTok perustuvat kaikki niin sanottuun “ikuiseen vieritykseen” eli syötteeseen, joka täydentyy jatkuvasti niin, että uusi sisältö ei pääty koskaan. Tämän ominaisuuden on havaittu lisäävän kanavassa vietettyä aikaa, mutta myös aiheuttavan käyttäjille katumuksen tunnetta (Cho ym. 2021; esim. Rixen ym. 2023).

Valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi vastaille annettiin mahdollisuus kertoa käyttämistään kanavista avovastauksella. Yleisimmin avovastauksissa esille nostetut kanavat olivat peleihin

liittyviin livelähetyksiin keskittyvä Twitch, mikroblogipalvelut Threads ja Tumblr sekä pikaviestin Signal.

Eri somekanavat ovat yleistyneet eri aikoina ja niitä käytetään eri tarkoituksiin. Tämä näkyy palveluiden käyttäjäpohjissa, jotka ovat eriytyneet selvästi esimerkiksi iän ja juridisen sukupuolen mukaan (kuvio 45).

Kaikkien kysyttyjen sosiaalisten medioiden paitsi LinkedInin ja Telegramin käytössä oli tilastollisesti merkitsevä ero juridisten sukupuolten välillä. Miehet käyttivät enemmän YouTubea, Discordia, Redditiä, X:ää, verkon

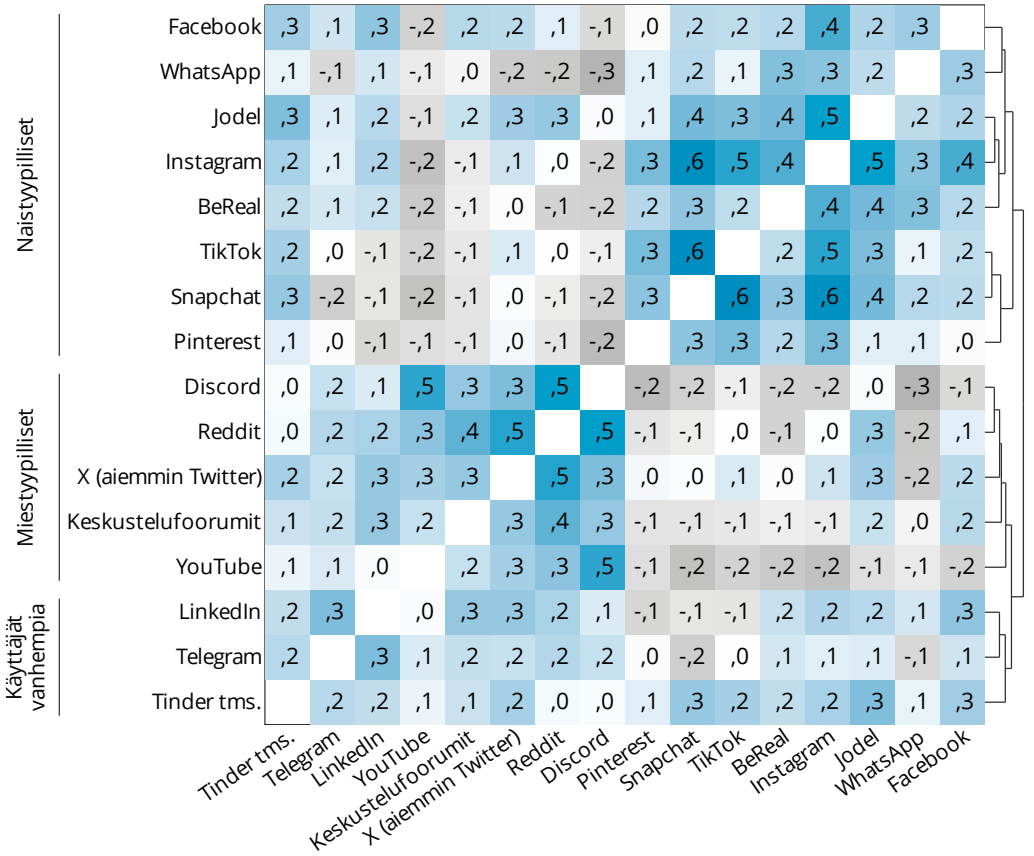

Kuvio 45. Sosiaalisen median kanavien vähintään melkein päivittäinen käyttö iän ja juridisen sukupuolen mukaan.

keskustelufoorumeita ja treffipalveluita. Naisten yleisemmin käyttämiin palveluihin lukeutuivat WhatsApp, Snapchat, Instagram, TikTok, Facebook, Pinterest, Jodel ja BeReal. Suurimmat sukupuolten väliset erot liittyivät Discordiin, keskustelufoorumeihin ja YouTubeen sekä Pinterestiin, BeRealiin ja Instagramiin. Vaikuttaa siis siltä, että kuvapohjaiset somekanavat ovat erityisen naistyyppisiä. Muuten juridiseen sukupuoleen liittyvissä eroissa ei näytä olevan kyse

niinkään somekanavien ominaisuuksista vaan niihin liittyvistä kulttuureista. Esimerkiksi Discord on alusta, jonka käyttökulttuurissa tärkeässä roolissa on yhteydenpito etäyhteydellä pelaavien ryhmien kesken. Etäyhteydellä pelaaminen oli huomattavasti yleisempää miesten kuin naisten keskuudessa.

Kysytyistä somekanavista vain WhatsAppin käyttö ei eronnut tilastollisesti merkitsevästi ikäryhmien välillä. Yhdelläkään somekanavalla

Kuvio 46. Sosiaalisen median käyttöä koskevien vastausten polykoriset korrelaatiot. Positiiviset arvot (siniset sävyt) kertovat, että kahta somekanavaa käytetään useammin yhdessä. Negatiiviset arvot (harmaat sävyt) taas kertovat, että jos yhden kanavan käyttö yleistyy, toisen harvinaistuu. Mitä tummempi värikorostus on, sitä vahvempi tämä yhteys on. Kuvion oikeassa reunassa on korrelaatioihin perustuva puukuvio, joka luokittelee sellaiset kanavat lähelle toisiaan, joilla on paljon yhteisiä käyttäjiä. Vasemmassa reunassa on kanavien ryhmittely kolmeen luokkaan, joka perustuu puukuvioon ja käyttäjäkuntien piirteisiin.

10–14-vuotiaat ei ollut yleisin käyttäjien ikäryhmä. Somekanavista tyypillisimmin 15–19-vuotiaiden käytössä olivat Instagram, Pinterest, Snapchat ja Tik Tok. 20–24-vuotiaat olivat suurin käyttäjäryhmä Redditissä, Discordissa, Jodelissa, X:ssä, YouTubessa, BeRealissa ja Tinderissä. Vanhin, 25–29-vuotiaiden nuorten ryhmä korostui Facebookin, Telegramin, verkon keskustelufoorumien ja LinkedInin käyttäjien keskuudessa.

Käyttäjäkuntien ikäerojen voidaan ajatella kertovan useasta asiasta. Ensinnäkin osa kanavista on ollut olemassa pidempään kuin toiset. Esimerkiksi verkon keskustelufoorumit ja Facebook ovat kartuttaneet käyttäjiä erityisesti menneinä vuosina. Nuorempien ikäryhmien puuttuminen näiltä alustoilta ei kuitenkaan todennäköisesti kerro siitä, että nämä nuoret löytäisivät kyseiset alustat joskus tulevaisuudessa. Todennäköisemmin kyse on siitä, että mainittujen alustojen suosio on hiipumassa verkon käyttökulttuurin muutosten seurauksena eivätkä ne saa entiseen tapaan rekrytoitua uusia käyttäjiä.

Toisekseen sovellusten ikärajat ja vanhempien asettamat rajoitukset estävät nuoria käyttämästä osaa sovelluksista ennen tietyn iän saavuttamista. Esimerkiksi Instagramin ikäraja on 13 vuotta. Viralliset ikärajat eivät kuitenkaan aina estä nuoria hakeutumasta kiinnostaviksi kokemiensa sovellusten pariin. Vastaajien joukosta löytyikin lähes 30 alle 13-vuotiaasta, jotka kertoivat käyttävänsä Instagramia vähintään melkein päivittäin. Ikärajat eivät kokonaan estä edes täysi-ikäisille tarkoitettujen sovellusten käyttämistä, sillä viisi alaikäistä vastaajaa kertoi käyttävänsä Tinderiä tai muuta treffisovellusta päivittäin. Nuoret voivatkin käyttää aikuisille suunnattuja treffisovelluksia tutustuakseen aikuisten maailmaan ja sen toimintatapoihin (Holopainen 2020). Sovelluksen ladanneet nuoret eivät kuitenkaan välttämättä käytä niitä kehittäjän osoittamaan tarkoitukseen eli seuranhakuun – nuorten aikuisten tyypillisimmiksi motiiveiksi käyttää Tinderiä on mainittu ajanviete ja uteliaisuus (Timmermans & De Caluwé 2017).

Kaikki aikuisille suunnatut palvelut eivät kuitenkaan ole nuorille yhtä houkuttelevia kuin

treffisovellukset. Vain yksi alle 18-vuotias kertoi käyttävänsä LinkedIniä päivittäin, vaikka palvelun virallinen ikäraja on 16. Ainakin alun perin ammatilliseen verkostoitumiseen ja työnhakuun tarkoitettun LinkedInin kohderyhmä ja aktiivinen käyttäjäkunta koostuu yli 25-vuotiaista.

Ikään ja sukupuoleen kytkeytyneet säännönmukaisuudet palvelujen käytössä näkyvät myös niiden yhteiskäytössä. Kuviosta 46 voidaan erottaa kolme ryhmää: naisille tyypillisemmät kanavat, miehille tyypillisemmät kanavat sekä kanavat, jotka eivät ole sukupuolitunteita. Viimeinen ryhmä erottuu muista erityisesti sillä, että nuorin vastaajaryhmä on niiden käyttäjäkunnissa heikommin edustettuna.

KEITÄ SOMESSA SEURATAAN?

Pyysimme sekä TikTokia että YouTubea käyttäneitä vastaajia listaamaan korkeintaan viisi seuraamaansa tiliä. Kysymyksen suunnittelu toteutettiin yhdessä Kansalliskirjaston kanssa, joka käyttää tietoa nuorten kuluttamien verkkosisältöjen arkistointiin (ks. Kansalliskirjasto 2025). TikTokiin liittyviä vastauksia saatiin yhteensä 302 nuorelta ja YouTubeen 918 nuorelta. Kiitämme Kansalliskirjaston Topi Chamchoonia ja Sanna Haukkalaa vastausten koostamisesta.

Yhteistä molempia kanavia koskeville listoille on, että seuraajamäärien jakaumilla on pitkät ”hännät” – vain muutama tili sai monia mainintoja, ja todella moni tili mainittiin vain yhden tai muutaman kerran. Olemme kuvanneet tätä YouTube-tilien mainintojen määrinä kuviossa 47. Kertaalleen mainittiin yli 1 300 tiliä, kun taas vähintään 50 mainintaa saavutti ainoastaan viisi tiliä. Seuraajien ja huomion kasautuminen sosiaalisessa mediassa on tunnettu ilmiö. Yhtäältä kyse on sosiaaliin verkostoihin liittyvän huomion moninkertaistumisesta: paljon huomiota saaneet sisällöntuottajat tulevat jaetuksi ja keskustelluiksi useammin kuin muut, jolloin heidän sisältönsä leviävät verkostoja pitkin ja he keräävät yhä enemmän seuraajia (Zhu & Lerman 2016). Toisaalta algoritmipohjaisten syötteiden sisällöt riippuvat yhä vähemmän käyttäjien tekemistä

Kuvio 47. Seurattujen YouTube-tilien mainintakerrat. Vasemmassa reunassa ovat seuratuimmat tilit, oikeassa vähiten seuratut. Pystyakseli esitetään logaritmisena, sillä muuten kuvio näyttäisi lähes suoralta kulmalta.

aktiivisista valinnoista ja yhä enemmän algoritmien tekemistä päätelmistä siitä, minkälainen sisältö saisi käyttäjät viettämään kanavassa eniten aikaa. Algoritmit voivat vahvistaa suosituiksi ennustettujen sisältöjen näkyvyyttä voimakkaasti, vaikka ne vähentävätkin yksittäisten videoiden tai julkaisujen katsojamäärien ennustettavuutta. (Narayanan 2023.)

Seuraajamäärien jakauma kertoo siis huomion kasautumisesta mutta myös sen hajautumisesta. YouTube-tiliä mainitsi seuraavansa noin 900 nuorta ja mainittuja tilejä oli jopa yli 1 700, eli seurattuja tilejä oli huomattavasti enemmän kuin YouTubea käyttäviä vastaajia. Tämä näkyi myös tilien aiheiden kirjossa, joka sisälsi kaikkea pelistriimeistä sketseihin, ASMR:stä (*autonomous sensory meridian response*, rauhoittavia aistimuksia tuottavat videot) musiikkiin sekä tiedevideoista urheilukoosteisiin.

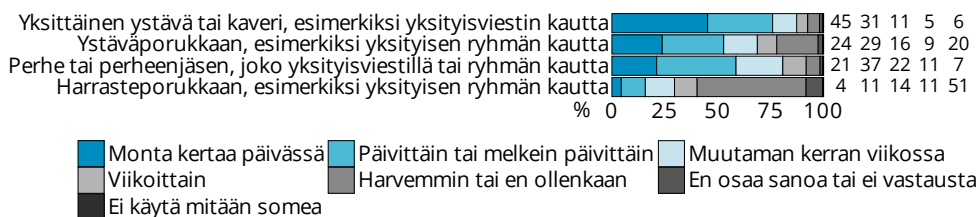
Suomen kieli oli vahvasti edustettuna seurattujen tilien joukossa, ja esimerkiksi kymmenestä seuratuimmasta tilistä kahdeksan oli suomenkielisiä. Muista kielistä englantia oli yleisin, mutta tilien joukossa oli ainakin venäjän-, ukrainan-, kiinan-, korean- ja japaninkielisiä tilejä.

TikTokin liittyvistä vastauksista suurimmassa osassa ei nimetty seurattuja tilejä. Sen sijaan sisällön valitsemisen kerrottiin pohjaavan esimerkiksi

käyttäjälle räätälöidyn Sinulle-sivun eli ”For You Page” (FYP) -osion algoritmien syötteisiin. Varsin yleistä oli myös kavereiden tilien seuraaminen. On myös kiinnostavaa, että TikTokissa seuratuimmista sisällöntuottajista varsin suuri osa mainittiin myös YouTubeessa seurattujen listalla. Esimerkiksi tubettaja Miisa Grekov (mmiisas) ja huumoriryhmä Iha Just Imus tulivat mainituksi molempien kanavien seuratuimpien tilien listoilla. Monet julkaisivatkin videoita molemmilla alustoilla esimerkiksi muokkaamalla pidemmistä YouTube-videoista TikTokin lyhytvideoformaattiin paremmin sopivia nostoja. Osaltaan sisällön leviämistä alustalta toiselle edesauttaa myös se, että sosiaalisen median palvelut kehittyvät kopioimalla kilpailijoidensa toimintalogiikoita. Niinpä esimerkiksi lyhytvideoita on mahdollista julkaista TikTokin lisäksi muiden muassa Instagramin, YouTubeen ja WhatsAppin kautta.

MIHIN JA MITEN SOMEA KÄYTETÄÄN?

Kysimme vastaajilta, kuinka usein he käyttivät sosiaalista mediaa yhteydenpitoon ystäviensä, perheensä ja harrastusryhmiensä kanssa (kuvio 48). Selkeästi tyypillisimmin vastaajat kertoivat olevansa yhteydessä yksittäisiin ystäviin tai ka-

Kuvio 48. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka usein olet yhteydessä seuraaviin ihmisryhmiin sosiaalisen median kautta?”.

vereihin: melkein päivittäin tai useammin kavereihin yhteyttä somen kautta piti 76 prosenttia nuorista. Ystäväporukoihin tai perheenjäseniin päivittäin tai useammin yhteyttä piti yli puolet vastaajista. Harrasteporukoihin yhteydenpito oli selvästi harvinaisempaa, sillä näin teki melkein päivittäin tai useammin vain 15 prosenttia. Tulokset viittaavat siihen, että ikätoverisuhteiden ylläpitäminen on vastaajille olennaista sosiaalisten verkkopalvelujen käyttämisessä. Tulos heijastelee havaintoja ikätoverisuhteiden suuresta merkityksestä nuoruusvuosien aikana (ks. esim. alaluku Vapaa-aika ja nuorisotutkimus).

Vastaukset eivät kuitenkaan kerro siitä, milaista vuorovaikutus ystävien kanssa on. Eräässä nuorten keskinäistä somekommunikaatiota tarkastelleessa tutkimuksessa todettiin, että nuorten keskinäinen Snapchat-viestittely oli yleensä lyhytsanaista, audiovisuaalisesti painottunutta jutustelua (Turtiainen ym. 2025), siis varsin samankaltaista kuin tyypilliset päivittäiset vuorovaikutukset keiden tahansa ihmisten välillä. Toisaalta edes yksityisviestit eivät aina ole vapaita somealustojen sitoutumista vahvistavista mutta hyvinvointivaikutuksiltaan haitallisista piirteistä. Esimerkiksi Snapchat-palveluun kuuluu pelillistetty “streak”-ominaisuus, joka laskee, monenako päivänä peräkkäin ihmiset ovat lähettäneet toisilleen yksityisviestejä. Laskuri nollautuu, jos viestittely katkeaa vuorokaudeksi. Belgiassa tehdyssä tutkimuksessa huomattiin, että streakeihin osallistuvilla nuorilla oli useammin ongelmia sosiaalisen median käytön sääteilyssä sekä suurempi ulosjäämisen pelko (Van Essen & Van Ouytsel

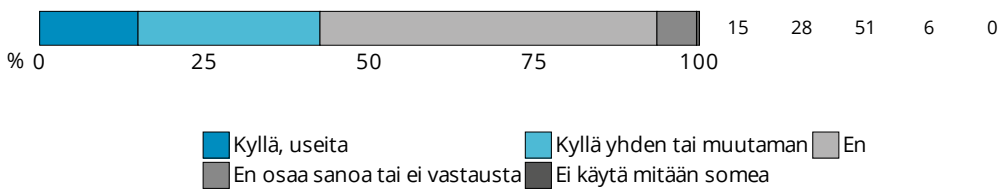
2023). Kynnikko voisi todeta, että someyhtiö hyödyntää ulkoista motivaatiota sitouttaakseen vähäisempään itsesääteilyyn kykenevät nuoret käyttämään alustaa useammin.

Kysymme nuorilta, ovatko he löytäneet sosiaalisesta mediasta uusia kavereita (kuvio 49). Reilut neljä kymmenestä vastasi myöntävästi. Kavereita löytäneistä kaksi kolmasosaa oli löytänyt yhden tai muutaman kaverin, kolmasosa useamman. Vaikka valtaosa nuorista näyttääkin käyttävän sosiaalista mediaa vahvistamaan ja pitämään yllä jo olemassa olevia sosiaalisia suhteita, merkittävä vähemmistö käyttää sitä myös uusien vertaissuhteiden muodostamiseen. Konsta Happonen ja Janne Matikaisen tämän teoksen osana olevassa artikkelissa havaittiin, että kavereita sosiaalisesta mediasta löytäneet olivat vähemmän tyytyväisiä omaan elämäänsä, mutta he arvioivat somen vaikutuksen omaan elämäänsä myönteisemmäksi kuin vertaisensa, jotka eivät olleet löytäneet kavereita somesta. Tämä voisi viitata siihen, että jotkut sosiaalisesta mediasta ystäviä löytävät etsivät heitä paikatakseen ystävyssuhteissa kokemiaan vajeita. Joidenkin tutkimusten mukaan verkosta ystävien löytämisen yleisyys onkin yhteydessä siihen, kokeeko nuori verkossa kommunikoinnin itselleen luontevaksi tavaksi toimia (Peter, Valkenburg & Schouten 2005). Esimerkiksi sosiaalisia tilanteita välttelevät ja niistä ahdistuvat nuoret voivat pitää verkkoa tärkeämpänä kanavana itseilmaisulle kuin vähemmän ujut ikätoverinsa (Valkenburg & Peter 2007).

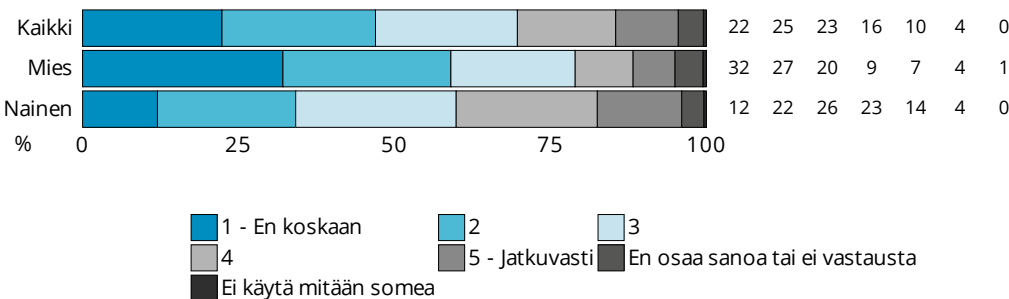
Kysymyksen tarkastelu taustamuuttujittain paljastaa kiinnostavia säännönmukaisuuksia.

Miehet raportoivat hieman naisia useammin löytäneensä kavereita somesta. Erityisen selvä ero oli 20 vuotta täyttäneissä nuorissa aikuisissa. Sosiaalisesta mediasta löytyvillä verkkoyhteisöillä näyttää siis olevan erityisen tärkeä rooli itsenäistymiskäisten nuorten miesten sosiaalisen piirin muodostumiselle. Myös maaseutumaisissa kunnissa elävät nuoret olivat löytäneet muita useammin kavereita

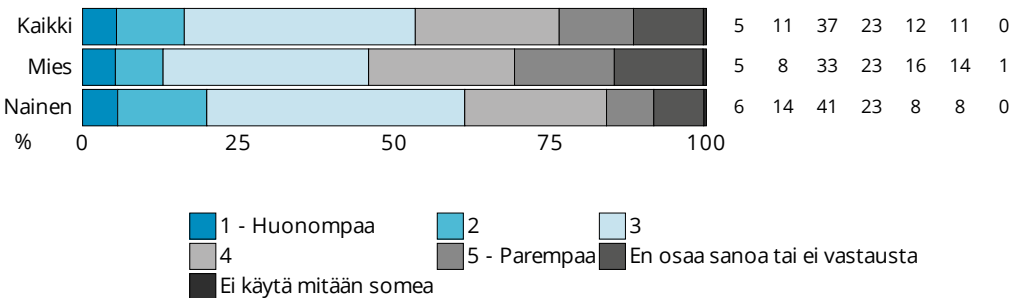
somesta. Asuinpaikan ja verkkokavereiden löytämisen välinen yhteys vahvistui entisestään, kun analyysissä otettiin huomioon vastaajien ikäjakauma, sillä nuorimmat, somea vähemmän käyttäneet vastaajat olivat maaseudulla ylliedustettuna. Verkkoyhteisöillä on siis erityisen tärkeä rooli pitkien välimatkojen paikkakunnilla. Myös seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat

Kuvio 49. Nuorten vastaukset kysymykseen “Oletko löytänyt sosiaalisesta mediasta uusia kavereita?”.

Kuvio 50. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka usein huomaat vertailevasi itseäsi sosiaalisessa mediassa näkemiisi ihmisiin?” esitettynä juridisen sukupuolen mukaan.

Kuvio 51. Nuorten vastaukset kysymykseen “Verrattuna sosiaalisessa mediassa näkemieni ihmisten elämään, millaiseksi koet oman elämäsi? Elämäni on keskimäärin...” esitettynä juridisen sukupuolen mukaan.

nuoret kertoivat löytäneensä somesta kavereita useammin kuin muut nuoret¹¹. Havainto ei ole yllättävä, sillä verkon on todettu mahdollistavan sateenkaarinuorille paikasta riippumattomien yhteisöjen rakentamisen, joissa seksuaalisuuden ja sukupuolen tutkiskelu on turvallisempaa kuin valtaväestön hallitsemisissa tiloissa (Brady ym. 2018).

Sosiaaliset verkkopalvelut ovat yksi kanava, jonka kautta nuoret vertailevat itseään muihin ihmisiin ja hakevat paikkaansa ympäröivissä yhteisöissä. Yhtäältä tämä mahdollistaa identiteettikokeilut ympäristöissä, joiden normit voivat poiketa fyysisestä maailmasta (Brady ym. 2018). Toisaalta vertailu voi olla hierarkkista ja haitallista hyvinvoinnille, erityisesti jos vertailun kohteiden ajatellaan olevan sosiaalisessa hierarkiassa korkeammalla (Humphrey & Bliuc 2021; Meier & Johnson 2022). Vertailun on ajateltu olevan erityisesti tyttöjen ja nuorten naisten hyvinvointia heikentävä tekijä. Naistyyppilliset sosiaaliset mediat ovat kuvapohjaisia, ja nuorten naisten on raportoitu käyttävän paljon aikaa niissä esittämiensä kuvien valitsemiseen ja valmistelemiseen (Baker, Ferszt & Breines 2019). Muita esittävien ja kehuttujen kuvien katselemisen on raportoitu heikentävän naisten kehonkuvaa myös kokeellisissa tutkimusasetelmissä (Tiggemann & Barbato 2018).

Kysyimme vastaajilta, kuinka usein he vertailevat itseään sosiaalisessa mediassa näkemiinsä ihmisiin ja millaiseksi he kokevat oman elämänsä verrattuna heihin. Tulokset on esitetty koko vastaajakunnan osalta ja juridisen sukupuolen mukaan kuvioissa 50 ja 51. Reilu viidesosa vastaajista kertoi, ettei vertaile itseään sosiaalisessa mediassa näkemiinsä ihmisiin koskaan, kun taas noin joka kymmenes kertoi tekevänsä niin jatkuvasti. Vertailu oli huomattavasti yleisempää naisten kuin miesten keskuudessa. Pojat ja nuoret miehet kertoivat noin kolme kertaa tyttöjä ja nuoria naisia todennäköisemmin, etteivät tee vertailua koskaan. Tytöt ja nuoret naiset taas

kertoivat poikia ja nuoria miehiä noin kaksi kertaa todennäköisemmin, että he vertailevat itseään muihin jatkuvasti.

Yleisimmin vastaajat ajattelivat, että heidän elämänsä on suunnilleen yhtä hyvää kuin heidän sosiaalisessa mediassa näkemiensä ihmisten elämä. Vastaajien joukossa oli hieman yleisempää ajatella, että oma elämä on parempaa kuin huonompaa verrattuna sosiaalisessa mediassa havainnoituihin elämiin. Kuten sosiaalisten vertailujen yleisyys, myös niiden lopputulema riippui juridisesta sukupuolesta. Naiset vastasivat miehiä todennäköisemmin, että heidän elämänsä on huonompaa kuin elämät, joita he näkevät sosiaalisessa mediassa.

Sosiaalisen vertailun määrä ja lopputulos olivat yhteydessä vastaajien koettuun hyvinvointiin, kun taustatekijät on vakioitu. Konsta Happonen ja Janne Matikaisen tämän teoksen osana olevasta tutkimuksesta selviää, että mikäli vastaaja vertaili itseään muihin usein tai ajatteli elämänsä olevan huonompaa kuin somessa näkemiensä ihmisten elämä, oli hänellä todennäköisemmin alhaisempi tyytyväisyys omaan elämäänsä ja kielteisempi käsitys somen vaikutuksesta omaan elämäänsä kuin muilla nuorilla.

Kysyimme myös, kuinka todenmukaiseksi vastaajat arvioivat sen kuvan, joka heistä muille sosiaalisen median kautta välittyy (kuvio 52). Kysymys oli nuorille vaikea. Yli neljännes ei osannut tai halunnut vastata kysymykseen. Eri verkkopalveluissa nuorilla on erilaisia yleisöjä, ja he voivat ottaa niissä erilaisia rooleja. Sosiaalisessa mediassa on verrattain helppoa esittää omasta elämästä paranneltu versio, jossa tietyt puolet korostuvat ja toiset piilotetaan. Kenties tämä selittää osaltaan sitä, miksi kysymykseen tuli paljon ”en osaa sanoa”-vastauksia.

Viidennessä vastaajista asetti itsensä keskelle viisiportaista valheellinen–todenmukainen-as-teikkoa. Enemmistö nuorista piti somekuvaansa vähintään jokseenkin todenmukaisena. Tätä indikoivan vastausvaihtoehdon 4 tai 5 valitsi 39 prosenttia nuorista, kun taas valheellisesta somekuvasta kertovan vastausvaihtoehdon 1 tai 2 valitsi noin 14 prosenttia vastaajista. Juridisten

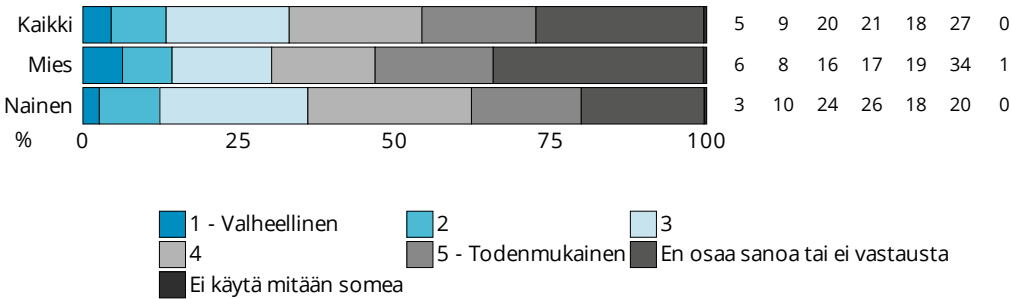
11 Analyysissä vakioitiin kaikki kysytyt vähemmistökokemukset, ikä sekä juridinen sukupuoli.

sukupuolten välillä selkein ero on, että naiset osasivat vastata kysymykseen useammin kuin miehet. Kun tarkastellaan vain kysymykseen asteikolle 1–5 asettuvan vastauksen antaneita, nousee esiin toinen kiinnostava sukupuoliero: miesten käsitykset somekuvansa todenmukaisuudesta olivat polarisoituneempia kuin naisten. Miehet vastasivat tilastollisesti merkitsevästi useammin somekuvansa olevan selkeästi valheellinen tai todenmukainen, mutta he vastasivat harvemmin vaihtoehdon 4 eli jokseenkin todenmukainen.

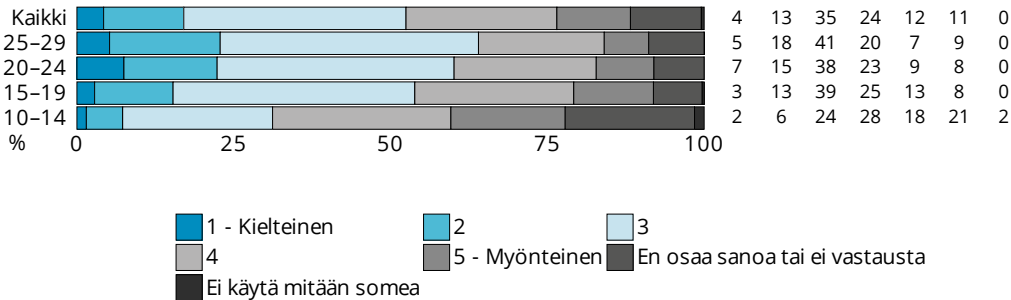
Somekuvan ja koetun hyvinvoinnin välillä on yhteys, kun taustatekijät on vakioitu (ks. Happonen & Matikainen tässä teoksessa). Itsen esittämisen aitous on yhteydessä korkeampaan tyytyväisyyteen omaan elämään. Omaa somekuvansa todenmukaisina pitäneet arvioivat myös

sosiaalisen median vaikutuksen omaan elämäänsä olevan myönteisempi kuin sellaiset vastaajat, jotka pitivät somekuvaansa valheellisena.

Sosiaalisen median vaikutuksesta nuorten elämään keskustellaan usein aikuis- ja huolikeskeistä näkökulmasta. Toisenlaisetkin lähestymistavat ovat mahdollisia. Esimerkiksi nuorisotutkija Päivi Armila on huomauttanut, että älypuhelin tarjoaa myös myönteisen ja helpon väylän läsnäoloon ja vertaiskokemuksiin (Armila 2024). Entä mitä nuoret itse ajattelevat sosiaalisen median vaikutuksesta omaan elämäänsä? Esitimme heille kysymyksen “Miten arvioisit oman sosiaalisen median käyttösi vaikuttaneen omaan elämääsi?” (ks. kuvio 53). Noin joka kuudes nuori koki sosiaalisen median käyttönsä vaikuttaneen elämäänsä kokonaisuutena vähintään jossain määrin kielteisesti.

Kuvio 52. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka todenmukaiseksi arvioisit sen kuvan, joka omasta elämästäsi välittyy muille ihmisille sosiaalisen median kautta?” esitettynä juridisen sukupuolen mukaan.

Kuvio 53. Nuorten vastaukset kysymykseen “Miten arvioisit oman sosiaalisen median käyttösi vaikuttaneen omaan elämääsi? Kokonaisuutena vaikutus on ollut...” esitettynä ikäryhmän mukaan.

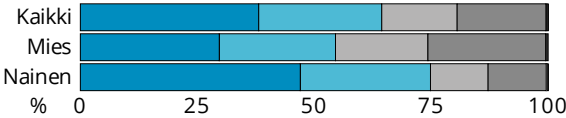
Vaikutusta ainakin jossain määrin myönteisenä pitäviä oli yli kaksi kertaa enemmän. Kiinnostavaa on, että kokemus riippuu vahvasti vastaajan iästä. Nuorimmat vastaajat pitivät vaikutusta useammin myönteisenä, sillä ainakin jokseenkin myönteisiä arvioita oli tässä ikäryhmässä noin kuusi kertaa enemmän kuin ainakin jokseenkin kielteisiä. Mitä vanhemmaksi vastaajat käyvät, sitä useampi piti vaikutusta ainakin jossain määrin kielteisenä. Vanhimmissa vastaajissa kielteisinä ja myönteisinä vaikutuksia pitäviä on käytännössä yhtä paljon, joskin vaikutuksen arvioitiin tässäkin ikäryhmässä olevan yleisimmin neutraali. Kaikkien nuorten näkemykset haastavat vanhempien ikäluokkien usein toistamaa huolipuhetta. Samanlaisia havaintoja on viime aikoina tehty esimerkiksi Yhdysvalloissa (Faverio, Anderson & Park 2025).

Kuuluvuus on yksi ihmisen psykologisista perustarpeista (Ryan & Deci 2000). Perhe- ja vertaissuhteiden tiedetäänkin olevan tärkeitä niin nuorten hetkellisen hyvinvoinnin kuin myöhemmän elämänsä kannalta (Demo, Small & Savin-Williams 1987; Prinstein & Giletta 2020; ks. myös luku Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi). Sosiaaliset verkkopalvelut eivät ole muusta maailmasta erillinen virtuaalimaailma, vaan arkielämän sosiaalisia suhteita eletään myös

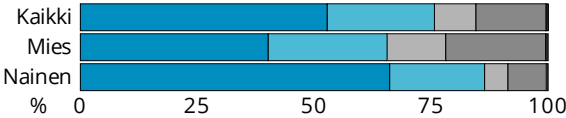
verkkoympäristöissä (Laine ym. 2023; Turtiainen ym. 2025). Niinpä aiemmin vain fyysisessä maailmassa tapahtunut sosiaalinen vuorovaikutus välittyy enenevässä määrin verkon kautta. Tämä koskee niin myönteisen palautteen antamista, uusien ystävien löytämistä kuin muitakin yksilön kannalta hyödyllisiä tai haitallisia vuorovaikutussuhteita. Sosiaalista mediaa voidaan käyttää myös ulossulkemisen, syrjinnän ja kiusaamisen välineenä.

Kysyimme nuorilta sekä siitä, keiltä he saavat myönteisiä reaktioita somesisältöihinsä, että siitä, minkälaisia kielteisiä kokemuksia heillä on ollut somessa. Myönteisiä reaktioita koskevat vastaukset on esitetty kuviossa 54. Valtaosa vastaajista sai vähintään joskus myönteisiä reaktioita somesisältöihinsä perheenjäseniltään (64 %) ja ystäviltään (76 %). Kysymys on jälleen ollut vastaajille vaikea, sillä 15–19 prosenttia ei osannut vastata kysymyksiin. Vastauksissa oli suuri ero sukupuolten välillä, sillä tytöt ja nuoret naiset kertoivat saavansa myönteisiä reaktioita huomattavasti useammin niin sukulaisiltaan kuin ystäviltäänkin. Osaltaan ero saattaa liittyä poikien ja nuorten miesten vähäisempään sosiaaliseen vuorovaikutukseen sosiaalisten medioiden kautta. Esimerkiksi tämän tutkimuksen tulosten mukaan

Perheenjäsenesi ja sukulaisesi

Ystäväsi

■ Kyllä, usein
 ■ Kyllä, joskus
 ■ Ei
 ■ En osaa sanoa
 ■ Ei käytä mitään somea

Kuvio 54. Nuorten vastaukset kysymykseen “Reagoivatko seuraavat ihmisryhmät positiivisesti sosiaalisen median sisältöihisi, esimerkiksi ‘tykkäämällä’?” esitettynä vastaajan juridisen sukupuolen mukaan.

he viestittelivät harvemmin perheenjäsentensä kanssa. Pojat myös käyttivät vähemmän aikaa sosiaalisessa mediassa kuin tytöt ja naiset (Twenge & Farley 20210). Esimerkiksi Instagramia käyttävien nuorten joukossa naiset käyttivät alustalla enemmän aikaa. Heille näyttää olevan tärkeämpää päivittää sisältöjä alustalle sekä seurata muiden sisältöjä ja reagoida niihin (Waechter 2021). Alustalle julkaiseminen on edellytys sille, että sisältöön voi saada reaktioita. Erossa voi siis olla kyse sukupuolittuneista sosiaalisen median käyttökulttuureista.

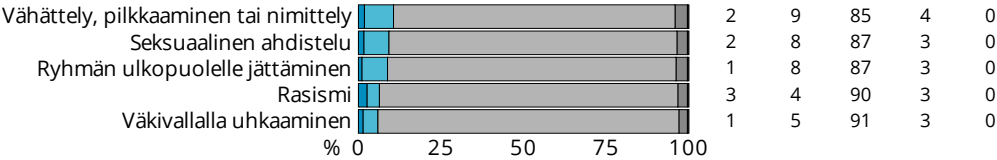
Kysyimme nuorilta somessa koetusta ja havaitusta kiusaamisesta, ulossulkemisesta, rasismista, seksuaalisesta ahdistelusta ja väkivallalla uhkaamisesta edeltäneen kuukauden aikana (kuvio 55). Noin kymmenesosa nuorista oli kokenut vähättelyä, pilkkaamista tai nimittelyä, seksuaalista ahdistelua tai ryhmän ulkopuolelle jättämistä. Hieman harvempi oli kokenut rasismia tai väkivallalla uhkaamista. Yli puolet nuorista oli havainnut vähättelyä, pilkkaamista tai nimittelyä, ja rasismiakin oli havainnut lähes puolet nuorista. Noin kolmannes nuorista oli havainnut seksuaalista ahdistelua ja

väkivallalla uhkaamista. Alle kolmannes oli havainnut ryhmän ulkopuolelle jättämistä.

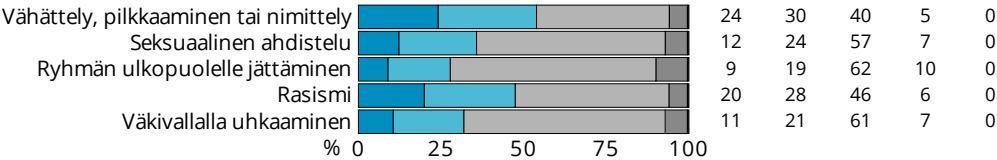
Kaikki nuoret eivät kuitenkaan kokeneet kielteisiä asioita sosiaalisessa mediassa yhtä paljon. Kuviossa 56 esittelemme joitakin eroja nuorten ryhmien välillä. Ihonvärinsä perusteella vähemmistöön asettautuneet nuoret kertoivat kokeneensa rasismia yli kuusi kertaa useammin edeltäneen kuukauden aikana kuin muut. Tytöt ja nuoret naiset olivat kokeneet seksuaalista ahdistelua noin 2,5 kertaa useammin kuin pojat ja nuoret miehet, kun taas väkivallalla uhkaamisen kokemukset olivat miesten keskuudessa noin puolitoista kertaa yleisempiä (vrt. Mikkola 2021, 69). Lisäksi vaikuttaa siltä, että kielteiset kokemukset keskittyvät 20 ikävuoden tietämille, sillä nuorin (10–14-vuotiaat) ja vanhin ikäryhmä (25–29-vuotiaat) olivat kokeneet neljää viidestä kysytystä kielteisestä kokemuksesta muita vähemmän. Poikkeus oli ryhmän ulkopuolelle jättäminen, jota nuorin ikäryhmä oli kokenut eniten.

Kielteiset kokemukset sosiaalisessa mediassa eivät yllättäen olleet yhteydessä siihen, mitä nuoret ajattelivat sosiaalisen median vaikutuksesta

Kokenut

Havainnut

Kuvio 55. Nuorten vastaukset kysymykseen “Oletko itse kokenut tai havainnut jonkun toisen kokevan seuraavia asioita sosiaalisessa mediassa viimeisen kuukauden aikana?”. Rasismi määriteltiin kysymyksessä jonkin ihmisryhmän syrjimiseksi esimerkiksi ihonvärin vuoksi.

elämäänsä. Sen sijaan vähättelyn, pilkkaamisen ja nimittelyn sekä ulossulkemisen kokemukset olivat yhteydessä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen (Happonen & Matikainen tässä teoksessa).

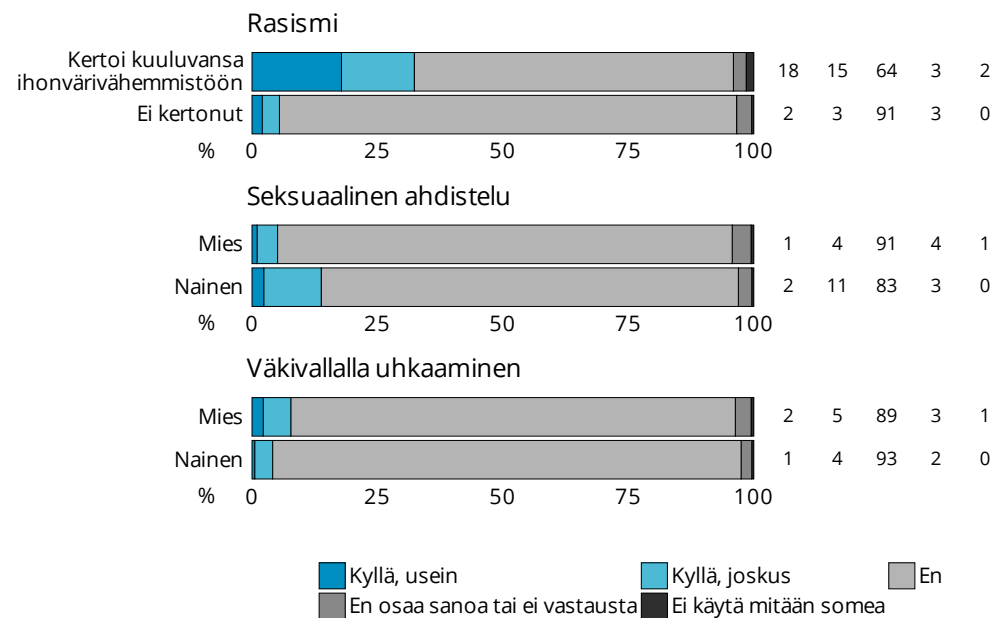
Eräs älypuheliimiin liittyvä huoli on ollut keskittymistä häiritsevien ilmoitusten vaikutus hyvinvointiin. Keskeytykset sekä keskittyminen moneen asiaan yhtä aikaa voivat molemmat lisätä stressiä (Becker ym. 2023; Ohly & Bastin 2023). Haitallinen stressi on kuitenkin pitkäaikainen tila, jonka voidaan olettaa kertyvän pikkuhiljaa toistuvien ärsykkeiden seurauksena (Valkenburg & Peter 2013). Selvittääksemme, miten tekemisten keskeyttäminen on yhteydessä stressiin, kysyimme nuorilta näistä asioista sekä heidän kokemansa kiihtymyksen määrästä.

Nuorten tekemisten keskeytykset puhelimen ilmoitusten vuoksi on esitetty kuviossa 57. Kuusi kymmenestä oli keskeyttänyt toimintansa ilmoitusten vuoksi vähintään useita kertoja päivässä ja noin joka kymmenes oli keskeyttänyt toimintansa

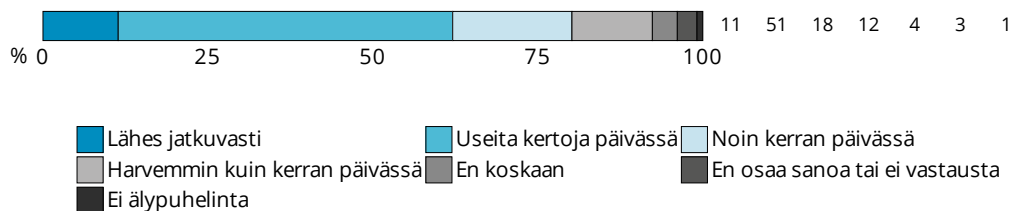
lähes jatkuvasti. Vain noin joka kuudes kertoi keskeyttäneensä toimintansa harvemmin kuin kerran päivässä puhelimen ilmoitusten vuoksi.

Kiihtymys määriteltiin seuraavalla tavalla: “Kiihtymyksellä tarkoitetaan tilaa, jossa sydän lyö nopeammin, verenpaine kasvaa ja esimerkiksi hengitys voi kiihtyä ja lihakset jännittyä. Kiihtymys ei liity pelkästään negatiivisiin kokemuksiin, kuten vihaan, vaan myös esimerkiksi ihastuksen kanssa viestittely tai haastavan pelin pelaaminen voivat aiheuttaa kiihtymystä.” Sosiaalisessa mediassa kiihtymystä oli edeltäneen kuukauden aikana vähintään joskus kokenut vajaa puolet vastaajista.

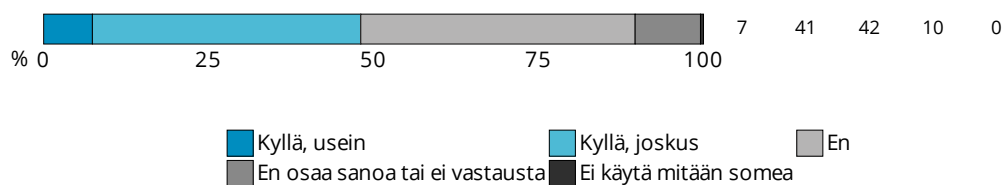
Kysyimme nuorilta stressin kokemisesta. Määrittelimme sen tilanteeksi, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatesa jatkuvasti mieltä. Noin kolmasosa vastaajista tunsikin nykyisin stressiä vähintään melko paljon, kolmasosa jonkin verran ja kolmasosa vain vähän tai ei lainkaan (kuvio 59).

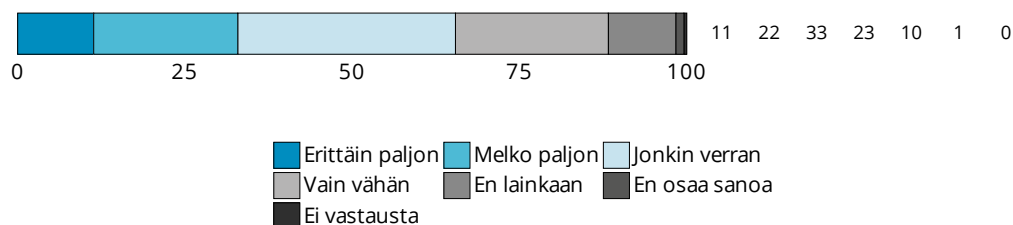
Kuvio 50. Rasismiin, seksuaaliseen ahdisteluun ja väkivallalla uhkaamiseen kokemukset sosiaalisessa mediassa edeltäneen kuukauden aikana eräiden taustamuuttujien mukaan.

Kuvio 57. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka usein keskeytät tekemisesi tarkastaaksesi puhelimeesi saapuneita ilmoituksia?”.

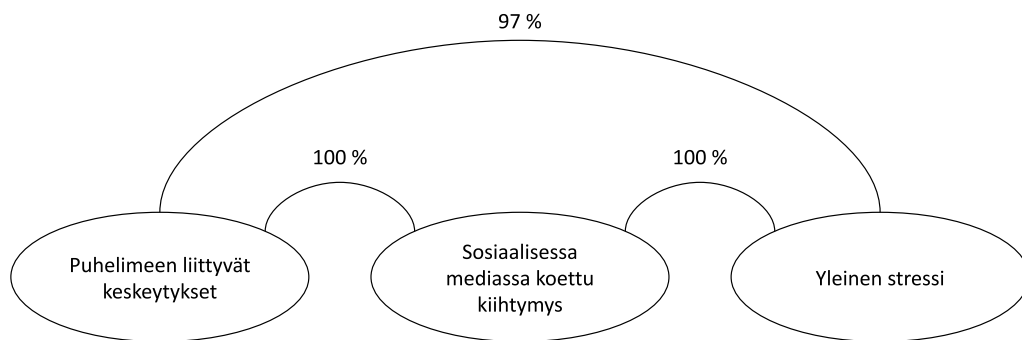
Kuvio 58. Nuorten vastaukset kysymykseen “Oletko kokenut kiihtymystä käyttäessäsi sosiaalista mediaa viimeisen kuukauden aikana?”.

Kuvio 59. Nuorten vastaukset kysymykseen “Stressi on tilanne, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivassa jatkuvasti mieltä. Tunnetko sinä nykyisin tällaista stressiä?”.

Mallinsimme stressin yhteyttä kiihtymykseen ja keskeytyksiin järjestysasteikollisella regressioanalyysillä. Lisäksi mallinsimme kiihtymyksen yhteyttä koettuun stressiin. Yhteyksiä mallinnettiin monotonisina eli yksisuuntaisina vaikutuksina. Vakioimme molemmissa malleissa lisäksi demografiset taustamuuttujat ja niiden leikkaukset. Stressi oli näissä malleissa selitettävä muuttuja. Kuviossa 60 on raportoitu muuttujien välisten

yhteyksien todennäköisyys. Keskeytyksillä on käytännössä varmasti jokin yhteys sosiaalisessa mediassa koettuun kiihtymykseen, joka taas on varmasti yhteydessä yleiseen stressiin. Lisäksi keskeytykset ovat 97 prosentin todennäköisyydellä jollakin tavalla yhteydessä stressikokemuksiin. Aineistosta ei voi päätellä syy-seuraussuhteita. Voi olla, että puhelimeen liittyvät keskeytykset ja sosiaalisen median kiihtymystä aiheuttava sisältö

Kuvio 60. Puhelimen ilmoituksiin liittyvien keskeytysten, sosiaalisessa mediassa koetun kiihtymyksen ja yleisen stressin väliset yhteydet. Yhteyksien yllä olevat prosenttiluvut kertovat positiivisen yhteyden todennäköisyydestä. Yhteydet on laskettu järjestysasteikollisista regressiomalleista, joissa demografiset taustamuuttujat on vakioitu. Yhteyksiä on mallinnettu suuntautuneina (esimerkiksi keskeytykset → kiihtymys), mutta koska aineistomme ei anna päätellä yhteyden suuntaa tai selitystä, on yhteydet piirretty suuntautumattomina.

myötävaikuttavat nuorten stressiin tavalla tai toisella. Toisaalta stressaantuneet nuoret saattavat kiihtyä helpommin tai olla herkempiä puhelimesta tuleville keskeytyksille.

PUHELIMET JA VALVONTA

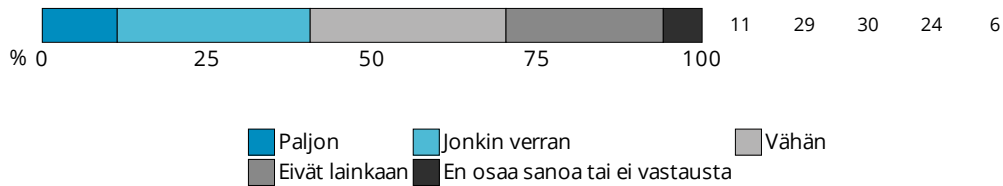
Kysyimme alaikäisiltä, ainakin yhtä sosiaalista mediaa käyttäviltä vastaajilta (n=562), kuinka paljon heidän vanhempansa valvovat heidän sometekemisiään (kuvio 61). Neljä kymmenestä kertoi, että heidän toimintaansa sosiaalisessa mediassa valvotaan enemmän kuin vähän. Neljäsosa vastaajista kertoi, että heidän vanhempansa eivät valvo sometekemisiä lainkaan. Vastaukset olivat vahvasti ikäriippuvaisia: nuorempia vastaajia valvottiin enemmän, vanhempia vähemmän. Esimerkiksi 13–17-vuotiaista vastaajista jo noin kolmasosa kertoi, ettei sometekemisiä valvota.

Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja siinä, missä määrin vanhemmat valvoivat alaikäisten lastensa sosiaalisen median käyttöä. Havaintoa voi pitää ainakin pienenä yllätyksenä kahdesta syystä. Ensinnäkin aiemmassa tutkimuksessa on monesti osoitettu, että tyttöihin kohdistuva sosiaalinen kontrolli on verrattain tiukkaa (esim. Honkatukia & Keskinen 2017)

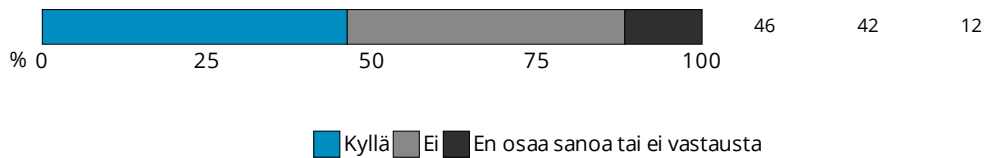
– joskaan empiiriset tutkimukset eivät ole välttämättä tukeneet tällaista näkemystä vanhempien kontrollin osalta (esim. Endendijk ym. 2016). Toisekseen julkisessa keskustelussa sosiaalisen median riskeiksi esitetään tyypillisesti tyttöjen lisääntynyt ahdistuneisuus, syömishäiriöt ja heihin kohdistuva seksuaalinen häirintä.

Vanhemmat käyttävät lastensa kontrollointiin myös teknisiä apuvälineitä. Kuviossa 62 on esitetty niiden 10–17-vuotiaiden älypuhelimien omistavien nuorten osuus, joiden vanhemmat pystyivät paikantamaan heidät ilman nuorten erillistä lupaa. Tällainen paikantamismahdollisuus koski noin puolta kaikista alaikäisistä. Paikannus oli alakouluikäisten (10–12-vuotiaat) joukossa kaikkein yleisintä: seitsemän kymmenestä vastasi kysymykseemme kyllä. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut tässäkään kohden tilastollisesti merkitseviä eroja.

Sosiaalisen median käytön ja paikantamisen lisäksi nuorten digitaaliseen elämään puututaan puhelimen käyttöön kohdistuvilla rajoituksilla. Kuviossa 63 esitellään 10–17-vuotiaiden, älypuhelimien omistavien nuorten raporttoimana viiden erityyppisen rajoituksen yleisyydet. Yleisimmin puhelimen käyttöä rajoitetaan puuttumalla siihen perheen yhteisten hetkien kuten aterioiden

Kuvio 61. Nuorten vastaukset kysymykseen “Kuinka paljon vanhempasi tai muut kanssasi asuvat tai asuneet aikuiset valvovat, mitä teet sosiaalisessa mediassa?”. Kysymys esitettiin vain 10–17-vuotiaille, jotka kertoivat käyttävänsä jotakin sosiaalista mediaa.

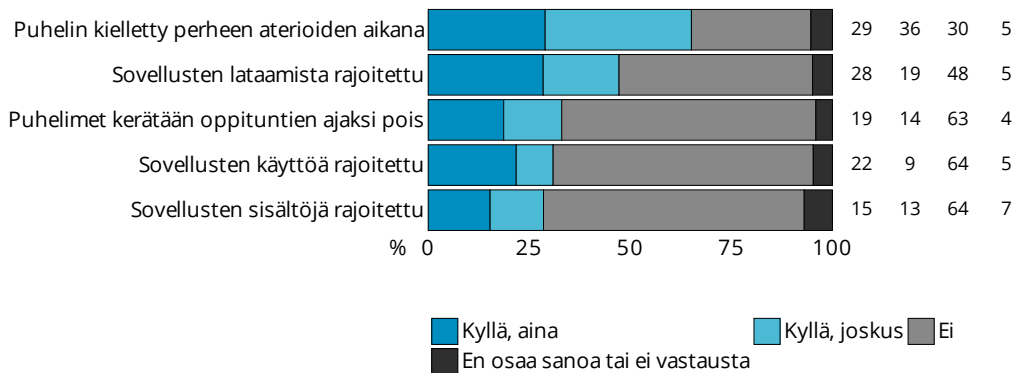

Kuvio 62. 10–17-vuotiaiden nuorten vastaukset kysymykseen “Voiko joku läheisesi, kuten vanhempasi, paikantaa sijaintisi puhelimeesi asennetun sovelluksen tai muun laitteen avulla kysymättä sinulta lupaa? Tarkoitamme tässä sellaista paikantamista, joka tapahtuu läheisesi aloitteesta.”

tai leffailtojen aikana. Tällaisesta rajoittamisesta raportoi kaksi kolmesta alaikäisestä nuoresta. Seuraavaksi yleisintä oli sovellusten lataamisen rajoittaminen, josta kertoi noin neljä kymmenestä vastaajasta. Kolmannes nuorista puolestaan kertoi, että puhelimet kerätään heiltä oppituntien ajaksi pois ainakin joskus. Sovellusten käyttöä teknisin keinoin rajoitettiin kolmella kymmenestä nuoresta, esimerkiksi estämällä joidenkin sovellusten käyttäminen tietyn kellonajan jälkeen. Sovellusten sisältöjä rajoitettiin teknisin keinoin vajaan kolmella kymmenestä vastaajasta. Kuten valvonta myös rajoitustoimet riippuivat vahvasti vastaajan iästä. Esimerkiksi sovellusten käytön rajoittaminen teknisin keinoin oli lähes kaksi kertaa harvinaisempaa (17 %) 13–17-vuotiaiden joukossa verrattuna koko alaikäisten vastaajien joukkoon.

Kysyimme avovastauksilla myös muista puhelimen käyttöä koskevista rajoituksista. Erityisesti ruutuaika sai monta mainintaa. Käsitettiin käytettiin kahdessa merkityksessä. Yhtäältä monet vastaajat sanoivat, että heidän puhelimensa ruutuaikaa rajoitetaan. Tämä sovellusten käytön rajoituskeino haluttiin siis mainita erikseen.

Toisaalta jotkut vastaajat kertoivat, että heidän vanhempansa seuraavat heidän ruutuaikaansa, ilmeisestikin niin, että automaattisia ruutuaikarajoituksia ei kuitenkaan ollut käytössä. Googlen Family Link -ohjelmisto sai myös monta mainintaa. Kyseessä on sovellus, jolla vanhemmat voivat tarkkailla lastensa puhelimen käyttöä ja asettaa käyttöaikarajoituksia. Ilta-aikaan kohdistuvat rajoitukset mainittiin myös usein. Yksi vastaaja kertoi esimerkiksi, että puhelin pitää laittaa pois kello 21. Jotkut taas raportoivat, että vanhemmat sanovat jossain vaiheessa iltaa, että puhelimen pois laittamisen aika on koittanut. Peleihin kohdistuvat rajoitukset tulivat mainituksi erityisesti. Useilla vastaajilla pelien pelaamiseen käytettyä aikaa oli rajoitettu erikseen, ja yksi vastaaja kertoi pelien pelaamisen kieltämisen olevan yksi vanhempien käyttämä rangaistusmuoto. Myös netin katkaisu mainittiin yhtenä rangaistuskeinona. Lisäksi monet vastaajat kertoivat, että koulussa oli sovittu puhelinten pysyvän oppituntien aikana repussa tai että puhelinten käyttäminen oli kielletty kokonaan (ks. alaluku Mobiililaitteet peruskouluissa).

Kuvio 63. Nuorten vastaukset kysymykseen “Rajoittaako joku muu, kuten vanhempasi, puhelimesi käyttöä seuraavilla tavoilla?”. Kysymys esitettiin vain 10–17-vuotiaille, joilla oli oma älypuhelin. Muotoiluja on lyhennetty kuviota varten. Tarkat muotoilut löytyvät liitteestä 1.

Avovastauksissa näkyvä mielenkiintoinen ilmiö on nuorten itselleen asettamat rajoitukset. Osa vastaajista oli asettanut itselleen ruutuajan säädelläkseen puhelimen käyttöönsä. Toiset mainitsivat epämääräisemmin rajoittavansa itse puhelimensa käyttöä. Yksi vastaaja mainitsi poistavansa sosiaalista mediaa katsoessaan ruudul- tansa värit (“grayscale filteri”), minkä tarkoitus on vähentää kuva- ja videopohjaisten sisältöjen houkuttavuutta.

MOBIILILAITTEET PERUSKOULUISSA

Tätä Vapaa-aikatutkimusta suunniteltaessa Suomen hallitus valmisteli esitystään perusopetuslain muuttamisesta (Hallituksen esitys 212/2024). Esityksen ja 1.8.2025 voimaan astuneen lain mukaan älylaitteiden käyttö oppituntien aikana on laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kielletty. Lisäksi koulun on annettava tarpeelliset järjestyssäännöt puhelinten ja muiden mobiili- laitteiden käytöstä ja säilytyksestä työpäivän ai- kana. Keräsimme tietoa nuorten suhtautumisesta suunniteltuihin rajoituksiin noin vuosi ennen lakimuutoksen voimaantuloa.

Kysymme kaikilta vastaajilta heidän suhtautu- misestaan rajoituksiin, jotka kohdistuisivat perus- koulussa tapahtuvaan puhelinten hallussapitoon ja

käyttämiseen. Kuviossa 64 esittelemme vastauksia sen mukaan, olivatko vastaajat peruskoululaisia (n=433) vai eivät (n=986). Vain harvat vastaajat ajattelivat, että älypuhelin- käyttöä kouluissa ei pitäisi rajoittaa lainkaan: jokseenkin tai täysin tätä mieltä oli kaikista vastaajista 10 ja peruskoululaisista 20 prosenttia. Opetusta häiritsevien puhelinten takavarikoimista kannatti 79 prosenttia kaikis- ta vastaajista ja 63 prosenttia peruskoululaisista. Tiukemmat rajoitukset jakoivat vastaajia enem- män. Kaikkien oppilaiden puhelinten keräämistä oppituntien ajaksi kannatti kaikista vastaajista 66 prosenttia, mutta peruskoululaisista enää 41 prosenttia. Kaikkien oppilaiden älypuhelin- keräämistä koko koulupäivän ajaksi kannatti 40 prosenttia kaikista vastaajista, mutta vain 22 pro- senttia peruskoululaisista. Noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että oppilailla tulisi olla oikeus käyttää älypuhelimiaan koulussa, kunhan käyttö ei häiritse muita. Tätä mieltä oli kaikista vastaajista 47 prosenttia ja peruskoululaisista 58 prosenttia.

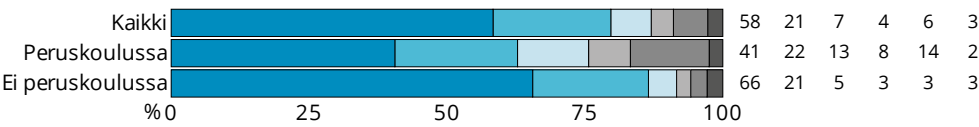
Tuloksia voidaan tulkita niin, että peruskou- lulaiset ymmärtävät rajoitusten tarpeen, mutta toivoisivat, että rajoitukset kohdistuisivat opetusta häiritsevään puhelimen käyttöön, eivät käyttöön ylipäättänsä. Peruskoulusta valmistuneiden mieli- piteet peruskoululaisten puhelinten käytöstä olivat sen sijaan jyrkempiä; poistuminen ehdotettujen

rajoitusten piiristä lisää rajoitusten kannatusta. Esimerkiksi puhelinten oppituntien ajaksi pois keräämisellä oli peruskoulusta valmistuneiden parissa 35 prosenttiyksikköä korkeampi kannatus kuin peruskoululaisten parissa (76 % vs. 41 %).

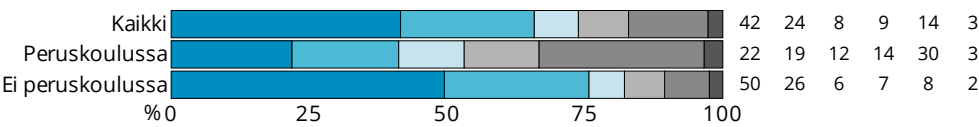
Tulokset myötäilevät Motiva Oy:n perusopetuslain muutoksen tausta-aineistoksi marraskuussa 2024 tekemän (ei-edustavan) kyselyn tuloksia (Hallituksen esitys 212/2024). Kyselyyn vastanneet oppilaat pitivät tärkeänä puhelimen

mahdollistamaa viestimistä ystävien ja perheen kanssa. Vastaajat kokivat tarvitsevänsä taukoa opiskelusta ja halusivat pitää itsellään mahdollisuuden rentoutua välitunnin aikana parhaaksi katsomallaan tavalla, esimerkiksi puhelimella ollen ja kavereille viestitellen. Joillekin puhelin oli tärkeä väline yksinäisyyden vähentämiseen. Oppilaat pitivät tärkeänä myös mahdollisuutta viestiä kännykällä muille esimerkiksi tilanteissa, joissa aikataulut äkillisesti muuttuvat.

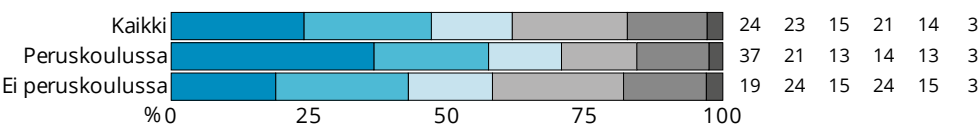
Opetusta häiritsevät puhelimet pitäisi voida takavarikoida

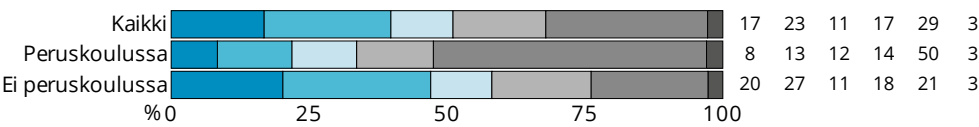
Kaikkien oppilaiden älypuhelimet pitäisi kerätä oppituntien ajaksi pois

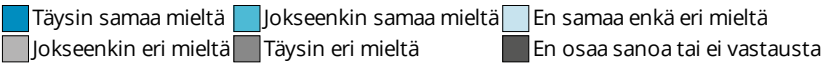
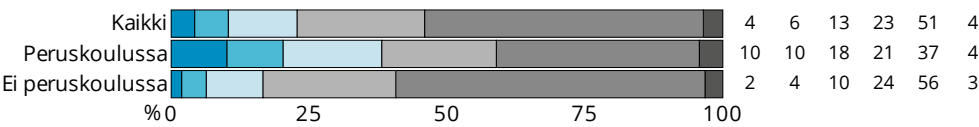
Oppilailla tulisi olla oikeus käyttää älypuhelimiaan koulussa, kunhan käyttö ei häiritse muita

Kaikkien oppilaiden älypuhelimet pitäisi kerätä koko koulupäivän ajaksi pois

Älypuhelimien käyttöä kouluissa ei pitäisi rajoittaa lainkaan

Kuvio 64. Nuorten vastaukset kysymykseen “Pitäisikö älypuhelimien käyttöä mielestäsi rajoittaa peruskouluissa? Vastaa seuraaviin väittämiin.” esitettynä peruskoululaisten (n=433), ei-peruskoululaisten (n=986) ja kaikkien vastaajien mukaan.

Erityisesti nuorten kohdalla sosiaalisia suhteita ja hyvinvointia on perusteltua käsitellä yhdessä. Nuoruus on elämänvaihe, jonka aikana kaverien merkitys korostuu mutta myös suhteet lapsuudenkoteihin ja vanhempiin ovat tärkeitä. Nuoria ohjataan vahvasti olemaan tekemisissä ikätovereiden kanssa kouluissa, harrastuksissa ja muutoinkin vapaa-ajalla (ks. alaluku Vapaa-aika ja nuorisotutkimus). Näin ei ole lainkaan yllättävää, että aiemmissa Nuorisobarometreissa ja Vapaa-aikatutkimuksissa on kerta toisensa jälkeen todettu, että kaverisuhteet ovat kenties keskeisin koetun hyvinvoinnin osatekijä (esim. Myllyniemi & Berg 2013, 31; Myllyniemi 2016, 82–84; Kivijärvi & Korkiamäki 2023). Lisäksi on tehty havaintoja siitä, että nuorille syrjäytyminen on ennen kaikkea ikätoverisuhteista paitsi jäämistä (esim. Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 31).

Tässä luvussa keskitytään sekä Nuorisobarometreissa että Vapaa-aikatutkimuksissa jo pitkään toistettuihin kysymyksiin. Ikätoverisuhteista kysytään kaverien tapaamisten muodossa: ”Kuinka usein tapaat kavereitasi?” Kysymys on esitetty ensimmäisen kerran vuoden 2007 Nuorisobarometrissa ja vuoden 2013 Vapaa-aikatutkimuksessa. Niin sanottuista yhteisökiinnikkeistä on kysytty ensimmäisen kerran jo vuoden 2004 Nuorisobarometrissa, mutta Vapaa-aikatutkimuksissa asiasta ei ole kysytty aiemmin. Nyt kysymme nuorilta yhteenkuuluvuuden kokemuksista perheeseen ja ystäväpiireihin.

Hyvinvoinnin olemme tälläkin kertaa operationalisoineet tyytyväisyydeksi eli koetuksi hyvinvoinniksi. Tyytyväisyydestä on kysytty Nuorisobarometreissa vuodesta 1997 ja Vapaa-aikatutkimuksissa vuodesta 2018 lähtien. Tässä tutkimuksessa kysymme nuorilta vapaa-aikaa, ihmissuhteita ja elämää kaikkienensa koskevasta tyytyväisyydestä.

Vuoden 2018 Vapaa-aikatutkimusta ja vuosien 2023 ja 2024 Nuorisobarometreja lukuun ottamatta kaikki sosiaalisia suhteita ja hyvinvointia koskeva tieto on kerätty puhelinhaastattelumenetelmää käyttäen (ks. tarkemmin luku Aineisto ja menetelmät). Paljolti tästä ja Vapaa-aikatutkimuksen vaihdelleista ikärajausista johtuen luotettavien aikasarjojen muodostaminen on vaikeaa. Niinpä keskitymmekin tässä luvussa enemmän vuoden 2024 aineiston analysointiin ja vähemmän aikasarjatietoihin.

IKÄTOVERISUHTEET JA YHTEISÖKIINNIKKEET

Tarkastelemme seuraavassa nuorten suhteita kavereihin, ystäviin ja perheeseen. Sosiaalisten suhteiden tarkastelua voidaan pitää yhtenä nuorisotutkimuksen ydinalueena. Niitä koskevaa tietoa löytää kehnosti viranomaisrekistereistä, joten usein on turvauduttava haastattelututkimuksiin. Hyvin tyypillisesti nuorten sosiaalisia suhteita määrittää ikä. Vapaa-aikatutkimuksen ikähaarukan alapäässä suhteet lapsuudenkoteihin ja kavereihin ovat usein tiiviit ja intensiiviset. Haarukan yläpäässä puolestaan on tavallista, että nämä suhteet muuttuvat löyhemmiksi, mutta osalla siteet esimerkiksi työyhteisöihin, parisuh-teisiin ja itse perustettuihin perheisiin muodostuvat vahvoiksi (ks. esim. Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 62–64).

Kaverien tapaaminen

Ystävät ja kaverit viittaavat ensi sijassa itse valittuihin ikätoverisuhteisiin – esimerkiksi iäkkäämpiä sukulaisia tai harrastusten ohjaajia harvoin mielletään omiksi kavereiksi tai ystäviksi. Nämä

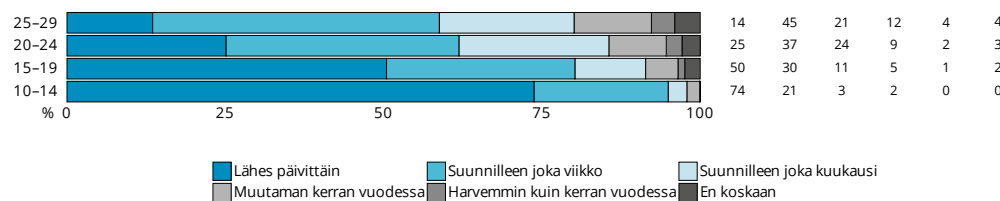
käsitteet voidaan kuitenkin erottaa toisistaan. Arkiymmärryksessä kavereus on viitannut ystävyyttä hieman kevyempään suhteeseen. Kavereiden kanssa vietetään aikaa ja tehdään asioita, kun taas ystävyys määrittyy usein läheisyyden ja jakamisen kautta (ks. esim. Pitkänen 1997). Niinpä tässä analysoitua kysymystä kavereiden tapaamistiheydestä (kuvio 65) voi tulkita myös laajempien porukoiden kohtaamisina vaikkapa harrastusten parissa tai julkisissa tiloissa. Toinen vertaissuhteita erittelevä kysymys koskee ystäväpiiriin kuulumisen kokemusta (kuvio 66). Käyttämämme ystäväpiiri-termi liittyy yhtäältä (läheisemmän) ystävyyden käsitteeseen, mutta toisaalta sanan jälkiosan ”piiri” voi tulkita viittavan hieman laajempaan ja kenties löyhempäänkin ikätoveriryhmään. Näin ollen voisi ajatella, että kavereiden tapaamistiheys ja ystäväpiiriin kuulumisen kokemus kohdentuvat lomakekysymyksinä lopulta samoihin vertaissuhteisiin mutta eri näkökulmista. Kavereiden tapaamistiheys operationalisoi ikätoverisuhteiden määrällisiä ja ystäväpiiriin kuuluminen niiden laadullisia ulottuvuuksia (ks. Kivijärvi & Korkiamäki 2023).

Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa todettiin 15–29-vuotiaiden nuorten kavereiden tapaamisten vähentyneen poikkeuksellisella tavalla vuosien 2015–2022 välillä (Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 56). Tuolloin oletuksena oli, että pudotus johtui ainakin osin sosiaalista kanssakäymistä estäneistä koronarajoituksista. Vapaa-aikatutkimuksen aineiston kautta asiaa voi pohtia pidemmälle pitäen toki mielessä tiedonkeruumenetelmän muutosta koskevat rajoitteet (ks. luku Aineisto ja menetelmät).

Kuten todettua, kavereiden tapaamista on syytä tarkastella ikävuosien mukaan, sillä tapaamistiheys vähenee selvästi iän myötä. Kaverisosi-aalisuus on intensiivisimmillään nuoruusvuosien aikana (esim. Pääkkönen 2006, 46; Melkas 2009, 35–39; Myllyniemi 2013, 37; Salasuo, Tervainen & Myllyniemi 2021, 52; Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 54). Saman havainnon voi tehdä jälleen kerran myös uusimpien aineistojen pohjalta (kuvio 65). Useimmin kavereitaan tapaavat kymmennenvuotiaat, minkä jälkeen tapaamiset vähenevät selvästi. Esimerkiksi 10–14-vuotiaista kavereitaan tapaa päivittäin 74 prosenttia ja 25–29-vuotiaista enää 14 prosenttia.

Vuoden 2022 Nuorisobarometrissa havaittu tapaamisten väheneminen lienee jatkunut ainakin 15–29-vuotiailla. On kuitenkin mahdollista tai jopa todennäköistä, että tiedonkeruumenetelmän muutoksen seurauksena itsenäisesti täytettävälle lomakkeelle on ollut helpompi ilmaista tapaavansa kavereitaan hyvin harvoin tai ei lainkaan. Erityisesti nuorten arjessa odotukset aktiivisesta kaverisosi-aalisuudesta ja mukana olemisesta ovat voimakkaita. Näin ollen kavereiden tapaamattomuus saattaa muodostua stigmaksi, joka halutaan peittää ainakin puhelinhaastattelijalta.

Nuorimman ikäryhmän, 10–14-vuotiaiden, kavereiden tapaamistiheydessä ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittäviä muutoksia verrattuna vuoden 2020 Vapaa-aikatutkimukseen, jonka puhelinhaastattelut toteutettiin ennen koronajan rajoituksia. Yli 15-vuotiaiden osalta tilanne näyttää puolestaan toisenlaiselta. Aiempiin Vapaa-aikatutkimuksen mittauksiin verrattuna (ks. Salasuo, Tervainen & Myllyniemi 2021, 52)

Kuvio 65. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuinka usein tapaavat kavereita?” esitettynä iän mukaan.

erityisesti niiden nuorten määrä, jotka kertovat tapaavansa kavereita lähes päivittäin, on vähentynyt. Samalla sellaisia nuoria on nyt selvästi aiempaa enemmän, jotka kertoivat tapaavansa kavereitaan hyvin harvoin tai ei lainkaan.

Län ohella myös monet muut taustamuuttajat selittivät kavereiden tapaamistiheyttä. Juridinen sukupuoli ei ole tässä selittävä tekijä, ellei sitä tarkastella yhdessä iän kanssa. Nuorimpien ikäluokkien pojat tapasivat kavereitaan hieman tyttöjä useammin, mutta tilanne kääntyi päinvastaiseksi aineiston vanhempien ikäluokkien kohdalla. Lisäksi ne nuoret, jotka eivät identifioituneet kaksinpaiseen tyttö-poika-jaotteluun, tapasivat kavereitaan muita harvemmin.

Vastaajan kuntatyyppikään ei määritä tapaamistiheyttä kovin vahvasti. Kiinnostavana havaintona voi kuitenkin todeta, että taajama- ja maaseutumaisissa kunnissa 10–14-vuotiaat tapasivat kavereitaan muiden kuntatyyppien nuoria useammin, kun taas 25–29-vuotiailla tilanne kääntyi päinvastaiseksi. Kenties pitkien etäisyyksien kunnissa koulu- ja opiskeluiän ohittaneilla kasvokkainen sosiaalisuus jää verrattain vähäiseksi.

Odotelusti myös vastaajien sosioekonomista asemaa mittaavat muuttajat olivat yhteydessä kavereiden tapaamistiheyteen. Korkeasti koulutetut vanhemmat ja taloudellisen turvan kokeminen lisäsivät todennäköisyyttä säännölliselle kavereiden tapaamiselle. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa on jonkin verran keskusteltu siitä, kuinka sosioekonomiset asemat voivat vaikuttaa nuorten ikätoverisuhteisiin. Kouluympäristössä keskiluokkaisten nuorten on nähty olevan tyttöjen suosiohierarkian huipulla (Kulmalainen 2015), koulutuksen ja työn ulkopuolisuus sekä yksinäisyys ovat olleet yhteydessä toisiinsa (Gretschel & Myllyniemi 2020; Kivijärvi ym. 2020) ja vähävaraisuuden on nähty altistavan koulukiusaamiskokemuksille (esim. Sarvimäki ym. 2024). Jo aiemmin tässä tutkimuksessa osoitettiin, kuinka varsinkin ohjattuihin harrastuksiin osallistuminen on vähäisempää sosioekonomisesti heikommissa asemissa oleville nuorille (ks. alaluku Harrastaminen eri väestöryhmissä).

Kieliperustaisessa tarkastelussa voi havaita aiemmista Nuorisobarometreista tutun tuloksen:

ruotsinkieliset nuoret tapaavat kavereitaan muita useammin (vrt. Myllyniemi 2016, 76; Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 53). Muussakin tutkimuskirjallisuudessa on saatu ainakin aika ajoin näyttöä siitä, että sosiaaliset verkostot ovat varsin vahvoja ruotsinkielisen väestön keskuudessa (Hyypä & Mäki 2000). Monien muiden vähemmistöjen kohdalla tilanne on kuitenkin toinen. Erityisen vähän kavereitaan tapasivat vammaisuuden ja seksuaalisen suuntautumisen perusteella vähemmistöön identifioituvat nuoret. Toisin sanoen myös nuorten kaveri- ja ystävyyssuhteita määrittävät yhteiskunnalliset rakenteet ja oletettavasti syrjinnän kokemukset.

Yhteenkuuluvuuden kokemukset

Sekä Nuorisobarometreissa että Vapaa-aikatutkimuksissa on aika ajoin kysytty, kuinka kiinteästi nuoret tuntevat kuuluvansa erilaisiin yhteisöihin. Tällä kertaa tiedustelimme ainoastaan kokemusta ystäväpiiriin ja perheeseen kuulumisesta. Kuten on todettu, tämänkaltaiset kuulumisen tunteet kertovat ennen kaikkea sosiaalisten suhteiden koetusta laadusta. Vapaa-aikatutkimuksen leveän ikähaarukan takia perhettä koskevat vastaukset ovat monitulkintaisia. Nuorimmilla vastaajilla perhe tarkoittanee yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta lapsuuden perhettä, kun taas vanhimmilla vastaajilla kyse voi olla jo itse perustetusta perheestä.

Nuorten kuuluminen erityisesti perheeseen mutta myös ystäväpiireihin on vahvaa (kuvio 66). Perheeseen kuulumisen osalta selvästi tyypillisin vastaus oli kaikkein vahvinta kiinnittymistä ilmaiseva ”erittäin kiinteästi”. Tämän vaihtoehdon valitsi 58 prosenttia vastaajista. Lisäksi 28 prosenttia valitsi seuraavan vaihtoehdon ”melko kiinteästi”. Ystäväpiirin kohdalla ”melko kiinteästi” oli puolestaan yleisin vastaus. Tämän valitsi 42 prosenttia, kun taas ”erittäin kiinteästi” ystäväpiireihin koki kuuluvansa kolmannes vastaajista.

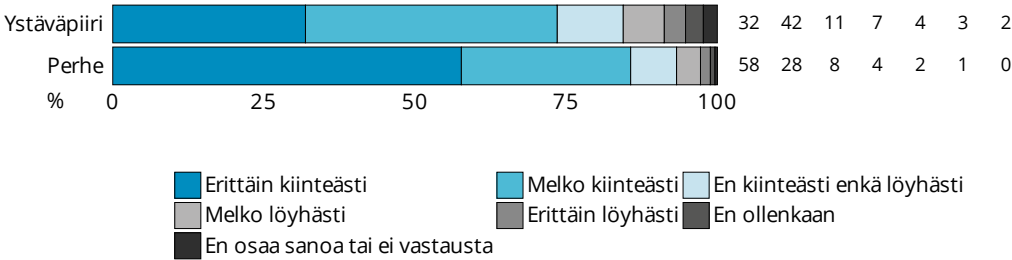
Odotelusti kuulumisen kokemukset sekä perheeseen että ystäväpiiriin olivat keskimäärin sitä kiinteämpiä mitä nuoremasta vastaajasta oli kyse (ks. myös Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 63). Perhe oli yhtä lailla odotelusti tärkein niille,

jotka asuivat vielä lapsuudenkodeissaan. Kenties hieman yllättäen perheen merkitys ei korostunut niillä vastaajilla, jotka olivat jo ennättäneet saada omia lapsia. Havainto eroaa vuoden 2022 Nuorisobarometrin tuloksesta (mt., 64). Ystäväpiirien suurempi merkitys nuoremmille vastaajille on puolestaan linjassa sen kanssa, että he myös tapasivat kavereitaan usein. Varhaisina nuoruusvuosina ikätoverien suuri merkitys näkyy sekä määrällisesti että laadullisesti.

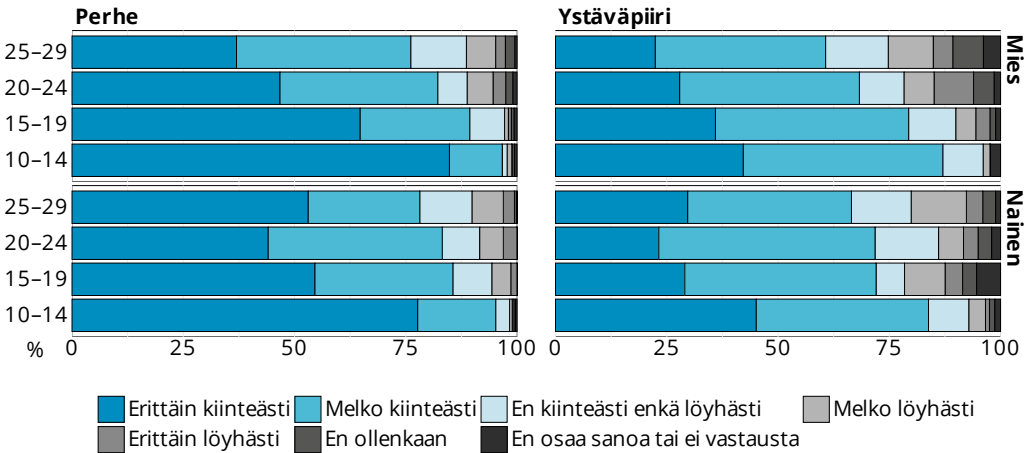
Keskiarvotasolla tyttöjen ja nuorten naisten sekä poikien ja nuorten miesten välillä oli niukasti eroja yhteenkuuluvuuden kokemuksissa. Pieniä eroja voi kuitenkin havaita, kun tarkastellaan

sukupuolta ja ikää samanaikaisesti (kuvio 67). Tyttöjen kuulumisen kokemukset suhteessa sekä perheeseen että ystäväpiiriin notkahtivat poikia enemmän teinivuosina, mutta tämän jälkeinen lasku oli naisilla hitaampaa kuin miehillä. Ikään liittyvät eroavat havainnot ovat merkittäviä erityisesti siitä syystä, että perhe- ja ikätoverisuhteiden koetulla laadulla on oletettavasti vahvat yhteydet koettuun hyvinvointiin (ks. alaluku Tyytyväisyys).

Äidinkieli ja vähemmistökokemukset olivat yhteydessä erityisesti kokemukseen ystäväpiireihin kuulumisesta. Ruotsinkielisten nuorten vertaisyhteisöt vaikuttavat laadullisestikin arvioituna kiinteiltä, muunkielisten ja muita

Kuvio 66. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi perheeseen ja ystäväpiiriin?”.

Kuvio 67. Nuorten vastaukset kysymykseen ”Kuinka kiinteästi tunnet kuuluvasi perheeseen ja ystäväpiiriin?” esitettynä iän ja juridisen sukupuolen mukaan.

vähemmistökokemuksia omaavien puolestaan verrattain haurailta. Samat havainnot koskevat joiltakin osin myös perhesuhteita, joskin erot olivat pienemmät. Myös sosioekonomiseen asemaan liittyviä eroja voi havaita. Lukioissa opiskelevat tai ylioppilastutkinnon suorittaneet kokivat itsensä kiinteämmin osaksi sekä perhe- että ystäväpiirejä kuin ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat tai niistä valmistuneet. Muita löyhemmin näihin yhteisöihin kuuluivat myös ne nuoret, jotka kokivat taloudellista niukkuutta ja asuivat vuokralla, sekä ne, joiden vanhemmat olivat matalasti koulutettuja. Yhteisösiteet ovat monin tavoin riippuvaisia yksilöiden yhteiskunnallisista asemista.

TYTYTYVÄISYYS

Kysyimme tyytyväisyydestä eli koetusta hyvinvoinnista kolmella eri tavalla koskien 1) vapaa-aikaa, 2) ihmissuhteita ja 3) elämää ylipäätään. Aiemmista Nuorisobarometreista ja Vapaa-aikatutkimuksista tuttuun tapaan käytössä oli kouluarvosana-asteikko 4–10.

Kaikkien vastausten keskiarvo oli vapaa-ajan tyytyväisyyden osalta 8,10. Ihmissuhteisiin liittyvän tyytyväisyyden keskiarvo oli 8,15 ja elämään ylipäätään tyytyväisyyden 8,17. Tyytyväisyyttä koskevissa arvioissa on huomattavaa pudotusta, mikäli tuloksia verrataan viimeisimpiin, vuosien 2020 ja 2022 Vapaa-aikatutkimuksiin. Myös näissä tutkimuksissa tyytyväisyydestä kysyttiin 10–29-vuotailta vastaajilta. Vuonna 2022 vapaa-ajan tyytyväisyyttä koskevien arvosanojen keskiarvo oli 8,34 ja ihmissuhteisiin liittyvien arvosanojen keskiarvo 8,62 (Tarvainen ym. 2023, 107–108). Elämään ylipäätään liittyvän tyytyväisyyden arvosanojen vaihteluväli oli vuosien 2020 ja 2022 aineistoissa 8,62–8,70. Roimaa pudotusta arvosanoissa selittää hyvin todennäköisesti kyselymenetelmän muutos. Tyytymättömyyttä on helpompi ilmaista itsenäisesti täytettävällä verkkolomakkeella kuin puhelinhaastatteluisa (esim. Uusitalo, Simpura & Laihiala 2022, 105–117; Kiilakoski & Happonen 2024, 79; ks. myös luku Aineisto ja menetelmät). Vuoden 2024 Nuorisobarometrissa verkossa vastanneet

antoivat tyytyväisyydelleen eri elämänalueisiin keskimäärin 0,3–0,5 numeroa alhaisemman arvosanan kuin puhelimitse vastanneet.

On kuitenkin mahdollista, että pudotus ei selity pelkästään tiedonkeruumenetelmän vaihteluksilla. Viime vuosina on julkaistu useampia tutkimuksia, joissa nuorten kokeman hyvinvoinnin on havaittu heikentyneen ainakin joiltakin osin. Nuorisobarometriaineistojen trenditietojen perusteella nuorten naisten elämäntyytyväisyys on ollut hienoisessa laskussa ainakin 2000-luvun ensimmäisistä vuosista lähtien (Kiilakoski & Happonen 2024, 80; Happonen & Kiilakoski 2025, 62). Myös Kouluterveyskyselyssä on kysytty elämäntyytyväisyydestä, mutta nämä aikasarjat ulottuvat vain vuoteen 2017 saakka. Havainto on kuitenkin samansuuntainen: ala- ja yläkouluikäisten sekä toisella asteella opiskelevien tyytyväisyys on ollut loivassa laskusuunnassa aina viimeisimpään, vuoden 2025 mittaukseen saakka, jolloin elämäntyytyväisyys kääntyi hienoiseen nousuun (THL 2025a). Aiempaa ja pitkäaikaisesti laskenutta trendiä on kuitenkin vaikea selittää pelkästään esimerkiksi koronapandemialla, mobiiliteknologialla, Euroopan uudella militarisoitumisella tai edes ekologisella kriisillä. Lisäselityksiä on etsittävä kauempaa ja kenties syvemmistä yhteiskunnallisista ja kulttuurisista muutoksista.

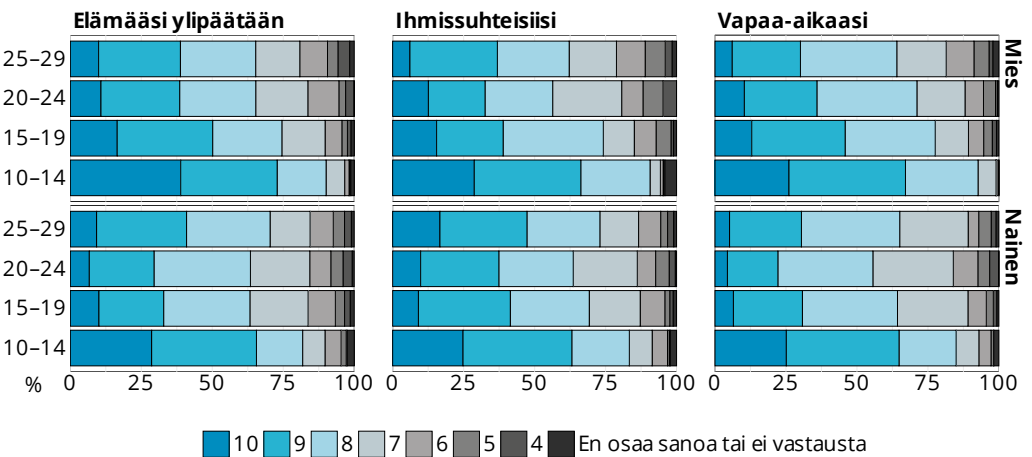
Tyytyväisyys eri väestöryhmissä

Aiempien Nuorisobarometrien (esim. Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 99–102; Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 45–47) ja Vapaa-aikatutkimusten (esim. Salasuo, Tarvainen & Myllyniemi 2021, 121–127; Tarvainen ym. 2023, 107–112) perusteella tiedämme, että nuorten kokemaa hyvinvointia eroaa väestöryhmittäin. Monia aiemmin havaittuja eroja paljastuu myös nyt käsillä olevasta aineistosta. Eroja on mahdollista tunnistaa lähes kaikkiin käytössä oleviin taustamuuttujiin liittyen.

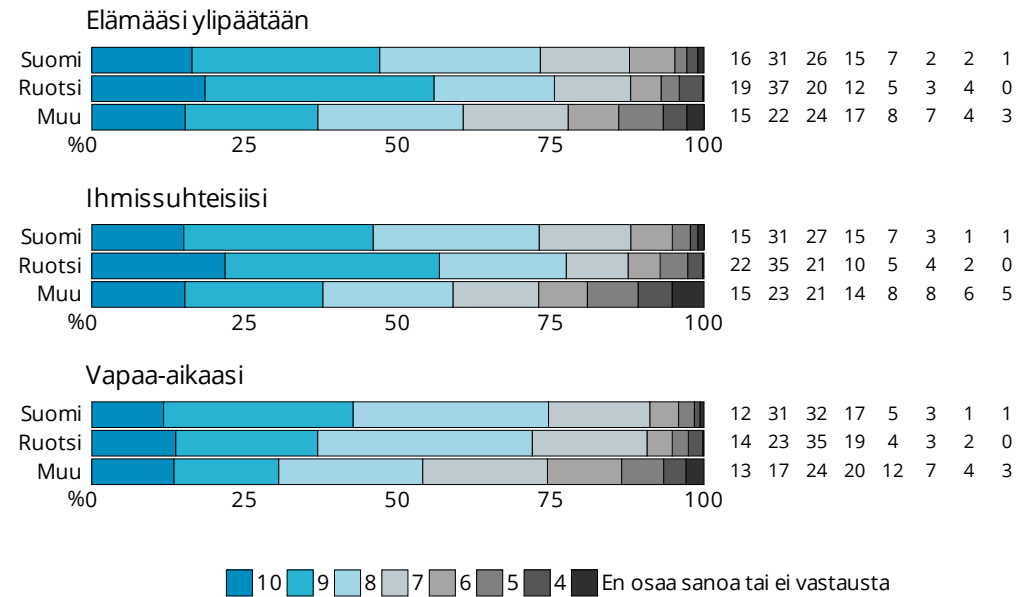
Sukupuolen merkitystä on syytä tarkastella yhdessä iän kanssa (kuvio 68). Vapaa-ajan tyytyväisyys ja yleinen tyytyväisyys elämään vaihtelevat iän ja sukupuolen mukaan siten, että naisten

tyytyväisyys notkahtaa verrattain matalalle tasolle erityisesti 15–19 vuoden iässä kohotakseen miesten ohi ikäluokassa 25–29. Ihmissuhteiden osalta naisten tyytyväisyys on miehiä korkeammalla tasolla jo 20–24-vuotiaista lähtien. Monien tutkimusten mukaan tyttöjen tai nuorten naisten

koettu hyvinvointi on poikia tai nuoria miehiä heikommalla tasolla (Happonen & Kiilakoski 2025, 63). Sama havainto koskee myös esimerkiksi koettuja mielenterveyden ongelmia (THL 2025b). Keskiarvojen valossa tämä pitää paikkansa myös Vapaa-aikatutkimuksen aineistoissa,

Kuvio 68. Tyytyväisyys elämään, ihmissuhteisiin ja vapaa-aikaan iän ja juridisen sukupuolen mukaan.

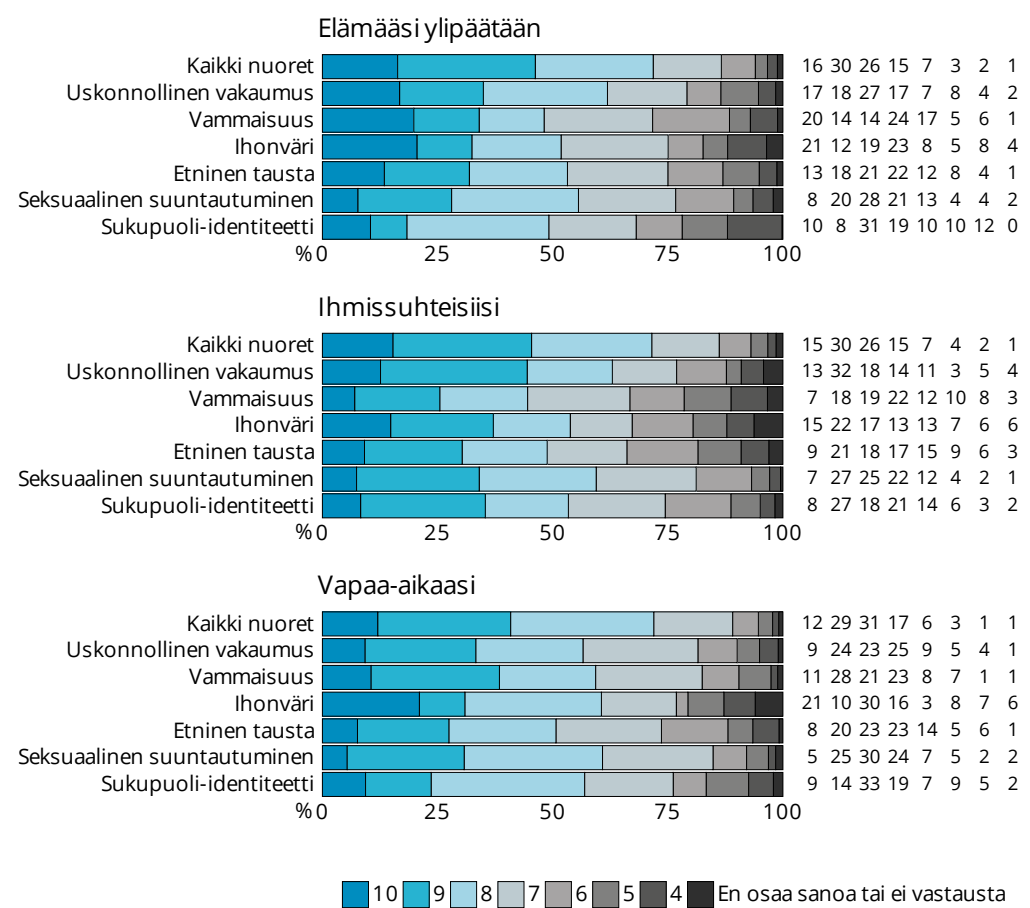
Kuvio 69. Tyytyväisyys elämään, ihmissuhteisiin ja vapaa-aikaan äidinkielen mukaan.

mutta iän mukainen tarkastelu tekee kuvasta hieman moniselitteisemmän.

Kyse ei ole uudesta havainnosta, vaan samankaltaista ikään liittyvää vaihtelua on havaittu joissakin aiemmissakin koettua hyvinvointia tarkastelleissa tutkimuksissa (Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 49). On lisäksi tiedossa, että objektiivisemmin mitattu pahoinvointi voi vaihdella samaan tapaan iän mukaan. Pojat käyttävät erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluja tyttöjä enemmän ikävuosina 4–12 tyttöjen ollessa yliedustettuina palvelujen käyttäjinä erityisesti

15–20-vuotiaina. Tämän jälkeen sukupuolten väliset erot kaventuvat. (Gissler & Forsell 2022, 39.) Jostain syystä teinivuodet näyttävät koettelevan erityisesti tyttöjen hyvinvointia. Yhtä selitystä tässä tehdyille havainnolle voi hakea sosiaalisista suhteista. Edellä raportoimme, kuinka tyttöjen kokema perhe- ja ystäväsuhteiden laatu oli poikia heikommalla tasolla juuri 15–19 vuoden iässä (ks. alaluvun Ikätoverisuhteet ja yhteisökiinnikkeet osio Yhteenkuuluvuuden kokemukset).

Iän ja sukupuolen ohella tyytyväisyyttä määrittää nuorten sosioekonominen asema.

Kuvio 70. Tyytyväisyys elämään, ihmissuhteisiin ja vapaa-aikaan vähemmistökokemusten mukaan esitettyä. Vähemmistökokemukset on järjestetty sen mukaan, miten suuri osuus antoi tyytyväisyydelleen elämään vähintään arvosanan 9.

Vanhemman korkea koulutus, omistusasunnossa asuminen ja taloudellisen turvan kokeminen lisäävät todennäköisyyttä korkealle tyytyväisyydelle. Edellisten lisäksi yksin asumista on pidetty useammassa tutkimuksessa jonkinlaisena hyvinvointia vaarantavana riskitekijänä (Kauppinen ym. 2014). Myös Vapaa-aikatutkimuksen aineistossa yksin asuvien tyytyväisyys oli heikompaa kuin lapsuudenkodissa ja itse perustettujen perheiden kanssa asuvien tyytyväisyys. Samalla on kuitenkin todennäköistä, että vähäistä tyytyväisyyttä selittävät yksin asumisen sijaan etupäässä muut tekijät. Monet yksin asuvat kuuluvat esimerkiksi verrattain tyytymättömiin 20–24-vuotiaiden ikäluokkiin. Niinpä ei olekaan yllättävää, että kaverien kanssa eli kimppakämpissä asuvien (n=32) tyytyväisyys on yksin asuvien (n=315) kanssa samalla tasolla niin vapaa-aikaa, ihmissuhteita kuin elämääkin koskevan tyytyväisyyden osalta.

Vapaa-aikatutkimuksen aineistossa myös äidinkieli oli vahvasti yhteydessä tyytyväisyyteen siten, että muunkieliset olivat vähiten tyytyväisiä (kuvio 69). Havainto poikkeaa esimerkiksi vuosien 2022 Nuorisobarometrista ja Vapaa-aikatutkimuksesta, joissa vastaavia eroja ei havaittu lainkaan (Kivijärvi & Myllyniemi 2023,

46; Tarvainen ym. 2023, 106–111). Yksi selitys muuttuneeseen havaintoon saattaa olla tiedonkeruumenetelmä. Verkkokyselyllä on tavoitettu hieman laajempi joukko muunkielisiä, ja kenties heidän on ollut helpompi ilmaista tyytymättömyyttä itsenäisesti täytettävälle ja myös englanniksi vastattavalle lomakkeelle.

Vähemmistökokemukset selittivät kaikkia tarkasteltuja tyytyväisyyden ulottuvuuksia varsin selkeästi ollen yhteydessä heikkoon tyytyväisyyteen (kuvio 70). Havainto on tuttu aiemmista Nuorisobarometreista (esim. Kivijärvi & Myllyniemi 2023, 46) ja Vapaa-aikatutkimuksista (esim. Tarvainen ym. 2023, 106–111), joten tältä osin ainakaan tiedonkeruumenetelmä ei ole heilauttanut tuloksia. Sama havainto saatiin kysyttäessä koettua sukupuolta. Vaihtoehdon ”muu” valinneet (n=27) olivat verrattain tyytymättömiä kaikilla kysytyillä ulottuvuuksilla. Vähemmistökokemusten kytkös tyytyväisyyden osa-alueisiin on selkeä, mutta vähemmistöön kuuluvien nuorten pienen määrän vuoksi on vaikea sanoa, onko mikään kysytyistä vähemmistökokemuksista toista voimakkaammin yhteydessä tyytyväisyysmuuttujiin.

- Aalto, Ritva & Minkkinen, Sirkka (toim.) (1971) *Nuoret tänään. Valtakunnallisen nuorisotutkimuksen tuloksia*. Helsinki: Otava.
- Aaltonen, Sanna (2008) Itseluottamusta, varovaisuutta ja vaaraa. Yhteiskuntaluokka ja tyttöjen tulkinnat sukupuolisesta häirinnästä. Teoksessa Tarja Tolonen (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere & Helsinki: Vastapaino & Nuorisotutkimusseura, 36–57.
- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi (2014) Oli kesä, oli loma. Nuorten lomanvietto tutkimuksen katvealueena. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (4), 450–454.
- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti (2017) Hyvinvointipalvelut ja nuoret aikuiset – Ohjausta monimutkaistuneissa siirtymissä. Teoksessa Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi (toim.) *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 7–24.
- Aapola, Sinikka (1991) *Ystävyyden keinulauta. Helsinkiläistyttyjen ystävyyskulttuurista*. Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriö.
- Aapola-Kari, Sinikka (toim.) (2023) *Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & valtion liikuntaneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
- Aarresola, Outi & Virmasalo, Ilkka & Hasanen, Elina & Tammelin, Mia (2022) *Liikunta- ja urheiluseurojen taloudellinen tuki harrastavien lasten ja nuorten perheille: Selvitys tukikäytännöistä*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Adachi, Paul J. C. & Willoughby, Teena (2017) The link between playing video games and positive youth outcomes. *Child Development Perspectives* 11 (3), 202–206. <https://doi.org/10.1111/cdep.12232>
- Ahmad, Akhlaq (2020) Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa Villiina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö, 15–27.
- Aira, Tuula & Kannas, Lasse & Tynjälä, Jorma & Villberg, Jari & Kokko, Sami (2013). Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä. Teoksessa *Miksi Murrosikäinen luopuu liikunnasta?* Helsinki: valtion liikuntaneuvosto, 11–29.
- Alasuutari, Pertti (2009) Snobismista kaikkiruokaisuuteen: musiikkimaku ja koulutus-taso. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika: Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 81–100.
- Allardt, Erik & Jartti, Pentti & Jyrkilä, Faina & Littunen, Yrjö (1958) *Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne*. Helsinki: WSOY.
- Anttila, Anu-Hanna (2006) Yhteiskuntapolitiittinen interventio lomaan. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (6), 610–618.
- Armila, Päivi (2024) Kommentti: Älypuhelin, sosiaalinen media ja nuoruus – Yhteiskunnallisen huolipuheen aikalaiskolminaisuus. *Ilmiö-verkkomedia*. <https://ilmiomedia.fi/artikkelit/alypuhelin-sosiaalinen-media-ja-nuoruus/> (Viitattu 6.5.2025.)
- Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Pöysä, Ville (2018) Syrjäkylien pojat: kaveruutta ja kilometrejä. Teoksessa Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.)

- Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino, 261–286.
- Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Sivenius, Ari & Haantio, Santtu (2024) *Syrjäseutu lasten ja nuorten liikkumisen tilana. Stop! Tässä seison enkä muuta voi? -tutkimushankkeen loppuraportti*. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö.
- Baker, Nicole & Ferszt, Ginette & Breines, Juliana G. (2019) A qualitative study exploring female college students' Instagram use and body image. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking* 22 (4), 277–282. <https://doi.org/10.1089/cyber.2018.0420>
- Balleys, Claire & Millerand, Florence & Thoër, Christine & Duque, Nina (2020) Searching for oneself on YouTube: Teenage peer socialization and social recognition processes. *Social media + Society* 6 (2), 205630512090947. <https://doi.org/10.1177/2056305120909474>
- Becker, Linda & Kaltenecker, Helena C. & Nowak, Dennis & Weigl, Matthias & Rohleder, Nicolas (2023) Biological stress responses to multitasking and work interruptions: A randomized controlled trial. *Psychoneuroendocrinology* 156, 106358. <https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2023.106358>
- Bennet, Andy (2013) *Music, style, and aging: Growing old disgracefully?* Philadelphia: Temple University Press.
- Berg, Päivi (2015) Sosiaaliset jalat ja vakava vapaa-aika – lasten ja nuorten vertaissuhteiden merkitys liikuntaharrastuksissa. *Nuorisotutkimus* 33 (3–4), 88–101.
- Berg, Päivi & Kokkonen, Marja (toim.) (2016) *Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus urheilussa ja liikunnassa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Björk, Cecilia (2016) *In search of good relationships to music: Understanding aspiration and challenge in developing music school teacher practices*. Turku: Åbo Akademi.
- Blackman, Shane (2005) Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies* 8 (1), 1–20.
- Blomqvist, Minna & Mononen, Kaisa & Koski, Pasi & Kokko, Sami (2023) Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & Jyväskylän yliopisto & UKK-instituutti & opetus- ja kulttuuriministeriö, 83–92.
- Brady, Robards & Brendan, Churchill & Son, Vivienne & Benjamin, Hanckel & Paul, Byron (2018) Twenty years of 'cyberqueer'. Teoksessa Peter Aggleton, Rob Cover, Deana Leahy, Daniel Marshall, & Mary Lou Rasmussen (toim.) *Youth, Sexuality and Sexual Citizenship*. New York: Routledge, 151–167. <https://doi.org/10.4324/9781351214742-15>
- Brown, Jenifer & MacDonald, Roland & Mitchell, Richard (2015) Are People Who Participate in Cultural Activities More Satisfied with Life? *Social Indicators Research* 122, 135–146.
- Bruun, Seppo & Lindfors, Jukka & Luoto, Santtu & Salo, Markku (1998) *Jee jee jee. Suomalaisen Rockin historia*. Helsinki: WSOY.
- Bynner, John & Helve, Helena (toim.) (2007) *Youth and Social Capital*. London: Tufnell Press.
- Childress, Herb (2004) Teenagers, Territory and the Appropriation of Space. *Childhood* 11 (2), 195–204.
- Cho, Hyunsung & Choi, Daeun & Kim, Donghwi & Kang, Wan Ju & Choe, Eun Kyung & Lee, Sung-Ju (2021) Reflect, not regret: Understanding regretful smartphone use with app feature-level analysis. *Proceedings of the ACM on human-computer interaction* 5 (CSCW2), 1–36. <https://doi.org/10.1145/3479600>
- Demo, David H. & Small, Stephen A. & Savin-Williams, Ritch C. (1987) Family relations and the self-esteem of adolescents

- and their parents. *Journal of Marriage and the Family* 49 (4), 705. <https://doi.org/10.2307/351965>
- Ellonen, Noora (2008) *Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen*. Tampere: Tampere University Press.
- Endendijk, Joyce & Groeneveld, Marleen & Bakermans Kranenburg, Marian & Mesman, Judi (2016) Gender Differentiated Parenting Revisited: Meta-Analysis Reveals Very Few Differences in Parental Control of Boys and Girls. *PLoS ONE* 11 (7), e0159193. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0159193>
- Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2014) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia*. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Fancourt, Daisy & Finn, Saoirse (2019) *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review*. Health evidence network synthesis report 67. Kööpenhamina: World Health Organization.
- Faverio, Michelle & Anderson, Monica & Park, Eugenie (2025) *Teens, Social Media and Mental Health*. Washington DC: Pew Research Center.
- Franck, Karen & Stevens, Quentin (2007) Tying Down Loose Space. Teoksessa Franck & Quentin Stevens (toim.) *Loose Space*. Lontoo: Routledge.
- Frøyland, Lars & Bakken, Anders & von Soest, Tilmann (2020) Physical fighting and leisure activities among Norwegian adolescents – Investigating co-occurring changes from 2015 to 2018. *Journal of Youth and Adolescence*, 49 (11), 2298–2310. <https://doi.org/10.1007/s10964-020-01252-8>
- Gerstner, Dominik & Oberwittler, Dietrich (2018) Who's hanging out and what's happening? A look at the interplay between unstructured socializing, crime propensity and delinquent peers using social network data. *European Journal of Criminology*, 15 (1), 111–129.
- Gissler, Mika & Forsell, Martta (2022) Koronan vaikutus nuorten terveyteen ja hyvinvointiin tilastojen valossa. Teoksessa Marjatta Kekkonen, Mika Gissler, Päivi Känkänen & Anna-Maria Isola (toim.) *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan. Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Terveystien ja hyvinvoinnin laitokset & valtion nuorisoneuvosto, 32–49.
- Granic, Isabela & Lobel, Adam & Engels, Rutger C. M. E. (2014) The benefits of playing video games. *The American Psychologist* 69 (1), 66–78. <https://doi.org/10.1037/a0034857>
- Gray, Louise (2009) *Maailmanmusiikki*. Helsinki: Into.
- Green, Lucy (2008) *Music, informal learning and the school: a new classroom pedagogy*. Farnham: Ashgate Publishing Ltd.
- Greene, Jordan, & Seefeldt, Kristin (2021) Learning From Youth: Using Positive Outcomes to Evaluate Summer Youth Employment Programs. *Journal of Adolescent Research* 38 (5), 876–910.
- Gretschel, Anu (2011) *Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Nuorten näkökulma*. Helsinki: Nuorisosiainkeskus.
- Gretschel, Anu & Myllyniemi, Sami (2020) *Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista*. Helsinki: Kunnallisanalan kehittämissäätiö.
- Haaramo, Juha (2019) Pop, iskelmä ja rock -älämölö, örinä ja räminä: pidetty ja torjuttu musiikki Suomessa. *Tieto & trendit* -blogi. Helsinki: Tilastokeskus.
- Haaramo, Juha (2021) Musiikkimaku ja sen moninaisuus – kvantitatiivinen analyysi. Teoksessa Riitta Hanifi, Juha Haaramo & Kaisa Saarenmaa (toim.) *Mitä kuuluu vapaa-aikaan? Tutkimus, tieto ja tulkinnot*. Helsinki: Tilastokeskus, 157–186.
- Hakanen, Tiina & Myllyniemi, Sami & Salasuo,

- Mikko (toim.) (2019a) *Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion liikuntaneuvosto & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
- Hakanen, Tiina & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (toim.) (2019b) *Takuulla liikuntaa. Kyselytutkimus toimintarajoitteisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamisesta ja vapaa-ajasta*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion liikuntaneuvosto & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
- Hall, Stuart & Jefferson, Tony (toim.) (2006) *Resistance Through Rituals. Youth Subcultures in Post-War Britain*. 2. painos. Lontoo: Routledge.
- Hallituksen esitys (212/2024). https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_212+2024.aspx (Viitattu 12.5.2025.)
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2025) Tilasto-osio. Teoksessa Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–155.
- Harinen, Päivi & Itkonen, Hannu & Rautopuro, Juhani (2006) *Asfalttiprinssit – tutkimus skeittareista*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Harrington, Lee & Bielby, Denise & Bardo, Anthony (2010) A life-course perspective on fandom. *International Journal of Cultural Studies* 13 (5), 429–450.
- Hautaniemi, Petri (2004) *Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hay, Valerie (1997) *The Company She Keeps. An Ethnography of Girl Friendship*. Lontoo: Open University Press.
- Helanko, Rafael (1953) *Turun poikasakit. Sosiologinen tutkimus 9–16-vuotiaiden poikien spontaanisista ryhmistä vv. 1944–51*. Turku: Turun yliopisto.
- Helve, Helena (2009) Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika, arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 250–269.
- Hiltunen, Jenna & Ahonen, Arto & Hienonen, Ninja & Kauppinen, Heli & Kotila, Jenni & Lehtola, Piia & Leino, Kaisa & Lintuvuori, Meri & Nissinen, Kari & Puhakka, Eija & Sirén, Marjo & Vainikainen, Mari-Pauliina & Vettenranta, Jouni (2023) *PISA 2022 ensituloksia*. Helsinki: opetus ja kulttuuriministeriö.
- Hoikkala, Tommi (1989) *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus. Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Holopainen, Essi (2020) *Tinder, nuoret naiset ja aikuistuminen*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/323757> (Viitattu 3.4.2025.)
- Homi, Harri & Kinnunen, Maarit & Honkanen, Antti (2021) ”Minä ihailen muusikkoa nimeltä Billie Eilish”: Digitalisaation aiheuttamat muutokset 15–29-vuotiaiden musiikin kulutuksessa. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 159–174.
- Honkatukia, Päivi & Keskinen, Suvi (2017) The social control of young women’s clothing and bodies: A perspective of differences on racialization and sexualization. *Ethnicities* 18 (1), 142–161.
- Hoppu, Tuomas & Nikali, Heikki (2021) *Aamun lehti. Sanomalehtien jakelun historia ja tulevaisuus*. Tampere: Postimuseo.
- Horowitz, Minna & Kivijärvi, Antti & Lehtisaari, Katja & Matikainen, Janne & Pantti, Mervi & Svnarenko, Arseniy & Ylikoski, Matleena (2023) Nuoret on monikko: Nuorten mediasuhteet ja mediavälitteinen tieto digitaalisten alustojen ajalla. <https://uploads-ssl.webflow.com/64123799970e0ddca93c317a/646c621918b7a9d90e>

- 6c5956_Nuoret%20ja%20media%20-ra-
portti%20FINAL.pdf (Viitattu 7.8.2025.)
- Huhta, Helena (2013) Monikulttuuriset suomalaiset huippu-urheilijoina. Teoksessa Mikko Piispa & Helena Huhta (toim.) *Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 79–144.
- Humphrey, Ashley & Bliuc, Ana-Maria (2021) Western Individualism and the Psychological Wellbeing of Young People: A Systematic Review of Their Associations. *Youth* 2 (1), 1–11. <https://doi.org/10.3390/youth2010001>
- Husu, Pauliina & Takala, Kari & Vähä-Ypyä, Henri & Vasankari, Tommi (2023) Liikemittarilla mitatun liikkumisen, paikallanolon ja unen määrä. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & Jyväskylän yliopisto & UKK-instituutti & opetus- ja kulttuuriministeriö, 31–46.
- Huuki, Tuija & Kivijärvi, Antti & Lunabba, Harry (2018) Johdanto: Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. Teoksessa Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino, 8–27.
- Hyypä, Markku & Mäki, Juhani (2000) Edistääkö sosiaalinen pääoma terveyttä? Pohjanmaan rannikon suomen- ja ruotsinkielisen väestön kansalaisaktiivisuuden ja terveyden vertailu. *Lääkärilehti* 55 (8), 821–826.
- Hämylä, Riikka & Puupponen, Maija & Villberg, Jari & Husu, Pauliina & Vasankari, Tommi & Ray, Carola & Kokko, Sami (2025) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU) -tutkimuksen aineistonkeruu ja menetelmät 2023–2024. Teoksessa Sami Kokko & Riikka Hämylä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 15–19.
- Hämylä, Riikka & Villberg, Jari & Ng, Kwok & Kokko, Sami (2025) Itsearvioitu liikuntaaktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Sami Kokko & Riikka Hämylä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 21–30.
- Jones, Denise & Pearson, Zaida & Sinex, Deanna & Nash, Jeremiah & Chen, Aiwen & Jones, Dennis (2024) Making Summer Count: Youths' Perceptions of Meaningfulness and Future Orientation in Summer Youth Employment Contexts. *AfterSchool Matters* 38, 57–71.
- Kansalliskirjasto (2025) Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2024 – videot. https://verkkoarkisto.kansalliskirjasto.fi/va/index.php/crawls/crawl/2025_nuoriso (Viitattu 11.8.2025.)
- Kantar Media (2024) Nuoret ja uutismediasuhde. Uutisten viikon 2024 tutkimus nuorille. <https://www.uutismediat.fi/wp-content/uploads/2024/01/ul-nuoret-ja-uutismediasuhde-tutkimus-2024-keskeiset-tulokset.pdf> (Viitattu 13.5.2025.)
- Karsten, Lia (2005) It All Used to Be Better? Different Generations on Continuity and Change in Urban Children's Daily Use of Apace. *Children's Geographies* 3 (3), 275–290.
- Kauppinen, Timo (2019) Maahanmuuttajien asuinolot ja segregaatio. Teoksessa Villina Kazi, Anne Alitolppa-Niitamo & Antti Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019. Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö, 153–165.
- Kauppinen, Timo & Martelin, Tuija & Hannikainen-Ingman, Katri & Virtala, Esa (2014) *Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä betkellä tiedetään?* Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kemel, Paul & Porter, Joanne & Coombs, Nicole (2022) Improving youth physical,

- mental and social health through physical activity: A Systematic literature review. *Health Promotion Journal of Australia* 33 (3), 590–601.
- Kiilakoski, Tomi (2011) Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo, Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi: *Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä. Tarkastelussa kaupunkimaisten nuorisotyön kehittämishankkeet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 153–252.
- Kiilakoski, Tomi & Happonen, Konsta (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Tomi Kiilakoski (toim.) *Katsomusaiheita. Nuorisobarometri 2023*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–98.
- Kim, Jun & Kono, Shintaro & Lee, Eun-Young & McDaniel, Justin (2020) The Reciprocal Effects between Structured/Unstructured Leisure and Delinquent Behaviors among South Korean Youth: a Cross-Lagged Longitudinal Approach. *International Journal of the Sociology of Leisure* 3, 241–257.
- Kinnunen, Jani & Prykäri, Satu & Mäyrä, Frans (2024) *Pelaajabarometri 2024. Seurapelaamisen vastaisuus*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kivijärvi, Antti (2014) Piilossa kasvattajilta. Nuoret ja hengailutilojen viehätyks. Teoksessa Päivi Harinen, Mari Käyhkö & Anni Rannikko (toim.) *Mutta mikä on tutkimuksen teoreettinen kysymys? Leena Kosken juhla-kirja*. Joensuu: University Press of Eastern Finland, 120–137.
- Kivijärvi, Antti (2015) *Etnisyyden merkityksiä nuorten vertaissuhteissa. Tutkimus kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten nuorten kohtaamisista nuorisotyön kentillä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Kivijärvi, Antti & Aaltonen, Sanna & Forma, Leena & Myllylä, Martta & Rissanen, Pekka (2020) Quality of Life Among Finnish Young Adults Not in Employment or Education. *Applied Research in Quality of Life* 15, 757–774.
- Kivijärvi, Antti & Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Pöysä, Ville & Wrede-Jänntti, Matilda (2021) Arkea ja ajankäyttöä. Turboahdetuista illoista oleilevaan palautumiseen. Teoksessa Kaisa Vehkalahti, Sinikka Aapola-Kari & Päivi Armila (toim.) *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen. Laadullinen seurantatutkimus Nuoret ajassa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 81–108.
- Kivijärvi, Antti & Helve, Helena (2025) Jatkuvuuksia ja hitaita muutoksia – nuorten aikuisten tulevaisuushorisontteja kolmella vuosikymmenellä. Teoksessa Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 199–215.
- Kivijärvi, Antti & Kauppinen, Eila & Kiilakoski, Tomi (2024) Tilasto-osio. Teoksessa Antti Kivijärvi, Eila Kauppinen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Poikkeusoloista uuden kynnykselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 5–110.
- Kivijärvi, Antti & Korkiamäki, Riikka (2023) ”Kaverit auttaa aina” – Ikätoverisuhteet ja resilienssi. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 137–150.
- Kivijärvi, Antti & Myllyniemi, Sami (2023) Tilasto-osio. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–102.
- Korkiamäki, Riikka (2013) *Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Koskela, Hille (2009) *Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ksiazek, Thomas B. & Malthouse, Edward C. & Webster, James G. (2010) News-seekers and avoiders: Exploring patterns of total

- news consumption across media and the relationship to civic participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 54 (4), 551–568. <https://doi.org/10.1080/08838151.2010.519808>
- Kulmalainen, Taru (2015) *Tyttöjen kaverisuosio. Etnografinen tutkimus yläkoulun epävirallisista järjestyksistä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009) Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue ja ympäristö* 38 (1), 51–58.
- Käpylä, Tiina (2012) Kansatieteilijän tutkimusmatka metallikulttuuriin. Teoksessa Mikko Salasuo, Janne Poikolainen & Pauli Komonen (toim.) *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 246–265.
- Laaksonen, Salla-Maaria (2017) Keskustelukuplia ja kaikukammioita: missä on demokratian dialogi verkossa? Teoksessa Liisa Männistö & Niklas Wilhelmsson (toim.) *Demokratiassa kuplii: Dialogin mahdollisuus suomalaisessa digiyhteiskunnassa*. Helsinki: oikeusministeriö, 27–29. <http://hdl.handle.net/10138/230285>
- Laine, Sofia & Kauppinen, Eila & Malm, Karla (2023) Yhteenveto: Nuorten vapaa-aika, jalkautuva nuorisotyö ja huolikaumat 2020-luvun alussa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 331–344.
- Laine, Sofia & Tani, Sirpa & Kauppinen, Eila & Ahlstedt, Eliisa (2023) Hengailu korona-ajan kaupungissa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 123–143.
- Lerner, Richard M. (2017) Commentary: Studying and testing the positive youth development model: A tale of two approaches. *Child Development* 88 (4), 1183–1185. <https://doi.org/10.1111/cdev.12875>
- Liikkanen, Mirja (2009) Johdanto. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika: Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 7–18.
- Liikkanen, Mirja (2021) Vapaa-ajasta tietämisen traditioita. Teoksessa Riitta Hanifi, Juha Haaramo & Kaisa Saarenmaa (toim.) *Mitä kuuluu vapaa-ajkaan? Tutkimus, tieto ja tulkinat*. Helsinki: Tilastokeskus, 25–53.
- Liikkanen, Mirja & Hanifi, Riitta & Hannula, Ulla (toim.) (2005) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lounassalo, Irinja & Kukko, Tuomas & Suominen, Tuuli & Palomäki, Sanna & Kaseva, Kaisa & Rovio, Suvi & Pahkala, Katja & Hirvensalo, Mirja & Yang, Xiaolin & Lehtimäki, Terho & Raitakari, Olli & Tammelin, Tuija & Salin, Kasper (2025) Sociodemographic determinants of youth sports club participation across two generations: the Young Finns Study. *Journal of Public Health* (julkaistu verkossa 5.6.2025). <https://doi.org/10.1007/s10389-025-02500-6>
- Lähtenmaa, Jaana (2000) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri – tulkintoja ryhmistä ja ryhmäin kuuluu ulottuvuuksista*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Lähtenmaa, Jaana & Strand, Teija (2008) *Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- MacDonald, Ronald & Shildrick, Tracy (2007) Street Corner Society: Leisure Careers, Youth (Sub)culture and Social Exclusion. *Leisure Studies* 29 (3), 339–355.
- Maffesoli, Michel (1996) *The time of the tribes: The decline of individualism in mass society*. Lontoo: Sage.
- Malinen, Antti & Tamminen, Tuomo (2022) *Leikitäänkö? Lasten kaverisuhteet 1900-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Malm, Karla & Åberg, Erica & Gröhn, Jaana & Wadunombi, Malissa (2023) Huolipuheesta kohti huolenpitoa. *Tiemiehet*

- tulkinnallisissa kamppailuissa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 235–263.
- Malone, Karen (2007) The Bubble-wrap Generation: Children Growing up in Walled Gardens. *Environmental Education Research* 14 (4), 513–527.
- Marquez, David & Aguiñaga, Susan & Vásquez, Priscilla & Conroy, David & Erickson, Kirk & Hillman, Charles & Stillman, Chelsea & Ballard, Rachel & Sheppard, Bonny Bloodgood & Petruzzello, Steven & King, Abby & Powell, Kenneth (2020) A systematic review of physical activity and quality of life and well-being. *Translational Behavioral Medicine* 10 (5), 1098–1109. <https://doi.org/10.1093/tbm/ibz198>
- Martin, Leena & Kokko, Sami & Villberg, Jari & Suomi, Kimmo & Kwok, Ng (2023) Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, liikuntatilanteet, liikkumisympäristöt ja liikkumisen seurantalaitteet. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & Jyväskylän yliopisto & UKK-instituutti & opetus- ja kulttuuriministeriö, 83–92.
- Mathur, Maya B. & VanderWeele, Tyler J. (2019) Finding common ground in meta-analysis ”wars” on violent video games. *Perspectives on Psychological Science* 14 (4), 705–708. <https://doi.org/10.1177/1745691619850104>
- McPherson, Miller & Smith-Loving, Lynn & Cook, James (2001) Birds of a feather: Homophily in social networks. *Annual Review of Sociology* 27, 415–444.
- Meeks, Carol & Mauldin, Teressa (1990) Children’s Time in Structured and Unstructured Leisure Activities. *Lifestyles: Family and Economic Issues* 11 (3), 257–281.
- Meier, Adrian & Johnson, Benjamin K. (2022) Social comparison and envy on social media: A critical review. *Current Opinion in Psychology* 45, 101302. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101302>
- Melkas, Tuula (2009) Suomalaisten yksityiselämän solidaarisuudesta. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika, arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 21–48.
- Merikivi, Jani (2011) Social shyness: A cue for virtual youth service among the young in MMOs? Teoksessa Sonja Kangas (toim.) *Digital Pioneers. Tracing the cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 118–128.
- Merikivi, Jani & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (toim.) (2016) Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion liikuntaneuvosto & nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto.
- Me-säätiö (2024) Suurta suomalaista innovaatiota rakentamassa? Harrastamisen Suomen malli lisää harrastamisen yhdenvertaisuutta. Helsinki: Me-säätiö. <https://data.mesaatio.fi/suurta-suomalaista-innovaatiota-rakentamassa/> (Viitattu 9.5.2025.)
- Mikkola, Marko (2021) Arkirutiinit suomalaisnuorten nettirikosuhrikokemusten selittäjänä. *Nuorisotutkimus* 39 (4), 36–50.
- Modestino, Alicia Sasser (2019) How Do Summer Youth Employment Programs Improve Criminal Justice Outcomes, and for Whom? *Journal of Policy Analysis and Management* 38 (3), 600–628.
- Mononen, Kaisu & Blomqvist, Minna & Koski, Pasi & Kokko, Sami (2025) Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa Sami Kokko & Riikka Hämylä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 85–96.
- Muggleton, David (2000) *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style*. Lontoo: Berg Publishers.

- Muncie, John (2021) *Youth & Crime*. 5. painos. Lontoo: Sage.
- Myllyniemi, Sami (2008) Tilasto-osio. Teoksessa Minna Autio, Kirsi Eräranta & Sami Myllyniemi (toim.) *Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & nuorisosiain neuvottelukunta & Stakes, 18–82.
- Myllyniemi, Sami (2009) *Aika vapaalla: Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009*. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami (2013) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Monipolvinen hyvinvointi. Nuorisobarometri 2012*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & nuorisosiain neuvottelukunta, 13–126.
- Myllyniemi, Sami (2016) Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–114.
- Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013) *Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion liikuntaneuvosto & nuorisosiain neuvottelukunta & Nuorisotutkimusverkosto.
- Myllyniemi, Sami & Haikkola, Lotta (2020) Tilasto-osio. Teoksessa Lotta Haikkola & Sami Myllyniemi (toim.) *Hyvää työtä! Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 9–108.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2019) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–112.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2021) Tilasto-osio. Teoksessa Päivi Berg & Sami Myllyniemi (toim.) *Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–75.
- Määttä, Mirja & Tolonen Tarja (toim.) (2011) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Narayanan, Arvind (2023) Understanding social media recommendation algorithms. New York: Columbia University. <https://doi.org/10.7916/KHDK-M460>
- Nayak, Anoop (2003) *Race, Place and Globalization. Youth Cultures in a Changing World*. Oxford: Berg.
- Nieminen, Juha (1995) *Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Lasten keskus.
- Nieminen, Tarja & Larja, Liisa (2015) *Suomen tai ruotsin kielitaito vähintään keskitasoa kolmella neljästä ulkomaalaistaustaisesta*. Helsinki: Tilastokeskus. https://stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-11-02_003.html (Viitattu 14.8.2025.)
- Nikoskinen, Elina (2011) *Nuorten ABC-bengailu ilmiönä, tulkintoina ja toimenpiteinä. ABC-liikennemyymälät ja nuoret -tutkimushankkeen loppuraportti*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Nuorisolaki (1285/2006). <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2016/1285> (Viitattu 11.8.2025.)
- Nurmela, Sakari (1998) *Nuorten järjestökiinnityneisyys*. Helsinki: opetusministeriö & nuorisosiain neuvottelukunta.
- Nurmela, Sakari (2022) *Kulttuuribarometri 2022*. Espoo: Kantar Public & Suomen Kulttuurirahasto.
- NYT (2024) *Nuorten tulevaisuusraportti 2024. Nuorten kokemuksia kesätoista ja ajatuksia työelämästä*. Helsinki: Nuorten yrittäjyys ja talous NYT.
- Nyyssölä, Anni & Jurvanen, Susanna & Saarikkomäki, Elsa & Tolonen, Tarja (2023) Nuorten kohtaama syrjintä ja häirintä korona-ajan kaupunkitilassa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 171–186.

- Ohly, Sandra & Bastin, Luca (2023) Effects of task interruptions caused by notifications from communication applications on strain and performance. *Journal of Occupational Health* 65 (1), e12408. <https://doi.org/10.1002/1348-9585.12408>
- Ojanen, Karoliina (2011a) Katsaus tyttötytötkimusten suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Karoliina Ojanen, Heta Mulari & Sanna Aaltonen (toim.) *Entäs tytöt. Johdatus tyttötytötkimukseen*. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusseura, 9–43.
- Ojanen, Karoliina (2011b) *Tyttöjen toinen koti: Etnografinen tutkimus tyttötytötkimuksesta ratsastustalleilla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- OKM (2021) *Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM (2024) *Vahvistetaan nuorten hyvinvointia monialaisin toimenpitein: Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANU-PO) 2024–2027*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM(2025) Koululaiskyselyn 2024 tulokset. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/documents/1410845/40279988/Koululaiskyselyn+2024+tulokset.pdf/31835897-a29b-87e4-5615-8247c27ead13/Koululaiskyselyn+2024+tulokset.pdf?t=1737982121362> (Viitattu 31.1.2025.)
- OKM & AVI (2025) Suomen yleisten kirjastojen tilastot. <https://tilastot.kirjastot.fi/> (Viitattu 15.5.2025.)
- OKM & Opetushallitus (2025) Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen: Peruskoulun, lukion ja opetus suunnitelmaperusteisen ammatillisen koulutuksen päättäneiden jatkokoulutukseen sijoittuminen. <https://vipunen.fi/fi-fi/yhteiset/Sivut/Koulutukseen-sijoittuneet.aspx> (Viitattu 22.5.2025.)
- Ollila, Anne (2000) *Aika ja elämä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Orben, Amy (2020) Teenagers, screens and social media: a narrative review of reviews and key studies. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 55 (4), 407–414. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01825-4>
- Pasanen, Tero (2014) Murhasimulaattoreista poliittiseen korrektiuteen: Väkiältä pelikohujen arkkityyppeinä. Pelitutkimuksen vuosikirja 2014. <https://www.pelitutkimus.fi/vuosikirja2014/ptvk2014-02.pdf> (Viitattu 8.10.2025.)
- Paumo, Milla (2012) Paljon puhetta pissiksistä – tyttöys määrittelykysymyksenä. Teoksessa Mikko Salasuo, Janne Poikolainen & Pauli Komonen (toim.) *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 83–115.
- Pehkonen, Juhani (2001) *Nuorten järjestökiinnostuneisuus 2001. Nuorten suhde järjestöihin ja globalisaatioon*. Helsinki: opetusministeriö & nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Peltola, Marja & Kivijärvi, Antti (2017) Sports and structured leisure as sites of victimization for children and young people in Finland: Looking at the significance of gender and ethnicity. *International Review for the Sociology of Sport* 52 (8), 955–971.
- Perho, Sini (2010) *Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhaten vaihteen Joensuusta*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Perusturvan riittävyden IV arviointiryhmä (2023) *Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2019–2023*. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-037-8>
- Peter, Jochen & Valkenburg, Patti M. & Schouten, Alexander P. (2005) Developing a model of adolescent friendship formation on the internet. *Cyberpsychology & Behavior* 8 (5), 423–430. <https://doi.org/10.1089/cpb.2005.8.423>
- Pitkänen, Mirja (1997) Oletko ystävä, tuttava vai kaveri? *Kielikello* 2/1997, 22–25.
- Poikolainen, Janne (2021) Intohimona musiikki – Näkökulmia lasten ja nuorten musiikkifaniuteen ja sen tunnuslukuihin. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 139–158.

- Prinstein, Mitchell J. & Giletta, Matteo (2020) Future directions in peer relations research. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology* 49 (4), 556–572. <https://doi.org/10.1080/15374416.2020.1756299>
- Pulkkinen, Lea & Laine, Riku & Pitkänen, Tuuli (2023) Aikuisuuden siirtymät nuoruudessa ja niiden toteutumiseen kytkeytyvät psyykkiset voimavarat ja hyvinvointi. Teoksessa Antti Kivijärvi (toim.) *Läpi kriisiin. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 119–135.
- Puronaho, Kari (2014) *Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja Nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Pyykkönen, Miikka & Villman, Emmi & Sepänen, Miio & Uisma, Aino-Mari (2023) ”Eikös kulttuuri ole kaikkea?” Raportti jyvaskyläisten 15–20-vuotiaiden nuorten kulttuuribarometritutkimuksen ryhmähaastatteista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pääkkönen, Hannu (2006) Vapaaehtoistyö, naapuriapu ja sosiaalinen kanssakäyminen. Teoksessa Laura Issakka (toim.) *Sosiaalinen pääoma Suomessa – tilastokatsaus*. Helsinki: Tilastokeskus, 45–52.
- Pääkkönen, Hannu (2007) *Koululaisten ajankäyttö kesälaitumilla*. Hyvinvointikatsaus 2. Helsinki: Tilastokeskus.
- Raippa, Ritva (2002) *Punkin kaksi vuosikymmentä. Etnografiaa ja punkkareiden elämänkertoja*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Raitasalo, Kirsi (2024) *Nuorten päihteiden käyttö ja rahapelaaminen – ESPAD 2024. Suomalaisnuorten alkoholinkäyttö vähenee edelleen, vapen ja nikotiinipussien käyttö on yleistä*. Tilastoraportti 42/2024. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Rannikko, Anni (2018) *Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Rixen, Jan Ole & Meinhardt, Luca-Maxim & Glöckler, Michael & Ziegenbein, Marius-Lukas & Schlothauer, Anna & Colley, Mark & Rukzio, Enrico & Gugenheimer, Jan (2023) The loop and reasons to break it: Investigating Infinite Scrolling behaviour in social media applications and reasons to stop. *Proceedings of the ACM on human-computer interaction* 7 (MHCI), 1–22. <https://doi.org/10.1145/3604275>
- Roberts, Kenneth (1983) *Youth and Leisure*. Lontoo: George Allen & Unwin Publishers Ltd.
- Rojek, Chris (1995) *Decentering Leisure. Rethinking Leisure Theory*. Lontoo: Sage.
- Rojek, Chris (2010) *The Labour of Leisure*. Lontoo: Sage.
- Rozin, Paul & Royzman, Edward B. (2001) Negativity Bias, Negativity Dominance, and Contagion. *Personality and Social Psychology Review* 5 (4), 296–320. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0504_2
- Ruismäki, Miro (2020) TikTok, nuoret ja nuorisotyö: Nuorisotyön mahdollisuuksia ja nuorten ajatuksia hittisovelluksesta. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020111823176>
- Ryan, Richard & Deci, Edward (2000) Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *The American Psychologist* 55 (1), 68–78. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.68>
- Saarikkomäki, Elsa (2017) *Trust in Public and Private Policing: Young People's Encounters with the Police and Private Security Guards*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Salasuo, Mikko (2006) *Atomisoitunut sukupolvi. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maisema ja nuorisotyön haasteita 2000-luvun alussa*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Salasuo, Mikko (2021a) Edellinen ”Suomen malli”. Neuvottelua lasten ja nuorten vapaa-ajan harrastamisen yhteiskunnallisesta perustelusta sotien jälkeen. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*.

- Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 17–28.
- Salasuo, Mikko (2021b) Johdanto. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 7–13.
- Salasuo, Mikko (toim.) (2021c) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
- Salasuo, Mikko & Lehtonen, Kati & Tarvainen, Kai (2023) *Nuoruuden pohjoisin ulottuvuus. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen erillisotos*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Salasuo, Mikko & Tarvainen, Kai & Myllyniemi, Sami (2021) Tilasto-osio. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö, 31–138.
- Salasuo, Mikko & Seuri, Olli (2024) ”Miltei jokaisena yönä helähtää lasi, narahtaa korkki, ulvoo sireeni”. Jengikeskustelun ensimmäinen aalto suomalaisessa lehdistössä vuosina 1956–1965. *Nuorisotutkimus* 42 (2), 19–34.
- Sarvimäki, Matti & Silliman, Mikko & Sahlström, Ellen & Nurkka, Niina (2024) *Pienituloisten perheiden lapset joutuvat kiusatuksi muita useammin*. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Schwartz, Amy & Leos-Urbel, Jacob & McMurry, Joel & Wiswall, Matthew (2021) Making summer matter: The impact of youth employment on academic performance. *Quantitative Economics* 12 (2), 477–504.
- Siisiäinen, Martti (2003) Yksi käsite, kaksi lähestymistapaa: Putnamin ja Bourdieun sosiaalinen pääoma. *Sociologia* 40 (3), 204–218.
- Singh, Ben & Olds, Timothy & Curtis, Rachel & Dumuid, Dorothea & Virgara, Rosa & Watson, Amanda & Szeto, Kimberly & O'Connor, Edward & Ferguson, Ty & Eglitis, Emily & Miatke, Aaron & Simpson, Catherine & Maher, Carol (2023) Effectiveness of physical activity interventions for improving depression, anxiety and distress: an overview of systematic reviews. *British Journal of Sports Medicine* 57 (18), 1203–1209. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2022-106195>
- Sokka, Miikka & Ng, Kwok & Kokko, Sami & Husu, Pauliina & Koskimaa, Raine & Karhulahti, Veli-Matti & Koski Pasi (2025) Lasten ja nuorten digipelaaminen ja liikunta. Teoksessa Sami Kokko & Riikka Hämylä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2024*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 154–161.
- Spaaij, Ramon (2012) Beyond the Playing Field: Experiences of Sport, Social Capital, and Integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies* 35 (9), 1519–1538.
- Stebbins, Robert (2001) Serious leisure. *Society* 38 (4), 53–57.
- Stenvall, Elina (2009) ”Sellast ihan tavallist arkee”. *Helsinkiläisten 3.–6.-luokkalaisten arki ja ajankäyttö*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Sulander, Tommi & Määttä, Suvi (2025) Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvoinnin alueellisiin eroihin - erityisesti harrastaminen eriytyy alueellisesti. Teoksessa Tuuli-Anna Renvik, Pasi Saukkonen, Tommi Sulander, Heidi Taskinen & Katja Vilkkama (toim.) *Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin eriytyminen Helsingissä*. Helsinki: Kaupunginkanslia & Kaupunkitietopalvelut, 154–159.
- Sulkunen, Sari & Kauppinen, Merja (2018) ”Ainakin muutaman pojan luokallani tiedän lukevan”. Poikien (osin piiloiset) luku- ja kirjoitustaidot. Teoksessa Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere: Vastapaino, 146–173.
- Suonpää, Karoliina & Raeste, Anna & Saartenoja, Kaisla (2024) *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja*

- ubrikokemukset 2024*. Helsinki: Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Sykäri, Venla & Rantakallio, Inka & Cvetanović, Dragana & Westinen, Elina (toim.) (2019) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Tani, Sirpa (2011) Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö* 40 (2), 3–16.
- Tarvainen, Kai & Manner, Joel & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (2023) Tilasto-osio. Teoksessa Sinikka Aapola-Kari (toim.) *Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & valtion liikuntaneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 11–123.
- Telama, Risto & Laakso, Lauri & Nupponen, Heimo & Rimpelä, Arja & Pere, Lasse (2009) Secular trends in youth physical activity and parents' socioeconomic status from 1977 to 2005. *Pediatric Exercise Science* 21 (4), 462–474.
- Teosto (2024) *Teoston yhdenvertaisuusraportti. Huhtikuu 2024*. Helsinki: Teosto. https://www.teosto.fi/wp-content/uploads/2024/04/Teosto_yhdenvertaisuusraportti_2024.pdf?_gl=1*1r5omln*_up*MQ..*_ga*MTk4MzY2Njc4My4xNzU0NTY3ODE3*_ga_KYFBK0D767*cze3NTQ1Njc4MTc_kbzEkZzAkdDE3NTQ1Njc4MTckajYwJGwwJGgxMTc0NTM5Mzk5 (Viitattu 7.8.2025.)
- THL (2023a) Kouluterveyskyselyn tulokset. Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet. (<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sw7PsbjBWMwQA®ion=s07MBAA=&year=sy5zsTbT0zUCAAA=&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.5&buildTimesamp=202505220800>) (Viitattu 23.5.2025.)
- THL (2025a) Kouluterveyskyselyn tulokset. Tytyväinen elämäänsä tällä hetkellä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/kaavio?indicator=szZMSrLWNfSxNtIzBA A=®ion=s07MBAA=&year=sy5zszbR0zUCAAA=&gender=t&t=line> (Viitattu 3.10.2025.)
- THL (2025b) Kouluterveyskyselyn tulokset. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Sotkanet. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/kaavio?indicator=sza1iM-01rUEAA=®ion=s07MtDZxBwA=&year=sy5zszbR0zUCAAA=&gender=m;f;t&t=line> (Viitattu 3.10.2025.)
- Tiggemann, Marika & Barbato, Isabella (2018) "You look great!": The effect of viewing appearance-related Instagram comments on women's body image. *Body Image* 27, 61–66. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2018.08.009>
- Tiirikainen, Mikko & Konu, Anne (2013) Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa *Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta?* Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 12–30.
- Tilastokeskus (2024) Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/vaerak> (Viitattu 27.9.2024.)
- Tilastokeskus (2025a) Suomen virallinen tilasto: Työvoimatutkimus. <https://stat.fi/tilasto/tyti> (Viitattu 22.5.2025.)
- Tilastokeskus (2025b) Suomen virallinen tilasto: Opiskelijat ja tutkinnot. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/opiskt> (Viitattu 22.5.2025.)
- Tilastokeskus (2025c) Suomen virallinen tilasto: Asunnot ja asuinolot. Helsinki: Tilastokeskus. <https://stat.fi/tilasto/asas> (Viitattu 23.5.2025.)
- Timmermans, Elisabeth & De Caluwé, Elie (2017) Development and validation of the Tinder Motives Scale (TMS). *Computers in Human Behavior* 70, 341–350. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.028>

- Timonen, Johanna & Niemelä, Mika & Hakko, Helinä & Alakokkari, Anni & Räsänen, Sami (2021) Associations between Adolescents' Social Leisure Activities and the Onset of Mental Disorders in Young Adulthood. *Journal of Youth and Adolescence* 50, 1757–1765.
- Toivola, Tiina-Maija & Itani, Sami (2025) Lasten ja nuorten harrastamisen tukeminen vaatii uudenlaista ajattelua. *Helsingin Sanomien* vieraskynä 14.5.2025. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011231083.html> (Viitattu 15.5.2025.)
- Toivonen, Virve & Kananen, Marko (2023) Epäasiallinen kohtelu urheilussa. Teoksessa Sami Kokko & Leena Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2022*. Helsinki: valtion liikuntaneuvosto & Jyväskylän yliopisto & UKK-instituutti & opetus- ja kulttuuriministeriö, 93–98.
- Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus & Nuorisotutkimusseura.
- Tolonen, Tarja (2010) Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. *Nuorisotutkimus* 28 (2), 3–22.
- Trasher, Frederic (1927) *The Gang: A Study of 1,313 Gangs in Chicago*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Turtiainen, Riikka & Vaahensalo, Elina & Koriamäki, Riikka & Määttä, Tiina (2025) ”Tutkija katsoi mun snäpin uudelleen” – nuorten keskinäisen somekommunikaation tutkimisen metodologisia ja eettisiä reflektioita. Teoksessa Sari Tuuva-Hongisto & Kristiina Korjonen-Kuusipuro (toim.) *Digitaalinen nuoruus ja kasvavat erot*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 143–164.
- Tuukkanen, Terhi (toim.) (2025) *Lapsibarometri 2025. ”Leikki on parasta” – lasten näkemyksiä eskarista*. Jyväskylä: lapsiasiavaltuutetun toimisto.
- Twenge, Jean M. & Farley, Eric (2021) Not all screen time is created equal: associations with mental health vary by activity and gender. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 56 (2), 207–217. <https://doi.org/10.1007/s00127-020-01906-9>
- Uusitalo, Hannu & Simpura, Jussi & Laihiala, Tuomo (2022) Haastattelu- ja kyselytutkimuksen ongelmia. Teoksessa Hannu Uusitalo, Jussi Simpura, Juho Saari & Tuomo Laihiala (toim.) *Hyvinvoinnin muutos ja pysyvyys. Allardt-hyvinvointi Suomessa 1972 ja 2017*. Helsinki: Into, 97–118.
- Vaarama, Marja & Siljander, Eero & Luoma, Minna-Liisa & Meriläinen, Satu (2010) Suomalaisen kokema elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Marja Vaarama, Pasi Moisio & Sakari Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, 126–149.
- Valaskivi, Katja (2011) ”Everything is there” – Internet in the lives of Japanese popular culture fans in Finland. Teoksessa Sonja Kangas (toim.) *Digital Pioneers. Tracing the cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 129–141.
- Valaskivi, Katja (2012) *Autenttisuutta osmoosilla – japanilainen populaarikulttuuri osana elämää*. Teoksessa Mikko Salasuo, Janne Poikolainen & Pauli Komonen (toim.) *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 33–63.
- Valkenburg, Patti M. & Peter, Jochen (2007) Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology* 43 (2), 267–277. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.2.267>
- Valkenburg, Patti M. & Peter, Jochen (2013) The Differential Susceptibility to Media Effects Model. *The Journal of Communication* 63 (2), 221–243. <https://doi.org/10.1111/jcom.12024>
- Valtioneuvosto (2023) *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Helsinki: valtioneuvosto.
- Van Aerschoot, Lina & Häikiö, Liisa & Snellman, Karita & Kallinen, Yrjö (2016)

- Nuoret, pienituloisuus ja asuinalueiden eriytyminen. Lähiössä asuvien nuorten käsitteitä taloudellisesta niukkuudesta. *Yhteiskuntapolitiikka* 81 (5), 540–550. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016102725605>
- Van Essen, Christina M. & Van Ouytsel, Joris (2023) Snapchat streaks – How are these forms of gamified interactions associated with problematic smartphone use and fear of missing out among early adolescents? *Telematics and Informatics Reports* 11, 100087. <https://doi.org/10.1016/j.teler.2023.100087>
- Vanttaja, Markku & Tähtinen, Juhani & Zacheus, Tuomas & Koski, Pasi (2017) *Liikkumattomuuden jäljillä. Pitkittäistutkimus vähän liikuntaa harrastavien nuorten liikuntasuhteesta ja liikunta-aktiivisuuden muutoksista*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Virtanen, Ira (2018) Nuorten miesten haavoittuvaisuus ja tuki ystävyssuhteissa. Teoksessa Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.) *Poikatutkimus*. Tampere & Helsinki: Vastapaino & Nuorisotutkimusseura.
- Voltti, Sirkku (2012) Sukellus synkkään syleilyyn – goottityylin pukeutumiskuvan tarkastelua. Teoksessa Mikko Salasuo, Janne Poikolainen & Pauli Komonen (toim.) *Katukulttuuri. Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 221–245.
- Waechter, Natalia (2021) Gendered social media cultures between individuality and collectivity. Teoksessa Valentina Cuzzocrea, Ben Gook & Bjørn Schiermer (toim.) *Forms of Collective Engagement in Youth Transitions*. Leiden: BRILL, 185–206. https://doi.org/10.1163/9789004466340_010
- Ward, Collin (2016) *Anarkismi*. Helsinki: Into.
- Willis, Paul (1978) *Learning to Labour. How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Lontoo: Routledge.
- Woodman, Dan & Bennet, Andy (toim.) (2015) *Youth Cultures, Transitions, and Generations. Bridging the Gap in Youth Research*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Yle (2020) Sydänverellä tehty ja pilkattu emo on täällä taas – “Emo on tosi väärinymmärretty genre”. <https://yle.fi/aihe/a/20-301302> (Viitattu 5.8.2025.)
- Zacheus, Tuomas (2008) *Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen: Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos*. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Zhu, Linhong & Lerman, Kristina (2016) Attention Inequality in Social Media. ArXiv [cs.SI], 1601.07200v1. <http://arxiv.org/abs/1601.07200> (Viitattu 23.4.2025.)

LIITE 1. KYSELYLOMAKE

LASTEN JA NUORTEN VAPAA-AIKATUTKIMUS 2024

(15–29-vuotiaille) Teemme valtion nuorisoneuvoston toimeksiannosta kyselytutkimusta, joka koskee 10–29-vuotiaiden lasten ja nuorten vapaa-aikaa. Kysymyksiin vastaaminen kestää noin 20 minuuttia.

Vuoden 2024 tutkimuksen teemoja ovat harrastaminen, kesänvietto ja sosiaalinen media. Edellisten vuosien raportit voit lukea [valtion nuorisoneuvoston verkkosivuilta](#).

Vastaaminen on vapaaehtoista. Antamasi vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja analysoidaan tilastollisesti. Tutkimuksen tulokset julkaistaan tavalla, josta yksittäisiä ihmisiä ei voi tunnistaa. Vastauksesi ovat tärkeitä ja ne auttavat kehittämään nuorten palveluja.

Tutkimuksen tiedonkeruusta vastaa IroResearch Oy. Vastausten analysoinnista ja tutkimusraportin laatimisesta vastaa Nuorisotutkimusseura.

(10–14-vuotiaille ja heidän huoltajilleen) Teemme valtion nuorisoneuvoston toimeksiannosta kyselytutkimusta, joka koskee 10–29-vuotiaiden lasten ja nuorten vapaa-aikaa.

Vuoden 2024 tutkimuksen teemoja ovat erityisesti harrastaminen, kesänvietto ja sosiaalinen media. Edellisten vuosien raportit voit lukea [valtion nuorisoneuvoston verkkosivuilta](#).

Kysymyksiin on tarkoitus vastata itsenäisesti, mutta voit tarvittaessa kysyä apua esimerkiksi vanhemmaltasi. Kysymyksiin vastaaminen kestää noin 20 minuuttia.

Vastaaminen on vapaaehtoista. Antamasi vastaukset jäävät vain tutkijoiden tietoon. Tutkimuksen tuloksista kerrotaan siten, ettei sinua voi tunnistaa. Vastauksesi ovat tärkeitä ja ne auttavat kehittämään lasten ja nuorten palveluja.

Vastausten keräämisen tekee IroResearch Oy. Tutkimusraportin kirjoittavat Nuorisotutkimusseuran tutkijat.

TAUSTAKYSYMYKSET

[Asuinkunta, postinumero, ikä, rekisterisukupuoli ja äidinkieli suoraan rekisteristä]

Minkä ikäinen olet?

Mikä on sukupuolesi?

- a) Nainen (10–14-vuotiailla ”Tyttö”)
- b) Mies (10–14-vuotiailla ”Poika”)
- c) Muu
- d) En osaa sanoa
- e) Ei vastausta

[Kysytään vain 15–29-vuotiailta] Entä mikä on pääasiallinen toimintasi? (Vain yksi valinta sallitaan.)

- a) Käyn koulua tai opiskelen
- b) Olen palkkatöissä
- c) Olen yrittäjä
- d) Olen työtön
- e) Olen vanhempainvapaalla
- f) Olen ase- tai siviilipalveluksessa
- g) Teen jotain muuta, mitä?
- h) En osaa sanoa
- i) Ei vastausta

[Jos käy koulua tai opiskelee] Missä opiskelet tällä hetkellä? Voit valita useampia vaihtoehtoja.

- a) Peruskoulussa
- b) Lukiossa
- c) Ammatillisessa oppilaitoksessa
- d) Ammattikorkeakoulussa
- e) Yliopistossa
- f) Jossain muualla
- g) En osaa sanoa
- h) Ei vastausta

[Kysytään vain 15–29-vuotiailta eikä peruskoulussa olevilta] Mitkä seuraavista olet suorittanut?

- a) Peruskoulu
- b) Ylioppilastutkinto
- c) Ammatillinen tutkinto
- d) Ammattikorkeakoulututkinto
- e) Yliopistotutkinto

Koetko kuuluvasi vähemmistöön seuraavien asioiden suhteen? (Kyllä; Ei; Ei vastausta)

- a) Etninen tausta (esim. romani tai venäläinen)
- b) Uskonnollinen vakaumus (esim. islaminusko tai uuspakanauus)
- c) Seksuaalinen suuntautuminen (esim. homo, bi, lesbo)
- d) Sukupuoli-identiteetti (esim. transihminen)

- e) Vammaisuus (esim. kehitysvamma tai kuurous)
- f) Ihonväri (esim. tumma iho)

Kenen kanssa asut?

- a) Asun yksin
- b) Asun muiden ihmisten kanssa
- c) Ei vastausta

[Jos asuu muiden ihmisten kanssa] Keiden muiden kanssa asut?

- a) Äidin
- b) Isän
- c) Muun huoltajan
- d) Huoltajani kumppanin
- e) Sisarusten tai sisaruspuolten
- f) Oman puolison
- g) Isovanhempien
- h) Omien tai puolison lasten
- i) Kaverin/kavereiden
- j) Jonkun muun
- k) Minulla ei ole vakinaista asuntoa
- l) En osaa sanoa
- m) Ei vastausta

Asutko/asutteko vuokralla?

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa
- d) Ei vastausta

Ajattele korkeimmin koulutettua vanhempaasi tai muuta huoltajaasi. Mikä on hänen koulutustasonsa? Jos vanhempasi tai huoltajasi ovat kouluttautuneet yhtä korkealle, valitse yhteinen koulutustaso.

- a) Peruskoulu
- b) Ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto
- c) Opistoasteen tutkinto
- d) Ammattikorkeakoulututkinto
- e) Yliopistotutkinto
- f) Muu, mikä?
- g) En osaa sanoa
- h) Ei vastausta

Kotitaloudella tarkoitetaan henkilöitä, jotka asuvat ja ruokailevat yhdessä tai jotka muuten käyttävät yhdessä tulojaan. Kotitalouden voi muodostaa myös yksin. Minkälaiseksi koet kotitaloutesi taloudellisen tilanteen tällä hetkellä? Tuletko/tuletteko toimeen...

- a) erinomaisesti, eikä puutetta rahasta ole lainkaan
- b) hyvin, ja puutetta rahasta on vain harvoin
- c) kohtuullisesti, mutta joskus rahasta on puutetta

- d) melko heikosti, ja rahasta on usein puutetta
- e) hyvin heikosti, ja rahasta on jatkuvasti puutetta
- f) En osaa sanoa
- g) Ei vastausta

VAPAA-AIKA & HARRASTAMINEN

Harrastukset voivat olla ohjattuja tai omaehtoisia. Ohjatussa harrastuksessa tekemistä ohjaa valmentaja tai muu ohjaaja ennalta sovitun aikataulun mukaisesti. Omaehtoinen harrastaminen tapahtuu omien aikataulujen mukaan ilman ohjausta. Kuinka usein harrastat... (Joka päivä; Useana päivänä viikossa; Kerran viikossa; Harvemmin kuin kerran viikossa; En koskaan; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- a) Liikuntaa ohjatusti
- b) Liikuntaa omaehtoisesti
- c) Taidetta tai kulttuuria ohjatusti
- d) Taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti
- e) Jotain muuta ohjatusti
- f) Jotain muuta omaehtoisesti

Kuinka usein vietät aikaa seuraavissa paikoissa vapaa-ajallasi? (Joka päivä; Useana päivänä viikossa; Kerran viikossa; Harvemmin kuin kerran viikossa; En koskaan; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- a) Kahviloissa, baareissa, ravintoloissa tai vastaavissa
- b) Ostoskeskuksissa, kaupoissa, huoltoasemilla tai vastaavissa (Älä laske ajan viettämiseksi ruoka-kaupassa käymistä, tankkaamista tai vastaavaa asiointia)
- c) Viihdekeskuksissa, kuten elokuvateattereissa, pakopeleissä, trampoliinipuistoissa tai vastaavissa
- d) Nuorisotaloilla tai nuorisokahviloissa
- e) Ulkona kavereiden kanssa
- f) Kavereiden kodeissa
- g) Omassa kodissasi

Oletko kiinnostunut seuraaviin asioihin liittyvistä kulttuureista tai ryhmistä? (Kyllä, paljon; Kyllä, vähän; En; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- a) Hiphop ja rap
- b) Metalli tai heavy
- c) Punk
- d) K- tai J-pop
- e) Manga, anime, lolita tai cosplay
- f) Roadman
- g) Gootti tai emo
- h) Skeittaaminen tai lumilautailu
- i) Hevoset ja hevostallit
- j) Autojen, moottoripyörien tai mopojen laittaminen
- k) Jostain muusta kulttuurista tai ryhmästä, mistä?

Kuunteletko musiikkia?

- a) Kyllä, usein
- b) Kyllä, joskus

- c) En
- d) Ei vastausta

[Jos kuuntelee musiikkia] Minkälaisia musiikkityylejä kuuntelet?

[Jos kuuntelee musiikkia] Ota kantaa seuraaviin väittämiin (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- a) Musiikki on keskeinen osa sitä, kuka minä olen
- b) Musiikilla voin parantaa mielialaani
- c) Käsittelen ikäviä tunteita musiikin avulla
- d) Musiikki liittyy elämässäni hauskanpitoon
- e) Musiikki liittyy liikuntaharrastukseeni tai kuntoiluun
- f) Kuuntelen musiikkia yhdessä kavereideni kanssa
- g) Kuuntelen musiikkia yksin
- h) Musiikki vahvistaa kokemustani minulle tärkeään ryhmään kuulumisesta

Seuraavassa kysymyksessä seuralla, kerholla, yhdistyksellä tai järjestöllä tarkoitetaan esimerkiksi urheilu- tai liikuntaseuraa, partiota, 4H-toimintaa, taide- tai kulttuuriyhdistyksiä ja vastaavia. Kyse ei siten ole kaupallisten yritysten tai julkisten tahojen (esim. koulu) järjestämästä toiminnasta.

Kuulutko sinä jäsenenä johonkin seuraan, kerhoon, yhdistykseen tai järjestöön?

- a) Kyllä
- b) En
- c) En osaa sanoa
- d) Ei vastausta

Entä oletko mukana jonkun seuran, kerhon, yhdistyksen tai järjestön toiminnassa?

- a) Kyllä
- b) En
- c) En osaa sanoa
- d) Ei vastausta

[Jos on jäsen tai mukana toiminnassa] Minkälaiseen järjestötoimintaan osallistut tai kuulut jäsenenä?

- a) Urheilu- tai liikuntajärjestö
- b) Kulttuurijärjestö
- c) Sosiaali- ja terveysalan järjestö
- d) Ihmisoikeusjärjestö
- e) Luonnonsuojelujärjestö
- f) Puoluepoliittinen järjestö
- g) Harrastusjärjestö (esim. Partio)
- h) Muu, mikä?

Vastaa kouluarvosana-asteikolla 4–10. Kuinka tyytyväinen olet...

- a) Vapaa-aikaasi
- b) Ihmissuhteisiisi
- c) Elämäsi ylipäätään

Kuinka usein tapaat kavereitasi? (Lähes päivittäin; Suunnilleen joka viikko; Suunnilleen joka kuukausi; Muutaman kerran vuodessa; Harvemmin kuin kerran vuodessa; En koskaan)

Kuinka kiinteästi koet kuuluvasi seuraaviin yhteisöihin? (Erittäin kiinteästi; Melko kiinteästi; En kiinteästi enkä löyhästi; Melko löyhästi; Erittäin löyhästi; En ollenkaan; En osaa sanoa)

- a) Ystäväpiiri
- b) Perhe

Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi taikka hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Tunnetko sinä nykyisin tällaista stressiä? (En lainkaan; Vain vähän; Jonkin verran; Melko paljon; Erittäin paljon; En osaa sanoa; Ei vastausta)

KESÄNVIETTO

[Kysytään vain 15–29-vuotiailta] Vietitkö kesälomaa siten, että et opiskellut tai tehnyt töitä?

- a) Kyllä
- b) En
- c) En osaa sanoa

[Jos vietti kesälomaa] Kuinka kauan vietit kesälomaa?

Kaksi viikkoa tai vähemmän

- a) Yli kaksi viikkoa mutta alle kuukauden
- b) Yli kuukauden mutta alle kaksi kuukautta
- c) Yli kaksi kuukautta

[Jos ei viettänyt kesälomaa] Miksi et viettänyt kesälomaa? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- a) En ole töissä enkä opiskele
- b) Opiskelin
- c) Kävin töissä
- da) Jostain muusta syystä, mistä?
- e) En osaa sanoa

Mitä teit kesän aikana?

- a) Vietin aikaa perheen kanssa
- b) Vietin aikaa sukulaisten luona (esim. mummolassa)
- c) Vietin aikaa kavereiden kanssa
- d) Harrastin liikuntaa ohjatusti
- e) Harrastin liikuntaa omaehtoisesti
- f) Harrastin taidetta tai kulttuuria ohjatusti
- g) Harrastin taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti
- h) Olin kesäleirillä
- i) Retkeilin luonnossa
- j) Vietin aikaa mökillä tai muulla loma-ajan asunnolla
- k) Kävin huvipuistossa, vesipuistossa tai kylpylässä
- l) Kävin festivaaleilla

- m) Tein vapaaehtoistyötä
- n) Olin ulkomaan matkalla
- o) Olin kotimaan matkalla
- p) En tehnyt mitään erityistä

Ota kantaa alla oleviin kesän viettoa koskeviin väittämiin. (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa / Ei koske minua)

- a) Nukuin kesällä paremmin kuin muina vuodenaikoina
- b) Söin kesällä lämpimiä aterioita harvemmin kuin muina vuodenaikoina
- c) Kesän aikana välini perheenjäseniini muuttuivat huonommiksi
- d) Minun oli mahdollista viettää riittävästi aikaa kavereiden kanssa kesällä
- e) Tunsin itseni yksinäiseksi kesän aikana
- f) Harrastin kesällä enemmän liikuntaa kuin muina vuodenaikoina
- g) Harrastin kesällä enemmän taidetta tai kulttuuria kuin muina vuodenaikoina
- h) Käytin kesällä vähemmän sosiaalista mediaa kuin muina vuodenaikoina
- i) Luin tai kuuntelin kesällä enemmän kirjallisuutta kuin muina vuodenaikoina
- j) Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen siihen, minkälainen kesä minulla oli

KESÄTYÖT (VAIN 15–29-VUOTIAILLE)

Haitko kesätöitä?

- a) Kyllä
- b) En

[Jos ei hakenut kesätöitä] Miksi et hakenut kesätöitä? (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa)

- a) Olen jo muutenkin työelämässä enkä tarvitse erikseen kesätöitä
- b) Halusin tehdä muita asioita kesän aikana
- c) En tarvinnut rahaa
- d) En tiennyt miten hakea kesätöitä
- e) Aiemmat kokemukseni kesätöistä olivat huonoja
- f) En olisi kuitenkaan saanut kesätöitä
- g) Minulla oli jo tiedossa kesätyö ilman hakemistakin
- h) Jostain muusta syystä, mistä?

Olitko kesätöissä?

- a) Kyllä
- b) En

[Jos haki kesätöitä mutta ei saanut niitä] Miksi et mielestäsi saanut kesätöitä? (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa)

- a) Hakijoita oli paljon enemmän kuin työpaikkoja
- b) Minulla oli liian vähän työkokemusta
- c) Minulla ei ollut suhteita työnantajiin
- d) En osannut tehdä riittävän hyvää työhakemusta

- e) Minua ei valittu syrjinnän takia
- f) Sain kyllä työn, mutta en ottanut sitä vastaan
- g) Sain kyllä työn, mutta en pystynyttekään tekemään töitä
- h) Jostain muusta syystä, mistä?

[Jos oli kesätöissä] Kuinka paljon työskentelit kesän aikana yhteensä? Laske kaikki tekemäsi työpäivät yhteen.

- a) Yhden viikon tai vähemmän
- b) Yli viikon mutta enintään kaksi viikkoa
- c) Yli kaksi viikkoa mutta enintään kuukauden
- d) Yli kuukauden mutta enintään kaksi kuukautta
- e) Yli kaksi kuukautta

[Jos oli kesätöissä] Kuinka kauan matka kotoasi kesätyöpaikallesi kesti?

- a) 0–10 minuuttia
- b) 11–20 minuuttia
- c) 21–30 minuuttia
- d) 31–40 minuuttia
- e) 41–60 minuuttia
- f) yli 60 minuuttia
- g) Työskentelin etänä kotoa käsin
- h) Tein kesätyötä monissa eri paikoissa

[Jos oli kesätöissä] Ota kantaa viimeisintä kesätyötäsi koskeviin väittämiin. Jos olit kesätöissä useammalla työnantajalla, vastaa kysymyksiin sen työn näkökulmasta, mitä teit eniten. (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa)

- a) Työskentelin minua kiinnostavalla alalla
- b) Työskentelin alalla, jota opiskelen
- c) Tein töitä vain rahan takia
- d) Saamani palkka oli liian pieni
- e) Työnantajani kohteli minua reilusti
- f) Työkaverini kohtelivat minua reilusti
- g) Sain riittävästi ohjausta työtehtävieni tekemiseksi
- h) Jouduin tekemään sellaisia töitä, joista ei ollut sovittu etukäteen
- i) Minulle annettiin liikaa vastuita
- j) Minulla oli liian vähän taukoja
- k) Opin töitä tehdessäni uusia asioita
- l) Kesätyö oli minulle arvokas kokemus
- m) Työkokemukseni auttaa minua saamaan muita töitä
- n) Olisin halunnut tehdä enemmän töitä
- o) Haluaisin työskennellä samassa työpaikassa tulevaisuudessakin

Kuinka monena kesänä olet ollut kesätöissä?

- a) En ole ollut koskaan kesätöissä
- b) Tämä oli ensimmäinen kesä, kun olin kesätöissä
- c) Olen ollut kesätöissä kahtena tai kolmena kesänä
- d) Olen ollut kesätöissä neljänä tai useampana kesänä

MEDIA & SOME

Kuinka usein teet seuraavia asioita? (Monta kertaa päivässä; Päivittäin tai melkein päivittäin; Muutaman kerran viikossa; Viikoittain; Harvemmin tai en ollenkaan; En osaa sanoa)

- a) Luet kirjoja tai sarjakuvia
- b) Luet sanoma- tai aikakauslehtiä
- c) Seuraat uutisia tai ajankohtaiskeskusteluja
- d) Kuuntelet äänikirjoja
- e) Kuuntelet podcasteja
- f) Otat valokuvia tai videokuvaa
- g) Pelaat digitaalisia pelejä yhdessä muiden kanssa samassa paikassa
- h) Pelaat digitaalisia pelejä yhdessä muiden kanssa etäyhteyden kautta
- i) Pelaat digitaalisia pelejä itsesesi
- j) Katsot elokuvia tai sarjoja
- k) Pidät blogia, videoblogia tai omaa kanavaa
- l) Katsot televisiota
- n) Kuuntelet radiota

Kuinka usein käytät seuraavia sosiaalisen median kanavia? (Monta kertaa päivässä; Päivittäin tai melkein päivittäin; Muutaman kerran viikossa; Viikoittain; Harvemmin tai en ollenkaan; En osaa sanoa)

- a) YouTube
- b) Snapchat
- c) WhatsApp
- d) Telegram
- e) TikTok
- f) Instagram
- g) Pinterest
- h) BeReal
- i) Tinder tai muu treffisovellus
- j) Jodel
- k) Reddit
- l) Facebook
- m) X (aiemmin Twitter)
- n) LinkedIn
- o) Discord
- p) Verkon keskustelufoorumit
- q) Muu, mikä?

[Jos käyttää YouTubea] Minkä tilien videoita katsot tai seuraat vapaa-ajallasi YouTubessa? Voit mainita sekä suomalaisia että ulkomaisia tilejä. Mainitse enintään viisi tiliiä.

[Jos käyttää TikTokia] Minkä tilien videoita katsot tai seuraat vapaa-ajallasi TikTokissa? Voit mainita sekä suomalaisia että ulkomaisia tilejä. Mainitse enintään viisi tiliiä.

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Kuinka usein olet yhteydessä seuraaviin ihmisryhmiin sosiaalisen median kautta? Valitse parhaiten sopiva vaihtoehto. (Monta kertaa päivässä; Päivittäin tai

melkein päivittäin; Muutaman kerran viikossa; Viikoittain; Harvemmin tai en ollenkaan; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- Yksittäinen ystävä tai kaveri, esimerkiksi yksityisviestin kautta
- Ystäväporukkaan, esimerkiksi yksityisen ryhmän kautta
- Harrasteporukkaan, esimerkiksi yksityisen ryhmän kautta
- Perhe tai perheenjäsen, joko yksityisviestillä tai ryhmän kautta

[Kysytään niiltä alle 18-vuotiailta, jotka käyttävät jotain sosiaalisen median kanavaa] Kuinka paljon vanhempasi tai muut kanssasi asuvat tai asuneet aikuiset valvovat, mitä teet sosiaalisessa mediassa?

- a) Paljon
- b) Jonkin verran
- c) Vähän
- d) Eivät lainkaan
- e) En osaa sanoa
- f) Ei vastausta

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Oletko löytänyt sosiaalisesta mediasta uusia kavereita?

- a) Kyllä, useita
- b) Kyllä yhden tai muutaman
- c) En
- d) En osaa sanoa
- e) Ei vastausta

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Sijoita itsesi seuraaville viisiportaisille janoille.

- a) Kuinka usein huomaat vertailevasi itseäsi sosiaalisessa mediassa näkemiisi ihmisiin? Vertailen itseäni... (5-portainen jana: Jatkuvasti – En koskaan)
- b) Verrattuna sosiaalisessa mediassa näkemieni ihmisten elämään, millaiseksi koet oman elämäsi? Elämäni on keskimäärin... (5-portainen jana: Parempaa – Huonompaa)
- c) Kuinka todenmukaiseksi arvioisit sen kuvan, joka omasta elämästäsi välittyy muille ihmisille sosiaalisen median kautta? Kuva elämästäni on... (5-portainen jana: Todenmukainen – Valheellinen)
- d) Miten arvioisit oman sosiaalisen median käyttösi vaikuttaneen omaan elämääsi? Kokonaisuutena vaikutus elämääni on... (5-portainen jana: Myönteinen – Kielteinen)

Onko sinulla oma älypuhelin? Älypuhelimella ei tässä tarkoiteta esimerkiksi kellopuhelimia.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa
- d) Ei vastausta

[Jos on älypuhelin ja alle 18-vuotias] Rajoittaako joku muu, kuten vanhempasi, puhelimesi käyttöä seuraavilla tavoilla? (Kyllä, aina; Kyllä, joskus; Ei; En osaa sanoa; Ei vastausta)

- a) Sovellusten eli äppien lataamisen rajoittaminen esimerkiksi ikärajojen avulla tai lupaa vaatimalla
- b) Sovellusten eli äppien käytön rajoittaminen teknisin keinoin (esimerkiksi niin, että sovelluksen avaamiseen tarvitaan lupa tietyn kellonajan jälkeen)
- c) Sovellusten eli äppien sisältöjen rajoittaminen teknisin keinoin (esimerkiksi tiettyjen verkkosoitteiden, kuten Youtuben kieltäminen)

- d) Puhelimen käyttö on kielletty perheen tai talouden yhteisten kokoontumisten, kuten aterioiden tai leffailtojen aikana
- e) Koulussani tai oppilaitoksessani puhelimet kerätään oppituntien ajaksi pois
- f) Muulla tavalla: millä?

[Jos on älypuhelin ja alle 18-vuotias] Voiko joku läheisesi, kuten vanhempasi, paikantaa sijaintisi puhelimeesi asennetun sovelluksen tai muun laitteen avulla kysymättä sinulta lupaa? Tarkoitamme tässä sellaista paikantamista, joka tapahtuu läheisesi aloitteesta.

- a) Kyllä
- b) Ei
- c) En osaa sanoa
- d) Ei vastausta

[Jos on älypuhelin] Kuinka usein keskeytät tekemisesi tarkastaaksesi puhelimeesi saapuneita ilmoituksia? Valitse parhaiten sopiva vaihtoehto. (En koskaan; Harvemmin kuin kerran päivässä; Noin kerran päivässä; Useita kertoja päivässä; Lähes jatkuvasti; En osaa sanoa)

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Kiihtymyksellä tarkoitetaan tilaa, jossa sydän lyö nopeammin, verenpaine kasvaa ja esimerkiksi hengitys voi kiihtyä ja lihakset jännittyä. Kiihtymys ei liity pelkästään negatiivisiin kokemuksiin, kuten vihaan, vaan myös esimerkiksi ihastuksen kanssa viestittely tai haastavan pelin pelaaminen voivat aiheuttaa kiihtymystä. Oletko kokenut kiihtymystä käyttäessäsi sosiaalista mediaa **viimeisen kuukauden aikana**?

- a) Kyllä, usein
- b) Kyllä, joskus
- c) En
- d) En osaa sanoa
- e) Ei vastausta

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Reagoivatko seuraavat ihmisryhmät positiivisesti sosiaalisen median sisältöihisi, esimerkiksi "tykkäämällä"? (Kyllä, usein; Kyllä, joskus; Ei; En osaa sanoa)

- a) Perheenjäsenesi ja sukulaisesi
- b) Ystäväsi

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Oletko itse kokenut sosiaalisessa mediassa seuraavia asioita? (Kyllä, usein; Kyllä, Joskus; En; En osaa sanoa; Ei vastausta) (Kaksoisskaala, vastausvaihtoehdot erikseen vaihtoehdoille Itse ja Joku toinen)

- a) Vähättely, pilkkaaminen tai nimittely
- b) Ryhmän ulkopuolelle jättäminen
- c) Rasismi eli jonkun ihmisryhmän syrjiminen esimerkiksi ihonvärin vuoksi
- d) Seksuaalinen ahdistelu
- e) Väkivallalla uhkaaminen

[Jos käyttää jotain sosiaalisen median kanavaa] Oletko havainnut jonkun toisen kokevan sosiaalisessa mediassa seuraavia asioita? (Kyllä, usein; Kyllä, Joskus; En; En osaa sanoa; Ei vastausta) (Kaksoisskaala, vastausvaihtoehdot erikseen vaihtoehdoille Itse ja Joku toinen)

- a) Vähättely, pilkkaaminen tai nimittely

- b) Ryhmän ulkopuolelle jättäminen
- c) Rasismi eli jonkun ihmisryhmän syrjiminen esimerkiksi ihonvärin vuoksi
- d) Seksuaalinen ahdistelu
- e) Väkivallalla uhkaaminen

Pitäisikö älypuhelinien käyttöä mielestäsi rajoittaa peruskouluissa? Vastaa seuraaviin väittämiin. (Täysin samaa mieltä; Jokseenkin samaa mieltä; En samaa enkä eri mieltä; Jokseenkin eri mieltä; Täysin eri mieltä; En osaa sanoa / Ei koske minua)

- a) Kaikkien oppilaiden älypuhelimet pitäisi kerätä koko koulupäivän ajaksi pois.
- b) Kaikkien oppilaiden älypuhelimet pitäisi kerätä oppituntien ajaksi pois.
- c) Opetusta häiritsevät puhelimet pitäisi voida takavarikoida.
- d) Älypuhelinien käyttöä ei pitäisi rajoittaa lainkaan.

Kysely on nyt päättynyt. Kiitokset arvokkaista vastauksistasi!

Saamistamme vastauksista muodostetaan tutkimusaineisto, josta yksittäisiä vastaajia ei voi tunnistaa. Tämä tutkimusaineisto arkistoidaan pysyvästi Tietoarkistoon (ks. http://www.fsd.uta.fi/shared/resources/2014_esite_tutkittaville_FIN.pdf). Tietoarkisto voi luovuttaa myöhemmin aineiston tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöön.

Saako vastauksesi arkistoida Tietoarkistoon? (Kyllä/Ei)

LIITE 2. OSITTEIDEN OTOSKOOT, PAINOTETUT OTOSKOOT JA PAINOKERTOIMET

Juridinen sukupuoli	Ikäryhmä	Äidinkieli	Painokerroin	Otoskoko	Painotettu otoskoko
Mies	15–19	Muu	0,39	48	18,72
Mies	15–19	Ruotsi	0,99	9	8,90
Mies	15–19	Suomi	1,12	135	150,58
Nainen	15–19	Muu	0,96	18	17,29
Nainen	15–19	Ruotsi	0,70	12	8,46
Nainen	15–19	Suomi	1,13	127	143,69
Mies	20–24	Muu	0,80	27	21,63
Mies	20–24	Ruotsi	1,02	8	8,15
Mies	20–24	Suomi	1,23	119	146,27
Nainen	20–24	Muu	0,67	28	18,70
Nainen	20–24	Ruotsi	0,94	8	7,56
Nainen	20–24	Suomi	1,08	128	138,58
Mies	25–29	Muu	0,98	31	30,42
Mies	25–29	Ruotsi	0,54	16	8,58
Mies	25–29	Suomi	1,09	144	156,76
Nainen	25–29	Muu	0,72	37	26,78
Nainen	25–29	Ruotsi	0,96	8	7,68
Nainen	25–29	Suomi	1,03	144	148,79
Mies	10–14	Muu	0,64	31	19,83
Mies	10–14	Ruotsi	0,76	12	9,17
Mies	10–14	Suomi	1,05	144	150,69
Nainen	10–14	Muu	0,57	33	18,90
Nainen	10–14	Ruotsi	0,91	10	9,09
Nainen	10–14	Suomi	1,01	142	143,78
			Yhteensä:	1419	1419

TIETEELLISET ARTIKKELIT

”ME OLLAAN NUORISO, ME OLLAAN TULEVAISUUS”: KATSAUS 2020-LUVUN RAP- JA HIPHOP-NUORIIN

ELINA WESTINEN, ANTTI KIVIJÄRVI & ANNALIINA PAHKALA

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

TIIVISTELMÄ

Tarkastelemme tässä artikkelissa yhtä tämän päivän keskeisintä nuorisokulttuuria erityisesti musiikin näkökulmasta. Fokuksenamme ovat suomalaiset nuoret, jotka ovat kiinnostuneita rap-musiikista tai hiphop-kulttuurista. Alun perin Yhdysvaltojen itärannikolla 1970-luvulla kehittyneestä hiphop-kulttuurista ponnistava rap-musiikki on koko 2000-luvun ajan ollut suosittu – viime vuosina jopa suosituin – musiikin genre suomalaisten nuorten parissa. Genre on myös maailmanlaajuisesti suosittu, eritoten nuorempien kuuntelijoiden keskuudessa. Määrällistä tutkimusta rap- ja hiphop-nuorista on kuitenkin niukasti niin kansainvälisesti kuin kansallisestikin. Analysoimmekin tässä tutkimuksessa sitä, keitä nämä nuoret tai nuoret aikuiset ovat esimerkiksi iän, sukupuolen, asuinalueen, perhetaustojen ja vähemmistöidentiteettien näkökulmista. Aineistonaamme ovat vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen kyselyvastaukset. Kytämme analyysimme aiempaan tutkimuskirjallisuuteen nuorista musiikin kuuntelijoista, ja käsittelemme kysymystä siitä, missä määrin nuorten yhteiskunnalliset asemat määrittävät hiphop-kulttuuriin kiinnittymistä Suomessa. Tulostemme mukaan rap ja hiphop ovat nykyään nuorisokulttuurista valtavirtaa eikä tarkastelemassamme ryhmässä voi tunnistaa kovin merkittäviä erityispiirteitä. Räpistä ja hiphopista voikin kiinnostua ja kulttuuriin samastua kuka tahansa. Kiinnostuneiden joukossa yliedustettuina ovat kuitenkin nuoret pojat ja ihonvärinsä perusteella vähemmistöön identifioituvat.

Asiasanat: nuoret, hiphop, rap, nuorisokulttuuri, kyselytutkimus

JOHDANTO

Rap-musiikki näkyy ja kuuluu kaikkialla Suomessa. Nykyään on vaikea kuvitella Spotifyn kuuntelutilastojen kärkikahinoita ilman suomalaisen räpin kärkinimiä, kuten Turistia, Ettaa ja Sexmenea. Suositussa *Vain elämää* -televisioformaatissa on mukana joka kaudella ainakin yksi räppäri. Räpin arvostus näkyy myös rap-artistien saamina palkintoina: Teosto-palkintoja ovat viime vuosina saaneet esimerkiksi DJ Kridlokk, Evil Stöö ja Jesse Markin. Vuonna 2024 Ege Zulu puolestaan palkittiin Uudenmaan taidepalkinnolla. Rap sekä sitä laajempi kulttuuri, hiphop, vaikuttavat nykyään myös instituutio- ja koulutustasolla, kun alaa voi opiskella ihan ammattimuusikoksi asti.

Räppiin ja hiphoppiin liitetään kuitenkin monenlaisia mielikuvia, joiden luomisessa ja ylläpitämisessä medialla on oma roolinsa. Toisin kuin otsikossamme lainattu Pikku G, joka vuonna 2003 maalaili kuvaa nuorista tulevaisuuden toivoina, mediapuheessa räppiä kuuntelevat tai tekevät nuoret hahmotetaan yhä toistuvasti huolen ja ongelmien kautta. Mediaotsikot syyttävät nuorten (miesten) ongelmista nimenomaan rap-musiikkia – erityisesti gangsta rap -musiikkia – jonka oletetaan lietsovan naisvihaa, väkivaltaa ja rikollisuutta (Åberg & Westinen 2025). Rap liitetään julkisessa puheessa tänä päivänä myös kaupunkiympäristöihin ja ”katujengeihin” (Åberg & Tyvelä 2023).

Mutta keitä räpistä kiinnostuneet nuoret oikeastaan ovat? Mikä heitä määrittää? Onko rap

erityisesti nuorisomusiikkia, vai kulkeeko se mukana myös nuoruusvuosien jälkeen? Muun muassa näihin kysymyksiin vastaamme tässä artikkelissa. Tarkastelemme nuorten hiphop/rap-kiinnostusta erityisesti musiikkiin kiinnittymisen kannalta, ja fokuksenamme ovat nuoret, jotka ovat uusimman Lasten ja nuorten vapaa-aikakyselyn perusteella ”paljon kiinnostuneita” rap-musiikista ja hiphop-kulttuurista (n=161). 1970-luvun New Yorkissa alkunsa saanut hiphop-kulttuuri on sittemmin muodostunut maailmanlaajuiseksi nuorisokulttuuriksi. Hiphop-kulttuuriin olennaisena osana kuuluva rap-musiikki on ollut suosittua, paitsi ympäri maailmaa, myös suomalaisten nuorten parissa koko 2000-luvun ajan – viime vuosina jopa musiikkigenreistä suosituin. Räpin lisäksi myös hiphopin muut elementit (DJ-toiminta, breikkaus ja graffitimaalaus) näkyvät Suomessa niin omaehtoisessa kulttuuritoiminnassa, osana koulutusinstituutioita kuin valtavirtakulttuurissakin.

Suomessa hiphop-kulttuuria ja eritoten rap-musiikkia on tutkittu monella eri tieteenalalla ja väitöskirjojakin on tehty kolme (Westinen 2014; Rantakallio 2019; Pakarinen 2025). Hiphop Suomessa -tutkimusverkoston toimittama antologia (Sykäri ym. 2019) on niin ikään kartoittanut paikallista kulttuuria tutkijoiden ja tekijöidenkin näkökulmista. Määrällistä tutkimusta hiphop-nuorista on kuitenkin niukasti niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Tässä artikkelissa analysoimmekin sitä, keitä nämä nuoret tai nuoret aikuiset ovat esimerkiksi iän, sukupuolen, asuinalueen, perhetaustojen ja vähemmistötiteettien näkökulmista. Vastaamme tutkimustehtäväämme vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen kyselyaineiston avulla (n=1419). Kytämme analyysimme aiempaan tutkimuskirjallisuuteen nuorista musiikin kuuntelijoista erityisesti esimerkkinä, rap-musiikin, kautta, ja käsittelemme varsinkin kysymystä siitä, missä määrin nuorten yhteiskunnalliset asemat määrittävät hiphop-kulttuuriin kiinnittymistä Suomessa.

MUSIIKKI, RAP, HIPHOP JA NUORET

Tässä artikkelissa keskitymme nimenomaisesti rap-musiikkiin, mutta taustoitamme aiheitamme musiikin kuuntelun tutkimuksessa tehdyillä yleisillä havainnoilla. Musiikki on kytköksissä ihmisen identiteettiin monin eri tavoin – ovatpa tutkijat puhuneet jopa ”musiikillisesta identiteetistä” (MacDonald, Hargreaves & Miell 2002). Musiikki tarjoaakin monenlaisia emotionaalisia, fyysisiä, kognitiivisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia tutkia ja rakentaa omakuvaa ja suhdetta toisiin ihmisiin (DeNora 1999; ks. myös tilasto-osion alaluku Musiikkimaku ja musiikkisuhteet).

Musiikin kuuntelijoiden ja musiikkimaun määrällistä tutkimusta on lähestytty psykologian näkökulmasta tarkastelemalla muun muassa persoonallisuuden yhteyksiä musiikkimaun muodostumiseen (esim. North 2010; Rentfrow & Gosling 2003) sekä musiikin kuuntelun käytötarkoituksia (esim. Boer ym. 2012; Ter Bogt ym. 2011). Musiikin kuuntelijoita on tutkittu markkinatutkimusten näkökulmasta myös kuluttajina, jolloin yhtiöiden sisäiseen käyttöön tarkoitettujen tutkimusten tulokset ovat harvoin julkisia (ks. kuitenkin Salminen 1990). Sosiologisessa tutkimuksessa musiikkimakua on usein tarkasteltu Pierre Bourdieu’n (1984) kulttuurisen pääoman teoriaan pohjaten, jonka mukaan kulttuurinen maku – musiikkimaku mukaan lukien – on lähtökohtaisesti sidoksissa yhteiskuntaluokkaan. Myös sukupuolen, iän, sosioekonomisen aseman ja koulutustason vaikutukset ovat toistuva teema musiikkimieltyymysten ja musiikin kuuntelijoiden määrällisessä tutkimuksessa (ks. esim. Colley 2008; Tanner, Asbridge & Wortley 2008; Purhonen, Gronow & Rahkonen 2009).

Toisin kuin Bourdieu’n teoriassa ja sitä hyödyntävissä tutkimuksissa argumentoidaan, yhteiskuntaluokka ei kuitenkaan vaikuta keskeisimmältä tekijältä suomalaisten musiikkimaussa, vaan musiikkimakuun vaikuttavia tekijöitä on monia (Liikkanen 2009, 181, 190; Haaramo 2021, 161; tilasto-osion alaluku Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit). Suomalaisen musiikkimakua on tutkittu 2000-luvulla

Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksessa vuosina 2002 (Liikkanen 2009; Alasuutari 2009) ja 2017 (Hanifi, Haaramo & Saarenmaa 2021), Teoston ja Musiikkituottajien vuotuisissa raporteissa sekä vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa (Salasuo 2021), jossa näkökulmana oli musiikkifanius (Poikolainen 2021). 2000-luvulla suomalaisten musiikkimaku on monipuolistunut, ja suoratoistopalveluiden myötä musiikin kuuntelu kytkeytyy yhä enemmän tilanteeseen ja mielialaan. Vaikka etenkin englanninkielistä musiikkia kuunnellaan Suomessa entistä enemmän, on suomenkielinen musiikki yhä suosittua. (Haaramo 2019; Tervonen 2023.)

Musiikki ja sen kuuntelu ovat tärkeitä asioita nuorille, ja he kuuntelevatkin musiikkia keskimäärin muita ikäluokkia enemmän (Tilastokeskus 2019; Tervonen 2022). Nuorilla kuuntelijoilla musiikki nivoutuu osaksi arkea, elämän eri osa-alueita sekä identiteetin rakentamista. Musiikin ja nuorten erityisestä suhteesta kertoo myös se, miten musiikkiteollisuuden tuotteita kohdennetaan nuorelle yleisölle, ja se, että musiikin ympärille rakentuvat fanikunnat koostuvat pitkälti nuorista. (Laughey 2006, 1, 217.) Striimauspalveluiden myötä musiikin kuuntelun tapa on muuttunut levy- ja genrekeskeisyydestä kohti yksittäisten artistien ja kappaleiden kuuntelua, ja juuri nuorten suosimat artistit nousevat esimerkiksi Spotifyn kuuntelutilastoissa muiden ikäluokkien suosimia artisteja korkeammalle (Homi, Kinnunen & Honkanen 2021, 163; Tervonen 2023). Oman nuoruuden suosikkimusiikki usein myös pysyy merkityksellisenä läpi elämän (Haaramo 2021; Homi, Kinnunen & Honkanen 2021; Burunat ym. 2025).

Tilastollista tutkimusta rap-musiikista, hiphop-kulttuurista ja nuorista on tehty Suomessa hyvin niukasti. Edellä mainitut vapaa-aikatutkimukset ja musiikin kuuntelun tilastot tarjoavat kuitenkin tärkeitä viittaushkohteita tutkimuksellemme. Tutkimustamme voikin pitää jatkona vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen musiikkifani-tutkimukselle (Poikolainen 2021), jossa keskityttiin 7–29-vuotiaiden lasten ja nuorten musiikkimieltymyksiin.

Vaikka oma tutkimuksemme ei spesifisti keskity fanittamisen ja ihailun kysymyksiin, Poikolaisen huomiot eri musiikkigenreistä ja näihin kiinnittyvistä nuorista kytkeytyvät olennaisesti myös meidän näkökulmiimme.

Poikolaisen (2021, 143) tarkastelusta käy ilmi, että rap-artistien (kuten myös metalliartistien) fanikunnat olivat miesvoittoisia verrattuna muihin suosituimpiin musiikkigenreihin (ks. myös tilasto-osion alaluku Kiinnittyminen nuorisokulttuurisiin ryhmiin). Lisäksi vaikuttaa siltä, että sukupuolierot korostuvat juuri musiikkifaniuden kohdalla, mutta eivät niinkään pelkän musiikinkuuntelun kohdalla (Poikolainen 2021) – faniuden käytännöt kun pitävät sisällään muutakin kuin musiikin kuuntelua. Vuonna 2017 Tilastokeskuksen (2019) toteuttaman vapaa-aikatutkimuksen mukaan räpin kuuntelu oli yhtä suosittua miesten ja naisten keskuudessa.

Vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen aineistojen mukaan rap-artistien osuus tärkeimpien idolien listalla kasvoi 15–19-vuotiaiden ikäryhmään asti, mutta kääntyi laskuun sen jälkeen. Teini-ikäisten ryhmässä räppärit olivat suosituimpia kuin minkään muun genren artistit. (Poikolainen 2021, 144.) Myös koko väestöä koskevat musiikinkuuntelutilastot vahvistavat havaintoa (Tilastokeskus 2019). Tämän valossa näyttääkin siltä, että rap on muita valtavirtagenrejä selkeämmin oman aikamme ”nuorisomusiikkia” (Poikolainen 2021, 144). Tätä tukee myös se havainto, että harvinaisinta ylisukupolvinen fanius oli juuri rap-fanien keskuudessa (mt., 151).

Sekä kansainvälinen että suomalainen hiphop-tutkimus ovat perinteisesti keskittyneet rap-musiikkiin, artisteihin ja näiden analysointiin eri näkökulmista. Rap-musiikin ja hiphop-kulttuurin merkitystä nuorille (faneille) on kuitenkin tutkittu viimeisten parin vuosikymmenen aikana enenevässä määrin. Määrällisen tutkimuksen puolella esimerkiksi Espanjassa kerätystä näytteestä (n=150) (Palma-Martos, Cuadrado-García & Montoro-Pons 2021;) tutkittiin 15–65-vuotiaiden kulutustapoja räpin/hiphopin suhteen sekä genreen liittyvää tietoa, asenteita ja sukupuolittuneita eroja. Tulosten mukaan räpin pääyleisö on

nuoret, alle 24-vuotiaat miehet, jotka opiskelevat joko lukiossa tai korkeakouluissa. Miehillä oli hieman enemmän tietoa genrestä, ja rap-keikoilla käytiin keskimäärin hieman eri kokoonpanoilla; miehet useammin kaveriporukoissa ja naiset kumppaneidensa kanssa. Palma-Martos kollegoineen (mt.) kuitenkin korostivat nuorten naisten kasvavaa rap/hiphop-kiinnostusta ja kulutusta.

Rap- ja hiphop-tutkimusta on jo verrattain paljon; siitä on muodostunut oma, monitieteinen tieteenalansa. Tutkimus on kuitenkin pääosin laadullista, ja määrällinen tieto erittäin nopeasti kasvaneeseen musiikkigenreen tai laajempaan kulttuuriin kiinnittyneistä nuorista on varsin vähäistä. Pyrimme tällä tutkimuksella paikkaamaan tätä ilmeistä tietoaukkoa.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Hyödynnämme tässä tutkimuksessa vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen aineistoa (n=1419). Kyselytutkimus perustuu sukupuolen, iän ja äidinkielen perusteella toteutettuun ositettuun otantaan. Tutkimuksessa 10–29-vuotiaita nuoria tavoiteltiin kotiosoitteisiin lähetetyillä kirjeillä, jossa heitä pyydettiin vastaamaan kyselyyn verkossa.¹ Yksi laajan kyselylomakkeen osioista koski nuorisokulttuurisia kiinnostuksen kohteita, joihin liittyen nuorille esitettiin seuraava kysymys: ”Oletko kiinnostunut seuraaviin asioihin liittyvistä ryhmistä tai kulttuureista?” Yksi kysytyistä ryhmistä tai kulttuureista oli ”hiphop ja rap”. Vastausvaihtoehtoja kysymykseen annettiin kolme: 1) kyllä, paljon, 2) kyllä, vähän ja 3) en. Hiphopista ja räpistä paljon kiinnostuneita oli 12 prosenttia (n=161) ja vähän kiinnostuneita 32 prosenttia (n=441) kaikista vastaajista. Keskitymme tässä artikkelissa erityisesti paljon kiinnostuneisiin, sillä ajatellamme heidän kiinnittyvän verrattain vahvasti rap-musiikkiin kuuntelijoina ja mahdollisesti myös laajemmin hiphop-kulttuuriin.

1 Aineistoon ja tiedonkeruuseen liittyviä kysymyksiä on eritelty tarkemmin tilasto-osion luvussa Aineisto ja menetelmät.

Vähän kiinnostuneissa on todennäköisesti enemmän satunnaisia rap-musiikin kuuntelijoita, joille rap-musiikki ja hiphop-kulttuuri eivät muodostu keskeiseksi identiteetin rakennuspalikaksi. Käytämme artikkelissamme ”paljon kiinnostuneiden” ryhmästä lähtökohtaisesti nimitystä ”rap- ja hiphop-nuoret”. Tämä heijastelee myös nuorten omia vastauksia. Yksinkertaisuuden vuoksi käytämme myös lyhyempää muotoa ”hiphop-nuoret”. Huomionarvoista on, että niin kulttuurin sisällä kuin alan tutkimuksessaakin termejä rap ja hiphop käytetään usein myös päällekkäin, kun puhutaan hiphop-kulttuurin musiikista.

Keskeinen tehtävämme on analysoida sitä, keitä rap- ja hiphop-nuoret ovat. Tähän tarkoitukseen hyödynnämme seuraavia Vapaa-aikatutkimuksen muuttujia:

- ikä (10–14-v. / 15–19-v. / 20–24-v. / 25–29-v.)
- koettu sukupuoli (nainen/mies/muu)
- kuntaluokitus (pääkaupunkiseutu / kaupunkimaiset kunnat / taajaan asutut kunnat / maaseutumaiset kunnat)
- korkeimmin koulutettu vanhempi (yliopistotutkinto / ammattikorkeakoulutai opistotutkinto / perus- tai toisen asteen tutkinto)
- koettu kotitalouden toimeentulo (hyvä/keskiverto/heikko)
- vähemmistöön kuuluminen ihonvärin perusteella (kyllä/ei).

Pidämme selitettävää muuttujaa rap- ja hiphop-kiinnittyneisyydestä luokittelevana muuttujana, joka saa kolme arvoa (kyllä, paljon; kyllä, vähän; en). Tämä rajaa käytettävissä olevia tilastollisia menetelmiä, ja paljolti tästä syystä olemme muokanneet myös osan edellä mainituista selittävistä muuttujista luokitteluasteikollisiksi tai karkeistaneet järjestysasteikollisia muuttujia yhdistämällä niiden saamia arvoja. Analysoimme aineistoa ensin ristiintaulukoiden ja testaten havaittujen tilastollisten erojen merkitsevyyksiä khiin neliö-testillä. Tarkastellaksemme useampia luokittelevia muuttujia yhtäaikaaisesti ja esittääksemme

tulokset kuviomuodossa hyödynnämme myös moniulotteista korrespondenssianalyysia.

Moniulotteinen korrespondenssianalyysi on varsin aineistolähtöinen menetelmä, eikä sen hyödyntäminen edellytä teoreettisia oletuksia tai hypoteesien asettamista. Lähtökohtana on testata useamman luokittelevan muuttujan yhteyksiä toisiinsa. Moniulotteista korrespondenssianalyysia voidaan kuvata useampien muuttujien samanaikaisen ristiintaulukoinnin visuaalisointina (ks. tarkemmin esim. Clausen 1998; Costa ym. 2013), jossa muuttujien arvot sijoittuvat suhteessa toisiinsa kaksiulotteisessa tilassa (ks. kuvio 3). Tuloksia tulkitaan muuttujien arvojen etäisyyksinä toisistaan. Eri muuttujien arvojen suuri etäisyys tarkoittaa sitä, että ne esiintyvät vain harvoin yhdessä. Toisin sanoen on epätodennäköistä, että sama vastaaja olisi valinnut toisistaan etäällä olevat arvot lomakevastauksessaan. Arvojen etäisyyksien lisäksi kaksiulotteista visualisointia voi tulkita ulottuvuuksien eli vaaka- ja pystyakselien näkökulmasta. Usein vain kuvion ensimmäinen ulottuvuus (vaaka-akseli) erottelee muuttujien arvoja tulkittavissa olevilla tavoilla. Mikäli myös toisen ulottuvuuden (pystyakseli) erottelukyky on riittävä, voi kuviota tarkastella muuttujien arvoja luokittelevana nelikenttänä. (Ks. Ronkainen 2009; Aaltonen, Kivijärvi & Myllylä 2019 moniulotteisen korrespondenssianalyysin soveltamisesta nuorisotutkimuksissa.)

Vaikka artikkelimme perustuu määrällisiin aineistoihin ja menetelmiin, olemme hyödynneet pienissä määrin Vapaa-aikatutkimuksen avoimia vastauksia tarkentaaksemme kuvaa rap- ja hiphop-nuorista. Nuorille esitettiin seuraava avoin kysymys: ”Minkälaisia musiikkityylejä kuuntelet?” (ks. tilasto-osion alaluku Musiikkimaku ja musiikkisuhteet). Olemme lukeet niiden vastaajien avoimia vastauksia, jotka kertoivat olevansa paljon kiinnostuneita räpistä ja hiphopista.

TULOKSET

Aloitamme aineistomme tarkastelun ristiintaulukoimalla yksittäisiä taustamuuttujia rap- ja

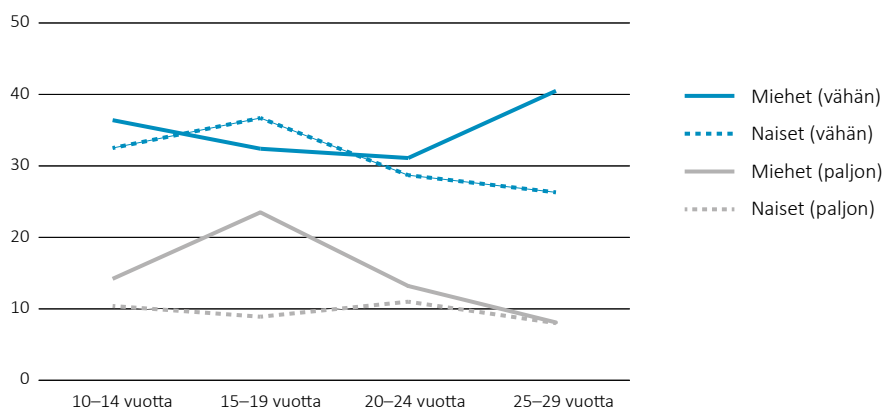
hiphop-kiinnostusta mittaavan muuttujan kanssa. Tässä kohden tarkastelu etenee muuttuja kerrallaan. Tämän jälkeen hyödynnämme moniulotteista korrespondenssianalyysia nähdäksemme yhtäältä tarkemmin ja toisaalta kokonaisvaltaisemmin hiphop-nuorille tyypillisiä piirteitä ja niiden mahdollisia yhdistelmiä.

Hiphop-nuorten erityispiirteitä, onko niitä?

Hiphopista tai räpistä kiinnostuneet olivat verrattain usein 15–19-vuotiaita poikia (ks. myös tilasto-osion alaluku Kiinnittyminen nuorisokulttuurisiin ryhmiin). Varsin samankaltainen havainto tehtiin myös vuoden 2020 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa, jossa tutkimuskohteena tosin oli nuorten musiikkifanius. Rap-artistit olivat tuolloin nimenomaan 15–19-vuotiaiden poikien suosiossa (Poikolainen 2021). Toisin sanoen rap-kiinnostus näyttää olevan ainakin iän ja sukupuolen määrittämää. Iän ja sukupuolen mukaiset erot olivat nyt käytetyssä aineistossa tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < 0,001$). Kuviossa 1 esitämme hiphopista ja räpistä paljon ja vähän kiinnostuneet iän ja sukupuolen mukaisina jakaumina.²

Kuviosta 1 voi havaita ensinnäkin sen, että vähän kiinnostuneita on sukupuolesta ja iästä riippumatta selvästi enemmän kuin paljon kiinnostuneita. Poikien osalta 15–19-vuotiaiden muita suurempi kiinnostus näkyy kuviossa selvänä piikkinä. Poikien ja nuorten miesten iän myötä vaihtelevaa kiinnostusta on syytä pohtia hieman tarkemmin. Yhtäältä kyse näyttää olevan

2 Sukupuolta analysoidaan tässä niin sanottuna juridisena sukupuolena ja näin ollen kaksinapaisena muuttujana kokemuksellisen ja useampia arvoja saavan muuttujan sijaan. Ne nuoret, jotka kertoivat sukupuolekseen jonkin muun kuin nainen tai mies, olivat liian pieni joukko ($n=47$) luotettavien tilastollisten analyysien toteuttamiseksi. Tämän ryhmän hiphop- ja rap-kiinnostus oli hyvin samalla tasolla kuin tyttö- ja naisvastaajilla.

Kuvio 1. Hiphop- ja rap-kiinnostus iän ja sukupuolen mukaan. Vaaka-akselilla vastaajien ikä, pystyakselilla kiinnostuneiden suhteelliset osuudet.

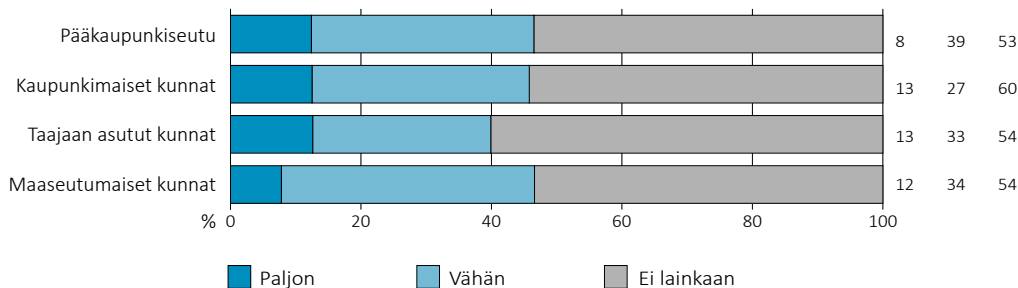
joidenkin teini-ikäisten poikien vahvasta kiinnostuksesta ja toisaalta nuorten aikuisten keskuudessa verrattain laajalle levinneestä kevyemmästä kiinnostuneisuudesta. Vähän kiinnostuneiden poikien tai nuorten miesten osuudet ovat melko samalla tasolla iästä riippumatta lukuun ottamatta vanhinta ikäluokkaa, jolla ”laimea” kiinnostus on tyypillisempää kuin muilla ikäryhmillä. Kenties heidän kohdallaan on kyse sukupolvikokemuksesta: vahvempi kiinnostus räppiä kohtaan on laimentunut, mutta kiinnostusta edelleen on, ehkä muiden musiikin genrejen rinnalla. Paljon räpistä kiinnostuneiden tyttöjen ja nuorten naisten osalta ikä ei selitä kiinnostusta, vaan se on suhteellisen vakaata, tarkastellaan sitten aivan nuorimpia tai vanhimpia vastaajia. Tämä kertonee aineistomme valossa siitä, että tyttöjen ja nuorten naisten kohdalla räppiin ja hiphopiin liittyvä ”nuorisomusiikki”-väite ei pidä paikkaansa. Vähän kiinnostuneiden osalta pieni yliedustus näkyy 15–19-vuotiaissa tytöissä tai nuorissa naisissa, kun taas vanhin naisikäluokka on selvästi vähemmän kiinnostunut kuin vastaavan ikäiset nuoret miehet.

Avovastauksissa 15–19-vuotiaiden poikien musiikkimakua luonnehtivat jonkin verran räpin uudemmat alalajit, kuten drill ja trap, ja erikseen mainittuna suomalainen rap. Avovastausten

mukaan erityisesti vanhemmilla räpin kuuntelijoilla on monipuolinen musiikkimaku, sillä tämä joukko kertoi kuuntelevansa myös muita suosittuja genrejä, kuten pop- ja rock-musiikkia, jopa iskelmää. Omalta osaltaan tämä vahvistaa näkemystä siitä, ettei rap/hiphop-kiinnostus ole mikään erillinen saareke ja että nuorten musiikkimaku ylipäätään on laaja ja monipuolinen (ks. tilasto-osion alaluku Musiikkimaku ja musiikkisuhteet).

Oman aineistomme valossa näyttää siltä, että vahva rap/hiphop-kiinnostus on ainakin osittain ikäluokkasidonnaista sukupolvisidonnaisuuden sijaan. Suosio on suurinta nuorimmissa ikäluokissa ja vähenee vanhemmiten. Toisin sanoen parinkymppien jälkeen räpin rinnalle tai tilalle tulee yhä enemmän muita genrejä.

Hiphop-kulttuuri ja rap-musiikki liitetään usein urbaaneihin ympäristöihin (esim. Rose 1994). Koko kulttuurin lähtökohdat ovat Yhdysvaltojen itä- ja länsirannikkoiden metropoleissa, erityisesti New Yorkin Bronxissa. Keskeinen osa rap-lyriikkaa ja -musiikkivideoita ovat olleet urbaanin elämän, esimerkiksi kerrostalo-naapurustojen ja katuelämän rosoiset kuvaukset (esim. Forman 2002). Toisaalta jo 1990-luvulta saakka myös Yhdysvaltojen eteläisistä osavaltioista, esimerkiksi Texasista ja Floridasta, tuleva

Kuvio 2. Hiphop- ja rap-kiinnostuneiden suhteelliset osuudet Tilastokeskuksen kuntaluokituksen mukaan.

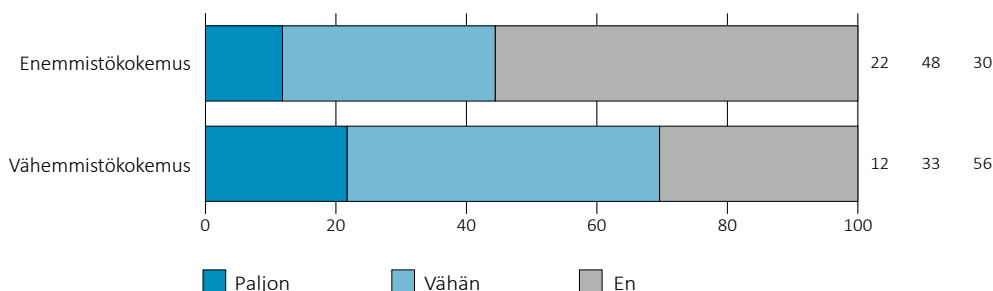
ja maaseutuestetiikkaakin hyödyntävä southern hiphop/rap on piipahdellut erilaisilla suosiolistoilla (esim. Miller 2004). Yleisesti ottaen Suomessakin hiphop-kulttuuriin liittyvä kuvasto on vahvasti kaupunkimainen ja keskittyy erilaisiin lähiökuvauksiin (ks. esim. Kelekay 2022; Saaristo 2023). Suomessa on jokseenkin niukasti ainakaan levytettyä ja puhtaasti maaseutu- tai syrjäseutuku- vastoon nojaavaa rap-musiikkia – toki esimerkiksi juuri Melodifestivalenin voittanut vöyriäinen KAJ-yhtye on kuvannut maaseutumaista elämää kappaleessaan *Kom ti byn* (2016), Kullervo maa- lailee lapualaista sielunmaisemaa kappaleessaan *62100* (2021) ja Kemmuru räppäsi jo vuonna 2006 *Landespedestä*. Monet maakuntakeskukset, kuten Jyväskylä, Joensuu ja Rovaniemi, sen sijaan ovat jo pitkään olleet vahvasti edustettuina suosittujen räppäreiden tai rap-yhtyeiden koti-kaupunkeina.

Urbaaneista juurista ja kaupunkimaisesta kuvastosta huolimatta nyt käsillä olevan aineiston mukaan hiphop- ja rap-henkisyyttä löytyy yhtä lailla kaikkialta kuntatyyppistä riippumatta (kuvio 2). Kuntatyyppien mukainen tarkastelu perustuu Tilastokeskuksen kuntaluokitukseen, jossa on eritelty kaupunkimaiset kunnat taajaan asutuista ja maaseutumaisista kunnista. Lisäksi olemme erottaneet omaksi luokakseen pääkaupunkiseudun. Maaseutumaisissa kunnissa paljon kiinnostuneita on jonkin verran vähemmän kuin muissa kuntatyypeissä, mutta erot eivät muodostu

tilastollisesti merkitseviksi ($p=0,508$). Havaintoa räpin ja hiphopin laajasta levinneisyydestä tukee vuosina 2024–2025 kerätyn Hiphopin ensiaskleet Suomessa -muistitietokeräyksen aineisto, jonka vastaajajoukko tarinoineen osoittaa rap-musiikin ja hiphop-kulttuurin levinneen koko Suomen laajuisesti kaupunkeihin ja maaseudulle jo 1980-luvulta lähtien (Salasuo, Westinen & Pahkala 2025 2025).

Tulkitsemme tätä kuntatyyppin mukaista ”nollatulosta” niin, että globalisoitunut hiphop-kulttuuri on jo niin läpeensä medioitunut ja kenen tahansa saatavilla, etteivät hiphop ja rap ole tiukasti sidoksissa ainoastaan urbaaneihin ympäristöihin. Vaikka iso osa kuvastosta ja sanoituksista perustuukin kaupunkimaisuuteen ja lähiöiden elämään, ne ilmentävät nuorten elämää yleisemmälläkin tasolla. Rap genrenä perustuukin tyypillisimmin omakohtaisiin kokemuksiin ja tuntemuksiin (esim. Rose 1994). Räppiin ja sen välittämiin tunnelmiin voi siis samastua asuin- paikasta riippumatta, tai sen kautta voi päästä kurkistamaan maailmoihin, joihin itsellä ei ole välitöntä pääsyä. Hiphop-kulttuurin kuvasto, pukeutuminen, arvot ja asenteet ovat nykypäivänä myös yleisemmin pinnalla nuorisokulttuurissa ja mediassa (esim. Åberg & Tyvelä 2023).

Alueellisuuden ohella myöskään nuorten ilmoittamat sosioekonomiset asemat eivät ole yhteydessä hiphop- ja rap-kiinnostukseen. Toisin sanoen korkeimmin koulutetun vanhemman tutkinnot ($p=0,725$) tai kotitalouden koettu

Kuvio 3. Hip-hop- ja rap-kiinnostuneiden suhteelliset osuudet ihonvärin perusteella vähemmistöön identifioitumisen mukaan.

toimeentulo ($p=0,576$) eivät selittäneet hip-hop- ja rap-kiinnostusta. Alueellisuuteen liittyvän tuloksen ohella myös tätä havaintoa voi pitää hiukan yllättävänä. Hip-hop-kulttuuri on syntynyt nimenomaisesti Yhdysvaltojen mustan väestön ja muiden etnisten vähemmistöjen keskuudessa vastakulttuurina, ja se on tyypillisesti puhutellut monia marginalisoituja ryhmiä ympäri maailmaa. Tyypillisesti rap-lyriikka onkin kuvaillut juuri vähemmistöjen ja marginalisoitujen kokemuksia ja näkökulmia. Myös Suomessa rap-musiikin kuvasto ja sanoitukset liittyvät usein 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuihin kerrostalolähiöihin, vähäosaisuuteen ja elämään yhteiskunnan reunamilla. Suomenkielisessä räpissä on lisäksi perinteitä poliittiseen vasemmistoon kallellaan olevasta ja elitismien vastaisesta ilmaisusta (esim. Asa, Paleface, Steen1 ja Julma Henri). Kuten muuallakin maailmassa, hip-hop on valjastettu myös Suomessa erilaisten instituutioiden käyttöön. Muusikkokoulutuksen lisäksi hip-hop-pedagogiikkaa (esim. Adjapong & Emdin 2015) on voitu hyödyntää myös esimerkiksi ”syrjäytymisvaarassa” olevien nuorten (tyypillisesti poikien) kanssa niin nuorisotyössä kuin laitosmaisissakin ympäristöissä (esim. Yli-Tepsa 2019; Lunabba 2023). Tutkimuksemme perusteella nuorten hip-hop-kulttuuriset kiinnikkeet eivät kuitenkaan noudattele sosioekonomisiin asemiin perustuvia jakoja (ks. myös tilasto-osion alaluku Yksilölliset ja yhteiskunnalliset nuorisokulttuurit).

Sukupuolen, iän, alueellisuuden ja sosioekonomisten asemien lisäksi tarkastelimme hip-hop- ja rap-kiinnostusta vähemmistökokemusten näkökulmasta. Suomalainen rap on pitkään ollut valkoisten miesartistien hallitsema kenttä. Räpin valtavirtakuvasto on vasta viime aikoina alkanut monipuolistua, vaikka mustia ja ruskeita räppäreitä on Suomessakin aina ollut (Westinen 2023; Westinen tulossa 2026). Vapaa-aikatutkimuksen aineistojen mukaan ihonvärin³ perusteella vähemmistöön identifioituvat nuoret olivat muita selvästi kiinnostuneempia hiphopista ja räpistä ($p=0,003$). Peräti 70 prosenttia ihonvärin perusteella itsensä vähemmistöön luokittelevista kertoi ainakin vähäisestä kiinnostuksesta hip-hop-kulttuuria ja rap-musiikkia kohtaan. Samalla on syytä mainita, että etnisyyden perusteella vähemmistöön identifioituvat ($p=0,105$) ja muunkieliset ($p=0,116$) vaikuttivat olevan aavistuksen verran muuta väestöä kiinnostuneempia, mutta vastaajajoukot ovat sen verran pieniä, etteivät erot muodostuneet tilastollisesti merkitseviksi.

3 Kyselylomakkeella tiedusteltiin nimenomaan ihonväristä vähemmistökokemuksen perustana, mutta toki ihonväri on – esimerkiksi hius-ten ja muiden ulkonäöllisten piirteiden ohella – vain osa sitä palettia, jonka perusteella ihminen itse identifioituu tai hänet luokitellaan, rodullistetaan, esimerkiksi ruskeaksi tai valkoiseksi (esim. Craig 2012).

Afrikkalaisamerikkalaisilta juurilta ponnistava hiphop-kulttuuri ja rap-musiikki ovat tutkimuksen mukaan erityisen merkityksellisiä mustille ja ruskeille nuorille, heidän identiteeteilleen ja yhteisöllisyydelle (esim. Ibrahim 1999; Forman 2002; Williams & Stroud 2014). Hiphop ja rap ovatkin vedonneet vahvasti erilaisiin etnisiin vähemmistöihin ympäri maailmaa (ks. esim. Mitchell 2001; Williams & Singh 2023). Kulttuuri ja sen eri muodot ovat toimineet esimerkiksi identifoitumisen ja voimaantumisen välineinä niin Brasiliassa kuin Etelä-Afrikassakin. Myös Euroopassa, pääosin Ranskassa ja Saksassa, kulttuuri ja musiikki saivat ensimmäisenä jalansijaa juuri etnisiin vähemmistöihin kuuluvien nuorten parissa (esim. Prévos 2001; Androustopoulos 2010). Nykyään drill-tyylinen rap-musiikki, jonka eurooppalaistuneet juuret juontavat Lontoon marginalisoiduilta alueilta ja erilaisten vähemmistöjen parista, näyttää musiikillista ja esteettistä mallia myös Suomessa.

Hiphop identiteettinä voi myös ylittää rodun/etnisyyden ja toimia rasismien vastustamisen välineenä. Sen kautta voi yhtäaikaaisesti kuulua sekä paikalliseen että globaaliin yhteisöön. Aasialaisamerikkalaisten nuorten (n=53), etenkin tanssijoiden, identiteettejä käsitelleessä tutkimuksessa hiphop näyttäytyikin nuorille merkittävänä kulttuurisena identiteettinä (*“a third cultural identity”*) heidän oman kulttuuriperintönsä ja valkoisen valtakulttuurin rinnalla (Nguyen & Ferguson 2019).

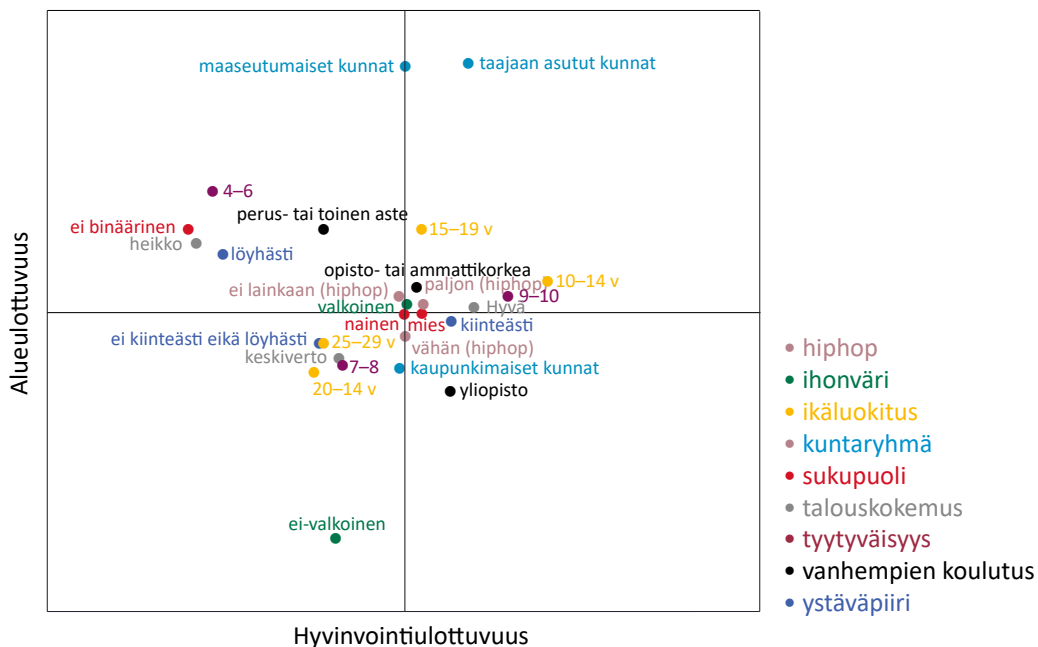
Mustien ja ruskeiden räppäreiksi ryhtyneiden nuorten (Westinen 2023) lisäksi hiphop-kulttuurilla on ollut merkitystä myös monien muiden mustien ja ruskeiden nuorten elämälle, identiteeteille ja kuulumisen ja samastumisen kokemuksille valkonormatiivisessa suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa (esim. Hubara 2017; Eid ym. 2022). Sekä tätä globaalia että paikallisempaa taustaa vasten on ymmärrettävää, että ihonvärin perusteella vähemmistöksi itsensä kokeva nuori löytää hiphopista ja räpistä itselleen merkityksellisiä kokemuksia ja samastumispintaa.

HIPHOP-NUORTEN PROFIILIN HAHMOTTELUA

Yllä tarkastelimme räpistä ja hiphopista kiinnostuneiden nuorten piirteitä erikseen yksittäisten selittävien muuttujien näkökulmista. Seuraavassa pyrimme luomaan hieman kokonaisvaltaisemman kuvan heistä analysoimalla useita muuttujia samanaikaisesti. Jo edellä käyttämiemme ja pääosin nuorten omista kokemuksista riippumattomien muuttujien lisäksi hyödynnämme kahta nuorten koettua hyvinvointia operationalisoivaa muuttujaa: elämäntyytyväisyyttä ja kokemusta ystäväpiiriin kuulumisesta (ks. tilasto-osion luku Sosiaaliset suhteet ja hyvinvointi). Elämäntyytyväisyys on Vapaa-aikatutkimuksen aineiston keskeisin hyvinvointia mittaava muuttuja, ja pidämme tärkeänä hiphop-nuorten tarkastelemista myös tällä ulottuvuudella sekä suhteessa esimerkiksi sellaisiin julkisiin keskusteluihin, joissa varsinkin rap-musiikki mutta myös esimerkiksi grafitikulttuuri (esim. Fransberg 2021) yhdistetään pahoinvointiin ja rikollisuuteen. Ystäväpiiriin kuuluminen mittaa puolestaan ikäoverisuhteiden koettua laatua, mikä on esimerkiksi aiemmissa Nuorisobarometreissa (ks. Kivijärvi 2023) todettu erityisesti nuorten ikäluokkien osalta keskeiseksi hyvinvoinnin osatekijäksi.

Elämäntyytyväisyyttä kysyttiin Vapaa-aikatutkimuksessa kouluarvosana-asteikolla 4–10 ja ystäväpiiriin kuulumista kuusiportaisella asteikolla (erittäin kiinteästi, melko kiinteästi, ei kiinteästi eikä löyhästi, melko löyhästi, erittäin löyhästi, en ollenkaan). Korrespondenssianalysia varten karkeistimme molemmat muuttujat kolmiportaisiksi. Elämäntyytyväisyyden saamat arvot ovat näin ollen 4–6, 7–8 ja 9–10. Ystäväpiiriin kuulumisen osalta yhdistimme ”erittäin kiinteästi”- ja ”melko kiinteästi”-vastaukset omaksi luokakseen sekä ”melko löyhästi”-, ”erittäin löyhästi”- ja ”en ollenkaan”-vastaukset omakseen. Neutraalin ”en kiinteästi enkä löyhästi”-vastauksen säilytimme omana luokkana.

Toteuttamastamme moniulotteisesta korrespondenssianalysista (kuvio 4) ja sen kahden akselin määrittämästä tilasta voi varovaisesti tulkiten

Kuvio 4. Muuttujien arvot moniulotteisessa korrespondenssianalyysissa.

nimetä kaksi ulottuvuutta. Vaaka-akselin nimesimme hyvinvointiulottuvuudeksi ja pystyakselin alueulottuvuudeksi. Vaaka-akselille latautuivat voimakkaimmin elämäntyytyväisyys (0,524), kokemus taloudellisesta tilanteesta (0,430) ja ystäväpiiriin kuuluminen (0,317). Pystyakselille latautui vahvasti ainoastaan kuntaryhmit (0,634). Muuttujien latauksista voi jo päätellä, että erityisesti pystyakselin määrittämän ulottuvuuden selitysvaima (inertia = 0,142) ja yhtenäisyys (alpha = 0,242) jäivät verrattain heikoiksi. Vaaka-akselin osalta sekä selitysvaima (0,211) että yhtenäisyys (0,533) olivat odotetusti hieman vahvempia. Edelliset tunnusluvut kertovat siitä, mikä on visuaalisesti havaittavissa kuviossa 4: iso osa muuttujien arvoista kasautuu kuvion keskiosiin lähelle nollapistettä. Erityisesti näin on pystyakselin osalta.

Myös kaikki hiphop-kiinnostusta koskevan muuttujan luokat (paljon, vähän, ei lainkaan) ovat lähellä kuvion nollapisteitä sekä vaaka- että pystyakseleilla. Pystyakselin osalta tämä kertoo ennen kaikkea jo edellä raportoidusta havainnosta,

jonka mukaan hiphop-nuoria löytyy yhtä lailla kaikenlaisista kunnista. Vaaka-akseliin perustuva havainto on kuitenkin osittain uusi: hiphop-nuoret eivät erotu koetun hyvinvoinnin osalta muista nuorista. Tämänkaltaisen nollatuloksen kertoo siitä, että hiphop-nuorten joukossa voi olla sekä hyvin- että pahoinvoivia ja kaikkea siltä väliltä. Hiphop-kiinnostus ei siis ole yhteydessä pahoinvointiin, vaikka tämänkaltaista kuvaa mediasta saattaakin joskus välittyä ja vaikka lukuisat hiphop-kulttuuria ja sen eri elementtejä hyödyntävät työpajat ja muu taideterapeuttinen työskentely kohdentuvatkin toisinaan juuri marginalisoiduille nuorille.

Edellisten huomioiden lisäksi hiphop-muuttujan kaikkien arvojen kasautuminen kuvion keskelle kertoo yksinkertaisesti siitä, että hiphop-nuoret eivät yleisesti ottaen eroa muista nuorista merkittäväillä tavoilla käyttämiemme muuttujien eli sukupuolen, iän, vanhempien koulutustason ja ihonväriin perustuvan vähemmistökokemuksen mukaan. Havainto ei kumoa edellä raportoitamiemme tuloksia ikään ja sukupuoleen sekä ihonväriin

liittyvistä yhteyksistä vahvan hiphop-kiinnostuksen kanssa, mutta tämänkaltaisessa monimuuttujamallin tuottamassa ”isossa kuvassa” yksittäiset tilastolliset yhteydet jäävät havaitsematta.

Kuviossa 4 hyvinvointi- ja alueellottuvuudet määrittävät muiden muuttujien arvojen saamia paikkoja. Kuvion oikeassa laidassa on muuttujien luokkia, jotka kuvaavat vahvaa hyvinvointia (elämäntyytyväisyyden korkeimmat arvot, kiinteä kuuluminen ystäväpiireihin sekä taloudellisen turvan kokeminen). Samalla kuvioista voi havaita, että nuoremmilla ikäluokilla (10–19-v.) koettu hyvinvointi on keskimäärin vahvempaa kuin vanhemmilla (20–29-v.). Yksittäisenä havaintona voi nostaa esille ne nuoret, jotka eivät koe ainakaan yksiselitteisesti olevansa poikia/miehiä tai tyttöjä/naisia. Ei-binäärisiä sukupuolikokemuksia kuvaavan muuttujan arvo sijoittuu kuvion vasempaan reunaan ja lähelle heikkoja hyvinvointikokemuksia kuvaavia muuttujien arvoja. Toisin sanoen sukupuolivähemmistöihin identifioituminen on yhteydessä heikoksi koettuun hyvinvointiin.

Kuten todettua, pystyakselia määrittää muuttujista lähes yksinomaan kuntaluokitus. Kuvion 4 yläreunaan sijoittuvat maaseutumaiset ja taaajaan asutut kunnat, kun taas kaupunkimaiset kunnat ovat lähempänä kuvion alareunaa. Myös vanhempien koulutus latautuu jossain määrin pystyakselille, ja varsin odotetusti korkeasti koulutettujen vanhempien lapset asuvat muita todennäköisemmin kaupunkimaisissa kunnissa. Sama koskee vähemmistökokemusta ihonvärin perusteella. Ihonvärin perusteella vähemmistöön identifioituvat – todennäköisesti mustat, ruskeat tai sellaiseksi rodullistetut vastaajat – sijoittuvat hyvin selkeästi kuvion alareunaan ja muut lähelle keskipistettä. Joidenkin vastaajien kohdalla vähemmistökokemus ihonvärin perusteella tarkoittaa myös ainakin vanhempien maahanmuuttotaustaa. Onkin varsin hyvin tiedossa, että valtaosa Suomessa asuvasta ulkomaalaistaustaisesta⁴ väestöstä asuu muutamassa suurimmassa

kaupungissa (Tilastokeskus 2025). Toisin sanoen moniulotteisessa korrespondenssianalyyssissa asuinkuntatyyppi määrittää ihonväriin perustuvaa vähemmistökokemusta selvästi voimakkaammin kuin hiphop-kiinnostus.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Viimeistään 2010-luvulta lähtien kansainvälinen ja kansallinen rap-musiikki on valloittanut myynti- ja striimauslistojen kärjet sekä vakiintunut osaksi televisioviihdettä ja festivaalien päälavoa Suomessa. Ylipäättään hiphop-kulttuuri on 2000-luvun suosituimpia tyyliä ei pelkästään musiikin, vaan myös esimerkiksi muodin saralla. Se vaikuttaakin erityisesti nuorten maailmaan rietyntälaisen kielenkäytön, liikekielen ja arvojen kautta. Musiikki ja kulttuuri ei näy pelkästään mediassa, vaan esimerkiksi myös nuorisotyössä haetaan vaikutteita hiphopin pedagogikasta, jossa korostetaan vertaisoppimista (*“each one teach one”*) ja vastuunkantoa.

Räpistä ja sen vaikutuksista ollaan kuitenkin huolissaan. Joitakin viime vuosina Suomessa käytyjä julkisia keskusteluja voi luonnehtia jopa moraalipaniikiksi, erityisesti niin kutsutun gangsta rap -musiikin, nuorten rikollisuuden ja katukäyttäytymisen kehikossa (Åberg & Tyvelä 2023; ks. myös Åberg & Westinen 2025). Otsikot kuten ”Kahta ’gangsta rap’ -katujengiä epäillään kovista rikoksista pääkaupunkiseudulla” (MTV-uutiset 8.2.2022), ”Tällaista on väkivaltaisiin jengeihin kytketty gangsta rap” (Ilta-lehti 9.2.2022) sekä ”Katujengikulttuuri huolestuttaa Suomessa: Poliisi ammattikorkeakoulun katsauksessa pohdittiin jopa räpin sensurointia” (MTV-uutiset 27.10.2023) olettavat monia kytköksiä ja mustavalkoisia syy-seuraussuhteita sekä ilmentävät samalla (gangsta) räppiin liittyvää ja

ovat kaikki ne, jotka ovat itse syntyneet tai joiden vanhemmat ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. Samalla olemme tietoisia siitä, että ihonväriiltään vähemmistöön voivat identifioitua myös monet ulkomaalaistaustaisuuden kategorian ulkopuolelle jäävät nuoret.

4 Viittaamme tässä ulkomaalaistaustalla Tilastokeskuksen luokitukseen. Ulkomaalaistaustaisia

vuosikymmeniä vanhaa huolipuhetta, joka syntyi aikoinaan Yhdysvalloissa erityisesti valkoisten konservatiivien joukossa. Otsikot heijastelevat myös sitä laajempaa asennepäristöä, jossa kielteiset asenteet jotain ryhmää kohtaan näkyvät myös kielteisenä suhtautumisena ryhmän suosimaa musiikkia kohtaan (Bryson 1996, 895). Erityisesti tämä ilmenee siinä, miten (nuorten mustien ja ruskeiden) miesten kuuntelema rap yhdistetään rikollisuuteen – ja siinä samassa myös kokonainen ihmisryhmä tullaan leimatuksi (ks. esim. Fried 2003).

Tekemämme tutkimus kuitenkin osoittaa, että rap- ja hiphop-nuoret voivat olla keitä tahansa. Vaikka räpistä ja hiphopista kiinnostuneiden joukossa on verrattain paljon poikia ja ihonvärin perusteella vähemmistöön identifioituvia, on kyse ennen kaikkea moninaisesta nuorten joukosta niin iän, sukupuolen, asuinalueen kuin hyvinvointikokemustenkin perusteella arvioituna. Tutkimuksemme tukee siinä mielessä myös empiirisiä havaintoja kentältä ja hittilistojen kärkipaikoilta, että rap on nykyään osa valtavirtanuoruutta – se ei enää selkeästi erotu omaksi erilliseksi nuorisokulttuurikseen tai rajatun joukon kiinnostuksen kohteeksi. Hiphop ei myöskään rajoitu vain metropolimaiseen, urbaaniin ympäristöön, vaan siitä nauttivat nuoret kaikkialla Suomessa. Hiphop-muistitietotutkimuksen aineiston pohjalta tekemiemme alustavien havaintojen mukaan rap-musiikki ja hiphop-kulttuuri ovat itse asiassa aina kiehtoneet nuoria ympäri maata: muisteluja tuli niin pääkaupunkiseudulta kuin idän, lännen ja pohjoisen pienemmiltä paikkakunniltakin (Salasuo, Westinen & Pahkala 2025). Rap on alusta pitäen löytänyt tiensä myös syrjäisinä pidetyille paikkakunnille.

Viimeaikaisissa tutkimuksissa nuorten musiikkikuuntelutottumuksia määrittäväksi tekijäksi on nostettu erityisen laaja ja monipuolinen musiikkimaku sekä kasvava hyväksyntä myös muiden musiikkimakuja kohtaan (Glevarec & Nowak 2022, 320–322; ks. myös tilasto-osion alaluku Musiikkimaku ja musiikkisuhteet). Tämä näkyy myös tutkimuksemme tuloksissa, joiden perusteella jopa innokkaimmat rap- ja hiphop-nuoret

nimeävät räpin ja sen alalajien lisäksi myös liudan muita kuuntelemissaan musiikkityylejä, kuten pop, rock, iskelmä, metalli ja punk. Myös Tilastokeskuksen vuoden 2017 vapaa-aikatutkimuksessa nuorten aikuisten (18–37-vuotiaat) osoitettiin olevan musiikkimaultaan muita kaikkiruokaisempia (Haaramo 2021, 164–165). Nuoria ei siis ole syytä lajitella tiukkojen raamien mukaisesti musiikillisiin alakulttuureihin kuuluviksi, sillä vaikuttaa siltä, että he ovat laajasti kiinnostuneita populaarimusiikista sen eri muodoissa.

Aineistomme perusteella voidaan todeta, että rap on edelleen nuorisomusiikkia, eli se vetoaa erityisesti 15–19-vuotiaisiin (ks. myös Poikolainen 2021). Kiinnostus näyttää kuitenkin kulkevan nuorten mukana myös nuoruusvuosien jälkeiseen aikaan tai vähintäänkin varhaisiin aikuisvuosiin. Aineistomme perusteella sukupolvi ei ole keskeisin selittävä tekijä musiikkimieltymysten kehkeytymisessä ja musiikkimakututkimuksessa (ks. Haaramo 2021, 159, 174), vaan hiphop on sekä ikäluokkaan että sukupolveen kiinnittyvä musiikkikuuntelun ilmiö. Nuoret ovat kiinnostuneita useista musiikin lajeista, eivätkä he sinänsä istu tiukasti sukupolvi-ajatukseen. Pitkittäisten kyselytutkimusten puuttuessa valistunein tulkintamme tässä kohtaa on se, että rap on sekä nuorisomusiikkia että elämänkulun aikana pysyvää, teinivuosien ”räppidiggailun” värittämää ja muihin musiikkityyleihin sekoittuvaa kulttuurista ainesta.

Tutkimuksemme on uutta avaava ja eksploraatiivinen, sillä rap- ja hiphop-nuoria ei aiemmin ole tarkasteltu määrällisesti (ks. kuitenkin Poikolainen 2021). Merkittävä osa suomalaisestakin rap- ja hiphop-tutkimuksesta on keskittynyt artisteihin ja heidän tuotantoihinsa. Faneja ja kuuntelijoita on tutkittu pääasiassa laadullisesti. Kun tutkimuksemme perusteella harvassa ovat ne nuoret, jotka ovat vihkiytyneet vain yhteen musiikkilajiin, jatkossa olisikin perusteltua pureutua siihen, miten 2020-luvun Suomessa erilaiset musiikkiin kiinnittyvät alakulttuurit ylipäättään elävät ja voivat. Onko meillä enää toisistaan erottuvia alakulttuureja, kun rap ja hiphopkin ovat nykyään valtavirtaa? Mikä on valtavirran suhde alakulttuureihin? Ja mikä sitten

voisi olla tarkemmin katsottuna hiphopin ja räpin, aikamme suosituimman musiikkigenren, rooli nuorten identiteettien ja yhteisöllisyyksien rakentumisessa?

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Myllylä, Martta (2019) Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten aikuisten koettu hyvinvointi. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (3), 301–311.
- Adjapong, Edmund & Emdin, Christopher (2015) Rethinking Pedagogy in Urban Spaces: Implementing Hip-Hop Pedagogy in the Urban Science Classroom. *Journal of Urban Learning and Teaching Research* 11, 66–77.
- Alasuutari, Pertti (2009) Snobismista kaikkiruokaisuuteen: musiikkimaku ja koulutus-taso. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika: Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 81–100.
- Androutsopoulos, Jannis (2010) Multilingualism, ethnicity and genre in Germany's migrant hip hop. Teoksessa Marina Terkourafi (toim.) *Languages of global hip hop*. Lontoo: Continuum, 19–43.
- Boer, Diana & Fischer, Ronald & Tekman, Hasan Gürkan & Abubakar, Amina & Njenga, Jane & Zenger, Markus (2012) Young people's topography of musical functions: Personal, social and cultural experiences with music across genders and six societies. *International Journal of Psychology* 47 (5), 355–369.
- Bourdieu, Pierre (1984) *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bryson, Bethany (1996) 'Anything But Heavy Metal': Symbolic Exclusion and Musical Dislikes. *American Sociological Review* 61 (5), 884–899.
- Burunat, Iballa & Mavrolampados, Anastasios & Duman, Deniz & Koehler, Friederike & Saarikallio, Suvi & Luck, Geoff & Toiviainen, Petri (2025). Memory bumps across the lifespan in personally meaningful music. *Memory* 33 (10), 1196–1216. <https://doi.org/10.1080/09658211.2025.2557960>
- Clausen, Sten Erik (1998) *Applied correspondence analysis: An introduction*. Lontoo: Sage.
- Colley, Ann (2008) Young People's Musical Taste: Relationship with Gender and Gender-Related Traits. *Journal of Applied Social Psychology* 38 (8), 2039–2055.
- Costa, Patricio Soares & Santos, Nadine Correia & Cunha, Pedro & Cotter, Jorge & Sousa, Nuno (2013) The Use of Multiple Correspondence Analysis to Explore Associations between Categories of Qualitative Variables in Healthy Ageing. *Journal of Aging Research* 2013 (1), 1–12.
- Craig, Maxine Leeds (2012) Racialized Bodies. Teoksessa Bryan Turner (toim.) *Routledge Handbook of Body Studies*. Lontoo: Routledge, 321–331.
- DeNora, Tia (1999) Music as a technology of the self. *Poetics* 27 (1), 31–56.
- Eid, Mona & Hubara, Koko & Suinner, Caroline & Beilinson, Kiia (2022) *Third Culture Kids – Suomi Finland*. Helsinki: Otava.
- Forman, Murray (2002) *The 'Hood Comes First: Race, Space, and Place in Rap and Hip-Hop*. Middletown: Wesleyan University Press.
- Fransberg, Malin (2021) *Helsinki Graffiti Subculture: Meanings of Control and Gender in the Aftermath of Zero Tolerance*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Fried, Carrie B. (2003) Stereotypes of music fans: Are rap and heavy metal fans a danger to themselves or others? *Journal of Media Psychology* 8 (3), 1–13.
- Glevarec, Herve & Nowak, Raphaël (2022) Structure and historicity of youth music tastes: A brief overview of forty years of theoretical debates. Teoksessa Andy Bennett (toim.) *Bloomsbury Handbook of Popular Music and Youth Culture*. New York: Bloomsbury Academic, 307–326.

- Haaramo, Juha (2019) Pop, iskelmä ja rock - älämölö, örinä ja räminä: pidetty ja torjuttu musiikki Suomessa. *Tieto & trendit* -verkkosivusto. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/pop-iskelmä-ja-rock-alamo-lo-orina-ja-ramina-pidetty-ja-torjuttu-musiikki-suomessa> (Viitattu 6.5.2025.)
- Haaramo, Juha (2021) Musiikkimaku ja sen moninaisuus – kvantitatiivinen analyysi. Teoksessa Riitta Hanifi, Juha Haaramo & Kaisa Saarenmaa (toim.) *Mitä kuuluu vapaa-aikaan? Tutkimus, tieto ja tulkinnat*. Helsinki: Tilastokeskus, 159–186.
- Hanifi, Riitta & Haaramo, Juha & Saarenmaa, Kaisa (toim.) (2021) *Mitä kuuluu vapaa-aikaan? tutkimus, tieto ja tulkinnat*. Helsinki: Tilastokeskus.
- Homi, Harri & Kinnunen, Maarit & Honkanen, Antti (2021) ”Minä ihailen musiksua nimeltä Billie Eilish”: Digitalisaation aiheuttamat muutokset 15–29-vuotiaiden musiikin kulutuksessa. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 159–172.
- Hubara, Koko (2017) *Ruskeat Tytöt. Tunne-es-seitä*. Helsinki: Like.
- Ibrahim, Awad (1999) Becoming Black: Rap and Hip-Hop, Race, Gender, Identity, and the Politics of ESL Learning. *TESOL Quarterly* 33 (3), 349–369.
- Kelekay, Jasmine (2022) “We’re Not All Thugs in the East”: The Racial Politics of Place in Afro-Finnish Hip Hop’. Teoksessa Josephine Hoegaerts, Tuire Liimatainen, Laura Hekanaho & Elizabeth Peterson (toim.) *Finnishness, Whiteness and Coloniality*. Helsinki: Helsinki University Press.
- Kivijärvi, Antti (toim.) (2023) *Läpi kriisien. Nuorisobarometri 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura & opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Laughey, Dan (2006) *Music and Youth Culture*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Liikkanen, Mirja (toim.) (2009) *Suomalainen vapaa-aika: Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lunabba, Harry (2023) Recognizing Vulnerabilities of Young Masculinities in Youth Work: Three Perspectives on Masculine Vulnerability Linking Social Structures and Agency. *Young* 31 (4), 299–314.
- MacDonald, Raymond A. R. & Hargreaves, David J. & Miell, Dorothy (2002) *Musical Identities*. Oxford: Oxford University Press.
- Miller, Matt (2004) Rap’s Dirty South: From Subculture to Pop Culture. *Journal of Popular Music Studies* 16, 175–212.
- Mitchell, Tony (2001) *Global Noise: Rap and Hip Hop Outside the USA*. Middletown: Wesleyan University Press.
- Nguyen, Jacqueline & Ferguson, Gail M. (2019) A Global Cypher: The Role of Hip Hop in Cultural Identity Construction and Navigation for Southeast Asian American Youth. *New Directions for Child and Adolescent Development* 2019 (164), 99–115.
- North, Adrian C. (2010) Individual Differences in Musical Taste. *The American Journal of Psychology* 123 (2), 199–208.
- Pakarinen, Anna (2025) *Resilienssin poetiikka: Cheekin rap-runouden ilmaisukeinoja ja merkityksiä*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Palma-Martos, María Luisa & Cuadrado-García, Manuel & Montoro-Pons, Juan D. (2021) Breaking the Gender Gap in Rap/ Hip-Hop Consumption. Teoksessa Blanca de-Miguel-Molina, Virginia Santamarina-Campos, María de-Miguel-Molina & Rafael Boix-Doménech (toim.) *Music as Intangible Cultural Heritage: Economic, Cultural and Social Identity*. Cham: Springer, 51–65.
- Poikolainen, Janne (2021) Intohimona musiikki. Näkökulmia lasten ja nuorten musiikkifaniuteen ja sen tunnuslukuihin. Teoksessa Mikko Salasuo (toim.) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto &

- Nuorisotutkimusverkosto, 139–157.
- Prévos, André J. (2001) Postcolonial popular music in France. Rap music and hip-hop culture in the 1980s and 1990s. Teoksessa Tony Mitchell (toim.) *Global noise. Rap and hip-hop outside the USA*. Middletown: Wesleyan University Press, 39–56.
- Purhonen, Semi & Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2009) Social Differentiation of Musical and Literary Taste Patterns in Finland. *Finnish Journal of Social Research* 2, 39–49.
- Rantakallio, Inka (2019) *New Spirituality, Atheism, and Authenticity in Finnish Underground Rap*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Rentfrow, Peter J. & Gosling, Samuel D. (2003) The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology* 84 (6), 1236–1256.
- Ronkainen, Jussi (2009) Suomalaisuuden kategoriat. Maahanmuuttajataustaiset nuoret ja ”omanmaalaisuus”. Teoksessa Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) *Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 25–43.
- Rose, Tricia (1994) *Black Noise: Rap Music and Black Culture in Contemporary America*. Hanover & Lontoo: University Press of New England.
- Saaristo, Annukka (2023) Räppiä Espoosta: yllärajaisen kotiseudun tulkintoja Tapsamanen ja Phunky Mr. Olavin kappaleissa. Teoksessa Niina Hämäläinen, Hanna Karhu & Tuomas Martikainen (toim.) *Kansallisesta ylirajaiseen: Kulttuuri, perinne ja kirjallisuus*. Kalevalaseuran vuosikirja 102. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 231–259.
- Salasuo, Mikko (toim.) (2021) *Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusverkosto.
- Salasuo, Mikko & Westinen, Elina & Pakkala, Annaliina (2025) ”Hiphop antoi elämälleni suunnan” – Muistitietoa nuorisokulttuurista ja muisteluista hiphopin ensiaskeleista Suomessa. Työpaperi. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://nuorisotutkimus.fi/hiphop-tyopaperi> (Viitattu 20.11.2025.)
- Salminen, Kimmo (1990) *Nuorten ja varhaisnuorten musiikkimaku keväällä 1990*. Sarja B 6/1990. Helsinki: Yleisradio, tutkimus- ja kehitysosasto.
- Sykäri, Venla & Rantakallio, Inka & Westinen, Elina & Cvetanović, Dragana (toim.) (2019) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Tanner, Julian & Asbridge, Mark & Wortley, Scot (2008) Our favourite melodies: musical consumption and teenage lifestyles. *The British Journal of Sociology* 59 (1), 117–144.
- Ter Bogt, Tom F. M. & Mulder, Juul & Raaijmakers, Quinten A. W. & Gabhainn, Saoirse Nic (2011) Moved by music: A typology of music listeners. *Psychology of Music* 39 (2), 147–163.
- Tervonen, Kari (2022) *Musiikin kuuntelu Suomessa 2022*. Helsinki: Teosto. https://www.teosto.fi/wp-content/uploads/2022/10/ifpi-teosto_musiikinkuuntelu-suomessa-2022-final.pdf (Viitattu 8.5.2025.)
- Tervonen, Kari (2023) *Musiikin kuuntelu Suomessa 2023*. Helsinki: Teosto. <https://www.teosto.fi/wp-content/uploads/2023/10/Musiikinkuuntelu-Suomessa-2023-tutkimusraportti.pdf> (Viitattu 8.5.2025.)
- Tilastokeskus (2019) Musiikin kuuntelu 2017. Suomen virallinen tilasto (SVT): Vapaa-ajan osallistuminen. Helsinki: Tilastokeskus. https://stat.fi/til/vpa/2017/04/vpa_2017_04_2019-05-22_tie_001_fi.html (Viitattu 6.5.2025.)
- Tilastokeskus (2025) Väestörakenne, syntyperä taustamaanosittain, sukupuolen mukaan ja alueittain, 1990–2023. Helsinki: Tilastokeskus. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ru.px/ (Viitattu 13.3.2025.)

- Westinen, Elina (2014) *The discursive construction of authenticity: resources, scales and polycentricity in Finnish hip hop culture*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Westinen, Elina (2023) *Aina ollu tääl. Suomiräp 4.0*. Helsinki: Johnny Kniga.
- Westinen, Elina (tulossa 2026) 'I'm just one amongst others there.' Rappers' expressions of racial(ized) (non-)belonging. Teoksessa Kristine Ringsager & Susan Lindholm (toim.) *Nordic Noise. Hip Hop, Culture, and Community in Northern Europe*. Lontoo: Routledge.
- Williams, Quentin & Singh, Jaspal Naveel (2023) *Global Hip-hopography*. Lontoo: Palgrave Macmillan.
- Williams, Quentin & Stroud, Christopher (2014), Battling the Race. *Journal of Linguistic Anthropology* 24, 277–293.
- Yli-Tepsa, Henna (2019) Rap-työpajat voimaantumisen sosiaalisena kontekstina. Teoksessa Venla Sykäri, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanović (toim.) *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 322–339.
- Åberg, Erica & Tyvelä, Hanna (2023) Finnish and Swedish 'gangsta rap' as a window on the dismantlement of the Nordic welfare state. *Crime, Media, Culture* 20 (3), 288–311.
- Åberg, Erica & Westinen, Elina (2025) "Prosecutors charge me, police watch after me" – The intertwining of authenticity, crime, and gang life in Finnish 'gangsta rap' music. *Crime, Media, Culture* 0 (0).

NUORTEN KESÄNVIIETTO JA ERIITYMINEN: KESÄLLÄ KAIKKI ON TOISIN?

SONJA KOSUNEN, VENLA BERNELIUS & KONSTA HAPPONEN

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

TIIVISTELMÄ

Nuorten kesänvietosta ei tutkimuksellisesti tiedetä Suomessa kovinkaan paljon. Aiheen tutkiminen on tärkeää, sillä kesäloma-aika kattaa nuorten vuodesta noin viidesosan, minkä lisäksi kesänviettoon liittyvät mahdollisuudet ja käytänteet voivat vaikuttaa merkittävästi nuorten hyvinvoinnin ja osaamisen kehitykseen sekä näiden eriytymiseen nuorten välillä. Aiempien kansainvälisten tutkimusten perusteella on syytä olettaa, että osa nuorista on kesän aikana vapaalla ja osa töissä ja että nuorten kesänvietto eriytyy sosioekonomisesti. Tässä artikkelissa tarkastellaan kyselytutkimuksen valossa, miten eri-ikäisten nuorten kesänvietto eriytyy sosioekonomisen taustan, sukupuolen ja alueen mukaan. Tarkastelemme kolmea ikäryhmää, 13–15-vuotiaita, 16–18-vuotiaita ja 19–22-vuotiaita nuoria, ja analysoimme, eriytykö nuorten kesänvietto ohjatun ja omaehtoisen vapaa-ajanvieron sekä kesätöiden suhteen.

Tuloksemme osoittavat, että nuorten kesänvietto eriytyy muun muassa sosioekonomisen taustan mukaan: kotitaloutensa taloudellisen tilanteen erinomaiseksi kokeneet nuoret viettivät taloudellisen tilanteen huonoksi kokeneisiin verrattuna enemmän aikaa kavereiden kanssa ja mökillä sekä harrastaen liikuntaa sekä omaehtoisesti että ohjatusti. Tytöt ja nuoret naiset harrastivat puolestaan kesällä kaikissa ikäryhmissä taidetta omaehtoisesti ja kävivät festivaaleilla poikia ja nuoria miehiä useammin. Nuorten naisten ja miesten kesätöiden hakemisessa ja saamisessa ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja. Korkeakoulutettujen perheiden nuoret puolestaan sekä hakivat että saivat muita useammin kesätöitä. Alueellinen eriytyminen näkyi siten, että maaseudun nuoret sekä hakivat että saivat kaupunkilaisnuoria useammin kesätöitä. Havaitsimme myös, että naapurustotason erot korostuivat sosioekonomisessa eriytymisessä postinumeroalueiden välillä: segregaaion vuoksi nuorten lähiympäristössä korostuvat samankaltaiset kesänviettotavat kuin nuoren omassa perheessä, mikä voi osaltaan lisätä kesänviettoon liittyvien käsitysten ja normien eriytymistä.

Asiasanat: kesäloma, nuoret, eriytyminen, eriarvoisuus, vapaa-aika, kesätyö

JOHDANTO

Nuoret viettävät kesäänsä monin tavoin: ohjatuissa harrastuksissa, omatoimisesti ja kesätöissä. Tyypillisesti heidän vapaa-ajanviettoa on tutkittu lukuvuoden aikana, eli syksyisin, talvisin ja keväisin, ja tulokulmana on ollut harrastaminen tai harrastamattomuus sekä niiden saamat merkitykset nuorten elämässä (ks. esim. Kauppinen & Laine 2022). Erilaisia vapaa-ajanviettotapoja on käsitteellistetty vakavaksi, rennoksi ja pro-

jektiluontoiseksi vapaa-ajaksi (Stebbins 2009), joilla viitataan vapaa-ajanvieron ohjattuun tai omatoimiseen luonteeseen ja siihen kohdistuvaan kontrolliin. Kesällä ajanviettoon kohdistuu monien nuorten kohdalla muita vuodenaikoja vähemmän ulkopuolelta tulevia ajallisia rajoitteita, kun koulut ja muut oppilaitokset ovat kiinni, ja näin ollen se on valtaosalle nuorista rentoutumisen ja omaehtoisen tekemisen aikaa (ks. tilasto-osion luku Kesänvietto). Tässä artikkelissa tarkastellaan sitä, mitä eri-ikäiset ja

erilaisista taustoista tulevat nuoret itse asiassa kesäisin tekevät.

Kysymys kesänvietosta on yhteiskunnallisesti merkittävä, sillä kesä ei ole lyhyt: Suomessa oppilaitosten kesälomakausi on kestoltaan noin kymmenen viikkoa. Kesä kattaa näin lähes viidenneksen vuodesta, ja kesänvietto korostuu siten merkityksellisenä kasvun kontekstina, jolla voi olla keskeinen merkitys nuorten osaamisen ja hyvinvoinnin kehityksessä. Kysymyksen yhteiskunnallista merkitystä syventää se, etteivät kaikki nuoret vietä kesäänsä samalla tavoin – kesänvieron paikat ja tavat vaihtelevat. Lisäksi kesä on arkeen verrattuna omanlaistaan aikaa nuorille, ja se voi saada keskeisiä merkityksiä nuoruuden rakentamisessa. Kuten Armila, Käyhkö ja Pöysä (2021) kuvaavat, nuorten kertomuksissa kesällä kaikki on toisin: oma asuinaluekin, oma kylä, voi kesäisin olla ”ihan erilainen”. Siksi tässäkin tutkimuksessa kesänvietoä tarkastellaan omanlaisenaan kysymyksenä irti arkisen kouluvuoden struktuureista ja ajankäytöstä. Onko kesällä kaikki siis toisin?

Vaikka aiemmat tutkimukset viittaavat mahdollisiin taustatekijöihin liittyviin eroihin kesänviietossa, systemaattista tarkastelua aiheesta ei ole tehty. Mikäli omaehtoiset ja ohjatut kesänviietotavat eriytyvät nuorten välillä systemaattisesti sosioekonominen taustan, sukupuolen tai asuinalueen mukaan, tämä ”viidennes vuodesta” voi tuottaa eri tavoin kertautuvia eroja eri taustoista ponnistavien nuorten välille. Siten se myös on osa keskustelua nuorten arjen eriytymisestä (Oittinen 2025). Kesänvietoä käsitellään tässä tutkimuksessa ohjattujen ja omaehtoisten kesänviietotapojen ja kesätöiden osalta kolmessa eri ikäryhmässä (13–15-, 16–18- ja 19–22-vuotiaat). Harinen (2014) on todennut, että yläkouluvaiheessa aikuisten merkitys nuorten elämässä pienenee ja vertaisten kanssa vietetyn vapaa-ajan merkitys korostuu. Tämän vuoksi olemme rajanneet tarkastelun yläkouluikäisiin ja sitä vanhempiin nuoriin. Kesätöihin osallistumista on tarkasteltu vain yli 15-vuotiaiden ikäryhmissä. Ikäryhmittäistä tarkastelua nuorten kesänviietosta syvennetään sosioekonominen aseman, sukupuolen ja alueellisen eriytyminen näkökulmista.

Nuorten taustoihin liittyvien erojen lisäksi analysoimme aluevaikutuksia kesänviieton eriytymisessä. Toisin sanoen analysoimme, näyttääkö asuinalueella olevan itsenäistä vaikutusta kesänviietoon siten, että nuorten kesänviietotavat eriytyvät alueiden välillä heidän omasta sosiaalisesta taustastaan riippumatta. Samalla selvitämme, kietoutuvatko nuorten oman sosiaalisen taustan ja alueellisen sosiaalisen rakenteen mahdolliset yhteydet kesänviietoon toisiinsa tavalla, joka entisestään syventää yhteyttä taustan, alueen ja kesänviietotapojen välillä. Tällä kaikella on merkitystä keskustelussa eri taustoista tulevien nuorten arjen eriytymisestä ja yhdenvertaisuudesta. Tutkimuksemme tuottaa uutta, kvantitatiivisesti jäsenettyä tietoa siitä, miten kesänviietto tosiasialisesti eroaa nuorten taustatekijöistä riippuen.

KESÄNVIIETON SISÄLLÖLLINEN ERIITYMINEN: OHJATTU JA OMAEHTOINEN KESÄNVIIETTO SEKÄ KESÄTYÖT

Kesäisin nuoret tekevät Suomessa monenlaisia asioita, mutta eivät tyypillisesti käy koulua. Tämän ajanjakson ilmiöitä on tutkimuksellisesti tarkasteltu oppimisen, terveyserojen, työllistymisen sekä ajanviieton ja tekemisen eriytyminen näkökulmista. Ajankäytön eriytyminen liittyy ohjatun ja omaehtoisen ajanviieton eriytymiseen esimerkiksi yhteiskuntaluokkataustan tai sukupuolen mukaan. Koulutussosiologisen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen parissa on pitkäaikaista näyttöä siitä, että sekä oppimistuloksissa että laajemmin elämäntyyleissä ja -mahdollisuuksissa on suomalaisessa yhteiskunnassa eroja, jotka jäsentyvät yksilöiden ja perheiden sosioekonominen aseman mukaisesti (Bernelius & Huilla 2021). Lasten ja nuorten elämässä huoltajien sosioekonominen asema on merkittävä tekijä elämän lähtökohtien määrittämisessä, mikä puolestaan vaikuttaa keskeisesti sosiaalisten ilmiöiden ja aseman ylisukupolvisen periytymiseen (esim. Härkönen & Sirniö 2020; Heiskala ym. 2023). Esimerkiksi peruskoulun tehtäväksi on tyypillisesti nimetty taustasta juontuvien tai siihen sidoksissa olevien

osaamisen ja hyvinvoinnin erojen tasaaminen. On tutkimuksellisesti tarpeellista selvittää, miten nämä koulun kontekstissa havaittavat erot jäsen-tyvät ja mahdollisesti muuttuvat kesän aikana, kun koulut ja muut oppilaitokset ovat kiinni. Oletamme tarkastelumme lähtökohtana, että nuorten kesänvietto voi eriytyä näiden taustojen mukaisesti yhtä hyvin kuin muunkin vapaa-ajanvieton tiedetään eriytyvän (ks. Ahtiainen & Määttä 2024; Oittinen 2025), ja testaamme tätä oletusta empiirisesti.

Suomessa tiedetään, että koulu toimii paitsi keskeisenä sosialisointipaikkana myös vapaa-ajan aktiviteetteihin ohjaajana (ks. Turjanmaa 2017; Marucco 2020). Tarja Tolonen (2010) on tarkastellut, millaisia yhteyksiä nuorten vapaa-ajan toiminnalla on suhteessa koulutukseen ja yhteiskuntaluokkaperusteisiin elämäntyyliin. Tolosen havainto on, että nuorten elämäntyylin jakolinjoina toimivat yhteiskuntaluokka ja paikallisia ilmentyminä lisäksi etninen tausta ja sukupuoli. Yhteiskuntaluokan voidaan katsoa olevan olennainen rakenteellinen tekijä, joka muovaa vapaa-ajanvieton rytmiä, tiloja ja sosiaalisia suhteita (van Ham & Tammaru 2016). Yleisesti tarkastellen nuorten vapaa-ajanvieton tiedetään eriytyvän sekä sosioekonomisen taustan mukaan että alueellisesti myös Suomessa. Vaikka kotimaista seurantalututkimusta nuorten vapaa-ajasta ja harrastamisesta on runsaasti (ks. esim. Salasuo 2021; Aapola-Kari 2022), Suomen nuorten kesänvietosta tiedetään kuitenkin verraten vähän (ks. kuitenkin kesätöistä Vilkmann & Kalalahti 2025; kesäleireistä Eskelinen & Lundblom 2019).

Ohjattua kesänviettoa on tutkittu kuitenkin kansainvälisesti paljon erityisesti oppimistutkimuksen ja terveystutkimuksen piirissä. Vapaan, ohjaamattoman kesänvieton vertailukohtana on tällöin ohjatun vapaa-ajanvieton määrä sekä ohjauksen ja valvonnan tarkkuus (Osgood, Anderson & Shaffer 2005). Erityisesti ohjattujen kesänviettotapojen yhteyksiä koulumenestykseen ja koulussa pärjäämiseen on tarkasteltu laajasti (ks. Cooper ym. 1996; Alexander, Entwistle & Olson 2007; Kuhfeld 2019). Näissä tutkimuksissa kesänvieton sosioekonomisen eriytymisen on

havaittu johtavan siihen, että hyväosaisista taustoista tulevat lapset ja nuoret palaavat kouluun kesän jälkeen kohonneen osaamistason kanssa, kun taas ohjatun kesänvieton ja harrastusmahdollisuuksien ulkopuolelle jääneet lapset ja nuoret ovat puolestaan jopa takamatkalla suhteessa siihen tilanteeseen, johon olivat koulussa keväällä jääneet. Tästä puhutaan kesän oppimiskatona (*learning loss* tai *summer slide*). (Kuhfeld 2019.) Tässä tutkimuksessa emme pyri tarkastelemaan oppimiserojen syntyä vaan rakentamaan perusymmärrystä siitä, mitä Suomen nuorten kesissä tapahtuu ja ei tapahdu eri puolilla maata eli eriytyykö kesänvietto.

Vapaa-ajanvieton eriytymiseen liittyvät sekä toimintamahdollisuuksien ja -paikkojen alueellinen tarjonta että nuorten osallistuminen ja osallisuus niistä. Hanna Ahtiainen ja Suvi Määttä (2024) kuvaavat Kouluterveyskyselystä tehdyssä analyysissään, että yläkouluikäisistä helsinkiläisnuorista korkeista sosioekonomisista asemista tulevat, kahden huoltajan kotitalouksissa asuvat sekä harrastusmahdollisuuksiltaan paremmilla tai sosioekonomiselta rakenteeltaan korkeamman statuksen alueilla asuvat harrastavat vuoden aikana enemmän ohjatusti. Erityisesti erot näkyivät ohjatun liikunnan harrastamisessa (mt.). Myös valtakunnallisella tasolla ohjattu liikuntaharrastaminen on ohjattua taide- ja kulttuuriharrastamista eriytyneempää (ks. tilastosisä alaluku Harrastaminen eri väestöryhmissä). Kouluterveyskyselyn aineiston mukaan ohjattu harrastaminen on vuosina 2019–2023 yleistynyt pandemiapoikkeusolojen notkahdusta lukuun ottamatta, mutta väestöryhmien väliset erot ohjatun harrastamisen yleisyydessä ja säännöllisyydessä ovat pysyneet suurina. Noin 30 prosentilla helsinkiläisnuorista ei ollut yhtään ohjattua harrastusta. Ohjattujen harrastusten puuttuminen oli yleisintä matalasta sosioekonomisesta asemasta tulevien perheiden nuorilla. Näin ollen ohjatun harrastamisen voidaan katsoa eriytyvän helsinkiläisnuorten kesken sekä yksilöiden, perhetaustan että asuinalueen mukaan. (Ahtiainen & Määttä 2024.) Nimenomaan Helsingin tarkasteleminen on ilmiön kokonaiskuvan kannalta olennaista

siksi, että siellä kerättyssä Kouluterveyskyselyssä on kysytty muita paikkakuntia tarkemmin vastaajan asuinalueita.

Kesänvieron voidaan olettaa eriyttävän nuorten osaamista entisestään sen mukaan, miten heidän on sosioekonomisten lähtökohtiensa pohjalta mahdollista osallistua ohjattuihin harrastuksiin ja muihin kesätoimintoihin (ks. esim. Sepúlveda & Hutton 2019). Tämä tarkastelutapa on kuitenkin melko normatiivinen ja välineellinen ja jättää huomiotta ne nuorisokulttuuriin, omaehtoiseen vapaa-ajanviettoon ja hengailuun liittyvät myönteiset piirteet, joita muissa tutkimuksissa on havainnointu (esim. Tani 2015; Pyyry & Tani 2016; Kauppinen & Laine 2022). Analyttisesti olennainen jakolinja kesänviesossa onkin ohjatun ja omaehtoisin kesänvieson välillä: nuorten kesän voidaan olettaa koostuvan joko näiden erilaisista yhdistelmistä tai kokonaan omaehtoisesta toiminnasta. Erityisesti liikunta- ja terveystutkimuksessa on analysoitu koulujen kesätaukojen merkitystä lasten ja nuorten terveydelle ja liikuntatottumuksille myös sosioekonomisten erojen näkökulmasta (esim. Fu ym. 2017). Näissä tutkimuksissa on raportoitu esimerkiksi terveyserojen kasvua kesän aikana vähävaraisten ja hyvin toimeentulevien perheiden lasten välillä, mitä selitetään nimenomaisesti vähävaraisten perheiden lasten pienemmällä mahdollisuuksilla osallistua valtaosin maksulliseen strukturoituun ja ohjattuun kesänviesoon (Weaver ym. 2019).

Aiemmistä nuorten vapaa-ajan eriytymistä käsittelevistä tutkimuksista tiedetään, että myös sukupuoli ja maahanmuuttotausta ovat yhteydessä ohjatun harrastamisen säännöllisyyteen. Helsingissä maahanmuuttotaustaiset tytöt osallistuvat liikuntaharrastuksiin nuorista harvemmin. Toisaalta taas täysin ohjatun harrastustoiminnan ulkopuolella olivat useimmin suomalaistaustaiset pojat, niin liikunta- kuin taide- ja kulttuuriharrastusten osalta. (Ahtiainen & Määttä 2024.) Ajallisesti tarkastellen ohjattu liikuntaharrastaminen on sosioekonomisesti, etnisen taustan ja sukupuolen mukaan pysynyt suunnilleen yhtä eriytyneenä vuosina 2019–2023. Ohjatussa taide- ja kulttuuriharrastamisessa oli puolestaan

väestöryhmittäin keskimäärin vähemmän eroja. Taiteiden ohjattu harrastaminen on Helsingissä yleistynyt kaikissa nuorissa väestöryhmissä tarkastelujaksolla. (Mt.)

Kouluterveyskyselyn mukaan epäsäännöllisesti liikkuvien helsinkiläisnuorten joukossa on omatoimisia liikkujia ja liikunnallisesti passiivisia nuoria, joista monet kokivat perheensä taloudellisen tilanteen heikoksi. Ohjatun liikunnan harrastamattomuuden taustalla ovat oletettavasti korkeat harrastusmaksut ja muut kustannukset, kuten välinehankinnat, minkä vuoksi matalan sosioekonomisen aseman nuorten liikuntaharrastukset ovat tyypillisesti omatoimisia ja halvemmaksi koettuja. (Määttä 2022.) Myös kansainvälinen tutkimus antaa viitteitä siitä, että taloudelliset syyt ovat usein peruste sille, miksi erityisesti työväenluokkaisista taustoista tulevilla nuorilla ei ole mahdollisuuksia osallistua kesän aikana ohjattuun harrastustoimintaan (Cooper ym. 1996). Empiirisesti emme toistaiseksi tiedä, näkyykö tämä ilmiö vastaavasti myös nuorten kesänviesossa Suomessa.

Omaehtoisia vapaa-ajanviesoa (esimerkiksi liikkumista) voidaan pitää omanlaisenaan alueena nuorten elämässä (Hasanen 2017). Hasanen (2017) mukaan sitä voi verrata – mutta ei rinnastaa – ohjattuun harrastamiseen, joka sekin voi olla joko tavoitteellista ja säännöllistä tai lyhytjänteistä (ks. Berg 2015). Omaehtoinen liikkuminen yhtenä omaehtoisin harrastamisen muotona voi olla keino löytää hengailun ja vetäytymisen tiloja, erontevoja joukkueurheilusta ja siihen tarkoitetuista tiloista, kuten palloiluhalleista (Hasanen 2017, 213). Nuorten arki keskittyy usein paikalliseen tilaan aikuisia enemmän, ja näin ollen paikalliset tilat voivat olla heille merkityksellisempiä kuin aikuisille (mt.).

Vapaa-ajanvieson lisäksi monien nuorten kesiiin kuuluvat myös kesätyöt, joita tyypillisesti käsitellään tutkimuksissa yhdenlaisena strukturoituna kesänvieson tapana (esim. Sepúlveda & Hutton 2019) eli analyttisesti samaan tyyliin kuin ohjattuja kesänvieson muotoja (ks. lisäksi Vilkinen & Kalalahti 2025). Tässä artikkelissa käsittelemme kuitenkin ohjattua vapaa-ajanviesoa

ja kesätöiden tekemistä toisistaan erillisinä, koska suomalaisessa kontekstissa kesätöitä tehdään monenlaisissa muodoissa eikä ainoastaan esimerkiksi kuntien kesätyöohjelmissa, joita usein kansainvälisessä tutkimuksessa tarkastellaan. Sepúlvedan ja Huttonin (2019) mukaan kesätöiden tekemisen julkisella tai yksityisellä sektorilla voidaan ajatella kiinnittävän nuoret sellaisiin sosiaalisiin verkostoihin, tehtäviin, sääntöihin ja palkintoihin, joita he mahdollisesti kohtaavat kesätöissä ensimmäistä kertaa elämässään. Amerikkalaistutkimusten mukaan nuorten töiden tekeminen koulun ohella, myös kesäkuukausina, on kuitenkin vähentynyt 2000-luvun alusta alkaen (Sepúlveda & Hutton 2019). Tätä on selitetty esimerkiksi sillä, että työpaikkoja on suhteessa aiempaa vähemmän, jolloin kesätöitä hakevilla nuorilla on aiempaa pienemmät mahdollisuudet todellisuudessa päästä työmarkkinoille (Dennett & Modestino 2013).

Selvitysten mukaan esimerkiksi Ruotsissa noin 65 prosenttia lukioikäisistä nuorista teki 2000-luvun alussa kesätöitä (Wang, Carling & Nääs 2006). Nuorten kesätöiden hakemisesta, saamisesta ja tekemisestä on vain vähän tutkimustietoa Suomen kontekstissa. Vuosina 2021–2024 tehdyissä selvityksissä on kuitenkin osoitettu (NYT 2024), että kyselyyn vastanneista yläkoululaisista ja toisella asteella opiskeleista nuorista 65–72 prosenttia oli aikonut hakea kesätöitä Suomessa ja että trendi on ollut nouseva. Sukupuolittain tarkastellen tytöistä suurempi prosentuaalinen osuus kuin pojista ja muunsukupuolisista oli ilmoittanut hakevansa kesätöitä kaikkina tarkasteluvuosina. Tytöt olivat myös kokeneet kesätöiden tekemisen muita myönteisemmin. Maahanmuuttotautaisilla nuorilla, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet muualla kuin Suomessa, oli keskimäärin kielteisempiä kokemuksia kesätöistä kuin nuorilla, joiden molemmat vanhemmat ovat syntyneet Suomessa. (Mt.) Kesätöitä tarkastellaan tässä artikkelissa yhtenä kesänvieton tapana ohjatun ja omaehtoisen kesänvieton rinnalla.

KESÄNVIETON ALUEELLINEN ERIITYMINEN

Vapaa-ajan aktiviteetteihin osallistumista määrittää voimakkaasti niiden tarjounta eli tarjonta ja saavutettavuus nuorten kotien lähialueilla (ks. myös Kytä 2004). Alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna Helsinki eriytyy sisäisesti ohjatun harrastamisen mahdollisuuksien yleisyyden mukaan. Ahtaisen ja Määtän (2024) tutkimuksessa havaittiin, että asuinalueen yhteys harrastamiseen säilyy silloinkin, kun yksilöihin ja heidän perhetaustaansa liittyvät tekijät on vakioitu. Tämä tarkoittaa sitä, että nuorten asuinalueella ja siihen liittyvällä vapaa-ajan aktiviteettien tarjonnalla näyttäisi olevan perhetaustasta riippumattomasti vaikutusta siihen, miten nuoret vapaa-aikaansa viettävät. Osassa Helsingin peruspiireistä useampi kuin neljä viidestä nuoresta osallistui ohjattuun harrastustoimintaan vapaaajallaan, kun taas osassa peruspiireistä näin teki harvempi kuin kolme viidestä.

Harrastamisen tilat ja niiden saavutettavuus ovat myös olennaisia tekijöitä tarkasteltaessa nuorten kesänviettoa ja sen alueellista eriytymistä. Maaseudun ja kaupunkien välillä on eroja kesäisten ohjattujen harrastusmahdollisuuksien saavutettavuudessa. Iso osa aiemmasta tutkimuksesta on keskittynyt kaupunkien nuoriin (ks. Kivijärvi 2014). Elina Hasanen (2017) kuitenkin tarkasteli väitöstutkimuksessaan nuorten liikkumista ja erityisesti omaehtoista liikkumista haja-asutusalueilla. Tutkimuksessa havaittiin, että kesällä nuoret liikkuvat omaehtoisesti kotipihoilla ja esimerkiksi kesämökkien pihoilla enemmän kuin kouluvuoden aikana. Konkreettinen esimerkki omaehtoisesta pihaliikunnasta oli trampoliinilla hyppely (Hasanen 2017), mikä indikoi sitä, että tutkimukseen haastatellut nuoret asuivat pientaloissa. Näiden haja-asutusalueiden nuorten kuvattiin kesäisin myös liikkuvan alueensa teillä kävellen, juosten ja pyöräillen. Arkisen ja ohjaamattoman liikunnan määrää kuvailtiin kesäisin suuremmaksi kuin oletettavasti talvisin. Haja-asutusalueiden nuoret kuvasivat omaehtoisen liikkumisen mahdollisuuksiaan hyviksi, vaikka varsinaiset liikuntapaikat saattoivat olla kaukana.

Tällöin esimerkiksi luonto jäsenyi olennaiseksi liikkumisen paikaksi. (Mt.)

Hasasen tutkimuksessa myös todettiin, että haja-asutusalueiden nuoret tapasivat toisiaan kesäisin enemmän ulkotiloissa kuin talvisin (Hasanen 2017, 121). Kesänvieron tarkastelussa olennaista onkin analysoida myös sitä, ketkä nuorista viettävät aikaansa erilaisissa julkisissa tiloissa ja paikoissa hengaillessa kavereidensa kanssa. Sirpa Tani (2015) kuvaa hengailun ja paikan välistä suhdetta käsittelevässä analyysissään sitä, miten kaupunkilaisnuorten hengailu esimerkiksi ostoskeskuksissa hämärtää julkisen ja yksityisen tilan rajoja. Hengailun on monin tavoin osoitettu olevan merkityksellistä ajanviettoa nuorten itsensä näkökulmasta, ja se voi olla sekä tekemistä että olemista (Thomson & Philo 2004). Erityisesti ostoskeskuksissa hengaileminen on nuorten keino poistua esimerkiksi vanhempien ja muiden läheisten aikuisten valvonnan piiristä (Tani 2015).

Alueellisten erojen osalta oleelliseksi tekijäksi piirtyy myös alueiden sosiaalinen eriytyminen. Ajanviettomahdollisuuksien ja niihin liittyvien tarjoumien sekä eri aluetyyppien lisäksi myös alueiden sosiaalisella – etenkin sosioekonomisella – rakenteella voi olla merkittäviä yhteyksiä kesänviettoon. Kun nuorten sosioekonominen ja etninen tausta ovat yhteydessä kesänviettotapoihin perhe- ja väestötasolla, alueiden sosiaalinen eriytyminen kiinnittää nämä erot myös naapurustoihin ja paikkakuntiin. Vaikka kuntatasoiset erot eivät tästä näkökulmasta näyttäydy maan tasolla kaikilta osin suurina, erot nousevat merkittäviksi kaupunkinaapurustojen välillä niissä kaupungeissa, joissa naapurustojen sosioekonominen ja etninen eriytyminen eli kaupunkisegregaatio korostuu (ks. esim. Bernelius & Huilla 2021).

Segregaation vuoksi lapset ja nuoret kohtavat naapurustoissaan korostuneesti vertaisryhmän, joka muistuttaa taustatekijöiltään heitä itseään. Esimerkiksi kaupunkimaantieteellisessä ja -sociologisessa koulutuksen tutkimuksessa on kuvattu naapurustojen sosiaalisen eriytyksen heijastumista koulujen oppilaspohtaan, oppimisen olosuhteisiin ja lopulta jopa oppimistuloksiin (ks. esim. Bernelius 2013; Bernelius &

Huilla 2021). Siinä missä toisissa naapurustoissa ja niiden kouluissa korostuvat koulutuksellinen hyväosaisuus, aktiivinen harrastaminen, hyvät oppimistulokset ja laaja-alainen hyvinvointi, toisaalle kasautuu syvenevää heikko-osaisuutta, haurastuvaa osallisuutta ja keskimääristä heikompia oppimistuloksia. Kesänvieron osalta naapurustojen eriytyminen voi toimia samankaltaisena sosiaalisen todellisuuden kontekstina. Toisin sanoen naapurustojen – esimerkiksi kortteleiden, kaupunginosa-alueiden tai postinumeralueiden – eriytyminen tuottaa tilanteen, jossa lapset ja nuoret viettävät kaupungeissa kesää alueella, jolla myös heidän vertaisensa viettävät kesää samankaltaisissa oloissa ja samankaltaisilla tavoilla.

Kesänviettotapojen alueellistuva sosiaalinen eriytyminen voi osaltaan vaikuttaa siihen, miten lapset ja nuoret hahmottavat kesänviettoa sekä siihen liittyviä normeja ja mahdollisuuksia yleisesti, ja toisaalta myös siihen, miten he käsittävät omat mahdollisuutensa ja toiveensa suhteessa ympäristöön. Yhtäältä kyse voi olla aivan suorista alueellisen eriytyksen heijastumista eli siitä, että samankaltaiset kesänviettotavat ryhmittyvät alueellisesti yhteen ja muodostavat ikään kuin kesänvieron alueellisia kuplia. Toisaalta nämä kuplat voivat johtaa myös pidemmälle meneviin, yksilöiden käyttäytymistä muokkaaviin vaikutuksiin eli varsinaisiin aluevaikutuksiin (ks. esim. Galster 2012; Chetty & Hendren 2018). Aluevaikutuksilla tarkoitetaan tilannetta, jossa alueen sosiaaliset normit tai esimerkiksi niiden yhdistyminen alueelliseen mahdollisuuksien tarjoumaan vaikuttavat itsenäisesti siihen, millaisia valintoja lapset ja nuoret perheineen tekevät. Kesänvieron osalta tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tarjolla olevien roolimallien vaikutuksesta kasvavaa todennäköisyyttä viettää kesää kursseilla tai perheen kanssa.

MENETELMÄT

Tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänäimme oli selvittää, mitä erikäiset nuoret (13–15-, 16–18- ja 19–22-vuotiaat) tekevät kesäisin ja miten kesänvietto eriytyy

sukupuolen, sosioekonomisen taustan ja alueellisten tekijöiden mukaan. Tarkastelemme sekä kesänviettoa että kesätöiden tekemistä.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

- 1) Miten nuorten kesänvietto eriytyy ikäryhmittäin?
- 2) Miten nuorten kesänvietto eriytyy sukupuolen mukaan?
- 3) Miten nuorten kesänvietto eriytyy sosioekonomisen taustan mukaan?
- 4) Millaisia sosioekonomisia ja alueellisia eroja nuorten kesätöiden hakemisessa ja saamisessa havaitaan?

Aineisto

Tässä artikkelissa analysoimme kesänviettoon ja kesätöihin liittyvää kyselyaineistoa. Käytetyt selittävät muuttujat on listattu taulukoissa 1 ja 2.

Muuttujat kuvaavat vastaajien kesänäikaista ohjattua ja omaehtoista harrastamista, sosiaalisia suhteita, kulttuurin nauttimiseen ja matkailuun liittyviä kokemuksia sekä kesätöiden tekemistä. Selittävät muuttujat ovat kaksiarvoisia kyllä–ei-muuttujia. Ei-vastauksiin on yhdistetty myös ne, jotka eivät osanneet vastata. Kesätöihin liittyvät kysymykset esitettiin vain yli 15-vuotiaille. Tästä syystä kesänviettoa tutkivien mallien otoskoko oli suurempi kuin kesätöitä tutkivien mallien (689 vs. 512 vastaajaa).

Kaikkia ikäryhmiä tarkasteltaessa tyypillisin kesänviettotapa oli perheen ja toiseksi tyypillisin kavereiden kanssa vietetty aika. 70 prosenttia kaikkien ikäryhmien vastaajista harrasti kesäisin liikuntaa omaehtoisesti. Kesätöitä (yli 15-vuotiaista vastaajista) oli hakenut 61 prosenttia. Vain neljä prosenttia vastaajista ilmoitti, että ei tehnyt kesällä mitään erityistä.

Taulukko 1. Kesänviettotapojen ja kesätöihin liittyvien toimien esiintyvyys aineistossa sekä kyseisiä muuttujia käsittelevien mallien otoskoot.

Kysymys	Otoskoko	Esiintyvyys
Vietin aikaa perheen kanssa	698	88 %
Vietin aikaa kavereiden kanssa	698	82 %
Harrastin liikuntaa omaehtoisesti	698	70 %
Haitko kesätöitä? (yli 15-vuotiaat)	512	61 %
Vietin aikaa sukulaisten luona	698	61 %
Vietin aikaa mökillä tai muulla loma-ajan asunnolla	698	55 %
Olin kotimaan matkalla	698	47 %
Olitko kesätöissä? (yli 15-vuotiaat)	512	46 %
Retkeilin luonnossa	698	40 %
Harrastin taidetta tai kulttuuria omaehtoisesti	698	39 %
Kävin huvipuistossa, vesipuistossa tai kylpylässä	698	36 %
Olin ulkomaan matkalla	698	35 %
Harrastin liikuntaa ohjatusti	698	26 %
Kävin festivaaleilla	698	22 %
Olin kesäleirillä	698	18 %
Tein vapaaehtoistyötä	698	9 %
Harrastin taidetta tai kulttuuria ohjatusti	698	5 %
En tehnyt mitään erityistä	698	4 %

Taulukko 2. Selittävien muuttujien arvojen esiintyvyys ohjatun ja omaehtoisen kesänvieton sekä kesätöiden tutkimista varten koostetuissa aineistoissa. Esiintyvyydet summautuvat muuttujittain 100 prosenttiin.

Muuttuja	Arvo	Esiintyvyys aineistossa	
		Kesänvietto	Kesätyö
Ikäryhmä	19–22-v.	35 %	47 %
Ikäryhmä	16–18-v.	31 %	42 %
Ikäryhmä	13–15-v.	34 %	10 %
Juridinen sukupuoli	Nainen	48 %	47 %
Juridinen sukupuoli	Mies	52 %	53 %
Kotitalouden taloudellinen tilanne	Erinomainen	26 %	22 %
Kotitalouden taloudellinen tilanne	Hyvä	34 %	34 %
Kotitalouden taloudellinen tilanne	Kohtuullinen	28 %	30 %
Kotitalouden taloudellinen tilanne	Heikko tai ei vastausta	12 %	13 %
Koulutetumman vanhemman korkein koulutus	Korkeakoulu	62 %	61 %
Koulutetumman vanhemman korkein koulutus	Muu	38 %	39 %
Asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Kvintili 5 (> 19 %)	20 %	20 %
Asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Kvintili 4 (≤ 19 %)	20 %	20 %
Asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Kvintili 3 (≤ 14 %)	20 %	21 %
Asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Kvintili 2 (≤ 10 %)	20 %	20 %
Asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Kvintili 1 (≤ 6 %)	20 %	20 %
Asuinalueen mediaanivuositulot	Kvintili 5 (> 27 954 €)	20 %	16 %
Asuinalueen mediaanivuositulot	Kvintili 4 (≤ 27 954 €)	20 %	21 %
Asuinalueen mediaanivuositulot	Kvintili 3 (≤ 25 735 €)	20 %	21 %
Asuinalueen mediaanivuositulot	Kvintili 2 (≤ 23 463 €)	20 %	20 %
Asuinalueen mediaanivuositulot	Kvintili 1 (≤ 21 645 €)	20 %	22 %
Asuinalueen maaseutumaisuus	Maaseutumainen	21 %	21 %
Asuinalueen maaseutumaisuus	Kaupunkimainen	79 %	79 %

Demografisia taustamuuttujia on kaksi: vastaajien sukupuoli väestökisterin mukaan ja vastaajan ikä. Käytämme selittävänä muuttujana juridista sukupuolta koetun sukupuolen sijaan, sillä muun kuin binäärisen vastauksen antaneiden vastaajien määrät ovat niin pieniä (muu: 27; en osaa sanoa: 10; ei vastausta: 12), että näiden sukupuolikokemusten yhteydestä kesänviettoon on vaikea tehdä luotettavia päätelmiä. Olemme

luokitelleet ikämuuttujan epälineaaristen ikävaikutusten havaitsemisen helpottamiseksi kolmeen ikäryhmään: 13–15-vuotiaisiin, 16–18-vuotiaisiin sekä 19–22-vuotiaisiin.

Käytämme viittä muuttujaa kuvaamaan vastaajien sosioekonomista asemaa. Muuttujista kaksi perustuu vastaajien omaan raportointiin: käsitys oman kotitalouden taloudellisesta tilanteesta (neliportainen järjestysasteikollinen) sekä se, onko

korkeimmin koulutettu vanhempi korkeakoulutettu (kaksijakoinen). Lisäksi käytämme kolmea vastaajan virallisen asuinpaikan postinumeroaluetta kuvaavaa muuttujaa. Nämä ovat asuinalueen maaseutumaisuus (kaksijakoinen), asuinalueen 18 vuotta täyttäneen väestön mediaanitulot vuodessa (viisiportainen järjestysasteikollinen) ja asuinalueen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus (viisiportainen järjestysasteikollinen). Maaseutumaisiksi asuinalueiksi määriteltiin ne postinumeroalueet, joiden pinta-alasta vähintään puolet oli Suomen ympäristökeskuksen aluejaon mukaan maaseutumaista. Postinumeroalueiden 18 vuotta täyttäneen väestön koulutusta ja tuloja koskevat tiedot haettiin Paavo-postinumerotietokannasta. Muuttujat olivat alun perin jatkuva-asteikollisia, mutta ne karkeistettiin analyysia varten kvintiileiksi eli viiteen yhtä suureen luokkaan. Päätös karkeistamisesta tehtiin oudokkihavaintojen ja muuttujien jakaumien vinouden vaikutusten vähentämiseksi. Kvintiilit perustuvat aineiston jakaumaan, eivätkä ne siten vastaa esimerkiksi koko maan tulokvintiilejä.

Analyysimenetelmä

Analyysin tarkoitus on valottaa sitä, mikä on sosioekonomisen aseman ja muiden taustatekijöiden vaikutus nuorten kesäviettotapojen yleisyyteen ja kesätöihin osallistumiseen. Pyrimme vastaamaan tutkimuskysymykseen sovittamalla ja tulkitsemalla bayeslaisia logistisia regressiomalleja. Rajaamme tarkastelun 13–22-vuotiaiden joukkoon, jossa vertaamme kolmea ikäryhmää: 13–15-vuotiaita (yläkouluikäiset nuoret), 16–18-vuotiaita (toisen asteen koulutusten ikäluokat) ja 19–22-vuotiaita (nuoret aikuiset). Kukin näistä ryhmistä sisältää 3–4 peräkkäistä ikäluokkaa, jotka tyypillisesti ovat verraten samankaltaisessa vaiheessa koulutuspolkuaan. Vanhimmassa tutkitussa ryhmässä voidaan olettaa olevan näistä eniten vaihtelua. Tätä vanhempien nuorten osalta vaihtelua voitaisiin olettaa olevan vieläkin enemmän erityisesti kesätöihin liittyvissä kysymyksissä urapolkujen ja elämäntilanteiden eriytyessä entisestään.

Malleissa on yksi parametri yleiskeskiaarvolle, joka kuvaa 13–15-vuotiaiden (kesätöiden tapauksessa 15-vuotiaiden) kaupungissa asuvien miesten todennäköisyyttä viettää kesää kysytyllä tavalla. Näiden verrokkimiesten vanhemmilla ei ole korkeakoulutusta, he asuvat vähiten koulutetuilla ja pienituloisimmilla alueilla ja arvioivat taloudellisen tilanteensa heikoimmaksi mahdolliseksi.

Luokka-asteikolliset muuttujat sisällytettiin malleihin dummy-koodattuina indikaattori-muuttujina. Täten jokaista luokka-asteikollista muuttujaa vastaa muuttujan tasojen määrä - 1 parametria, jotka kuvaavat poikkeamia yleiskeskiaarvosta log-vetokertoimen mittakaavassa. Ikämuuttujaa vastaa siis kaksi poikkeamaparametria ja sukupuoli-, vanhempien koulutustaso- sekä maaseutumuuttujaa kutakin yksi parametri. Malleissa on myös kaksi parametria kuvaamassa iän ja sukupuolen yhdysvaikutuksia.

Järjestysasteikolliset selittävät muuttujat sisällytettiin malleihin monotonisina eli yksisuuntaisina vaikutuksina (Bürkner & Charpentier 2020). Tämä tarkoittaa, että malleissa on kutakin järjestysasteikollista selittävää muuttujaa kohti yksi suurimmasta mahdollisesta vaikutuksesta kertova parametri, joka kuvaa muuttujan pienimmästä arvosta suurimpaan arvoon siirtymisen seurausta. Lisäksi jokaista järjestysasteikollista muuttujaa kohti on muuttujan tasojen määrä - 1 osuusparametria, jotka kertovat, kuinka monta prosenttia suurimmasta vaikutuksesta vaikutus kasvaa, kun selittävän muuttujan arvoa korotetaan yhdellä. Osuusparametrien summa on aina 1. Jos suurin mahdollinen vaikutus olisi siis esimerkiksi 10 ja neliportaisen muuttujan osuusparametrit olisivat 0,2, 0,7 ja 0,1, voitaisiin selittävän muuttujan vaikutuksen päätellä olevan ensimmäisellä tasolla 0, toisella 2, kolmannella 9 ja viimeisellä tasolla 10.

Kesäviettotapoja ja kesätöihin osallistumista tutkivien mallien yleiskeskiaarvolle, luokka-asteikollisten muuttujien aiheuttamille poikkeamille ja järjestysasteikollisten muuttujien suurimmille mahdollisille vaikutuksille asetettiin heikosti informatiiviset $N(0,5)$ -priorijakaumat. Lisäksi asetimme jokaisen järjestysasteikollisen selittävän muuttujan osuusparametreille täysin

epäinformatiivisen Dirichlet(1)-priorijakauman. Priorivalinnoillamme halusimme rajata log-uskotavuusmittakaavalla vähemmän informatiivisten priorien taipumusta keskittää todennäköisyysmassaa kohti asteikon ääripäitä, mutta toisaalta emme halunneet tehdä parametrien arvoista kovin tiukkoja oletuksia. Valitsemamme priorit vaikuttavat olleen sopivia, sillä mallien posterioriennustejakauma vastasi aineiston jakaumaa silmämääräisesti tarkasteltuna erittäin hyvin ja sovitettut parametriarvot mahtuivat priorien todennäköisimmäksi määrittelemän alueen sisälle.¹

Jokaisen mallin sovittamiseen käytettiin 8 Markov-ketjua. Ketjujen annettiin lämmitä 1 000 iteraation ajan ennen varsinaista ketjuista otostamista, ja nämä lämmittelyiteraatiot jätettiin analyysissä huomiotta. Tämän toimenpiteen tarkoituksena oli varmistaa, että otokset tulevat stationaarisesta jakaumasta eivätkä riipu ketjujen satunnaisista lähtöarvoista. Jokaista ketjua otostettiin lämmittelyn jälkeen 3 000 kertaa, eli otoksia kertyi yhteensä 24 000. Ketjujen ajallisen autokorrelaation vuoksi tehoisa otoskoko on kuitenkin tätä pienempi. Sen keskiarvo on 13 904 ja vaihteluväli 4 230–22 121. Kaikkien parametrien $\hat{R}$ -diagnostiikkojen arvo oli alle 1,01, mikä kertoo Markov-ketjujen konvergoituneen stationaariseen jakaumaan (Vehtari ym. 2019).

Mallinnuksen tulokset on raportoitu keskiarvoisiin marginaalivaikutuksiin perustuvina kontrasteina. Nämä kontrastit kuvaavat kesänviettotavan yleistymistä tai harvinaistumista prosenttiyksiköissä, mikäli kaikki vastaajat olisivat tutkittavan muuttujan suhteen samanlaisia ja muuttuisivat yhtäkkiä

toisenlaiseksi. Luokka-asteikollisten muuttujien tapauksessa kontrastit kuvaavat parittaisia eroja eri luokkien välillä, järjestysasteikollisten muuttujien tapauksessa eroa asteikon ääripäiden välillä. Vaikka kontrastit kuvaavat epärealistisia skenaarioita (kuinkin muuttuja vaihtuu toiseksi muista riippumatta), on niissä kuitenkin myös monia hyötyjä. Kontrastit ovat keskenään vertailukelpoisia ja helpommin tulkittavia kuin pelkät mallien parametriesiimaatit, jotka kuvaavat selittävien muuttujien yhteyksiä kesänviettotapoihin havaintojen taustalle oletetun abstraktin piilevän muuttujan mittakaavassa. Kontrastien keskilukuna käytetään mediaania. Uskotavuusvälien kattavuus on 95 %, ja ne on arvioitu lyhimmän jatkuvan todennäköisyysvälin menetelmällä.

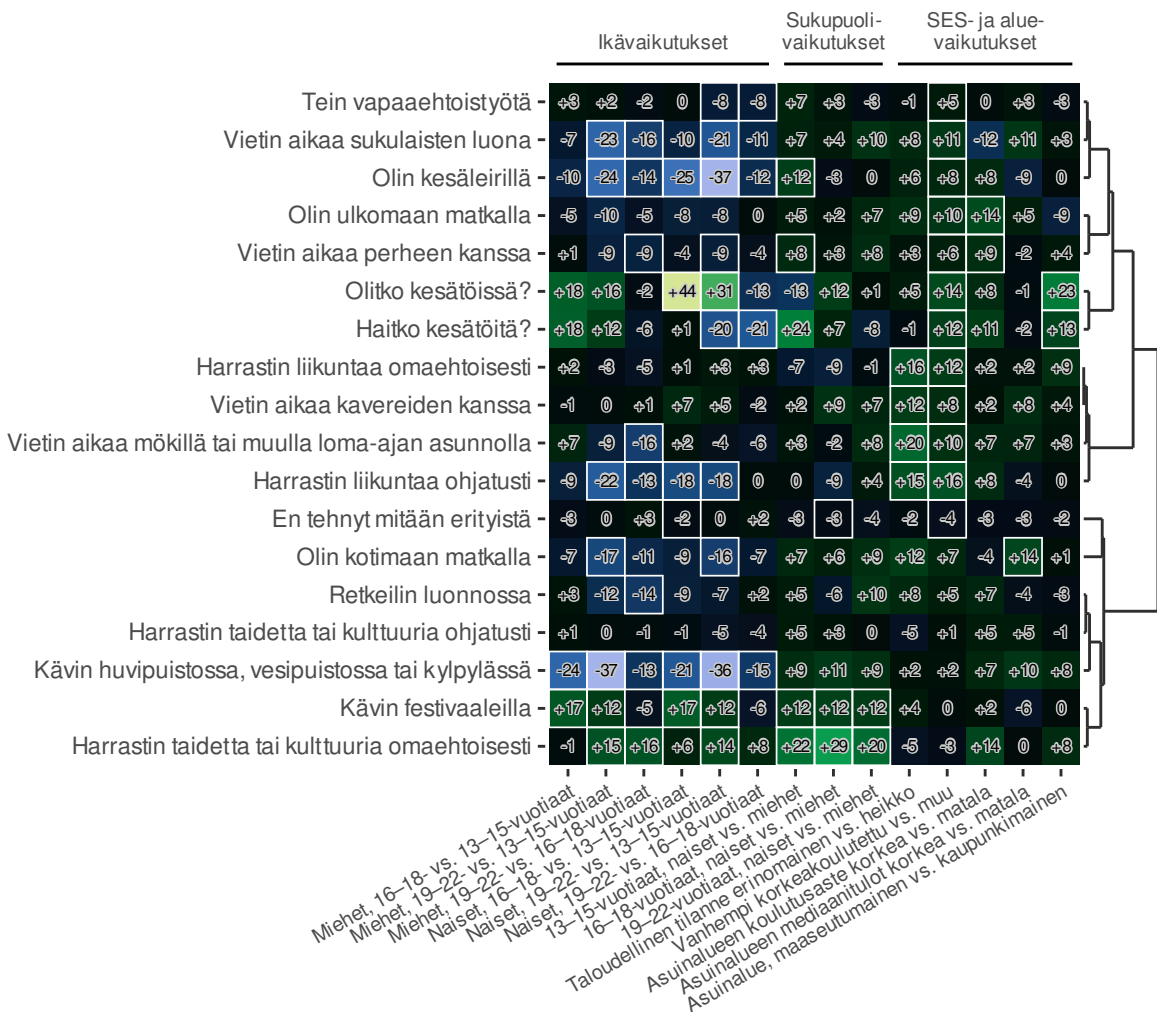
Kontrastien posteriorijakaumat luokiteltiin visualisoinnin auttamiseksi (kuvio 1). Luokittelun perusteena käytettiin sitä, sijaitsiko nolla kontrastin 95 % uskotavuusvälin sisällä. Jos ei, parametria pidettiin tilastollisesti merkitsevästi positiivisena tai negatiivisena (arvo +1 tai -1), muuten tuntemattomana (arvo 0). Mallit luokiteltiin hierarkkisesti perustuen luokiteltujen kontrastien samankaltaisuuteen ja käyttäen kaukaisimman naapurin ryvästysmenetelmää. Ikä- ja sukupuolivaikutusten kontrastit jaettiin ikäluokkien (3) ja juridisten sukupuolten (2) määrällä, jotta näiden yhdysvaikuttavien ja luokka-asteikollisten selittävien muuttujien vaikutus luokittelun lopputulokseen ei korostuisi liiaksi.

TULOKSET

Analyysissamme kesänvietto eriytyi aineistossa sosioekonomisen aseman, sukupuolen ja alueen mukaan pitkälti aiemman tutkimuksen perusteella odotetuilla tavoilla. Esittelemme keskeiset havainnot näistä yhteyksistä kuviossa 1. Kesänviettotavat ja kesätöihin osallistuminen on järjestetty niin, että samalla tavalla selittäviin muuttujiin yhteydessä olevat tavat on asetettu kuviossa lähekkäin. Järjestämisen taustalla oleva ryvästys näkyy puukuvaajana kuvion oikeassa reunassa.

Kuviota 1 voidaan tulkita seuraavalla tavalla. Ikävaikutuksissa, eli kuudessa ensimmäisessä

1 Kaikki laskenta tehtiin R-ympäristössä (versio 4.4.2, R Core Team 2024). Mallit sovitettiin brms-paketilla (versio 2.22, Bürkner 2018), joka on käyttöliittymä bayeslaiseen mallinnusmoottori Staniin (versio 2.36.0, Stan Development Team 2023). Muita tärkeitä laskennassa hyödynnettyjä paketteja ovat marginaaleffects (Arel-Bundock, Greifer & Heiss 2024), posterior (Bürkner ym. 2024), purrr (Wickham & Henry 2025) ja bayestestR (Makowski, Ben-Shachar & Lüdtke 2019).

Kuvio 1. Demografisten, sosioekonomisten ja aluemuuttujien yhteydet kesänviettotapoihin ja kesätöihin osallistumiseen esitettyinä kontrasteina. Luvut ovat prosenttiyksiköissä. Vihreä värikorostus kertoo kesänviettotavan olevan yleisempi vaaka-akselille merkityn kontrastiparin ensin mainitussa ryhmässä, sininen harvinaisempi. Mitä vaaleampi väri, sitä suurempi ero kontrastiparin välillä on. Tilastollisesti merkitsevät kontrastit on korostettu valkoisella.

sarakkeessa, vihreät ruudut tarkoittavat vanhempien vastaajien tekemän rivillä mainittua asiaa todennäköisemmin. Siniset ruudut taas kertovat nuorempien vastaajien viettävän kesää useammin kyseisellä tavalla. Sukupuolivaikutuksissa, eli kolmessa seuraavassa sarakkeessa, vihreät ruudut kertovat naisten tekemän rivillä mainittua asiaa

useammin, siniset miesten. SES- ja aluevaikutuksissa, eli viidessä viimeisessä sarakkeessa, pätee sama logiikka. SES-vaikutuksissa vihreät ruudut tarkoittavat korkeammassa sosioekonomisessa asemassa olevien nuorten tekemän mainittuja asioita useammin. Aluevaikutuksissa (viimeinen sarake) vihreä väri kertoo maaseudulla tehtävän

kyseistä asiaa useammin, kun taas sinisellä värjätty ruutu kertoo kyseisen kesänviettotavan olevan yleisempi kaupungeissa.

Sosioekonomisesti eriytynyt kesänvietto: iän ja sukupuolen mukaan erilainen kesä

Tulokset osoittavat, että kesänvietto erottelee voimakkaasti erilaisista taustoista tulevia ja eri ikäisiä nuoria. Kesä on myös sukupuolittunutta aikaa. Aineistossa nuorimpien (13–15-vuotiaat) ryhmä oli aktiivisin: he leireilivät, matkustivat kotimaassa, vierailivat sukulaisten luona, kävivät huvipuistoissa ja harrastivat ohjattua liikuntaa kesäisin useammin verrattuna vanhempiin nuoriin. Yli 15-vuotiaat kävivät puolestaan nuorempia useammin kesäfestivaaleilla.

Sukupuolen osalta juridiselta sukupuoleltaan naisten kesä näyttäytyy aktiivisempänä ja sosiaalisempänä kuin miesten. Tytöt ja nuoret naiset harrastivat taidetta omaehtoisesti ja kävivät festivaaleilla poikia ja nuoria miehiä useammin kaikissa ikäryhmissä. Nuorimmassa ikäryhmässä tytöt viettivät poikia enemmän aikaa perheen kanssa ja kävivät leireillä aktiivisemmin. Keskimäisessä ikäryhmässä (16–18-vuotiaat) korostui puolestaan se, että nuorille miehille oli tyypillisempää olla tekemättä kesällä mitään erityistä.

Perheen sosioekonominen asema näyttää olevan itsenäisesti yhteydessä kesänviettoon, eli sen vaikutukset näkyvät iän ja sukupuolen erojen rinnalla: hyväosaisesta taustasta tulevien kesissä on enemmän aktiviteetteja ja sosiaalisia suhteita. Nuoret, jotka kokivat oman kotitaloutensa taloudellisen tilanteen erinomaiseksi, harrastivat enemmän liikuntaa sekä omaehtoisesti että ohjastusti, viettivät vapaa-aikaansa kavereiden kanssa ja mökkeilivät perheen kanssa huomattavasti enemmän kuin kotitaloutensa tilanteen heikoksi kokevat nuoret. Samoin korkeakoulutettujen perheiden nuoret viettivät muita enemmän vapaa-aikaansa harrastaen liikuntaa, vierailen sukulaisten luona, käyden ulkomaanmatkalla, mökillä tai kesäleireillä, viettäen aikaa kavereiden ja perheen kanssa tai tehden vapaaehtoistöitä. Muut kuin korkeakoulutettujen perheiden nuoret ilmoittivat

tilastollisesti merkitsevällä tavalla useammin, että eivät tehneet mitään erityistä. Kaikista erottelevista tekijöistä perheen sosioekonominen asema näyttääkin olevan voimakkaimmin yhteydessä siihen, näyttäytykö lapsen ja nuoren kesä viikkoina täynnä ihmisiä ja harrastamisen mahdollisuuksia vai tyhjänä edessä aukeavana ajanjaksona.

Kesänvieton alueellinen eriytyminen

Kun kesänvietto eriytyy sosiaalisesti ja väestöryhmät puolestaan alueellisesti, myös kesänvietosta muodostuu alueellisia kuplia. Toisin sanoen aiemmissa tutkimuksissa tunnistetut väestön sosioekonomiset ja etniset erot alueiden välillä merkitsevät sitä, että myös kesänvietto eriytyy alueellisesti (ks. esim. Bernelius & Huilla 2021). Analyysin tulokset viittaavat kuitenkin myös siihen, että alueelliset kesänvieton tarjoumat ja sosiaaliset kuplat voivat tuottaa myös joitakin suorat tilastolliset jakaumat ylittäviä vaikutuksia, jotka eivät palaudu suoraan väestöeroihin alueiden välillä.

Toisin sanoen kaikki analyysissä havaitut alueelliset erot eivät näytä selittyvän nuorten omien taustojen eriytymisellä alueiden välillä, vaan aluetyypeillä näyttää olevan itsenäinen yhteys kesänviettotapoihin. Tämä voi olla viite aluevaikutuksista eli siitä, että alueilla eriytyvät roolimallit ja tarjolla olevat mahdollisuudet saattavat vaikuttaa nuorten ja perheiden valintoihin. Päähavainto tästä näkökulmasta oli, että kaikkein hyväosaisimmilla alueilla kesää vietetään huomattavasti useammin matkustellen ja perheen kanssa kuin muilla alueilla – perheiden omasta statuksesta riippumatta.

Hyvätuloisimmilla eli korkeimman mediaanitulon viidenneksen asuinalueilla on havaittavissa tilastollisesti merkitsevä suosio kotimaanmatkailussa, kun taas korkeimmin koulutettujen suosimilla eli korkeimman koulutustason viidenneksen alueilla korostuvat selvemmin ulkomaanmatkailu ja perheen kanssa vietetty aika. Esimerkiksi korkeasti koulutettu perhe, joka asuu erityisen korkean koulutustason asuinalueella, viettää siis vielä todennäköisemmin yhteistä aikaa ja matkaillee yhdessä ulkomailla kuin samankaltainen perhe,

joka asuu heikomman keskimääräisen koulutustason naapurustossa. Nämä viitteet aluevaikutuksista alleviivaavat osaltaan alueellisten erojen merkitystä nuorten kesänviettotapojen eriytymisessä.

Kesätöihin liittyvät tarkastelut osoittivat, että erityisesti 16–18-vuotiaat naiset kävivät nuorempiin naisiin verrattuna paljon kesätöissä. 19–22-vuotiaat naiset puolestaan hakivat kesätöitä 16–18-vuotiaita harvemmin. Juridisten sukupuolten välillä kesätöiden hakemisessa ja tekemisessä ei itsessään havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja.

Sosioekonomisten erojen osalta kesätyöt näyttivät eriytyvän yhtä lailla: korkeakoulutettujen perheiden nuoret sekä hakivat että saivat muita useammin kesätöitä. Alueellisissa tarkasteluissa havaittiin, että maaseudun nuoret sekä hakivat että saivat kaupunkilaisnuoria useammin kesätöitä. On mahdollista, että maaseudun ja kaupunkien välillä onkin eroja kesätyöhön liittyvissä odotuksissa ja toisaalta mahdollisuuksissa tehdä kesätöitä osana kesänviettoa. Kesätyön saamiseen liittyvät erot kertovat myös työmarkkinoiden eriytymisestä kaupunkien ja maaseudun välillä. Esimerkiksi yliopistokaupungeissa voi olla niin runsaasti kesätöitä hakevia opiskelijoita, että myös vähäistä koulutusta vaativista tilapäisistä töistä on kilpailua. Kääntäen kesätyöikäisten nuorten muuttoliike kaupunkiin tarkoittaa, että maaseudun yrityksistä kesäksi töitä hakevilla voi olla suuremmat todennäköisyydet saada hakemansa työpaikka.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa olemme tarkastelleet nuorten kesänviettoa ikäryhmittäin sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja alueellisten kysymysten näkökulmista. Ikäryhmittäin kesänvietto eriytyi siten, että nuorimpien (13–15-vuotiaiden) ryhmä leireili, kotimaanmatkaili, vieraili sukulaisten luona, kävi huvipuistoissa ja harrasti ohjattua liikuntaa kesäisin useammin verrattuna vanhempiin ikäryhmiin. Yli 15-vuotiaat puolestaan kävivät nuorempia useammin festivaaleilla.

Kaikissa ikäryhmissä tytöt ja nuoret naiset harrastivat taidetta omaehtoisesti ja kävivät

festivaaleilla poikia ja nuoria miehiä useammin. Nuorimmassa ikäryhmässä tytöt viettivät poikia enemmän aikaa perheen kanssa ja kävivät leireillä. Keskimmaisessa ikäryhmässä (16–18-vuotiaat) korostui se, että tilastollisesti merkitsevästi suurempi osuus pojista ei tehnyt kesällä mitään erityistä verrattuna samanikäisiin tyttöihin. Tämä vastaa sitä käsitystä, joka kaupunkilaisnuorten vapaa-ajanvietosta on saatu myös aiemmissa selvityksissä (Ahtiainen & Määttä 2024).

Kuten aiempi tutkimus nuorten vapaa-ajan eriytymisestä on antanut olettaa, myös tässä aineistossa nuorten kesänvietto eriytyi sosioekonomisesti (ks. myös tässä teoksessa Aapola-Kari & Armila sekä tilasto-osion luku Kesänvietto). Ikäryhmästä riippuen eriytyminen tapahtui eri toimintojen osa-alueilla, mutta tiivistäen voidaan sanoa, että korkeammista sosioekonomisista asemista tulevat nuoret viettivät kesäänsä muita useammin ohjattujen ja omatoimisten liikuntaharrastusten parissa, perheensä ja kavereidensa kanssa, matkustellen, leireillen ja mökkeillen. Muut kuin korkeakoulutettujen perheiden nuoret ilmoittivat näitä merkitsevällä tavalla useammin, että eivät tehneet kesällä mitään erityistä. Tämä on linjassa niiden kansainvälisten tutkimusten kanssa, joissa on osoitettu, että korkeammista sosioekonomisista taustoista tulevien nuorten kesät täyttyvät muita nuoria enemmän ohjatusta toiminnasta ja perheen kanssa vietetystä ajasta (ks. Sepúlveda & Hutton 2019). Havainnot ovat myös linjassa sen kanssa, mitä helsinkiläisnuorten vapaa-ajanvieton sosioekonomisesta eriytymisestä yleisesti tiedetään muinakin vuodenaikoina (Ahtiainen & Määttä 2024).

Suomalaisen yhteiskunnan alueellinen eriytyminen ja kaupungeissa syvenevä segregaatio korostavat myös alueellisten kuplien merkitystä nuorten kesänvietossa. Analyysimme alleviivaama sosiaalinen eriytyminen muodostaa alueellisen segregaatian myötä eriytyviä paikallisia todellisuksia, joissa lapset ja nuoret näkevät ympärillään korostuneesti omaa taustaansa vastaavia perheitä ja kesänvieton tapoja. Analyysi osoitti, että nuorten kesänvietossa hahmottuu jopa varsinaisiksi aluevaikutuksiksi tulkittavia eroja eli

yksilöiden oman taustan tilastolliset yhteydet ylittäviä todennäköisyyksiä asuinalueiden tulotasoon liittyen. Korkeimpien tulojen postinumeroalueilla näkyi lisävaikutus kotimaanmatkailun lisääntymisessä. Korkeimman koulutustason kvintiiliin postinumeroalueilla korostuivat puolestaan ulkomaanmatkailu ja perheen kanssa kesällä vietetty aika verrattuna matalimman tulotason kvintiiliin.

Onko kesällä kaikki siis toisin? Tämän aineiston analyysien valossa näyttää siltä, että kesällä kaikki on kaupungeissa pitkälti juuri samoin kuin muutenkin: hyväosaisista taustoista tulevat kaupunkilaisnuoret viettävät ohjattua vapaa-aikaa erityisesti liikuntaharrastuksissa kuten muulloinkin, tapaavat toisiaan ja matkustelevat. Kuten myös Tolonen (2010) on osoittanut, luokkaan perustuvat elämäntapaaisuudet näyttivät tässäkin aineistossa eriytyvän oletetuilla tavoilla myös kesäisin. Vaikka voitaisiin ajatella, että kesäksi usein päättyvistä ohjatuista harrastuksista vapautuva aika voisi kannustaa myös ylempien yhteiskuntaluokkien nuoria omaehtoiseen vapaa-ajanviettoon samoin kuin muitakin, havaitsimme, että kesät ovat kaupungeissa sosiaalisesti yhtä eriytyneitä kuin muutkin vuodenaajat. Yhtenä mahdollisena selityksenä voidaan olettaa olevan, että ohjattujen harrastusten maksullisuus mahdollistaa niihin osallistumisen yksille ja estää sen toisilta. Lisäksi normiodotukset kesänvietosta, eli käsitykset siitä, mitä kenenkin ”pitäisi” kesällä tehdä – vai pitäisi-kö mitään – voivat vaihdella eri taustoista tulevien nuorten kohdalla, mikä puolestaan voi eriyttää kesänviettoa materiaalistien reunaehtojen ohella. Aluevaikutukset hyväosaisilla alueilla näkyivät erityisesti matkustelussa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Kaupungeissa näyttää siis siltä, että kesällä kaikki ei yleisesti ole toisin, vaan ajanvietto on yhtä sosioekonomisesti ja sukupuolen mukaan eriytynyttä kuin muinakin vuodenaikoina.

Maaseudulla puolestaan jokin on toisin – verrattuna kaupunkiin. Maaseudun nuorista iso osa hakee ja saa kesätöitä, mutta se onkin ainoa ero, joka erottaa maaseudun nuorten kesät tilastollisesti merkitsevällä tavalla kaupunkilaisnuorten keskimääräisistä kesistä. Myös kesätöiden suhteen saadut tulokset ovat siis pitkälti

linjassa sen kanssa, mitä aiempien selvitysten ja tutkimuksen perusteella on ollut syytä olettaa (ks. NYT 2024).

Pääsääntöisesti tutkimuksemme havainnot korostavat kuitenkin sitä, että kesä kertaa ja vahvistaa nuorten välistä ajanvieron eriytymistä samansuuntaisesti kuin muukin vuodenkierto. Tätä ei ole Suomessa aiemmin tutkimuksellisesti osoitettu. Vaikka kesä on laadullisesti erilaista aikaa kuin opiskelun tai työn jäsentämät kuukaudet, nuorten vapaa-ajanviettotapoihin vaikuttavat samat sosioekonomiset ja alueelliset rakenteelliset tekijät kuin muulloinkin. Sukupuoli ja sosioekonominen tausta ovat vahvasti yhteydessä kesänvieron tapaan siten, että tytöt ja sosioekonomisesti hyväosaisemmasta taustasta ponnistavat nuoret saavat muita todennäköisemmin matkailun, harrastusten, leirien ja perheen kanssa vietetyn ajan tuottamia virikkeitä ja oppimisen mahdollisuuksia. Kesätöiden hakeminen ja saaminen eriytyy vastaavasti ja lisäksi vielä maaseudun ja kaupunkien välillä. Havainnot ovat huolestuttavia sikäli, että ne osoittavat kesänviettotapojen olevan kehityksen konteksti, joka osaltaan potentiaalisesti syventää ja korostaa sosiaalisia eroja sekä eriyttää nuorten arkitodellisuuksia. Jatkossa tulisikin tutkia myös sitä, millaisia muutoksia kesät tuottavat erilaisista taustoista tulevien nuorten hyvinvointiin ja esimerkiksi kouluissa mitattavaan oppimiseen ja osamiseen, eli kasvavatko nämä erot taustan mukaan eriytyen kesäisin muuta vuotta voimakkaammin.

Tulostemme yleistettävyyttä koskevat kaikki kyselytutkimuksia koskevat varaumat. Vaikka otoksemme on edustava iän, sukupuolen, äidinkielen, asuinmaakunnan ja pääasiallisen toiminnan perusteella (ks. tilasto-osion alaluku Kyselyvastaajat), voivat kyselyihin vastaavat nuoret poiketa keskimääräisistä nuorista muiden ominaisuuksien mukaan. Vapaa-aikatutkimuksen vastaajat tulevat esimerkiksi väestöön nähden koulutetummista perheistä, mikä voi vinouttaa tuloksia jonkin verran. Sosioekonominen aseman vaikutusta on tässä tutkimuksessa tarkasteltu tilanpuutteen vuoksi vaikutuksena keskimääräiseen nuoreen, vaikka vaikutukset voisivatkin periaatteessa vaihdella esimerkiksi iän tai alueen mukaan.

Alueellisten erojen kuvaamiseen käyttämämme muuttujat ovat puolestaan postinumerotaseoisia eli melko karkeita. Segregaation havaitseminen olisi helpompaa, mikäli käytössämme olisi ollut tarkempaa alueellista tietoa sosioekonomisten muuttujien jakaumista.

Nuorten kesänviettotapojen eriytymiseen on vaikeaa puuttua koulussa. Esimerkiksi harrastamisen Suomen mallilla on pyritty tarjoamaan mahdollisuus harrastukseen kaikille alakouluikäisille, mutta mallin toteuttaminen on sidoksissa kouluihin ja niiden lukuvuosiin. Kesänviettotapojen eriytyminen myös korostaa tyttöjen ja poikien välisiä eroja tavalla, jolla voi olla yhteys sukupuolten välillä havaittavaan hyvinvoinnin ja sosiaalisten suhteiden polarisaatioon (vrt. esim. Kuhfeld 2019). Alueellinen eriytyminen vahvistaa näitä yhteyksiä entisestään siten, että sosioekonomisesti hyväosaisella alueella asuvien todennäköisyys esimerkiksi kesäiseen matkusteluun on vielä suurempi kuin nuoren oman taustan perusteella olisi oletettavaa. Näin ollen voidaan ajatella, että kesänvieron eriytymisessä on alueellisesti rakentuvia normeja, jotka edelleen eriyttävät kesänviettoa yksilötason lisäksi.

Tarkastelumme korostaa myös tarvetta syvempään nuorten kesänviettotapojen tarkasteluun. Tulokset osoittavat, että viidenneksen vuodesta kattava kesä on potentiaalisesti erittäin merkityksellinen kasvun konteksti, josta tiedämme nykyisellään liian vähän. Nyt havaitut merkit siitä, että kesänviettotavat eriytyvät merkityksellisillä sekä sosiaalisesti ja alueellisesti systemaattisilla tavoilla, voivat olla osaltaan keskeinen tekijä nuorten välisten hyvinvoinnin, osaamisen ja elämänmahdollisuuksien erojen kehittämisessä. Jos pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten yhtäläisiin mahdollisuuksiin ja pienentämään alueellisten erojen ja perhetaustan vaikutusta niihin, kesän merkitys osana instituutioiden vuodenvieroa korostuu. Kaupungeissa kasvavat alueelliset erot korostavat edelleen kesän aikana syntyvien odotusten ja mahdollisuuksien kuplien merkitystä osana suomalaista yhteiskuntapolitiikkaa ja pyrkimystä tasoittaa lasten ja nuorten mahdollisuuksien polkuja.

LÄHTEET

- Aapola-Kari, Sinikka (toim.) (2022) *Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatuokkimus*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Ahtiainen, Hanna & Määttä, Suvi (2024) *Väestöryhmittäiset ja alueelliset erot ohjattuun harrastustoimintaan osallistumisessa ja siinä tapahtuneet muutokset helsinkiläisillä 8.- ja 9.-luokkalaisilla*. Tutkimuksia 2024:3. Helsinki: Kaupunginkanslia & Kaupunkitietopalvelut.
- Alexander, Karl L. & Entwisle, Doris R. & Olson, Linda S. (2007) Lasting consequences of the summer learning gap. *American Sociological Review* 72 (2), 167–180.
- Arel-Bundock, Vincent & Greifer, Noah & Heiss, Andrew (2024) How to Interpret Statistical Models Using marginaaleffekteja for R and Python. *Journal of Statistical Software* 111 (9), 1–32. <https://doi.org/10.18637/jss.v111.i09>
- Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Pöysä, Ville (2021) Irti arjesta. Hauskanpitoa harvaan-asutulla kotiseudulla. Teoksessa Kaisa Vehkalahti, Päivi Armila & Sinikka Aapola-Kari (toim.) *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen. Laadullinen seurantatutkimus Nuoret ajassa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 175–194.
- Berg, Päivi (2015) Sosiaaliset jalat ja vakava vapaa-aika – lasten ja nuorten vertaissuhteiden merkitys liikuntaharrastuksissa. *Nuorisotutkimus* 33 (3–4), 88–101.
- Bernelius, Venla (2013) *Eriytyvät kaupunkikoulut: Helsingin peruskoulujen oppilaspohjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä*. Tutkimuksia 2013: 1. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Bernelius, Venla & Huilla, Heidi (2021) *Koulutuksellinen tasa-arvo, alueellinen ja sosiaalinen eriytyminen ja myönteisen erityiskohtelun mahdollisuudet*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:7. Helsinki: valtioneuvosto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-761-4>
- Bürkner, Paul-Christian (2018) Advanced

- Bayesian Multilevel Modeling with the R Package brms. *The R Journal* 10 (1), 395. <https://doi.org/10.32614/rj-2018-017>
- Bürkner, Paul-Christian & Charpentier, Emmanuel (2020) Modelling monotonic effects of ordinal predictors in Bayesian regression models. *The British Journal of Mathematical and Statistical Psychology* 73 (3), 420–451. <https://doi.org/10.1111/bmsp.12195>
- Bürkner, Paul-Christian & Gabry, Jonah & Kay, Matthew & Vehtari, Aki (2024) posterior: Tools for Working with Posterior Distributions. <https://mc-stan.org/posterior/> (Viitattu 30.9.2025.)
- Chetty, Raj & Hendren, Nathaniel (2018) The Impacts of Neighborhoods on Intergenerational Mobility I: Childhood Exposure Effects. *The Quarterly Journal of Economics* 133 (3), 1107–1162. <https://doi.org/10.1093/qje/qjy007>
- Cooper, Harris & Nye, Barbara & Charlton, Kelly & Lindsay, James & Greathouse, Scott (1996) The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic review. *Review of Educational Research* 66 (3), 227–268.
- Dennett, Julia & Modestino, Alesia Sasser (2013) *Uncertain Futures? Youth Attachment to the Labor Market in the United States and New England*. New England Public Policy Center, Research Report 13-3. Boston: Federal Reserve Bank of Boston.
- Eskelinen, Teppo & Lundbom, Pia (2019) Prometheus-leirit kasvun areenana. *Nuorisotutkimus* 37 (1), 38–50.
- Fu, You & Brusseau, Timothy A. & Hannon, James C. & Burns, Ryan D. (2017) Effect of a 12-week summer break on school day physical activity and health-related fitness in low-income children from CSPAP schools. *Journal of Environmental and Public Health* (1), 1–7.
- Galster, George C. (2012) The Mechanism(s) of Neighbourhood Effects: Theory, Evidence, and Policy Implications. Teoksessa Maarten van Ham, David Manley, Nick Bailey, Ludi Simpson & Duncan Maclennan (toim.) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2309-2_2
- Harinen, Päivi (2014) Kilometrien eristämät. Nuorten arkea syrjäkyläkontekstissa. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Ihmisenäinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & nuorisosiain neuvottelukunta & opetus- ja kulttuuriministeriö, 153–170.
- Hasanen, Elina (2017) *”Me ollaan koko ajan liikkeessä”: tutkimus nuorten omaehtoisen liikkumisen muodoista ja merkityksistä tilan kehyksissä*. Studies in sport, physical education and health (261). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Heiskala, Laura & Kilpi-Jakonen, Elina & Sirniö, Outi & Erola, Jani (2023). Persistent university intentions: Social origin differences in stopping applying to university after educational rejection(s). *Research in Social Stratification and Mobility* 85, 100801. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2023.100801>
- Härkönen, Juho & Sirniö, Outi (2020). Educational transitions and educational inequality: A multiple pathways sequential logit model analysis of Finnish birth cohorts 1960–1985. *European Sociological Review* 36 (5), 700–719.
- Kauppinen, Eila & Laine, Sofia (2022) Nuorten harrastusten ja vapaa-ajan merkityksiä kestävän hyvinvoinnin näkökulmasta koronan aikakaudella. Teoksessa Marjatta Kekkonen, Mika Gissler, Päivi Känkänen & Anna-Maria Isola (toim.) *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan. Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Terveysten ja hyvinvoinnin laitos & valtion nuorisoneuvosto, 87–102.
- Kivijärvi, Antti (2014) Piilossa kasvattajilta: nuoret ja hengailutilojen viehätys. Teoksessa Päivi Harinen, Mari Käyhkö & Anni Rannikko (toim.) *Mutta mika on tutkimuksen teoreettinen kysymys?* Joensuu: University Press

- of Eastern Finland, 120–136.
- Kuhfeld, Megan (2019) Surprising new evidence on summer learning loss. *Phi Delta Kappan* 101 (1), 25–29.
- Kyttä, Marketta (2004) The role and significance of children's autonomous mobility for environmental child-friendliness in the light of the Bullerby-model. Teoksessa Liisa Horelli & Miretta Prezsa (toim.) *Child-Friendly Environments: Approaches and Lessons*. Helsinki University of Technology, 142–156.
- Makowski, Dominique & Ben-Shachar, Mattan & Lüdtke, Daniel (2019) BayestestR: Describing effects and their uncertainty, existence and significance within the Bayesian framework. *Journal of Open Source Software* 4 (40), 1541. <https://doi.org/10.21105/joss.01541>
- Marucco, Camilla (2020) Integration and Segregation through Leisure. *Nordic Journal of Migration Research* 10 (3), 90–104.
- Määttä, Suvi (2022) Aktiivit, passiivit, omatoimiset, epäsäännölliset ja ohjatut – Helsingiläisnuorten joukosta voidaan tunnistaa viisi liikunnan harrastajaprofilia. *Kvartti-verkkolehti* 17.6.2022. Helsinki: Helsingin kaupunginkanslia. <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/aktiivit-passiivit-omatoimiset-epasaannolliset-ja-ohjatut-helsingilaisnuorten-joukosta-voidaan> (Viitattu 30.9.2025.)
- NYT (2024) *Nuorten tulevaisuusraportti 2024. Nuorten kokemuksia kesätoista ja ajatuksia työelämästä*. Helsinki: Nuorten yrittäjyys ja talous NYT.
- Oittinen, Riikka (2025) *Nuorten eriytyvät arkitodellisuudet. Etnografinen tutkimus nuorten vapaa-ajan eriytymisestä asumisessa, koulussa ja vapaa-ajan aktiviteeteissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Osgood, D. Wayne & Anderson, Amy L. & Shaffer, Jennifer N. (2005) Unstructured leisure in the after-school hours. Teoksessa Joseph L. Mahoney, Reed W. Larson & Jacquelynne S. Eccles (toim.) *Organized Activities as Contexts of Development: Extracurricular Activities, After-School and Community Programs*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 45–64.
- Pyry, Noora & Tani, Sirpa (2016) Young peoples play with urban public space: Geographies of hanging out. Teoksessa Bethan Evans & John Horton (toim.) *Play and recreation, health and wellbeing*. Lontoo: Springer, 193–210.
- R Core Team (2024) *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Wien: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/> (Viitattu 14.3.2025.)
- Salasuo, Mikko (2021) *Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020*. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö & valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura.
- Sepúlveda, Martín-José & Hutton, Rebekah (2019) *Shaping summertime experiences: opportunities to promote healthy development and well-being for children and youth*. Washington DC: The National Academies Press.
- Stan Development Team (2023) *Stan Modeling Language User's Guide and Reference Manual*. <https://mc-stan.org> (Viitattu 14.3.2025.)
- Stebbins, Robert (2009) Serious leisure and work. *Sociology Compass* 3 (5), 764–774.
- Tani, Sirpa (2015) Loosening/tightening spaces in the geographies of hanging out. *Social & Cultural Geography* 16 (2), 125–145.
- Thomson, Joanne L. & Philo, Chris (2004) Playful spaces? A social geography of children's play in Livingston, Scotland. *Children's Geographies* 2 (1), 111–130.
- Tolonen, Tarja (2010) Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. *Nuorisotutkimus* 28 (2), 3–22.
- Turjanmaa, Elina (2017) Helpompaa olla omissa kanssa? Maahanmuuttajanuorten ja suomalaistaustaisten nuorten väliset kaverisuhteet Turussa, Raisiossa ja Uudessakaupungissa. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. <http://www.migrationinstitute.fi/files/pdf/>

- julkaisuja-sarja/j-21-isbn-978-952-7167-50-2-turjanmaa.pdf (Viitattu 30.9.2025.)
- Van Ham, Maarten & Tammaru, Tiit (2016) New perspectives on ethnic segregation over time and space. A domains approach. *Urban Geography* 37 (7), 953–962.
- Vehtari, Aki & Gelman, Andrew & Simpson, Daniel & Carpenter, Bob & Bürkner, Paul-Christian (2021) Rank-Normalization, Folding, and Localization: An Improved R² for Assessing Convergence of MCMC (with Discussion). *Bayesian Analysis* 16 (2), 667–718. <https://doi.org/10.1214/20-BA1221>
- Vilkman, Minna & Kalalahti, Mira (2025) Nivelvaiheen nuorisotyön kautta kesätöihin – tuettu kesätyöjakso nuorten toimintavalmiuksien toteutumien paikkana. *Nuorisotutkimus* 43 (2), 40–55.
- Wang, Iris J. & Carling, Kenneth & Nääs, Ola (2006) *Är kommunala sommarjobb en gräddfil till arbetsmarknaden?* Uppsala: IFAU – Institute for Evaluation of Labour Market and Education Policy.
- Weaver, R. Glenn & Beets, Michael W. & Brazendale, Keith & Brusseau, Timothy A. (2019) Summer weight gain and fitness loss: causes and potential solutions. *American Journal of Lifestyle Medicine* 13 (2), 116–128.
- Wickham, Hadley & Henry, Lionel (2025) purrr: Functional Programming Tools. <https://purrr.tidyverse.org/> (Viitattu 30.9.2025.)

PERUSLOMAA, ROADTRIPPEJÄ, KUKKUMISTA JA NUKKUMISTA. LOMAN MERKITYKSIÄ NUORILLE MAALLA JA KAUPUNGISSA

SINIKKA AAPOLA-KARI & PÄIVI ARMILA

TIIVISTELMÄ

Tässä artikkelissa tarkastelemme nuorten lomaviettoa heidän omien merkityksenantojensa näkökulmasta. Näitä merkityksiä muovaavat erilaiset nuorten asuinympäristöön kiinnittyvät mahdollisuudet sekä perhe- ja luokkataustoihin kytkeytyvät resurssit. Aineistona on hyödynnetty Nuoret ajassa -pitkittäistutkimushankkeessa tuotettuja 14–18-vuotiaiden nuorten laadullisia haastatteluja. Analysoimiamme haastatteluja on yli 100, ja niihin osallistui yli 70 nuorta. Nuoret asuivat kolmella erilaisella paikkakunnalla: Helsingissä, Oulussa ja Itä-Suomen syrjäseudulla. Temaattisessa analyysissämme kaupunki- ja maaseutuympäristöissä asuvien nuorten lomakuvauksia on tarkasteltu erillään, ja havaitsimmekin niissä melko erilaisia merkityksiä. Maaseutunuorille kesäloma merkitsi yhtäältä vilkastuvaa kylämaisemaa ja yhdessä kehiteltäviä loma-aktiviteetteja. Toisaalta loma-aika saattoi tarkoittaa myös ikävää etäisyyttä kaveripiireistä. Kaupungeissa nuoret puolestaan löysivät yleensä seuraa lähialueilta, ja monesti tarjolla oli vaihtelevia aktiviteetteja ja ajanviettoympäristöjä, vaikka kaikki eivät pystyneet hyödyntämään niitä. Yhteistä kaupunki- ja maalaisnuorille olivat loman tuoma helpotus kouluvuoden aikatauluihin ja velvoitteisiin sekä sosiaalisten kokemusten keskeinen merkitys lomavietossa.

Asiasanat: lomavietto, nuoret, kaupunki, maaseutu

JOHDANTO

Tässä artikkelissa nuorten lomaviettoa tarkastellaan heidän omien kuvaustensa ja merkityksenantojensa näkökulmasta (vrt. Forsberg 2014; ks. myös Aapola-Kari & Vehkalahti 2021). Lomavietolle annetut merkitykset ovat usein nuorisokulttuurisia vaikkakin henkilökohtaisesti koettuja, ja niitä muovaavat nuorten asuin ympäristöjen mahdollisuudet sekä heidän perheidensä resurssit. Tarkasteluamme tässä artikkelissa ohjaaakin bourdieulainen (Bourdieu 1998) ajatus siitä, että erilaiset taustat, ympäristöt ja olosuhteet tuottavat sosiaalisia eroja myös siinä, minkälaisia asioita itse kukin voi valita suunnitellessaan elämänsä ja ajankäyttöään. Artikkelissamme nuorten asuin ympäristöjen ero tarkoittaa kaupunki- ja maaseutuympäristöjä, ja sosiologisen viitekehyksemme puitteissa näemmekin asuin ympäristön

materiaaliset ja sosiokulttuuriset mahdollisuusrakenteet merkityksellisiksi nuorten toimintamahdollisuuksien kannalta myös loma-aikoja tarkasteltaessa (Leyshon 2008).

Nuorten lomavietto ei ole ollut suosittu tema nuorisotutkimuksessa, ennemminkin sivujuonne (Aaltonen & Berg 2014). Lomaviettoon kiteytyy kuitenkin sosiaalisia ja kulttuurisia eroja, mikä tekee siitä kiinnostavan tutkimusaiheen. Parhaimmillaan loma voi tarjota nuorelle uusia kokemuksia ja toimintaa, jotka tuovat vaihtelua ja virkistystä mutta myös lisäävät heidän sosiaalista ja kulttuurista pääomaansa. Loma-ajan hyödyt kasautuvat kuitenkin herkästi niille nuorille, joiden perheillä on jo ennestään runsaasti taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja (Kosunen, Bernelius & Happonen tässä teoksessa). Loma-ajat voivat merkitä myös yksinäisyyttä ja tylsistymistä ilman mielekästä tekemistä tai seuraa.

Lomanviettoon liittyy erityisiä odotuksia: lomaan tulisi mahtua paljon erilaisia kokemuksia, ja varsinkin nuoret haluaisivat saada siitä ”kaiken irti” (Ebookers 2022). Usein keskiluokkaisissa perheissä lomailuunkin pyritään asettamaan tavoitteita ja perheelle halutaan taata yhteisiä elämyksiä (Hilbrecht ym. 2008). Lomailuun liittyvä kulutusulottuvuus (Anttila 2011) voi osaltaan vahvistaa nuorten välisiä sosiaalisia erontevoja. Paikalliset erot nuorten lomakulttuureissa voivat myös olla suuria; syrjäseuduilla koulu kokoaa nuoria yhteen, mutta loma-aikaa voi sävyttää sosiaalinen tyhjiys, ja kaupungeissa puolestaan lomat voivat olla erityisen vilkasta nuorten yhteen kokoontumisen aikaa.

Koulujen loma-ajat ja erityisesti kesäloma poikkeavat nuorten muusta vapaa-ajasta, koska tuolloin koulun aikataulut ja vaatimukset taukoavat. Nuoruudessa lomat rytmittyvät lukuvuoden mukaan, eikä koulusta voi ”ottaa lomaa” silloin, kun itsestä – tai perheestä – tuntuisi tarkoituksenmukaiselta. Nuoren loma ei myöskään ole aina pelkästään vapaa-aikaa, vaan se voi täyttyä kesätöistä tai opiskelusta. Nämä työteliiät lomanviettotavat olemme kuitenkin rajanneet tämän artikkelin ulkopuolelle (kesätöistä ks. Aapola-Kari ym. 2021).

AINEISTO JA MENETELMÄT

Artikkelissa hyödyntämämme aineisto on tuotettu osana Nuoret ajassa -tutkimushanketta. Tässä Nuorisotutkimusseuran koordinoimassa laadullisessa pitkittäistutkimushankkeessa on seurattu vuonna 2000 syntyneiden nuorten elämänpolkuja peruskoulun loppuvaiheista nuoreen aikuisuuteen (ks. Vehkalahti, Aapola-Kari & Armila 2021). Hanketta on toteutettu yhteistyössä Helsingin, Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistojen tutkijoiden kanssa. Kontaktit nuoriin saimme eri puolilla Suomea sijaitsevista kouluista. Tätä analyysia varten tarkastelimme haastatteluaineistoa¹,

1 Haastatteluja ovat kanssamme tehneet Mari Käyhkö, Ville Pöysä, Antti Kivijärvi, Tarja Tolonen, Tomi Kiilakoski, Kaisa Vehkalahti ja Matilda Wrede-Jänntti. Kiitämme heitä kaikesta yhteistyöstä.

joka oli tuotettu pääkaupunkiseudulla, pohjois-suomalaisessa kaupunkilähiössä ja itäsuomalaisella syrjäseudulla. Haastattelut tehtiin nuorten ollessa 14–18-vuotiaita – ikävaiheessa, jossa koulu rytmittää vuodenkiertoa ja ajankäyttöä vahvasti. Täysi-ikäistyminen avaa nuorille uusia mahdollisuuksia suunnata ajankäyttöään, osin asuinpaikasta riippumatta.

Helsingissä tutkimuskenttämme oli monikulttuurinen ja sosiaaliselta rakenteeltaan kirjava, suurrehko ja vilkas lähiö. Alueella oli runsaasti julkisia ja yksityisiä palveluja. Tutkimuksemme alkuvaiheessa nuoria oli useilta rinnakkaisluokilta yhteensä 36, tyttöjä ja poikia saman verran. Lähes puolet heistä oli maahanmuuttotataustaisia. Hyödynsimme tässä tutkimuksessa näistä haastatteluista yhteensä noin 60 yksilö-, pari- ja ryhmähaastattelua.

Oululaisessa lähiössä haastateltuja nuoria oli 27, joista 15 oli poikia ja 12 tyttöä. Nuoret tulivat monenlaisista taustoista, myös maahanmuuttotauasta. Lähiö, jossa monet heistä asuivat, oli sosiaalisesti levoton, ja siellä oli niukasti palveluja. Hyödynsimme näistä haastatteluista 35:tä, joista suuri osa oli parihaastatteluja.

Itäsuomalaisen reuna-alueen nuorista analyysissamme on mukana 11 tyttöä ja 7 poikaa. Hyödynsimme heitä koskevasta aineistosta noin 40 haastattelua, joista monet olivat pari- tai ryhmähaastatteluja. Osa nuorista asui pienessä kylätaajamassa, osa kauempana reunakylissä. Paikkakunnan sosiaalista maantiedettä leimasivat pitkät etäisyydet. Ikätovereita tavattiin pääasiassa koulussa, ja vapaa-ajan tarjonta oli niukkaa. Julkista liikennettä oli vähän, joten monet nuorista olivat riippuvaisia aikuisten kyydeistä. (Armila, Halonen & Käyhkö 2016; Armila, Käyhkö & Pöysä 2021.)

Käynnistimme usein haastattelumme nuorten kanssa seuraavalla kysymyksellä: ”Miten kulunut kesä/joululoma meni, mitä teit?” Vaikka ajattelimme lomasta puhumisen virittävän mukavaa tunnelmaa, tulimme myös vihjanneeksi, että lomaan olisi sisällyttävä jotain erityistä: kehysitimme loman projektiksi, jonka voi suunnitella, toteuttaa ja raportoida. Tämä viritti keskusteluun keskiluokkaisen, tavoitteellisen lomailun ihan-teen (ks. esim. Lareau 2003; Kennedy-Eden &

Gretzel 2016; Aaltonen & Berg 2014). Loma ei välttämättä merkitse kaikille nuorille erityisen myönteistä aikaa: perheen niukka taloustilanne, perheenjäsenten ristiriidat, yksinäisyys ja tekemisen puute voivat latistaa lomakokemuksia. Kysymyksemme saattoivat rajoittaa nuorten avoimuutta loma-aikaan liittyvistä ongelmista.

Olemme toteuttaneet aineistolähtöistä temaattista analyysia siivilöiden lähes 150 haastattelulitteraatiosta lomia käsittelevät kohdat ja ryhmitellen niitä keskeisiin aineistosta muodostuviin teemoihin. Emme päättäneet teemoja etukäteen, vaan loimme temaattiset kategoriat vasta tarkastelun edetessä. Nimeämmekin otteemme refleksiiviseksi teemoitteluksi (esim. Vaismoradi & Snelgrove 2019). Aineiston laajuuden vuoksi eri paikkakunnilta kerätyt haastattelut on analysoitu erikseen ja eri tutkijoiden työnä. Näin lomalle annettujen merkitysten teemoittelussa on painotuseroja, vaikka olemme tehneet työtä rinnakkain.

Seuraavassa esittelemme havaintojamme nuorten lomanviettotavoista ja tulkintojamme niille annetuista merkityksistä ensin kaupunkilais- ja sitten maaseutunuorten osalta. Näiden kahden ryhmän lomanvieron sisällöt näyttäytyivät aineistossamme melko erilaisina. Kaupunkilaisnuoret kertoivat usein perhelomista, matkailusta, mökkeilystä ja hengailusta ystävien kanssa, syrjäseudulla asuvat nuoret puolestaan kuvailivat leirejä, itse kehiteltyjä lomanviettotapoja ja yksinäisyyttä. Erottelut eivät liittyneet ainoastaan asuinpaikkojen erilaisuuteen tai maantieteelliseen sijaintiin. Kyse on myös yhteiskuntaluokkaan liittyvistä eroista: itäsuomalaiset maaseutunuoret tulivat pääosin työväenluokkaisista perheistä, kun taas kaupunkilaisnuorten joukossa oli enemmän keskiluokkaisia nuoria sekä toisaalta suhteellisen paljon maahanmuuttotataustaisia nuoria.

Suojataksemme nuorten anonymiteetin kerromme vain vähän yksilöiviä taustatietoja. Emme myöskään pyri laadullisen aineistomme perusteella määrällisiin yleistyksiin (ks. tilasto-osio sekä Kosunen, Bernelius & Happonen tässä teoksessa), vaan näemme analyysimme arvon erityisesti rikkaiden, erilaisten kuvausten esiin tuomisessa. Aineistoesimerkeissä haastattelijan puheenvuorot on merkitty

H-kirjaimella, nuorten puheenvuorot muilla kirjaimilla heille annettujen pseudonyymien perusteella.

KAUPUNKILAISNUORTEN LOMANVIETTOTAVAT: MÖKKEILYÄ, MATKOJA JA HENGAILUA

Teimme kaupunkiympäristön osalta haastatteluja kahdessa erikokoisessa kaupungissa, joista isompi sijaitsee Etelä-Suomessa ja pienempi pohjoisessa. Haastattelemiemme kaupunkilaisnuorten lomanvietossa on tästä huolimatta yhtäläisyyksiä. Kaupungeissa nuoret voivat käyttää julkista liikennettä sekä erilaisia julkisia ja yksityisiä palveluja, kuten kahviloita sekä ostos- ja liikuntapaikkoja, joskin kulutusmahdollisuuksien hyödyntäminen vaatii rahaa.

Tutkimuksen alussa nuoret olivat yhdeksäsluokkalaisia, ja useimmille loma merkitsi tuossa iässä ajanviettoa perheenjäsenten kanssa. Perhelomailuun liitettyjä toimintoja olivat aineistossamme erityisesti mökkeily ja matkailu. Lisäksi nuoret kertoivat erilaisista itsenäisemmistä lomanviettotavoista kotinurkillaan ystävien kanssa. Myöhemmissä haastatteluissa esiintyi enemmän mainintoja ystävien kanssa tehdyistä reissuista, festareista ja juhlimisesta.

Lomailua perheen kanssa

Perhelomat tarjoavat mahdollisuuden poiketa arjen rutiineista, pitää hauskaa ja kokea uusia asioita yhdessä (Kennedy-Eden & Gretzel 2016); ihanteellinen perheloma on ”laatu-aikaa” (Hilbrecht ym. 2008). Myös aineistoesimerkissämme perhelomien toistuvuus kuvataan perheen yhteisyyttä rakentavana:

H: Onks teijän perhees silleen, et onks teillä jotain yhteisiä juttuja tai teetteks te jotain yhdessä?

K: No siis on ainaki silleen, et me syödään jokainen ruokailu yhdessä ja sit just et käydään perheen kaa jossain yhdessä, esim hiihtolomal mennää aina tonne pohjoseen ja kesäisin yleensä etelään – –.

(Tyttö, 16, Helsinki)

Perhelomien toivotaan tuottavan yhteisiä myönteisiä muistoja (Shaw, Havitz & Delamere 2008). Koska nykypäivänä perheenjäsenet viettävät yleensä arkipäivät erillään, perhelomat ovat erityisen tärkeitä (Kennedy-Eden & Gretzel 2016). Keskiluokkaiset perheet valikoivat lapsilleen aktiviteetteja niiden kasvatuksellisen arvon perusteella ja jättävät vähemmän tilaa spontaanille toiminnalle (Lareau 2003). Perheaktiviteetteja valitaan ”tavoitteellisen vapaa-ajan” hengessä (Shaw & Dawson 2001, 223; Hilbrecht ym. 2008).

Leppoisaa mökkeilyä

Osa kaupunkilaisnuorista vietti aikaa perheen mökillä esimerkiksi kalastaen tai tavaten sukulaisia. Pääkaupunkiseudun perheiden mökeistä osa sijaitsi siirtolapuutarha-alueella kaupungissa, osa kauempana Helsingistä. Maaseudulla lomailevat kaupunkilaisnuoret tarjoavatkin kiinnostavan kontrastin syrjäseudulla asuviin nuoriin. Mökkeily on Suomessa kulttuurinen itsestäänselvyys, josta emme kysyneet paljonkaan olettaen, että se on kaikilla suhteellisen samanlaista. Aiemmassa tutkimuksessakin on havaittu suomalaisten liittyvän mökkeilyyn hyvin samankaltaisia arvoja ja käsityksiä, kuten luonnonläheisyyttä ja perhekeskeisyyttä (Vepsäläinen & Pitkänen 2010). Hieman vanhemmalle nuorelle mökki voi merkitä myös mahdollisuutta omaehtoiseen oleiluun:

V: Me ollaan ihan meidän perheen kans siellä [mökkillä]. Tai sit yksin. Mä oon siellä joko yksin tais sit koko poppoo siellä.

H: Onks siellä käynyt sun kavereita koskaan?

V: Ei o. En ole sallinut vielä (nauraa).

H: Okei joo. Onks siellä yhtä mukavaa kuin ennenkin ollut?

V: On, vielä mukavempaa, en olis halunnut tulla pois ollenkaan.

(Tyttö, 17, Oulu)

Poikolaisen (2022) mukaan kesämökki tarjoaa nykyään (kaupunkilaisille) nuorille ympäristön, jossa yhdistyvät perinteiset maaseudun virkis-

tysmuodot ja digitaalinen elämäntapa eli pelaaminen, musiikin kuuntelu ja sosiaalisen median käyttö. Poikolaisen (mt.) haastattelemat nuoret suhtautuivat mökkeilyyn enimmäkseen positiivisesti ja pitivät siihen liittyvistä ulkoilmatoimintoista ja rennosta tunnelmasta. Keskeisiä mökkeilykokemuksessa olivat aineistomme mukaan saunominen, uiminen ja muut vesiaktiviteetit. Merellinen luonto ja sosiaalinen yhteisö olivat tärkeä osa oheista kokemusta:

T: Mul on siel [paikka] silleen, et mä nukun riippukeinus ja luen akkareita –. Ja sit jos tulee liian kuuma, niin uimaan vaan. Meil on periaatteessa oma laguuni, [poistettu paikan kuvailua] ja sit meil on oma pieni sou-tuvene [poistettu laajempi kuvaus].

H: Ja sitten te vietätte siellä ihan, onks ne siellä ihan koko kesä käytännössä?

T: Melkeen, kerran kahes viikos tullaan käymään suihkussa ja kaupossa ja sit takas.

(Poika, 16, Helsinki)

Telttailu saattoi aineistomme nuorilla vertautua mökkeilyyn. Molemmat mahdollistavat nuorille sekä perheeseen liittyvää sosiaalisuutta että rauhoittumista luonnossa.

Monenlaisia matkoja

Moni haastateltavistamme kertoi perheen yhteisistä lomamatkoista, jotka ovat tyypillisiä keskiluokkaiselle kulutuskulttuurille, emmekä kyselleet niistä juuri matkakohdetta enempää. Turistien oletetaan katsovan nähtävyyksiä ja rentoutuvan. Seuraavassa esimerkissämmeikin puhutaan ”peruslomasta” eli etelänmatkasta:

R: No siis mä olin perusloma, rentouduin koulun jälkeen, mul oli tota noin, mä lähin päivä sen jälkeen ku koulu loppu – [Etelä-Euroopan maa] viikoks, ja sitten niinku.

H: Olitsä yksin vai?

R: Ei, mä olin mun tädin kanssa siellä kahestaan, ja sitten se oli niinku erittäin kiva loma, vois sanoo, ja hieno, koska tää

viimenen jakso, viimenen koeviikko, koko toukokuu ehkä, oli niinku erittäin stressaava kuukausi mulle, et niinku se oli jo koulun loppu, et niinku sä tunsit, et voimat on lopussa, mut tiesit, et pitää niinku kerää se viimenen sun kasa voimaa, et päästä tää läpi ja tälleen, ja sit ku se loppu, niin pääs rentoutuu [Etelä-Euroopan maa], se oli aika ihana tunne. [– –] Ku vihdoinkin tajusi, ettei enää pidä tehdä erilaisia esseitä ja läksyjä ja tällömistä.

(Poika, 17, Helsinki)

Matka merkitsi lukiolaisnuorelle siirtymää lomaan ja vapautta koulutehtävistä, palkintoa ahertamisesta. Aineistostamme löytyi toisaalta myös kuvauksia perheiden kotimaanmatkoista, kuten vierailusta lestadiolaisten kesätapahtumassa:

H: Onko paljon sellasia suviseurattuja, joita sä näät siellä?

S: Joo, todella paljon, siellä on kavereita ja serkkuja ja sukulaisia. [– –] Ja me tehhään aina suviseuroissa oliko keskellä viikkoa siinä Suomen lipun alla tehhään sukukokkous, että kaikki sukulaiset tulee siihen ja moikataan siinä.

[– –]

H: Ooksä osallistunu, siellähän on nuorille omia toimintoja ni?

S: Siellähän on niitä työpaikkojaki, että saa, jos ajaa mönkijällä kerää niitä jätösäkkejä tai muuta, saa ruokakortteja ja muuta. [– –] Oon serkkujen kans osallistunu.

H: Onks teillä oma asuntovaunu vai vuokraatteks te sen?

S: Oma asuntovaunu on.

(Poika, 16, Oulu)

Jokakesäinen matka merkitsi esimerkin nuorelle perhelomaa ja yhteistä toimintaa toisten nuorten kanssa sekä tiivistä suhdetta sukulaisiin ja uskonyhteisöön.

Eroperheiden nuorilla oli lomalla mahdollisuus viettää aikaa etävanhemman kanssa. Vaikka etävanhempi saattoi asua suhteellisen lähellä,

tätä saatettiin tavata harvemmin kouluvuoden aikana. Nuorten varttuessa matkoja tehtiin myös kavereiden kanssa:

N: Sillee on kivaa lähtee paikkoihi, just kesällä mull on kavereitten kans suunnitelmii, mitä me tehään.

H: No mitä te teette?

N: Me lähetää tonne [naapurimaa], sitte päivärasteily, sit me lähetää niinku... Matkustaa just niinku, roadtrip Suomessa, esim käydää Tampereessa, sit Turkuussakin käy. Sit me tehään tollasii hauskoja juttuja, et käydää esim... Mikä sen paikan nimi oli... Ei se oo Megazone mut... Joku Superpark. Just tollasii.

(Tyttö, 18, Helsinki)

Matkoilla oli erityinen merkitys niille maahanmuuttotautaisille nuorille, jotka kertoivat kauas suuntautuneista sukulointimatkoista:

J: Joo kaks siskoo asuu siel [Afrikan maa], nii me lähetään kesällä sinne.

H: Okei, ootteks te pitkän aikaa siellä?

J: Me ollaan koko kesä siellä, me lähetään [poistettu toistoa] eli päivä ennen keväthuhlaa, ja sit me tullaan takasin seitsemästoista [elokuuta], kouluthan alkaa kuudestoista vai mitä? [Poistettu toistoa] no kyl samalla surullista, et mä lähen ennen keväthuhlapäivää, vaik mä oon ysillä, joo mut samal ei haittaa, nii mä pääsen näkee mun siskoja, siit on nyt lähes seitsemän vuotta.

(Tyttö, 15, Helsinki)

Maahanmuuttotautaisien perheiden sukulointimatkat liittyvät transnationaalisuudeksi kutsuttuun ilmiöön, jossa muualle asettuneet ylläpitävät monenlaisia sosiaalisia kytköksiä lähtömaihin (Haikkola 2012). Lomavierailujen merkitys liittyy juuri sosiaalisiin suhteisiin, jotka muuten olisivat nuorten ulottumattomissa.

G: Kesällä itse asiassa joo niin me lähetettiin [Euroopan maa] perheen kaa, oli häät ja tota

lähettiin sinne, oltiin siel kolme päivää, vähän aikaa, koska se oli just sillon elokuus, ei ollu ku ihan alko just koulu – – häätsi kesti sen kolme päivää [poistettu toistoa].

H: Vau, kuka meni naimisiin?

G: Mun serkku meni naimisiin – – et me oltiin tosi läheinen perhe [poistettu kuvailua] ku saatiin just etupaikat ja valmistauduttiin ja tuli kampaajat ja meikkaajat ja näin, ja sit se oli tosi kiva kokemus.

(Tyttyö, 17, Helsinki)

Kaikilla maahanmuuttotautaisilla nuorilla ei toki ollut mahdollisuutta lähteä vastaaville matkoille, sillä ne vaativat perheiltä paljon resursseja. Siksi läheistenkin sukulaisten tapaamisten välillä saattoi kulua vuosia. Matkat vahvistivat perhesiteitä, mutta niillä voitiin myös rentoutua ja hankkia uusia kokemuksia.

Hengailua ja kulutushoukutuksia

Kaupunkilaisnuorten arakisempiin lomatekemisiin kuului liikuntaa, ystäviä ja rantaelämää kodin lähistöllä. Monet helsinkiläisnuoret mainitsivat pelaavansa jalkapalloa lähikentillä tai hengailevansa kaverien kanssa.

H: Mitä te vaikka kesällä viikonloppusin, mitä te tuutte tekee?

R: Salil, sit käydä pelaa jotain... sit sen jälkeen illal pitää viedä vielä koira, sit vähän pelaa, sit taas nukkuu sama juttu. [– –] Sit tietenkin uimist kesäl, tällast perus, peruskesää.

(Poika, 17, Helsinki)

Osa tytöistä kertoi joutuvansa lomalla kaitsemaan pienempiä sisarusiaan. Eräs tytöistä puolestaan mainitsi nauttivansa mahdollisuudesta linnoitautua huoneeseensa lukemaan kirjoja. Poikien kuvauksissa tietokone- tai konsolipelejä saatettiin pelata läpi yön. Emme ole kuitenkaan systemaattisesti analysoineet sukupuolten välisiä eroja.

Vapaa-aikaa vietetään kaupungeissa usein kaupallisissa kulutusympäristöissä: kaupoissa ja kahviloissa (Anttila 2011). Tämä vaatii rahaa,

vaikka kertaostokset jäisivät pieniksi. Anttilan (mt.) mukaan toimintaympäristöjen kaupallistuminen voi johtaa vapaa-ajan muuttumiseen ”kulutustyöksi”, pakonomaisen kuluttamisen lisääntymiseen. Kesäloma-ajan kulutushoukutuksiin kuuluu maksullisia puuhamaita ja festivaaleja arakisempien mahdollisuuksien lisäksi.

P: Mä olin [festarin nimi], mä en ehtiny mennä minnekkään muualle – –.

H: Onkse niinku omistautunu jollekin tiettylle musiikin genrelle?

P: No massamusiikki tommonen, mut sit siel oli pari ulkomaalaista ja vähän tommosta räppimaisempää [poistettu artistien nimiä]. Se on tommonen ryypiskelyfestari, mihin yleensä mennään vaan ryypää, täysikäsil, mul nyt ei oo ikää viel.

H: Mitäs siellä sit tehdään, jos ei ryypätä?

P: No sit siel fiilataan musaa ja ollaan festareilla, siis se on tunnettu siit, niinku mennään ryypää.

(Poika, 17, Helsinki)

Kaikki toiminta ei kuitenkaan vaadi rahaa, jota monilla nuorilla ei myöskään ole. Oheisessa esimerkissä kuvataan lähiön nuorten kesäisiä koontumisia:

L: Kesällä se on helpompi, ku kesällä voi olla ihan ulkona. Ja kesällä kaikki viettää palion yhdessä aikaa isossa porukassa. [– –] Läpi kesän saattaa olla sillee, että alottaa vaa kahesta ihmisestä, mut sit sinne kertyy vaa kauheesti ihmisiä ja se on tavallaa yks semmonen yhtenäinen porukka ja meillä kaikilla on joku juttukaveri, kenen kans puhua siellä, ja sitte keksitää jotaki tekemistä.

H: No onks niinku nii, etä tän alueen nuoret sopii kaikki samaan suurinpiirtein – –?

M: No aika usein sillailailla, etä kesäsin, ku on tuolla ulkona, ni yleensä kaikki tulee tänne koulun lähetyville jonneki. Ku tuossa on toi jalkapallokenttä.

L: Siinä vietetään eniten aikaa.

(Kaksi tyttöä, 15, Oulu)

Lähialueen oleskelupaikat on havaittu aiem-
minkin tärkeiksi nuorten kokoontumisille (Pu-
hakka ym. 2023). Aineistomme kuvauksissa
mainittiin usein uiminen, ”chillailu” eli rento
ajanvietto ystävien kanssa, juhliminen ja retket.
Osa nuorista kertoi käyttävänsä loma-aikaansa
koulutehtäviin, kuten ylioppilaskirjoituksiin
valmistautumiseen.

Oleilua kotinurkilla

Osalle nuorista loma näyttäytyi tyhjänä ja tylsänä
aikana. Lapsuuden leikit olivat jääneet taa, mutta
tilalle ei ollut tullut mitään (ks. myös tilasto-osion
luku Kesänvietto).

H: No onks ne kesät jotenkin muuttunu nyt
myöhemmin?

L: Joo, on ne vähän muuttunu joo. [– –]

No, ennen mul oli tosi hauskaa, mut niin-
kun nykyään must tuntuu, et mä vaan istun
kotona, kyl mä voisin lähteä ulos, mut ei tee
mieli, paljon.

(Tytty, 16, Helsinki)

Loman vapaampi aikataulu oli kuitenkin monelle
tervetullut mahdollisuus nukkua ja valvoa silloin
kun huvittaa.

T: Mul menee kesällä silleen, et mä meen
nukkuu viideltä ja mä herään neljältä päi-
vällä.

E: Mul on kesällä silleen, mä en kyl sil-
leen tykkää ikin valvoo yöllä, mä väsyn tosi
nopeesti, tai sit you know, alkaa väsyttää,
mut sit mul on yleensä silleen, et joo mä
voin pelaa johonkin yhteen puol kahteen
asti, olla tabletilla johonkin kolmeen tai
vähän pidempään, sit mä vaan nukahdan,
ja sitten nukun johonkin seuraavan päivän
kolmeen asti, kakstoista tuntii melkeen,
päällekin saattaa mennä joskus.

(Kaksi poikaa, 16, Helsinki)

Kaupunkilaisnuorten kuvaukset lomanvietosta
vaihtelivat, mutta Etelä- ja Pohjois-Suomen välillä

ei aineistossamme ilmennyt suuria eroja. Nuoret
kertoivat erityisesti arjesta poikkeavista loman-
viettotavoista, kuten matkoista ja mökkeilystä,
mutta myös rennosta oleilusta lähiympäristössä.

LOMAILU SYRJÄISELLÄ MAASEUDULLA: VILKKAUTTA, VAIHTELUA JA YKSINÄISYYDEN TYLSYYTTÄ

Aiempaa tutkimusta syrjäisellä maaseudulla asu-
vien nuorten lomanvietosta on hankalaa löytää,
mikä johtunee siitä, että nuorten vapaa-ajan tut-
kimus on keskittynyt kaupunkeihin – runsaiden
sosiaalisten ja materiaalistien mahdollisuuksien
ympäristöihin. Kaupungeissa asuu paljon yk-
sinäisiäkin nuoria (esim. Rotenberg & Hymel
1999), mutta yleensä ikätovereita on kuitenkin
lähistöllä. Välimatkat harrastuksiin ovat maltilli-
sia, julkinen liikenne toimii ja yhteisen tekemisen
mahdollisuudet ovat moninaisia. Jo maaseutu-
taajamassakin asuvien nuorten mahdollisuudet
viettää vapaa-aikaa yhdessä toisten nuorten kanssa
tai käyttää julkisia liikenneyhteyksiä olivat ai-
neistomme perusteella paremmat kuin vieläkin
syrjäisemmissä kylissä asuvien nuorten (myös
Kivijärvi ym. 2021).

Tutkimuksemme maaseutunuorten joukko
oli sosiaalisilta taustoiltaan varsin homogeeninen
riippumatta siitä, asuivatko he taajamassa vai kau-
kana siitä: heihin ei kuulunut erityisen korkeasti
koulutettujen vanhempien tai maahanmuuttaji-
en lapsia eikä esimerkiksi näkyvästi erottuvien
alakulttuurien edustajia. Loma-aikoina heidän
tilanteensa kuitenkin jakautuivat riippuen siitä,
missä heidän kotinsa sijaitsi. Lukuvuoden aikana
peruskoulu toimi heidän yhteisen ajankäyttönsä
jäsentäjänä ja vertaisryhmien yhteenkokoajana
(esim. Pöysä 2022). Loma-aikana koulukuljetuk-
setkin kuitenkin taukosivat, jolloin liikkuminen
paikasta toiseen vaikeutui. Osa syrjässä asuvista
nuorista vietti paljon aikaa kotona, jotkut jopa
odotellen loman loppumista. Sama tilanne oli
myös monilla toisen asteen opiskelijoilla, jotka
saapuivat lomanviettoon kotiseudulle. Taajamas-
sa asuvat nuoret saattoivat helpommin löytää

ikäistään seuraa ja mielekkäitä lomanviettotapoja kuin syrjemässä asuvat.

Virkistävää vaihtelua ja toisin tekemistä

Loma-aikoina maaseutunuorten toimintaympäristöt yhtäältä avautuivat ja toisaalta sulkeutuivat sosiaalisesti: kun monet virallisesti organisoidut ajanviettotilat sulkiivat paikkakunnalla ovensa ("kesälomallahan sinne ei pääse, ku ei oo auki se nuokkari"), tilalle tuli informaaleja tapaamisia. Koska nuorten kotiseudulla ei ollut urheiluseuratai kulttuuritoimintaa (kuten elokuvanäytöksiä ja konsertteja), monet lomatekemiset oli junailtava itse. Haastattelupaikkakunnan nuorille leimallista olikin monisyinen "tee-se-itse"- ja "tehkää-se-yhdessä"-tyyppinen (*do it yourself*, DIY; *do it together*, DIT) lomatoiminta (ks. myös Armila ym. 2025):

H: Mikäs sulla on tällä hetkellä päällimmäisenä mielessä, koulu on päättymässä ja...?

P: Emmie tiijä, ei mikään erikoinen, kesälomalla pitää mahdollisimman paljon vaan koittaa ite keksii tehä kaikkee.

(Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

Taajamanuoret odottivat ja arvostivat loma-aikaa, johon kuului "notkuvaa" hauskanpitoa kylällä spontaaneine vapauden kokemuksineen (vrt. Aaltonen ym. 2011, 45). Useissa tutkimuksissa tämä tarkoituksettomalta vaikuttava nuorten kokoontuminen on nähty mielekkäänä päämääränä itsessään (esim. Cele 2013, 75). Loma-aika avasikin erityisesti taajamassa asuville maaseutunuorille tilaa koulun aikakurista (ks. Ranta 2017) vapaalle suhteiden ja toimintakulttuurin rakentamiselle. Syrjäkylistä pääsi joskus muiden pariin mopolla tai skootterilla, jos omisti sellaisen. Lomilla illat ja yötkin voitiin oleilla yhdessä ja ajella kylillä ja rannoilla. Paikkakunnan aikuisten ote nuorten vapaa-ajanviettoon oli salliva: nuoret saivat oleilla ja liikkua ryhmissä paikasta toiseen (Kivijärvi ym. 2021; Pöysä 2022; vrt. Rannikko 2018).

H: Mitäs, jos sie mietit tulevaa kessää, [poisto] mitäs siulla on haaveena, että mitä sie normaalina päivänä teet, ku sie tuut [kesätöistä]?

P: Varmaan sitä kylälle sitten lähtis. Kattomaan näkkykö kettään.

H: Muuttuukse teillä kesällä paljon se, että missä työ siellä ootte?

P: No joo, itse asiassa muuttuu, isolla laiturilla ja sitten kahella uimarannalla ja onhan niitä.

(Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

K: Hirveen huuto aina yöllä kuuluu, jos on kylällä, varsinkin kesäsin kaikki nuoret on vielä illalla tosi myöhään kylällä [– –] Me ollaan aina torilla tai kaupan nurkalla, – – niin kaikki istuu pylväiden välissä siellä, se on tosi jännää.

(Tyttö, 16, Itä-Suomen syrjäseutu)

Loma-aika toi taajamaan kokoontumaan pystyvien maaseutunuorten elämään kaivattua sosiaalista väljyyttä, joka myös haastoi nuorten ryhmytymistä säädelletä paikallisia normistoja. Kouluaikoina nuorisokulttuurisesti soveliaa viiteriä rajautui samanikäisiin (myös Pöysä 2022). Loma-aikoina ikäerottelu lieveni ja nuoremmatkin kelpasivat hengailukavereiksi: "näitä nuorempiaki joitaki tuolla, peruskoulusta siellä on muutama kans kaveri, sit niitten kaa välillä" (Tyttö, 17, Itä-Suomen syrjäseutu). Kun väkeä oli vähän, myös sukupuoli-erottelu väistyi ajoittain: "Se on niin pieni se porukka loppujen lopuksi, mikä siellä [hengailupaikoilla] on, että siinä on väkisin sitten tyttöjä." (Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu.) Myös esimerkiksi kavereiden vieraksi muualta saapuneet nuoret toivotettiin tervetulleiksi lomatuttavuuksiksi. Kylä vilkastui ja heräsi eloon:

H: Miten tää kylä muuttuu kesän aikana?

P: On täällä kesällä paljon vilkkaampi, ku talvisin on semmosta synkkää ja ankeeta aina ku on pimmeä, niin ei sitten niin paljon sitä porukkaa, mut kesä on vähän semmosta... kesälomalaisia tulee [– –] Me ollaan aina

sanottu, että [kotipaikka] on ihan perseestä, se on talvisin todella huono paikka, ku se on vähän semmonen masentava, kukkaan ei oo kylällä, ku on niin kylmä, ja jos jotain tapahtuu, niin se on joku masentava ryyppyreissu jossain majalla, aikalailla siks se taipuu, monen osalta, mut kesällä on mukava, ku kaikki on kylällä, kaikki uipi ja on muutenkin vähän elosamman näkönen tämä paikka, että ei oo silleen säälittävän näkönen ku talvella.

(Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

Monissa maaseutunuorten lomakokootumisissa yhdisteltiin vanhaa ja uutta maaseudulle ominaista nuorisokulttuuria. Seuraavassa lainauksessa kuvataan nuorten itsensä organisoimia DIT-laneja (verkkopelitapahtuma), joissa yhdistyy yhtäältä kollektiivinen aikalaishauskanpito ja toisaalta perinteinen maalaisnuorison aitassa asumisen kesäkulttuuri:

R: Ajateltiin kesällä pitää [nimi]:n luona lanit, niin sinne varmaan meen yöks – se saapi kesän ajaks semmosen [kotitalon pihaan], joku semmonen pikkutalo, muuten siellä ei pystys asumaan [talvella], se assuu siellä kesän todennäköisesti. [– –] [Sinne mahtuu] varmaan neljä, viis ihmistä. Pelataan, ylipäättään oleskellaan porukassa silleen. [– –] Se on varmaan hauskin tilanne sitten ku on yö ja kaikki ihan väsyneitä ja sitten sanot... jottain hauskaa tapahtuu, ihan hölmöille jutuille, ku kaikki on niin väsyneitä, nii se on varmaan siinä se. [– –] yleensä koittaa välttää [nukkumista] syystä että saatat jäähä jostain paitsi, oli jottain, että jotkut otti otelun ja sitten yks miun kaveri oli nukkunu sen yli ja oli silleen, et se ois halunnu nähä sen. Ja sitten toinen [hauskuus] on, että jos sinne joku tulee pränkkäämään. Naamaan piirtää tai jottain muuta vastaavaa, mitä ikänä keksii.

(Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

Nuorten keskinäisen yhdessäolon, tervetulleen vaihtelun ja uusien tuttavuuksien kannalta myös

rippikoululeirit olivat maaseutunuorille nuorisokulttuurisesti tärkeitä. Oma rippikoulu oli innostanut monia heistä jatkamaan rippileireilyä seuraavinakin kesinä ”isosen” roolissa. Rippileiri edusti konkreettista irrottautumista kotikylästä ja sen tutusta porukasta: väliaikaista mutta ikimuistoista hetkeä toisenlaisessa sosiaalisessa todellisuudessa, ei niinkään seurakuntaelämään tai uskontoon liittyvää henkilökohtaista kiinnittymisen kokemusta.

P: Kivoin asia kesässä on varmaan tuo ripari, ne on ollu yleensä nuo rippileirit hauskoja, viime vuonnaki olin isosena ja se oli tosi hauskaa – se on varmaan se meininki, mikä siellä on, ja ne ihmiset, kerä siellä on, tutustuu tosi paljon uusiin ihmisiin, semmonen oma tunnelmansa siellä on, semmosta kodikasta, hauskaa – vähän erilaista heittäytymistä.

(Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

Muuta ohjattua lomatoimintaa tutkimuksemme maaseutunuorille edustivat nuorisotoimen järjestämät matkat sekä urheiluleirit, seurakunnan lastenleirit (joilla nuoret toimivat ohjaajina) ja toimintaleirit². Leireillä tavattiin muita nuoria, ihastuttiin (ks. myös Käyhkö & Armila 2021) ja harjaannuttiin erilaisissa taidoissa: ”Siellä on mukavii tyyppejä – jottain vierailijoita ja sit on sitä opetusta, se on mukavaa.” (Tyttö, 16, Itä-Suomen syrjäseutu.)

Tylsyyttä, yksinäisyyttä ja irtiottohaaveita

Kaikille syrjäseudun nuorille pitkät lomat eivät tarjonneet mukavaa ajanviettoa kavereiden kanssa, ja erityisesti syrjässä asuville ne saattoivatkin merkitä sosiaalista tyhjiötä tai tekemisen puutetta (ks. myös Käyhkö & Armila 2025): ”Kesälomaki on varmaan silleen, että lähinnä vaan istuu

2 Emme kerro toimintaleirien sisällöistä enempää, koska se voisi lisätä paikkakunnan tunnistettavuutta.

jossain, ei silleen hirveemmin innosta.” (Poika, 17 vuotta, Itä-Suomen syrjäseutu.) Moni nuori vietti loma-aikaa kotona, koska kyyti muiden pariin puuttui: ”Se kaks viikkoo [joululomalla] jos on yhtä kyytiä siellä [kotona]... tuntuu puuduttavalta.” (Tyttö, 18, Itä-Suomen syrjäseutu.)

Loman loppuminen saattoikin tuntua nuorista hyvältä, koska se merkitsi sosiaalisen eristäytymisen päättymistä: ”Kaikki kaverit asuu tuolla kauempana, et näkkee niitä [kun koulu alkaa], ku kesällä ei oikeen muuten ku riparilla nähty.” (Tyttö, 15, Itä-Suomen syrjäseutu.) Alaikäisyyden ja välimatkojen syrjäyttävä yhdistelmä pakotti osan nuorista antautumaan tapahtumattomuudeksi ja tyhjyydeksi määrittävälle oleilulle.

H: Mites vaikka kesäkuulle ootat, mikä on kiva asia, onko mittään? [– –] Onks se kiva, kun ei tarvii kouluun lähtee?

T: Varmaan, mut sitten voi taas olla silleen, että mitähän tekis, ja välillä joka kesä oottaa, et pääsee kouluun, jos ei oo mittään tekemistä, on sit jottain, mihin käyttää aikaa. (Tyttö, 16, Itä-Suomen syrjäseutu)

Maaseutunuorten elämässä aikatauluttaminen ujuttautui loma-aikaankin, sillä menemiset piti ajoittaa harvojen julkisten liikennöintivuorojen mukaan. Haaveet irtiotosta lomalla kariutuivat usein autottomuuteen ja alaikäisyyteen, ja täysi-ikäisyys olikin paikallisessa nuorisokulttuurissa tärkeää: ainakin jollain porukasta oli mahdollisuus saada oma ajokortti. Ajokortista puhuttiin paljon ja sitä odotettiin, koska se toi lupauksen päästä festareille, ostosmatkoille tai seurustelukumppanin luo kauaksikin:

M: Ois ehkä helpompi [kesälomalla], että pystys ite ajaa just [kaverin luo] ja sieltä pois, ku nyt pittää orjallisesti noudattaa noita [kulkuneuvo] aikatauluja. Joita kulkee vaan paristi nytte. (Tyttö, 18, Itä-Suomen syrjäseutu)

Aineistossamme vilahtaa ajoittain myös ”road-trippi” tärkeänä lomatoiveena, poisääsemisen,

vaihtelun ja uudenlaisen vapauden kokemuksen mahdollistajana.

J: Myö mietittiin sitä, jos ois mahollista, että saan kesätöitä tai muuta vastaavaa, että me tehtäis se roadtrippi, lähettäis jossain vähän kauempana käymään, ei yhtään vielä tiedettä missä, mutta jossain kaukana, yks ehotus oli, että mennään [yrityksen nimi] bussilla Helsinkiin, mutta se yöpaikka on vähän ongelmallinen, ellei meille tulis joku täysikänen. Ja toinen sitten Jyväskylään. Ja minne ikinä nyten – – että on vähän eroo siitä kesäloma-arjesta, että ei oo aina vaan sitä, että ollaan kylillä – – kunhan vaan reissuun pääsis, se on se idea, reissaaminen on mukavaa. (Poika, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

Loma-aikojen jaettu myönteinen merkitys nuorille tuli esiin mahdollisuutena toipua lukuvuoden aikana kehoon kertyneestä uupumuksesta. Erityisesti toisen asteen opintojen aikana syrjäseudulla asuvia nuoria väsytti jatkuvasti, koska koulupäivät venyivät pitkien koulumatkojen vuoksi (myös esim. Kivijärvi ym. 2021). Välillä kohtuuttoman raskaat opiskelurupeamat söivät nuorten päivittäistä vapaa-aikaa, jolloin loma-ajat merkitsivät ennen kaikkea lepoa:

S: Nyt kun tulin tänne [opiskelukaupungista kotiin], emmie oo vielä pitkään ollu kesälomalla, niin en oo jaksanu tehdä mitään muuta ku nukkuu. (Tyttö, 17, Itä-Suomen syrjäseutu)

PITKÄN VAPAUDEN ILOT JA KÄÄNTÖPUOLET

Lomalla on haastattelemiemme nuorten keronnassa monia myönteisiä ulottuvuuksia. Niin kaupungeissa kuin maaseudulla asuville nuorille vapaus koulun aikatauluttamasta arjesta oli ensimmäiseen tervetullutta. Loma merkitsi levon ja rennon oleilun aikaa. Kaupunkiaineistossa varsinakin lukiolaisnuoret korostivat tätä, maaseutuaineistossa puolestaan toisella asteella opiskelevat

ja päivittäin pitkiä matkoja matkustavat nuoret.

Osa nuorista pystyi lomalla uppoutumaan lempiharrastuksiinsa ja viettämään aikaa mieluisassa seurassa, osalle loma taas merkitsi suljettuja harrastustiloja. Osalle loma tarjosi mahdollisuuden tavata esimerkiksi etävanhempaa tai sukulaisia. Matkat loivat kontrastia arkeen irrottaen rutiineista ja kotiympäristöstä. Samantapaisetkin toiminnot saattoivat saada eri nuorilla erilaisia merkityksiä: keskiluokkaiset perhelomailun ihanneet pääkaupunkiseudulla näkyivät piipahduksina ”etelään”, osalla maahanmuuttotautaisista perheistä matkat puolestaan kohdistuivat vanhempien lähtömaihin, sukulaisten luo.

Maaseutunuorille kesäloma merkitsi vilkastuvaa kylämaisemaa ja tuttuihin paikkoihin putkahtavia uusia ihmisiä. Loma-ajan vapauksista ja mahdollisuuksista huolimatta sen merkitykset eivät olleet heille pelkästään positiivisia, koska se saattoi tarkoittaa myös ikävää etäisyyttä kavერიpiireistä. Maaseudulla pitkät matkat ja puuttuvat kulkuyhteydet sitoivat osan nuorista kotiin ilman ikätovereiden seuraa liian pitkältä tuntuvaksi ajaksi (myös Käyhkö & Armila 2025). Tämä söi osaltaan loma-ajan elvyttävää voimaa elämänvaiheessa, jossa vertaisten merkitys on keskeinen. Täysi-ikäistymisellä ja erityisesti ajokortin saamisella olikin maaseutunuorille suuri merkitys, kun liikkuminen paikasta toiseen helpottui.

Kaupungeissa nuoret pystyivät yleensä luottamaan siihen, että lähialueilta löytyi seuraa, ja he tiesivät, minne paikalliset nuoret kokoontuvat. Tutkimuksemme kaupunkinuorten kuvaukset lomanvietosta heijastelivat myös yleisiä kulttuurisia käsityksiä hyvästä lomailusta (Aaltonen & Berg 2014). Erityisesti keskiluokkaisten perheiden lomailu voi olla tavoitteellista: loman tulisi olla ennalta suunniteltu projekti, kuten matka (Lareau 2003). Toisaalta aineistossamme on paljon kerrontaa myös rennosta oleilusta ystävien kanssa lähiympäristössä.

Nuorten lomanviettoon kuten muuhunkin vapaa-aikaan kytkeytyvät selkeästi heidän perheidensä käytettävissä olevat resurssit: onko mökkiä, löytyykö rahaa matkoihin tai harrastuksiin, onko käytössä ajoneuvoa? Kaupungeissa nuoret

voivat käyttää julkista liikennettä, ja monesti kaupunkiympäristöstä löytyy myös vaihtelevia aktiviteetteja ja ajanviettoympäristöjä. Aivan kaikki kaupunkien nuoretkaan eivät välttämättä löydä mahdollisuuksien äärelle, sillä heistäkin löytyy yksinäisiä ja/tai rahattomia, mutta yleisesti ottaen heidän on helpompaa saavuttaa ikätoverien seuraa ja mielekäästä tekemistä lomien aikana. Maaseutunuoret ovat selkeämmin oman perheen, sukulaisten tai kavereiden resurssien varassa, ja tilanne voi olla varsin karu, mikäli ne ovat niukkoja. Osa maaseutunuorista odotti jo tylsistyneenä paluuta opintoihin ja arkirutiineihin. Heidän kuvauksissaan korostuivat myös oma luovuus ja yhdessä ystävien kanssa kehitetyt lomanviettotavat valmiiden vaihtoehtojen puuttuessa.

Nuorten kuvauksissa loma sai merkitystä varsinkin sosiaalisten kokemusten kautta: aika perheen, ystävien ja uusien tuttavuuksien kanssa nousi etualalle. Loman alkua kuvattiin helpotuksena arkisen aikakurin (Ranta 2017) hellittäessä, ja pitkään nukkumisen mahdollisuutta arvostettiin. Virkistävää vaihtelua etsittiin kotinurkilta tai kauempaakin, mikäli mahdollista. Lopulta ”perusloma” eli ystävien kanssa oleilu ja puuhas-telu riittivät monille hyvin.

LÄHTEET

- Aaltonen, Sanna & Kivijärvi, Antti & Peltola, Marja & Tolonen, Tarja (2011) Ystävyudet. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 29–56.
- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi (2014) Oli kesä, oli loma. Nuorten lomanvietto tutkimuksen katvealueena. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (4), 450–454.
- Aapola-Kari, Sinikka & Vehkalahti, Kaisa (2021) Jatkuvuutta, resursseja ja neuvottelua: Nuoret puhuvat perheestä. Teoksessa Ella Sihvonen & Tiina Valkendorff (toim.) *Nuorten perheet ja läheissuhteet. Nuorten elinolut -vuosikirja 2020*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 67–86.

- Aapola-Kari, Sinikka & Wrede-Jäntti, Matilda & Tolonen, Tarja & Lahtinen, Jenni (2021) Nuorten sukupuolittuneet ensimmäiset työelämäkokemukset. Teoksessa Jenni Lahtinen (toim.) *"Mikä ois mun juttu" - nuorten koulutusvalinnat sosiaalisatamaisemien kehyksissä. Purkutalkoot-hankkeen loppuraportti*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:68. Helsinki: valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-805-2>
- Anttila, Anu-Hanna (2011) Joutenolo ja ei-minkään tekeminen toimintana. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (6), 620–632.
- Armila, Päivi & Halonen, Terhi & Käyhkö, Mari (toim.) (2016) *Reunamerkintöjä Hylkysyrjästä. Nuorten elämänraameja ja tulevaisuudenkuvia harvaanasutulla maaseudulla*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Pöysä, Ville (2021) Irti arjesta. Hauskanpitoa harvaanasutulla kotiseudulla. Teoksessa Kaisa Vehkalahti, Sinikka Aapola-Kari & Päivi Armila (toim.) *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 175–194.
- Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Ristaniemi, Helena & Vehkalahti, Kaisa & Pöysä, Ville (2025) Rural leisure time in the making. Self-created youth activities and leisure time in rural Finland. Teoksessa Kaisa Vehkalahti, Ingunn Marie Eriksen & Jeanette Østergaard (toim.) *Growing up rural: qualitative longitudinal explorations of young people living in the Nordic countries*. Lontoo: Palgrave.
- Bourdieu, Pierre (1998) *Järjen käytännöllisyys. Toiminnan teorian lähtökohtia*. Tampere: Vastapaino.
- Cele, Sofia (2013) Performing the political through public space: teenage girls' everyday use of a city park. *Space and Polity* 17 (1), 74–87.
- Ebookers (2022) Tuore tutkimus paljastaa, että lähes joka toinen suomalainen kokee painetta täydellisen loman luomisesta. *Cision-uutisportaali* 5.5.2022. <https://news.cision.com/fi/ebookers/r/tuore-tutkimus-paljastaa--etta-lahes-joka-toinen-suomalainen-kokee-painetta-taydellisen-loman-luomisesta,c3560756> (Viitattu 2.10.2025.)
- Forsberg, Hannele (2014) Konstruktionistinen lähestymistapa perheeseen. Teoksessa Riitta Jallinoja, Helena Hurme & Kimmo Jokinen (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 123–138.
- Haikkola, Lotta (2012) Monta paikkaa. Maahanmuuttajataustaiset nuoret, vierailut kotimaahan ja kosmopoliittisuus. Teoksessa Harriet Strandell, Lotta Haikkola & Kim Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Tampere: Vastapaino.
- Hilbrecht, Margo & Shaw, Susan & Delamere, Fern & Havitz, Mark (2008) Experiences, perspectives, and meanings of family vacations for children. *Leisure/Loisir* 32 (2), 541–571. <https://doi.org/10.1080/14927713.2008.9651421>
- Kennedy-Eden, Heather & Gretzel, Ulrike (2016) Modern vacations – modern families: new meanings and structures of family vacations. *Annals of Leisure Research* 19 (4), 461–478. <https://doi.org/10.1080/11745398.2016.1178152>
- Kivijärvi, Antti & Armila, Päivi & Käyhkö, Mari & Pöysä, Ville & Wrede-Jäntti, Matilda (2021) Arkea ja ajankäyttöä. Turboahdetuista illoista oleilevaan palautumiseen. Teoksessa Kaisa Vehkalahti, Sinikka Aapola-Kari & Päivi Armila (toim.) *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 81–108.
- Käyhkö, Mari & Armila, Päivi (2021) ”..et sit yhenkään miehen takia jää tänne”. Romanttiset suhteet syrjäseudulla kasvaneiden tyttöjen elämässä. *Nuorisotutkimus* 39 (1), 3–20.
- Käyhkö, Mari & Armila, Päivi (2025) Syrjäinen kotiseutu sieltä lähteneiden nuorten naisten elämänvalintojen peilinä. Teoksessa Ville Pöysä, Helena Ristaniemi, Lauri Julkunen & Kaisa Vehkalahti (toim.) *Monikerroksinen maaseutu. Arki, muistot ja mielikuvat*. Helsinki: Gaudeamus, 205–228.

- Lareau, Annette (2003) *Unequal childhoods: class, race, and family life*. Berkeley: University of California Press.
- Leyshon, Michael (2008) The betweenness of being a rural youth: inclusive and exclusive lifestyles. *Social & Cultural Geography* 9 (1), 126.
- Poikolainen, Janne (2022) Between traditional lifestyle and late modern leisure: young second-home dwellers' perspectives on Finnish cottage culture. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 22 (2), 128–143. <https://doi.org/10.1080/15022250.2022.2028673>
- Puhakka, Riikka & Ojala, Ann & Neuvonen, Marjo & Manner, Joel (2023) Lasten ja nuorten luonnossa virkistäytyminen ja suhde luontoon. Teoksessa Sinikka Aapola-Kari (toim.) *Vaihteleva vapaa-aika. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2022*. Helsinki: valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura, 141–159.
- Pöysä, Ville (2022) *Syrjäseudun pojat: Tutkimus paikasta, materiasta ja maskuliinisuudesta aikuistuvien poikien elämässä*. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan julkaisuja 279. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Rannikko, Anni (2018) *Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Ranta, Sirkku (2017) *Ammattiin kasvattamisen aikakuri. Kokin perustutkintokoulutuksen aika työläiseksi opettamisen tilana*. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan julkaisuja 159. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Rotenberg, Ken & Hymel, Shelley (toim.) (1999) *Loneliness in childhood & adolescence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shaw, Susan & Dawson, Don (2001) Purposive leisure: examining parental discourses on family activities. *Leisure Sciences* 23 (4), 217–231.
- Shaw, Susan & Havitz, Mark & Delamere, Fern (2008) “I decided to invest in my kids’ memories”. Family vacations, memories, and the social construction of the family. *Tourism Culture & Communication* 8 (1), 13–26. <https://doi.org/10.3727/109830408783900361>
- Vaismoradi, Mojtaba & Snelgrove, Sherrill (2019) Theme in qualitative content analysis and thematic analysis. *Forum Qualitative Sozialforschung* 20 (3), 23. <https://doi.org/10.17169/fqs-20.3.3376>
- Vehkalahti, Kaisa & Aapola-Kari, Sinikka & Armila, Päivi (toim.) (2021) *Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Vepsäläinen, Mia & Pitkänen Kati (2010) Second home countryside. Representations of the rural in Finnish popular discourses. *Journal of Rural Studies* 26 (2), 194–204. <http://doi.org.ezproxy.uef.fi:2048/10.1016/j.jrurstud.2009.07.002>

SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTÖN YHTEYS KOETTUUN HYVINVOINTIIN SUOMESSA ASUVIEN NUORTEN KESKUUDESSA

KONSTA HAPPONEN & JANNE MATIKAINEN

TIIVISTELMÄ

Sosiaalisen median käyttämisen yhteydestä nuorten hyvinvointiin on keskusteltu viime aikoina runsaasti. Tutkimus ja julkinen keskustelu ovat keskittyneet kielteisiin yhteyksiin. Mahdollisia myönteisiä hyvinvointivaikutuksia sekä nuorten omia käsityksiä sosiaalisen median vaikutuksesta heidän omaan elämäänsä on tutkittu vähemmän. Tässä tutkimuksessa tarkastelimme sosiaalisen median käytön määrän ja käyttötapojen yhteyttä 10–29-vuotiaiden Suomessa asuvien nuorten elämäntyytyväisyyteen sekä siihen, ajattelivatko nuoret sosiaalisen median kokonaisvaikutuksen elämäänsä olevan pääosin myönteinen vai kielteinen. Tulokset osoittavat, että tiettyjen sosiaalisten medioiden päivittäinen käyttö sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuva itsen vertailu toisiin, valheellisen omakuvan esittäminen, kiusatuksi tuleminen ja kiihtymyksen kokeminen ovat yhteydessä alhaisempaan tyytyväisyyteen omaan elämään. Sosiaalisessa mediassa todenmukaisen kuvan elämästään antavat ja perheenjäseniltään myönteisiä reaktioita saavat nuoret ovat elämäänsä tyytyväisempiä kuin muut. Tuloksissamme oli myös viitteitä siitä, että sosiaalisen median runsas käyttö voi olla yksinäisille nuorille keino lieventää yksinäisyyttä. Tuloksemme osoittavat, että kansainvälisessä kirjallisuudessa havaitut sosiaalisen median käytön määrän ja laadun yhteydet hyvinvointiin pätevät myös suomalaisten nuorten keskuudessa. Lisäksi huomasimme, että nuorten käsitys sosiaalisen median käytön vaikutuksesta heidän omaan elämäänsä on usein myönteisempi kuin mitä käytön tilastollisesta yhteydestä elämäntyytyväisyyteen voisi olettaa. Sosiaalisen median käytön havaitsimme olevan yhteydessä hyvinvointiin erinäisten nuorten elämässä olevien hyvinvointitekijöiden kautta. Hyvinvointia näyttävät tukevan mahdollisuus olla verkossa oma itsensä sekä verkossa ilmenevät kiinteät perhesuhteet ja merkitykselliset vertaissuhteet. Sen sijaan hyvinvointia näyttävät haittaavan kiihtymystä aiheuttavat sisällöt, ulossulkeminen sekä jatkuva itsen vertaileminen muihin. Nuoret pitivät sosiaalisen median vaikutusta elämäänsä pääosin neutraalina tai myönteisenä.

Asiasanat: ihmissuhteet, nuoret, hyvinvointi, sosiaalinen media, verkkoviestintä

JOHDANTO

Lasten ja nuorten sosiaalisen median käytön yhteys hyvinvointiin on ollut polttava yhteiskunnallinen keskustelunaihe sekä erittäin suosittu tutkimusaihe (Haidt 2024). Tutkimustulokset ovat osin ristiriitaisia: sosiaalisen median käyttö näyttää joiltain osin lisäävän hyvinvointia, mutta toisaalta on runsaasti näyttöä siitä, että käyttö heikentää hyvinvointia ja fyysistä terveyttä sekä lisää mielenterveysongelmia (O'Day & Heimberg

2021). Osittain erilaiset tutkimustulokset johtuvat siitä, että tutkimusasetelmien, aineistojen ja menetelmien kirjo on suuri. On myös sanottu, että osa tutkimuksista on sikäli huonolaatuisia, ettei niiden tuloksiin voida täysin luottaa (Hietajärvi 2021). Lisäksi on kritisoitu sitä, että suurin osa sosiaalisen median hyvinvointitutkimuksesta on tehty rikkaissa maissa (Marciano ym. 2024).

Julkinen keskustelu on keskittynyt sosiaalisen median kielteisiin vaikutuksiin, joiden olemassaolo on kiistatonta – joskin niitä saatetaan

liioitella. Myös tutkimuksessa korostuvat haitta-vaikutukset, eikä sosiaalisen median mahdollisia myönteisiä vaikutuksia kartoittavia tutkimuksia ole kuin murto-osa verrattuna haittoihin keskittyvään tutkimukseen (Marciano ym. 2024). Nuorten sosiaalisen median käytöstä keskustelu ja tutkimus on ollut aikuis- ja huolikeskeistä, eikä nuorten näkökulma digitaalisen viestinnän riskeihin ja mahdollisuuksiin ole päässyt kovinkaan paljoa esille (Edwards & Wang 2018; Setty 2024).

Erityisen vahvasti julkiseen keskusteluun on vaikuttanut Jonathan Haidtin (2024) teos *Abdistunut sukupolvi* (alkup. *The Anxious Generation*, 2024). Haidtin mukaan älypuheliin perustuva lapsuus on aiheuttanut mielenterveysongelmien epidemian, sillä nuorten mielenterveys on maailmanlaajuisesti heikentynyt. Myös Suomessa nuorten hyvinvointi on laskenut ja mielenterveyden häiriöt lisääntyneet. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten elämäntyytyväisyys on hieman laskenut ja ahdistusta kokeneiden määrä noussut kymmenen viime vuoden aikana (Helenius & Kivimäki 2023). Myös mielenterveysperustaisten käyntien määrä perusterveydenhuollossa on kasvanut, mutta psykiatrisessa erikoissairanhoidossa käyntien määrä on tasaantunut koronan jälkeen (Forsell 2025).

Tutkijat käyvät vilkasta keskustelua nuorten hyvinvoinnin heikkenemisen syistä. Haidtin (2024) näkemys on ehdottoman selvä: sosiaalinen media ja älypuhelimet ovat epidemian syynä. Hänen väitteitään on kuitenkin myös kritisoitu. Ensinnäkin nuorten mielenterveysepidemian on todettu olevan monimutkainen ilmiö, jonka taustalla on monia yhteiskunnallisia tekijöitä (Odgers 2024). Toisekseen ajallinen yhteys mielenterveyden heikkenemisen sekä älypuhelinien ja sosiaalisen median yleistymisen välillä ei ole selvä, sillä monissa tapauksissa heikkenevän hyvinvoinnin trendi on alkanut jo ennen älypuhelinien yleistymistä. Näin on lasten ja nuorten psykosomaattisten oireiden osalta esimerkiksi Ruotsissa (Paulsen 2024) ja koe-tun hyvinvoinnin osalta Suomessa (Happonen & Kiilakoski 2025). Sosiaalisen median vaikutusta mielenterveyteen ei tietenkään voi kieltää, mutta on liian aikaista myöskään väittää, että some ja

älylaitteet olisivat lisääntyneiden ongelmien pää-siällinen tai ainoa syy.

Esille on noussut myös tutkimukselliseen päättelyyn liittyvä ongelma. Sosiaalisen median haittojen tutkimuksessa on nimittäin puhuttu paljon ilmiöiden yhteisvaihdelun (korrelaation) ja syy-seuraussuhteen (kausaliteetin) ongelmasta (Hietajärvi 2021; Parry ym. 2022). Esimerkiksi runsaan sosiaalisen median käytön ja masennuksen välillä on osoitettu olevan korrelaatiota, eli masentuneiden on havaittu käyttävän paljon sosiaalista mediaa. Ei ole kuitenkaan pystytty aukottomasti osoittamaan, aiheuttaako sosiaalisen median käyttö masennusta, käyttävätkö masentuneet enemmän sosiaalista mediaa vai sekä että. Alalle on kaivattu enemmän pitkittäistutkimusta sekä objektiivisia mittareita, sillä hyvinvointia on tutkittu pitkälti iteraportoinnilla (Parry ym. 2022).

Lähimmäs kausaali-vaikutuksia on todennäköisesti päästy pidättäytymiskokeissa, joissa osanottajat sitoutuvat vapaaehtoisesti määrääjäksi olemaan käyttämättä sosiaalista mediaa. Eräässä yhdysvaltalaisiin käyttäjiin keskittyvässä, toistaiseksi vertaisarvioimattomassa kokeessa todettiin, että sosiaalisen median käytön lopettaminen kuudeksi viikoksi paransi vastaajien tunnetilaa (Allcott ym. 2025), joskin yleisesti käytetyn vaikutusten tulkintaohjeen mukaan nämä vaikutukset ovat lähempänä ”erittäin pieniä” kuin ”pieniä” (Sawilowsky 2009). Myös kokeellisen tutkimuksen tulosten tulkintaan liittyy haasteita. Sosiaalisesta mediasta pidättäytyminen ei poista ympäröivien ihmisten sosiaalisen median käyttöä, joten kokeen tulos voisi olla erilainen, jos somesta pidättäytyisi kokonainen ystäväpiiri verrattuna yksilöön. Toisaalta sosiaalisesta mediasta pidättäytymistä vaativaan kokeeseen saattavat osallistua todennäköisemmin ihmiset, jotka uskovat hyötyvänsä somepaastosta (Murphy ym. 2024).

Sosiaalisen median käytön ja hyvinvointivaikutusten kannalta on tärkeää huomioida sosiaalisen median moni-ilmeisyys (Parry ym. 2022). Vaikka palvelut muistuttavat toisiaan, on kuskakin erityispiirteensä, kuten omat vuorovaikutusmuotonsa. Tästä johtuen somen käyttämisen

hyvinvointivaikutuksetkin voivat erota kanavan mukaan. Sosiaalinen media on myös muuttunut kohtalaisen nopeasti. Sometutkija Suvi Uski (2024) puhuukin vanhasta ja uudesta somesta. Vanha some oli käyttäjäperustainen ja pohjautui tuttujen julkaisuihin sekä tuttavapiirin keskinäiseen vuorovaikutukseen. Uusi some puolestaan perustuu algoritmeihin, jotka havainnoivat tarkasti käyttöä ja tarjoavat sen perusteella erilaista sisältöä. Algoritmien tarkoituksena on pitää käyttäjä kiinni palvelussa mahdollisimman pitkään. Somen hyvinvointivaikutuksia tutkittaessa onkin tärkeä erottaa toisistaan eri palveluiden erityispiirteet sekä vanha ja uusi some, koska ne voivat vaikuttaa hyvinvointiin eri tavoilla. On tosin huomattava, että sosiaalisen median käytön ja hyvinvoinnin väliseen yhteyteen vaikuttaa myös käyttötyyli, ei pelkästään palvelun algoritmi. Tutkimusta uuden somen ajalta on vielä rajattu määrä, joten tietoa algoritmipohjaisen sosiaalisen median vaikutuksista hyvinvointiin on niukasti.

Kysymys sosiaalisen median ja kännyköiden hyvinvointivaikutuksista liittyy kiinteästi keskusteluun niiden rajoittamisesta. Viime vuosina onkin useissa maissa¹ pyritty eri tavoin rajoittamaan lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttöä. Tiukin rajoitus on mahdollisesti Australiassa, jossa sosiaalisen median palveluihin on asetettu lakisääteinen 16 vuoden ikäraja. Suomessa perusopetuslakia muutettiin vuonna 2025 niin, että kouluilla on velvollisuus kieltää kännyköiden käyttö oppituntien aikana².

Älypuhelimien tai sosiaalisen median käytön rajoittamisen tulisi perustua tutkimustietoon, koska kyse on samalla myös viestintäoikeuden rajoittamisesta. Lisäksi on tärkeää tuntea somen haittavaikutusten luonne ja vaikutusmekanismit sekä itse somerajoituksista koituvat haitat, jotta mahdolliset rajoitukset osuisivat oikeaan ja

olisivat tehokkaita. On nimittäin olemassa jonkin verran näyttöä esimerkiksi siitä, että sosiaalisen median ja hyvinvoinnin välinen yhteys riippuu iästä (Orben ym. 2022; Allcott ym. 2025). Lisäksi tutkimustieto kännykkärajoitusten vaikutuksesta on ristiriitaista, sillä vaikutukset oppimistuloksiin vaihtelevat tutkimuksesta toiseen (Rahali, Kidron & Livingstone 2024). Nuorten omat kokemukset olisi myös syytä ottaa huomioon pohdittaessa sosiaalisen median sääntelyä ja käytön rajoituksia.

Tässä tutkimuksessa tavoitteenamme on selvittää eri sosiaalisen median palveluiden ja käyttötapojen sekä sosiaalisten suhteiden yhteyttä koettuun hyvinvointiin. Artikkelimme tuo esiin tietoa suomalaisten nuorten kokemuksista koskien sitä, miten he arvioivat sosiaalisen median vaikuttaneen hyvinvointiinsa.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi:

- 1) Miten sosiaalisen median käytön yleisyys, kokemus sosiaalisista suhteista ja kiihtymyksen kokemukset ovat yhteydessä nuorten elämäntyytyväisyyteen?
- 2) Miten sosiaalisen median käytön yleisyys, kokemus sosiaalisista suhteista ja kiihtymyksen kokemukset ovat yhteydessä nuorten omaan arvioon sosiaalisen median vaikutuksista heidän omaan elämäänsä?

Tutkimuksessa pyritään selvittämään hyvinvointiin myönteisesti ja kielteisesti vaikuttavia tekijöitä, joten hyvinvointi tulee ymmärtää laajasti.

Sosiaalisen median vaikutus hyvinvointiin

Kun tutkitaan sosiaalisen median käytön vaikutusta hyvinvointiin, törmätään hankaliin käsitteisiin. Yksi niistä on hyvinvointi. Hyvinvointi on moniulotteinen käsite, jota voidaan lähestyä lääketieteellisestä, psykologisesta, sosiaalisesta, taloustieteellisestä ja filosofisesta näkökulmasta (Niemi ym. 2017). Hyvinvoinnin kokonaisvaltainen mittaaminen edellyttäisi näiden kaikkien huomioimista, mutta käytännössä usein käytetään melko yksinkertaisia mittareita, kuten elämäntyy-

1 <https://www.reuters.com/technology/what-countries-do-regulate-childrens-social-media-access-2024-11-28/> (Viitattu 29.10.2025.)

2 <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/perusopetuslaki-muuttuu-koulujen-tulee-huomioida-puhelimien-kaytto-ja-sailytys> (Viitattu 29.10.2025.)

tyytyväisyyttä, elämänlaatua ja onnellisuutta (mt., 175). Tässä tutkimuksessa käytetään mittarina elämäntyytyväisyyttä. Lisäksi mitataan sitä, onko vastaaja kokenut sosiaalisen median vaikuttaneen elämäänsä myönteisesti vai kielteisesti.

Tutkimukset ovat osoittaneet sosiaalisen median käytön olevan yhteydessä heikompaan hyvinvointiin monilla tavoilla. Runsas käyttö näyttää olevan yhteydessä vähentyneeseen itsearvotukseen, masennukseen, ahdistukseen, haitalliseen vertailuun, yksinäisyyteen, unettomuuteen ja fyysisiin vaivoihin (O'Day & Heimberg 2021; Ahmed ym. 2024). Näistä erityisesti yhteydet ahdistukseen, masennukseen ja yksinäisyyteen – sekä lisäksi stressiin – näyttävät vahvoilta. Vaikuttaa myös siltä, että nimenomaan yksinäisyys on merkittävä tekijä sosiaalisen median käytön ja hyvinvoinnin välissä (Marttila, Koivula & Räsänen 2021). Yksinäisyys näyttää lisäävän sosiaalisen median haittavaikutuksia ja selittävän sitä, milloin sosiaalinen media heikentää hyvinvointia ja milloin ei (mt.).

Sosiaalisen median hyvinvointia lisäävien vaikutusten tutkimusta on kritisoitu siitä, että hyvinvointi on ymmärretty kapeasti keskittymällä hedoniseen hyvinvointiin, jolla tarkoitetaan myönteisiä tunteita, elämäntyytyväisyyttä ja onnellisuutta (Marciano ym. 2024). Hyvinvointia voidaan lähestyä myös niin kutsusta eudaimonisesta näkökulmasta, joka viittaa ihmisen kehittymiseen, kasvuun ja vahvuuksien löytymiseen. Tätä näkökulmaa ei ole juurikaan tutkittu. Voidaan kuitenkin olettaa, että tietyt sosiaalisen median julkaisu- ja toimintatavat voivat lisätä eudaimonista hyvinvointia esimerkiksi auttamalla käyttäjiänsä kehittymään taitavaksi somejulkaisijaksi.

Sosiaalisen median myönteiset hyvinvointivaikutukset liittyvät niin kutsutun sosiaalisen pääoman kasvattamiseen (Marciano ym. 2024), jolla viitataan sosiaalisten suhteiden määrään ja laatuun. Toisin sanoen luottamuksellisten sosiaalisten suhteiden muodostaminen ja ylläpitäminen sosiaalisessa mediassa lisää hyvinvointia. Näyttää myös siltä, että sosiaalinen media voi lisätä perheiden sisäistä viestintää ja jopa perheenjäsenten

tyytyväisyyttä (Tammissalo ym. 2024). Sosiaalisen median alustat voidaan myös nähdä kulttuurisesti luovina paikkoina, joissa nuorisokulttuurisesti merkitykselliset tiedot liikkuvat (esim. Stanković & Armila 2025, 75).

Koska sosiaalinen vertailu näyttää heikentävän hyvinvointia, voidaan vertailua vähentämällä lieventää myös sosiaalisen median haittoja ja lisätä hyvinvointivaikutuksia. Vaikka sosiaalinen vertailu on ihmisenä olemisen perusominaisuus, on esitetty, että sosiaalinen media lisää vertailua ja nimenomaan hyvinvoinnille haitallista ”ylöspäin” suuntautuvaa vertailua, joka kohdistuu itseä paremmaksi koettuihin tahoihin (Haidt 2024). Tällaisia tahoja kohdataan nimenomaan sosiaalisessa mediassa siksi, että sosiaalinen media mahdollistaa itsensä esittämisen myönteisessä valossa, pelkien parhaiden puolien esiin tuomisen. Myös ulkonäköön liittyvä vertailu korostuu sosiaalisessa mediassa. Tähän perustuen Haidt (2024) väittää, että some on erityisen haitallinen tytöille, joille ulkonäköpohjainen vertailu on tyypillisempää.

Yksi sosiaalisen median oletettu hyvinvoinnille haitallinen vaikutus liittyy sen aiheuttamaan kiihtymykseen. Kiihtymyksellä tarkoitamme tässä autonomisen hermoston aktivoitumista ja lyhytaikaista stressivastetta. (Valkenburg & Peter 2013.) Somepalvelut on suunniteltu maksimoimaan niissä käytettävä aika, minkä vuoksi ne pyrkivät saamaan käyttäjiensä huomion toistuvilla ilmoituksilla. Ilmoitusten saaminen voi johtaa multitaskaamiseen eli huomion nopeaan edestakaiseen siirtymiseen sosiaalisen median ja muiden askareiden välillä. Multitaskaamisen on tutkittu aktivoivan stressivastetta eli siis lisäävän kiihtymystä (Becker ym. 2023). Toisaalta kiihtymystä aiheuttavat sisällöt leviävät nopeammin sosiaalisia verkostoja pitkin, eli ne näkyvät sosiaalisessa mediassa useammille käyttäjille kuin muunlaiset sisällöt (Valenzuela, Piña & Ramírez 2017). Algoritmit myös nostavat esille suosituiksi ennustettuja sisältöjä (Narayanan 2023), jotka usein ovat nimenomaan kiihtymystä aiheuttavia. Tällaisia ovat vaikkapa moraaliseen tuohtumukseen nojaavat sisällöt (Rushton & Thompson 2020).

Käytön määrä ja luonne hyvinvoinnin selittäjinä

Hyvinvoinnin lisäksi tutkimusaiheemme puitteissa on tärkeä tarkastella sosiaalisen median käytön käsitettä. Yleinen tapa kuvata sosiaalisen median käyttöä on mitata käytön määrää, arkikielessä siis ruutuaikaa. Ruutuaika on kuitenkin tutkimuksellisesti hankala käsite (Hietajärvi 2021, 36–41). Ensinnäkin se perustuu monesti tutkittavien omaan arvioon, joka voi olla hyvinkin virheellinen – usein alakanttiin. Toinen ongelma liittyy käsitteen ylmalkaisuuteen. Se kertoo älypuhelimien tai jonkun muun ruudun äärellä vietetyn ajan, mutta ei sitä, mitä ruudun äärellä on tehty. Ruutuaajan ja hyvinvointivaikutusten välillä ei myöskään ole osoitettu olevan kovin vahvaa yhteyttä (Shannon ym. 2022, 10). Toisin sanoen ruutuaika ei ole hyvä ennustaja tai selittäjä sosiaalisen median aiheuttamissa ongelmissa.

Sosiaalisen median käytön tutkimuksessa onkin painotettu sitä, että määrällisistä kysymyksenasetteluista tulisi siirtyä myös laadullisiin – toisin sanoen ”Kuinka paljon?” -kysymyksestä pitäisi siirtyä ”Millä tavoin?” -kysymykseen (Parry ym. 2022, 3). Sosiaalista mediaa ja muita digitaalisia palveluita voidaan käyttää monella tavalla ja niissä voidaan kuluttaa hyvin erilaisia sisältöjä, joten käyttötapojen vaikutus hyvinvointiin voi myös vaihdella paljon.

Alan tutkimuksessa on otettu käyttöön ongelmallisen sosiaalisen median käytön käsite (*problematic social media use*, PSMU), jolla viitataan haitalliseen tapaan käyttää sosiaalista mediaa (Shannon ym. 2022). Tämä erotetaan pelkästä sosiaalisen median käytöstä (*social media use*, SMU). Ongelmalliselle sosiaalisen median käytölle ei tosin ole yksiselitteistä määritelmää. Usein on sovellettu Facebook-riippuvuutta kartoittavaa mittaria (Andreassen ym. 2012), jossa ongelmallisen sosiaalisen median piirteitä ovat muun muassa somen käytöstä johtuvat mielialan vaihtelut, heikentynyt käytön kontrolli, vetäytyminen somen pariin ja muiden tehtävien, kuten koulun tai työn, laiminlyönti. Haitallinen sosiaalisen median käyttö selittää paremmin

sosiaalisen median käytöstä aiheutuvia haittoja kuin sosiaaliseen mediaan käytetty ruutuaika (Shannon ym. 2022, 10–11). Tutkimuksissa on myös käynyt ilmi, että ongelmallinen sosiaalisen median käyttö nuorilla ja nuorilla aikuisilla on selvässä yhteydessä masennukseen, stressiin ja kaikkein vahvimmin ahdistukseen (mt.).

Toinen vakiintunut tapa erotella sosiaalisen median käyttötyylejä on jakaa ne aktiiviseen ja passiiviseen käyttöön (Verduyn ym. 2017; O’Day & Heimberg 2021, 2). Taustalla tässä näkökulmassa on yleinen tutkimustulos siitä, että sosiaalinen pääoma eli myönteiset sosiaaliset suhteet tuottavat hyvinvointia. Sosiaalisen median käyttöön sovellettuna tämä tarkoittaa sitä, että aktiivinen toiminta, siis julkaiseminen ja kommentointi, lisää sosiaalisia suhteita ja niistä saatavaa tyydytystä.

Sosiaalisen median passiivinen käyttö ei puolestaan edistä sosiaalisia suhteita, vaan johtaa käyttäjää pikemminkin vertailemaan omaa elämäänsä toisten elämään. Tämä saattaa lisätä kateutta ja siten heikentää hyvinvointia. Karsayn ja kollegoiden (2019) älypuhelimien keskittynyt tutkimus osoittikin, että käytön aktiivisuudella tai passiivisuudella näyttää olevan selvempi yhteys hyvinvointiin kuin käytön määrällä. Viestinnällinen käyttö eli aktiivinen tunteista ja ongelmista kommunikoiminen sekä avautuminen saattoi jopa vähentää yksinäisyyttä ja stressiä, kun taas pelkkä passiivinen seurailu on yhteydessä kielteisiin vaikutuksiin, kuten sosiaaliseen vertailuun, masennusoireisiin ja yleiseen hyvinvoinnin heikentymiseen.

Aktiivista ja passiivista käyttöä on tutkittu paljon (Marciano ym. 2024, 3). Tulokset tukevat osittain ajatusta aktiivisen käytön myönteisistä vaikutuksista hyvinvointiin, mutta ovat osin myös ristiriitaisia, mihin vaikuttavat erilaiset tutkimusasetelmat. Aktiivista ja passiivista käyttöä voi myös olla vaikea erottaa toisistaan, sillä sosiaalisen median käyttö on yleensä molempia, vaikka pelkkä passiivinen käyttökin on toki mahdollista.

Kaikessa sosiaalisen median ja hyvinvoinnin välisessä tutkimuksessa on kyse käytön ja hyvinvoinnin vastavuoroisesta suhteesta. Sosiaalinen

media ei vain vaikuta hyvinvointiin, vaan hyvinvointi vaikuttaa myös sosiaalisen median käyttöön (esim. Orben ym. 2022). Sellaisten asetelmien rakentaminen, joissa sosiaalisen median käytön vaikutus hyvinvointiin voitaisiin erottaa sekoitavista tekijöistä, on yhä haastavaa.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksemme perusjoukko on Manner-Suomessa elävät 10–29-vuotiaat lapset ja nuoret. Tietoa tutkittavista ilmiöistä on kerätty Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen kyselyllä, jonka ositettu satunnaisotos on tehty väestötietojärjestelmästä. Kyselyssä kerättyjä tietoja on täydennetty väestötietojärjestelmän avulla vastaajien demografisten perustietojen suhteen. Kutsu vastata kyselyyn lähetettiin postitse, mutta itse vastaaminen tapahtui verkossa. Aineiston keräämisestä voi lukea lisää tämän teoksen tilasto-osion luvusta Aineisto ja menetelmät.

Muuttujat

Operationalisoimme koetun hyvinvoinnin kahdella tavalla. Ensiksi käytämme mittarina nuorten tyytyväisyyttä omaan elämäänsä ylipäätään, sillä se on yksi käytetyimmistä koetun hyvinvoinnin mittareista ja merkittävä osa psykologista hyvinvointia (Diener ym. 1999; Ryan & Deci 2001; Niemi ym. 2017; Martela 2022). Kyselyvastaajat ovat arvioineet tyytyväisyyttä elämäänsä kouluarvosana-asteikolla 4–10. Lisätietoa muuttujasta voi lukea tämän teoksen tilasto-osion alaluvusta Tyytyväisyys. Kutsumme tätä muuttujaa lyhyemmin nimellä elämäntyytyväisyys.

Toiseksi tutkimme sitä, miten nuoret ajattelevat sosiaalisen median käyttönsä vaikuttaneen heidän omaan elämäänsä kokonaisuutena. Vastaukset on annettu asteikolla 1–5 (vaikuttanut kielteisesti – vaikuttanut myönteisesti). Kutsumme tätä muuttujaa lyhyemmin sometyytyväisyydeksi. Sometyytyväisyys mahdollistaa somen käyttämisen määrän ja laadun kytkemisen nuorten omaan käsitykseen sosiaalisen median käytön vaikutuksista. Se myös helpottaa tutkimuksellisia

ongelmia, jotka liittyvät poikkileikkausaineistosta tehtäviin tulkintoihin hyvinvoinnin ja somen käytön välisestä yhteydestä, sillä nuorten käsitys somen vaikutuksesta heidän omaan elämäänsä on ikään kuin näennäinen aikasarja poikkileikkausaineiston sisällä. Selitettäviä muuttujia kohdellaan tässä tutkimuksessa järjestysasteikollisina.

Demografiset muuttujat voivat olla yhteydessä niin subjektiiviseen hyvinvointiin kuin sosiaalisen median käyttöön. Siksi sisällytimme demografisia muuttujia säätömuuttujiksi kaikkiin tässä tutkimuksessa käytettyihin malleihin, sillä niiden läsnäolo estää malleja synnyttämästä yhteyksiä hyvinvoinnin ja sosiaalisen median käytön välille silloin, kun demografisilla muuttujilla on yhteisvaihtelua sekä hyvinvoinnin että sosiaalisen median käytön kanssa. Demografisiksi säätömuuttujiksi valitsimme juridisen sukupuolen, iän (viisivuotisryhmät) ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu). Kaikki demografiset muuttujat sisällytettiin malleihin luokka-asteikollisina muuttujina, millä lisättiin vertailukelpoisuutta Vapaa-aikatutkimuksen muihin tuloksiin ja otettiin yksinkertaisesti huomioon mahdolliset epälineaariset ikävaikutukset.

Sosiaalisen median käyttöä kuvaamme seitsemällä ryhmällä muuttujia, joita kutsumme jatkossa malliryhmiksi 1–7. Kussakin malliryhmässä tutkitaan selittävien muuttujien yhteyttä sekä sometyytyväisyyteen että elämäntyytyväisyyteen, eli malleja on yhteensä 14.

Malliryhmälle 1 annoimme nimeksi ”Sosiaalisen median päivittäinen käyttö”. Sosiaalisen median käytön yleisyyttä tässä tutkimuksessa kuvaavat vastaajien raportoimat käyttötiheydet 14:ssä sosiaalisen median kanavassa (YouTube, X, WhatsApp, TikTok, Telegram, Snapchat, Reddit, Pinterest, Jodel, Instagram, verkon keskustelufoorumit, Facebook, Discord ja BeReal). Somekanavien käytön yleisyyttä kysyttiin viisiportaisella asteikolla (monta kertaa päivässä; päivittäin tai melkein päivittäin; muutaman kerran viikossa; viikoittain; harvemmin tai en ollenkaan). Tutkimusta varten muuttujat jaettiin siten, että somekanavaa monta kertaa päivässä käyttävät sekä päivittäin tai melkein päivittäin

käyttävät olivat yhdessä ryhmässä ja harvemmin käyttävät toisessa. Koimme muuttujan karkeistamisen perustelluksi, sillä tutkimuksessamme on useita selitettäviä ja selitettäviä muuttujia, ja selittävien muuttujien kaksijakoistaminen yksinkertaistaa tulosten esittämistä näiden 14 somepalvelumuuttujan osalta. Toisekseen huolet sosiaalisen median vaikutuksesta hyvinvointiin kohdistuvat pääosin sosiaalisen median tiheään käyttöön.

Malliryhmän 2 nimesimme ”Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaksi vertailuksi”. Tutkimuksessamme on kaksi sosiaalista vertailua kuvaavaa kysymystä. Kysymys ”Kuinka usein huomaat vertailevasi itseäsi sosiaalisessa mediassa näkemiisi ihmisiin?” esitettiin asteikolla 1–5 (en koskaan – jatkuvasti). Kysymys ”Verrattuna sosiaalisessa mediassa näkemieni ihmisten elämään, millaiseksi koet oman elämäsi? Elämäni on keskimäärin...” kysyttiin myös asteikolla 1–5 (huonompaa–parempaa). Sosiaalinen vertailu on yksi keskeisistä mekanismeista, joiden kautta sosiaalisen median käytön oletetaan vaikuttavan käyttäjien hyvinvointiin (Meier & Johnson 2022).

Malliryhmä 3 on nimeltään ”Itsen esittämisen aitous sosiaalisessa mediassa”. Sosiaalisessa mediassa tapahtuvan itsen esittämisen aitoutta selvittää yksi kysymys: ”Kuinka todenmukaiseksi arvioisit sen kuvan, joka omasta elämästäsi välittyy muille ihmisille sosiaalisen median kautta?” Vastausvaihtoehdot olivat 1–5 (valheellinen–todenmukainen). Aitouden kokemus on yksi hyvinvoinnille tärkeän autonomisen toiminnan merkki (Ryan & Ryan 2019). Sosiaalinen media voi tukea aitoutta esimerkiksi mahdollistamalla moninaisen identiteettityön, mutta toisaalta se voi myös motivoida epäaidoksi koetun itsen esittämistä (West, Rice & Vella-Brodrick 2023).

Malliryhmänä 4 on ”Läheisten myönteinen reagointi somesisältöihin”. Läheisten myönteistä reagoimista nuorten julkaisemiin somesisältöihin mitattiin kaksiosaisella kysymyssarjalla, jonka esittelyteksti oli ”Reagoivatko seuraavat ihmisryhmät positiivisesti sosiaalisen median sisältöihisi, esimerkiksi ’tykkäämällä?’”. Kysymys esitettiin koskien sekä vastaajan perheenjäseniä ja

sukulaisia että ystäviä. Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä, usein”, ”kyllä, joskus” ja ”ei”. Läheisten myönteisiä reaktioita voidaan pitää sosiaalisten siteiden merkinä, ja niiden voidaan nähdä täyttävän kuuluvuuden psykologista perustarvetta sekä lisäävän hyvinvointia (Tammisalo ym. 2024; Timeo, Riva & Paladino 2020; West, Rice & Vella-Brodrick 2024).

Malliryhmä 5 on nimeltään ”Kielteiset sosiaalisen median kokemukset”. Kielteisiä sosiaalisen median kokemuksia mitattiin viisiosaisella kysymyssarjalla, jonka esittelyteksti oli ”Oletko itse kokenut sosiaalisessa mediassa seuraavia asioita viimeisen kuukauden aikana?”. Kysymys esitettiin koskien vähättelyä, pilkkaamista ja nimittelyä, väkivallalla uhkaamista, seksuaalista ahdistelua, rasismia ja ryhmän ulkopuolelle jättämistä. Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä, usein”, ”kyllä, joskus” ja ”ei”.

Malliryhmän 6 nimesimme ”Kavereiden löytämiseksi sosiaalisesta mediasta”. Ystävien löytämistä sosiaalisesta mediasta mitattiin yhdellä kysymyksellä: ”Oletko löytänyt sosiaalisesta mediasta uusia kavereita?” Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä, useita”, ”kyllä, yhden tai muutaman” ja ”en”. Erääksi sosiaalisen median tärkeimmistä mahdollisista hyödyistä on esitetty, että se voi helpottaa sosiaalisen pääoman kerryttämistä ja vähentää yksinäisyyttä, vaikka myös päinvastaisia vaikutuksia on esitetty (Orben 2020).

Malliryhmä 7 on nimeltään ”Sosiaalisessa mediassa koettu kiihtymys”. Sosiaalisessa mediassa koettua kiihtymystä mitattiin yhdellä kysymyksellä: ”Oletko kokenut kiihtymystä käyttäessäsi sosiaalista mediaa viimeisen kuukauden aikana?” Kysymyksen yhteydessä oli lyhyt määritelmä kiihtymyksestä. Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä, usein”, ”kyllä, joskus” ja ”en”. Koska toistuvan kiihtymyksen ajatellaan vaikuttavan elämänlaatuun erityisesti kasvaneen stressin kautta, otimme tutkimukseen mukaan myös yleistä stressiä koskevan kysymyksen. Kysymyksen viisiportaisen vastausskaalan vastausvaihtoehdot koskien stressin tuntemisen määrää olivat ”erittäin paljon”, ”melko paljon”, ”jonkin verran”, ”vain vähän” ja ”en lainkaan”. Mediatutkimuksen kentällä on

havaittu, että eräs keskeinen mediavaikutusten mekanismi liittyy autonomisen hermoston säätelyyn, sillä median kuluttaminen voi aiheuttaa muutoksia fysiologisessa virittyneisyydessä (Valkenburg & Peter 2013). Toistuva kiihtymykseen kokemus voi puolestaan johtaa krooniseen stressiin (Pereira, Campos & Sousa 2017). Tämän vuoksi sekä kiihtymys että stressi otettiin mukaan tutkimukseen.

Kaikkiin kysymyksiin oli lisäksi mahdollista vastata ”en osaa sanoa” sekä jättää kokonaan vastaamatta. Vastaajille tarjotut stressin ja kiihtymyksen tarkemmat määritelmät löytyvät tilasto-osion alaluvusta Mihin ja miten somea käytetään?

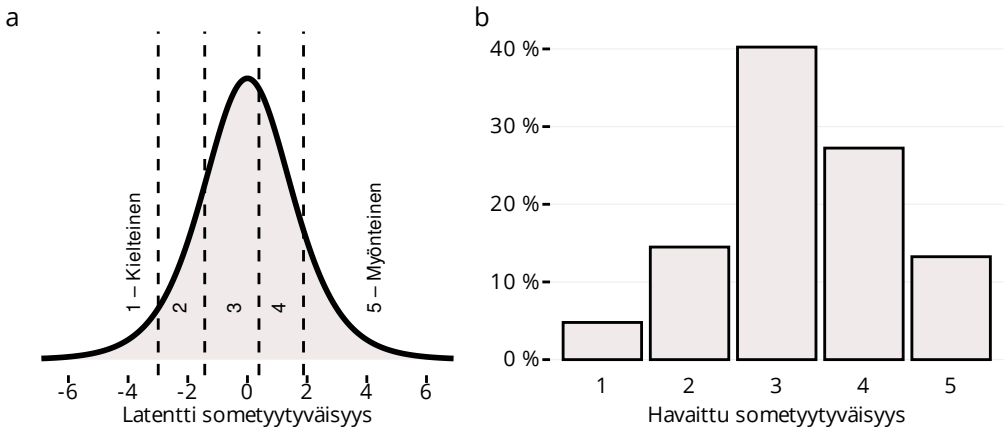
Analyysimenetelmä

Analysoimme nuorten sosiaalisen median käytön ja somessa koettujen asioiden yhteyttä sometyytyväisyyteen ja elämäntyytyväisyyteen sovittamalla kummallekin selitettävälle muuttujalle seitsemän lineaarista mallia, yhden kullekin edellä listatuista seitsemästä sosiaalisen median käyttöä kuvaavasta

muuttujaryhmästä. Kustakin mallista jätettiin pois ne vastaajat, jotka eivät käyttäneet mitään sosiaalisen median kanavaa tai jotka eivät osanneet vastata esitettyihin kysymyksiin. Pois jätettyjen vastaajien määrä vaihteli välillä 185–431, mikä on vastaajamäärään (n=1419) suhteutettuna 13–30 prosenttia vastaajista.

Tutkimme sometyytyväisyyttä ja elämäntyytyväisyyttä järjestysasteikollisilla multinomilogistisilla malleilla. Mallien toimintaperiaatetta on havainnollistettu kuviossa 1. Menetelmästä voi lukea tarkemmin Bürknerin ja Vuorteen (2019) esittelyartikkelista.

Demografisia säätömuuttujia vastaa kaikissa malleissa 9 parametria: 1 juridiselle sukupuolelle, 3 ikäryhmälle, 2 äidinkielle sekä 3 ikäryhmän ja sukupuolen yhdysvaikutukselle. Nämä parametrit eivät ole tämän tutkimuksen pääasiallinen kiinnostuksen kohde, minkä takia niiden käsittelyyn ei käytetä tulososiossa juurikaan tilaa. Kutsumme demografisiin muuttujiin liittyviä parametreja yhdessä vaihtumispisteparametrien (ks. kuvio 1) kanssa perusparametreiksi.

Kuvio 1. Havainnollistus järjestysasteikollisen regressiomallin toimintaperiaatteesta käyttäen esimerkkinä sometyytyväisyyttä. Osakuviota a näyttää havaintojen taustalle oletettavan jakauman. Aineistosta arvioitavat vaihtumispisteet jakavat sen osiin. Vaihtumispisteiden väliin jäävät, käyrän alapuolella olevat harmaat pinta-alat ovat suorassa suhteessa havaittujen luokkien yleisyyteen, jotka on esitetty osakuviota b. Selittävät muuttujat voivat liikuttaa vaihtumispisteitä joko vasemmalle tai oikealle ja näin muuttaa havaittujen luokkien välisiä yleisyyksiä. Positiiviset parametrien arvot vastaavat korkeamman tyytyväisyyden luokkien yleistymistä.

Osa mallien järjestysasteikollisista selittävästä muuttujista sisällytettiin malleihin niin kutsuttuina monotonisina vaikutuksina. Selittäjien kohdalla tehtiin siis oletus, että siirryttäessä selittäjän asteikkoa päästä toiseen (esim. Ei → Kyllä, joskus → Kyllä, usein), jokainen hyppy joko muuttaa vastausta samaan suuntaan tai sitten selitettävän muuttujan arvo pysyy samana. Oletus on toteutettu parametrisoimalla mallit yhdellä vaikutusparametrilla, joka kuvaa suurinta mahdollista vaikutusta (esim. Ei → Kyllä, usein). Lisäksi malleissa on niin kutsuttuja osuusparametreja, jotka säätelevät monotonisen vaikutuksen kertymisen nopeutta, mutta jätämme ne raportoimatta tilan säästämiseksi.

Sisällytimme malliryhmissä 2, 3, 5, 6 ja 7 selittävät muuttujat malleihin monotonisina vaikutuksina, sillä selitettävät muuttujat olivat alustavien tarkastelujen perusteella monotonisia. Malliryhmässä 4 alustavat tarkastelut eivät tukenet monotonista suhdetta perheenjäsenten ja ystävien vastaajien somesisältöihin kohdistamien myönteisten reaktioiden ja hyvinvointimuuttujien välillä, joten siinä järjestysasteikolliset selittävät muuttujat sisällytettiin malleihin dummykoodattuina kategorisina muuttujina. Mallien sovittumisessa ei havaittu ongelmia³.

Käytämme kaikkien raportoitujen parametrien keskilukuna mediaania. Uskottavuusvälit on arvioitu lyhimmän jatkuvan todennäköisyysvälin menetelmällä. Laskimme kahdenlevyisiä uskottavuusvälejä. Perusparametreille laskimme 95

prosentin uskottavuusvälit ja varsinaisen kiinnostuksen kohteina oleville parametreille 50 ja 95 prosentin uskottavuusvälit. Lyhyempi 50 prosenttin uskottavuusväli kertoo, missä parametrin arvo kaikkein todennäköisimmin sijaitsee. Pidempi 95 prosenttin uskottavuusväli vastaa likimäärin tavanomaista tilastollisen merkitsevyyden testiä: mikäli uskottavuusväli ei sisällä nollaa, on parametrin piste-estimaatilla kohtuullisella varmuudella oikea etumerkki. Viittaamme tähän jatkossa uskottavuusvälikriteerinä.

TULOKSET

Esittelemme aluksi tutkimuksen perusparametrit. Sen jälkeen käsittelemme kunkin malliryhmän tulokset sosiaalisen median käytön yhteydestä elämäntyytyväisyyteen ja siihen, miten vastaajat ovat arvioineet sosiaalisen median vaikuttaneen elämäänsä. Vaihtumispisteitä lukuun ottamatta parametrien arvoilla on sama tulkinta kuin vaikutuksen suuruuden mittana käytetyllä Glassin deltalla (δ) (Glass 1977), eli se, kuinka monta vertailuryhmän keskihajontaa latentti selitettävä muuttuja eroaa parametrin ilmentämän ryhmän ja vertailuryhmän välillä.

Perusparametrit

Taulukko 1 sisältää malliryhmien 1–7 perusparametrien piste-estimaatit ja uskottavuusvälit sekä mallien otoskoot. Havaintojen määrät vaihtelivat välillä 958–1234. Vanhemmat vastaajat ovat keskimäärin vähemmän tyytyväisiä elämäänsä ja arvioivat somen vaikutuksen elämäänsä vähemmän myönteiseksi. Muunkieliset ovat keskimäärin vähemmän tyytyväisiä elämäänsä kuin suomenkieliset. Mallit eivät osoita miesten ja naisten välillä olevan eroja sometyytyväisyydessä, kun muut muuttujat on vakioitu, mutta naiset ovat selvästi vähemmän tyytyväisiä elämäänsä mallissa 4, jossa toisten antamien myönteisten somereaktioiden saaminen on vakioitu.

3 Kaikki laskenta tehtiin R-ympäristössä (versio 4.4.2, R Core Team 2024). Mallit sovitettiin brms-paketilla (versio 2.22, Bürkner 2017), joka on käyttöliittymä bayeslaiseen mallinusoottori Staniin (versio 2.36.0, Stan Development Team 2023). Mallidiagnostiikat olivat hyväksyttävissä rajoissa (ei divergentteja siirtymiä ja kaikki $\hat{R}$ -mittarit alle 1,01, Vehtari ym. 2021). Mallien posterioriennustejakaumien silmämääräinen tarkastelu kertoi, että ne pysyivät toisintamaan aineiston jakauman uskottavasti: kaikkien vastausten yleisyydet mahtuivat mallien antamien 95 % uskottavuusvälien rajoihin.

Taulukko 1. Somettyytyväisyyttä ja tyytyväisyyttä elämään selittävien mallien perusparametrien mediaanit ja 95 % uskottavuusvälit sekä mallien otoskoot. Demografiset parametrit, joiden uskottavuusväli ei leikkaa nollaa, on lihavoitu. Koska kaikki selittävät muuttujat ovat kategorisia, kertovat parametriarvot eroista muuttujien ilmentämän ryhmän ja vertailuryhmän välillä. Interaktioparametrit on merkitty tunnuksella ×. Esimerkiksi parametri Nainen × 15–19-v. kertoo siitä lisäerosta vertailuryhmään (10–14-v. miehet), mikä juuri tämän ikäisillä naisilla on. Lähellä nollaa olevat interaktioparametrien arvot kertovat siitä, että sukupuolen ja iän vaikutukset ovat additiivisia, eli ne voidaan laskea ikä- ja sukupuolivaikutusten summana.

	Malliryhmän numero						
Parametri	1	2	3	4	5	6	7
Somettyytyväisyys							
Nainen vs. mies	0,2 (-0,3 – 0,6)	0,2 (-0,2 – 0,7)	0,3 (-0,2 – 0,8)	0 (-0,4 – 0,5)	0,2 (-0,2 – 0,6)	0,2 (-0,3 – 0,6)	0,1 (-0,3 – 0,6)
15–19-v. vs. 10–14-v.	-0,7 (-1,1 – -0,2)	-0,3 (-0,7 – 0,2)	-0,1 (-0,6 – 0,4)	-0,5 (-1 – -0,1)	-0,4 (-0,8 – 0,1)	-0,6 (-1 – -0,1)	-0,5 (-1 – -0,1)
20–24-v. vs. 10–14-v.	-1,1 (-1,6 – -0,6)	-0,8 (-1,3 – -0,3)	-0,8 (-1,4 – -0,3)	-1 (-1,5 – -0,5)	-1 (-1,5 – -0,5)	-1 (-1,5 – -0,6)	-1 (-1,4 – -0,5)
25–29-v. vs. 10–14-v.	-1,3 (-1,7 – -0,8)	-1,2 (-1,7 – -0,8)	-0,9 (-1,4 – -0,4)	-1,1 (-1,6 – -0,6)	-1,2 (-1,6 – -0,7)	-1,3 (-1,7 – -0,8)	-1,2 (-1,6 – -0,7)
Nainen × 15–19-v.	-0,4 (-1 – 0,2)	-0,5 (-1,1 – 0,2)	-0,8 (-1,5 – -0,1)	-0,5 (-1,2 – 0,2)	-0,6 (-1,2 – 0)	-0,4 (-1 – 0,2)	-0,4 (-1 – 0,3)
Nainen × 20–24-v.	-0,3 (-0,9 – 0,3)	-0,3 (-0,9 – 0,4)	-0,2 (-0,9 – 0,5)	-0,2 (-0,8 – 0,5)	-0,3 (-0,9 – 0,3)	-0,2 (-0,8 – 0,4)	-0,2 (-0,9 – 0,4)
Nainen × 25–29-v.	0 (-0,6 – 0,6)	0,2 (-0,4 – 0,8)	-0,3 (-1 – 0,3)	-0,2 (-0,9 – 0,4)	-0,1 (-0,7 – 0,5)	0 (-0,6 – 0,6)	-0,1 (-0,7 – 0,6)
Ruotsin- vs. suomenkielinen	-0,4 (-0,8 – 0,1)	-0,4 (-0,9 – 0)	-0,5 (-1 – 0,1)	-0,7 (-1,2 – -0,2)	-0,4 (-0,9 – 0)	-0,3 (-0,8 – 0,1)	-0,6 (-1,1 – -0,1)
Muun- vs. suomenkielinen	-0,2 (-0,5 – 0,1)	-0,2 (-0,4 – 0,1)	-0,1 (-0,4 – 0,2)	-0,3 (-0,6 – 0)	-0,2 (-0,5 – 0,1)	-0,2 (-0,5 – 0,1)	-0,2 (-0,5 – 0,1)
Vaihtumispiste 1	-3,7 (-4,2 – -3,1)	-3,4 (-4 – -2,9)	-3,3 (-3,9 – -2,7)	-4,2 (-4,8 – -3,6)	-3,9 (-4,4 – -3,5)	-3,7 (-4,1 – -3,2)	-4,2 (-4,7 – -3,7)
Vaihtumispiste 2	-2,1 (-2,6 – -1,6)	-1,8 (-2,3 – -1,3)	-1,5 (-2 – -1)	-2,3 (-2,8 – -1,8)	-2,3 (-2,6 – -1,9)	-2 (-2,4 – -1,7)	-2,6 (-3 – -2,1)
Vaihtumispiste 3	-0,1 (-0,6 – 0,4)	0,2 (-0,3 – 0,7)	0,4 (-0,1 – 0,9)	-0,4 (-0,9 – 0,1)	-0,3 (-0,6 – 0)	-0,1 (-0,4 – 0,2)	-0,7 (-1,1 – -0,3)
Vaihtumispiste 4	1,5 (1 – 2)	1,8 (1,3 – 2,3)	2 (1,5 – 2,5)	1,2 (0,7 – 1,8)	1,2 (0,9 – 1,6)	1,5 (1,1 – 1,8)	0,9 (0,5 – 1,3)
Elämäntyytyväisyys							
Nainen vs. mies	-0,5 (-0,9 – 0)	-0,4 (-0,9 – 0,1)	-0,2 (-0,7 – 0,3)	-0,7 (-1,1 – -0,2)	-0,4 (-0,9 – 0)	-0,5 (-1 – -0,1)	-0,3 (-0,8 – 0,2)
15–19-v. vs. 10–14-v.	-1,1 (-1,5 – -0,7)	-0,8 (-1,3 – -0,4)	-1,2 (-1,7 – -0,7)	-1,2 (-1,7 – -0,7)	-1,1 (-1,5 – -0,7)	-1,1 (-1,6 – -0,7)	-1,1 (-1,6 – -0,7)
20–24-v. vs. 10–14-v.	-1,7 (-2,1 – -1,2)	-1,3 (-1,8 – -0,9)	-1,6 (-2,2 – -1,1)	-1,9 (-2,4 – -1,4)	-1,7 (-2,1 – -1,2)	-1,6 (-2,1 – -1,2)	-1,3 (-1,8 – -0,8)
25–29-v. vs. 10–14-v.	-1,7 (-2,2 – -1,3)	-1,4 (-1,9 – -0,9)	-1,6 (-2,1 – -1,1)	-1,9 (-2,3 – -1,4)	-1,7 (-2,2 – -1,3)	-1,7 (-2,2 – -1,3)	-1,4 (-1,8 – -0,9)
Nainen × 15–19-v.	-0,1 (-0,7 – 0,4)	0,1 (-0,5 – 0,7)	-0,1 (-0,8 – 0,5)	-0,3 (-0,9 – 0,4)	-0,2 (-0,8 – 0,4)	0 (-0,6 – 0,6)	0,5 (-0,1 – 1,2)
Nainen × 20–24-v.	0,1 (-0,5 – 0,7)	0,5 (-0,1 – 1,1)	0,2 (-0,5 – 0,9)	0,3 (-0,3 – 1)	0,2 (-0,4 – 0,8)	0,3 (-0,3 – 0,9)	0,5 (-0,2 – 1,1)

	Malliryhmän numero						
Parametri	1	2	3	4	5	6	7
Nainen × 25–29-v.	0,4 (-0,2 – 1)	0,7 (0 – 1,3)	0,4 (-0,2 – 1,1)	0,6 (0 – 1,2)	0,5 (-0,1 – 1,1)	0,6 (0 – 1,2)	0,6 (0 – 1,3)
Ruotsin- vs. suomenkielinen	0 (-0,4 – 0,5)	0 (-0,5 – 0,4)	-0,1 (-0,7 – 0,4)	0 (-0,5 – 0,4)	0,2 (-0,3 – 0,6)	0,2 (-0,2 – 0,7)	-0,1 (-0,6 – 0,4)
Muun- vs. suomenkielinen	-0,4 (-0,7 – -0,1)	-0,6 (-0,9 – -0,3)	-0,6 (-0,9 – -0,3)	-0,6 (-0,9 – -0,3)	-0,4 (-0,7 – -0,1)	-0,4 (-0,7 – -0,2)	-0,7 (-1 – -0,4)
Vaihtumispiste 1	-5,6 (-6,2 – -4,9)	-3,5 (-4,2 – -2,9)	-4,7 (-5,4 – -4)	-5 (-5,6 – -4,3)	-5,5 (-6 – -5)	-5,4 (-5,9 – -4,9)	-7 (-7,7 – -6,4)
Vaihtumispiste 2	-4,6 (-5,2 – -4,1)	-2,3 (-2,9 – -1,7)	-3,8 (-4,4 – -3,2)	-4 (-4,6 – -3,4)	-4,6 (-5 – -4,1)	-4,5 (-5 – -4,1)	-6 (-6,6 – -5,4)
Vaihtumispiste 3	-3,6 (-4,1 – -3,1)	-1,1 (-1,7 – -0,5)	-2,8 (-3,4 – -2,2)	-3 (-3,5 – -2,5)	-3,5 (-3,9 – -3,2)	-3,5 (-3,9 – -3,2)	-4,9 (-5,5 – -4,4)
Vaihtumispiste 4	-2,6 (-3,1 – -2,1)	0,2 (-0,5 – 0,8)	-1,9 (-2,4 – -1,3)	-2 (-2,5 – -1,5)	-2,5 (-2,9 – -2,2)	-2,5 (-2,9 – -2,2)	-3,8 (-4,3 – -3,3)
Vaihtumispiste 5	-1,3 (-1,8 – -0,9)	1,7 (1,1 – 2,3)	-0,6 (-1,2 – -0,1)	-0,7 (-1,2 – -0,2)	-1,3 (-1,7 – -1)	-1,4 (-1,7 – -1)	-2,4 (-2,9 – -1,9)
Vaihtumispiste 6	0,3 (-0,1 – 0,8)	3,7 (3 – 4,3)	1,1 (0,5 – 1,6)	1 (0,5 – 1,5)	0,3 (0 – 0,7)	0,3 (0 – 0,6)	-0,5 (-1 – -0,1)
Vastaajia	1234	1129	958	1017	1162	1172	1094

Malliryhmä 1: Sosiaalisen median päivittäinen käyttö

Kuvio 2 näyttää, miten 14 sosiaalisen median kanavan vähintään lähes päivittäinen käyttö on yhteydessä elämäntyytyväisyyteen ja sometyytyväisyyteen, kun demografiset tekijät ja muiden 13 sosiaalisen median käyttö on vakioitu. Tässä ja muissakin tämän tutkimuksen kuvioissa positiiviset luvut tarkoittavat sitä, että sosiaalisen median käyttötiheys tai -tapa on yhteydessä myönteisempään sometyytyväisyyteen tai elämäntyytyväisyyteen.

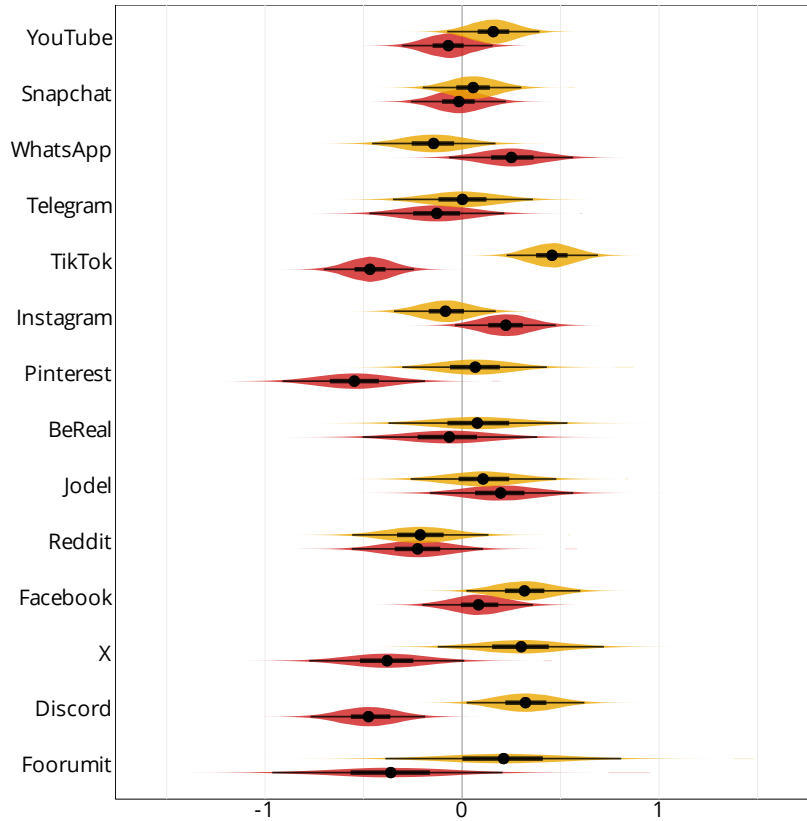
Uskottavuusrajakriteerin perusteella kysytyistä somekanavista Pinterestin, Facebookin, TikTokin ja Discordin vähintään lähes päivittäinen käyttö on selvimmin yhteydessä koettuun hyvinvointiin. Näistä Pinterestin käyttö on yhteydessä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen ja Facebookin käyttö korkeampaan sometyytyväisyyteen. TikTokin ja Discordin käyttö taas on yhteydessä sekä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen että korkeampaan sometyytyväisyyteen. Muiden

sosiaalisten medioiden käytön yhteys koettuun hyvinvointiin on joko heikko tai epävarma. Uskottavuusrajakriteerin ylittävät yhteydet hyvinvointimuuttujiin ovat kohtalaisen voimakkaita (itseisarvo vaihtelee välillä 0,3–0,5).

Malliryhmä 2: Sosiaalisessa mediassa tapahtuva vertailu

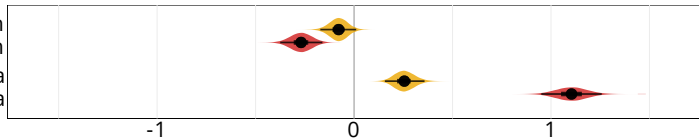
Sosiaalinen vertailu on yhteydessä koettuun hyvinvointiin (kuvio 2). Suurempi sosiaalisen vertailun määrä oli keskimäärin yhteydessä sekä vähäisempään elämäntyytyväisyyteen että kielteisempään sometyytyväisyyteen, joskin yhteys sometyytyväisyyteen ei läpäissyt uskottavuusvälikriteeriä. Toisaalta, mikäli vastaajat pitivät omaa elämänsä parempana kuin muiden somessa näkemiensä ihmisten elämä, oli heillä sekä korkeampi elämäntyytyväisyys että sometyytyväisyys. On hyvä huomata, että kummankin yhteyden arvioinnissa toisen muuttujan arvo on ollut vakioitu.

Malliryhmä 1: Sosiaalisen median päivittäinen käyttö

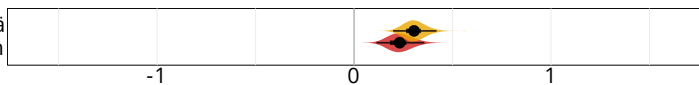
Malliryhmä 2: Sosiaalisessa mediassa tapahtuva vertailu

Vertailee itseään somessa muihin jatkuvasti vs. ei koskaan
Oma elämä muita parempaa vs. huonompaa

Malliryhmä 3: Itsen esittämisen aitous sosiaalisessa mediassa

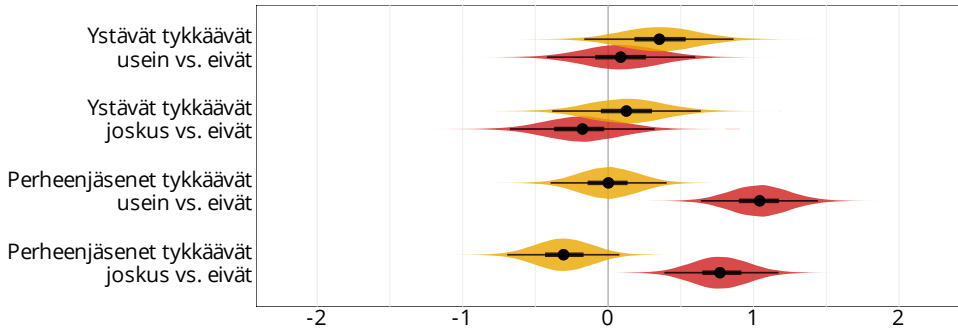
Somekuva elämästä todennäköinen vs. valheellinen

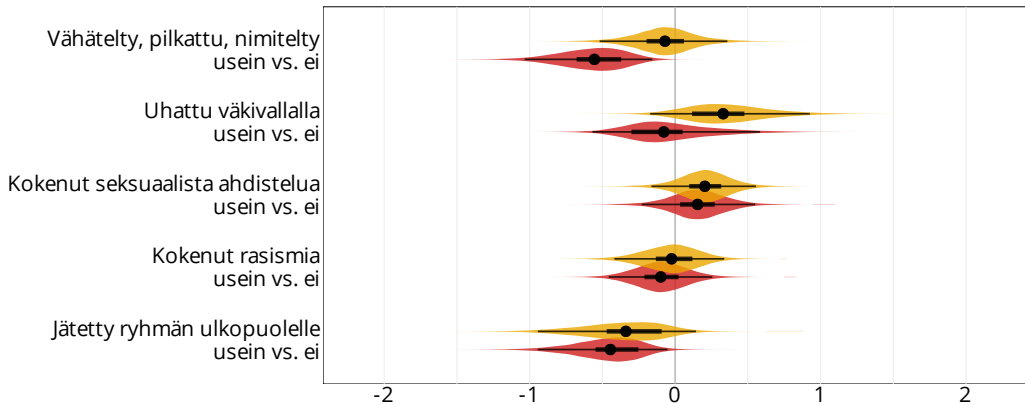
■ Elämäntyytyväisyys ■ Sometyytyväisyys

Kuvio 2. Malliryhmien 1–3 ilmiöiden yhteydet sometyytyväisyyteen ja elämäntyytyväisyyteen. Positiiviset luvut kertovat yhteydestä suurempaan elämäntyytyväisyyteen ja sometyytyväisyyteen. Luvut ovat vertailukelpoisia malliryhmien sisällä. Pisteet osoittavat posteriorijakauman mediaanin, paksut viivat 50 % ja ohuet viivat 95 % uskottavuusvälin sijainnin. Värikkäät tiheyskuvaajat esittävät yhteyksien todennäköisyysjakauman muodon.

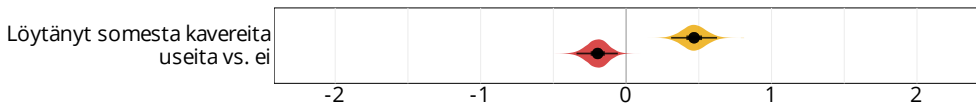
Malliryhmä 4: Läheisten myönteinen reagointi somesisältöihin

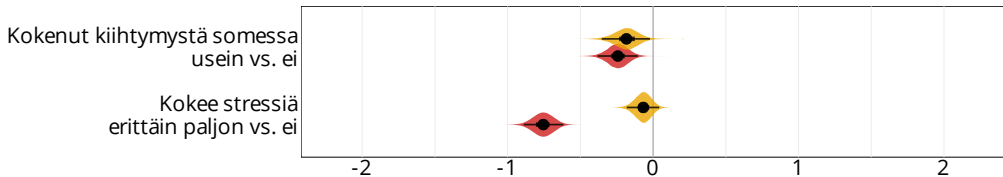
Malliryhmä 5: Kielteiset sosiaalisen median kokemukset

Malliryhmä 6: Kavereiden löytäminen sosiaalisesta mediasta

Malliryhmä 7: Sosiaalisessa mediassa koettu kiihtymys

■ Elämäntyytyväisyys ■ Sometyytyväisyys

Kuvio 3. Malliryhmien 4–7 ilmiöiden yhteydet sometyytyväisyyteen ja elämäntyytyväisyyteen. Positiiviset luvut kertovat yhteydestä suurempaan elämäntyytyväisyyteen ja sometyytyväisyyteen. Pisteet osoittavat posteriorijakauman mediaanin, paksut viivat 50 % ja ohuet viivat 95 % uskottavuusvälin sijainnin. Värikkäät tiheyskuvaajat esittävät yhteyksien todennäköisyysjakauman muodon.

Malliryhmä 3: Itsen esittämisen aitous sosiaalisessa mediassa

Vastaajat, jotka arvioivat sosiaalisen median kautta välittyvän kuvan omasta elämästään olevan todenmukainen, olivat sekä tyytyväisempiä omaan elämäänsä että arvioivat sosiaalisen median vaikutuksen omaan elämäänsä olevan myönteisempi verrattuna vastaajiin, joiden sosiaalisen median omakuva oli heidän oman arvionsa mukaan valheellinen (kuvio 2). Vaikutukset olivat suunnilleen samansuuruisia.

Malliryhmä 4: Läheisten myönteinen reagointi somesisältöihin

Läheisten myönteisellä reagoinnilla vastaajien somesisältöihin ei ollut uskottavuusrajakriteerin täyttävää yhteyttä vastaajien arvioon siitä, onko somen vaikutus heidän elämäänsä ollut kokonaisuudessaan myönteinen tai kielteinen (kuvio 3). Ystävien myönteisillä somereaktioilla ei ollut kriteerit täyttävää yhteyttä myöskään elämäntyytyväisyyteen. Sen sijaan perheenjäsenten myönteisillä reaktioilla oli yhteys korkeampaan elämäntyytyväisyyteen.

Malliryhmä 5: Kielteiset sosiaalisen median kokemukset

Viidestä kysytystä kielteisestä somekokemuksesta vain kahdella oli uskottavuusrajakriteerin täyttävä tilastollinen yhteys elämäntyytyväisyyteen, kun demografiset muuttujat oli vakioitu (kuvio 3). Nämä kielteiset somekokemukset olivat vähättelyn, pilkkaamisen ja nimittelyn kokeminen sekä sosiaalisessa mediassa tapahtuva ryhmän ulkopuolelle jätetyksi tuleminen. Kielteisillä somekokemuksilla ei ollut uskottavuusrajakriteerin täyttävää yhteyttä arvioon sosiaalisen median vaikutuksen myönteisyydestä omalle elämälle.

Malliryhmä 6: Kavereiden löytäminen sosiaalisesta mediasta

Mikäli vastaaja oli löytänyt kavereita somesta, oli hän todennäköisemmin vähemmän tyytyväinen elämäänsä. Kavereita löytäneet arvioivat kuitenkin somen vaikutuksen elämäänsä myönteisemmäksi kuin he, jotka eivät olleet löytäneet somesta kavereita (kuvio 3).

Malliryhmä 7: Sosiaalisessa mediassa koettu kiihtymys

Sosiaalisessa mediassa koetulla kiihtymyksellä vastausajankohtaa edeltäneen kuukauden aikana oli yhteys alhaisempaan some- ja elämäntyytyväisyyteen senkin jälkeen, kun yleiset stressikokemukset oli vakioitu (kuvio 3). Yleisillä stressikokemuksilla oli yhteys elämäntyytyväisyyteen, mutta ei some-tyytyväisyyteen.

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuloksistamme voidaan tehdä kolme laajaa johtopäätöstä:

- 1) Kansainvälisessä tutkimuksessa havaitut sosiaalisen median käytön määrän ja laadun yhteydet hyvinvointiin pätevät myös suomalaisten nuorten keskuudessa.
- 2) Nuorten käsitys sosiaalisen median käytön vaikutuksesta heidän omaan elämäänsä on usein myönteisempi kuin mitä käytön tilastollisesta yhteydestä elämäntyytyväisyyteen voisi olettaa.
- 3) Sosiaalisen median käytön korrelaatio nuorten yksilötason hyvinvoinnin kanssa liittyy arkisiin hyvinvointitekijöihin, jotka ovat läsnä nuorten elämässä myös sosiaalisen median ulkopuolella.

Sosiaalisen median käyttäminen on yhteydessä koettuun hyvinvointiin

Kokonaisuutena tulokset osoittavat, että tiettyjen somepalveluiden tiivis käyttö sekä haitalliset käyttötavat, kuten sosiaalinen vertailu tai val-

heellisen omakuvan esittäminen, ovat yhteydessä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen. Käyttäjä voi tästä huolimatta kuitenkin itse kokea sosiaalisen median käytön vaikutuksen elämäänsä myönteisenä. On havaittavissa, että sosiaaliset kontaktit, varsinkin perheenjäsenten kanssa, ovat yhteydessä korkeampaan elämäntyytyväisyyteen. Toisaalta myös kavereiden löytäminen somesta lisää kokemusta sosiaalisen median myönteisistä vaikutuksista, mutta tämä ei välttämättä näy korkeana elämäntyytyväisyytenä.

Tuloksia voidaan tulkita niin, että elämäänsä tyytymätön vastaaja voi kokea sosiaalisen median kautta saavansa parannusta elämäänsä, vaikka kokonaisuutena hän on yhä elämäänsä tyytymätön. Voidaan esimerkiksi ajatella, että jos yksinäinen nuori on tyytymätön elämäänsä, voi kavereiden löytäminen somesta lisätä sometyytyväisyyttä, muttei välttämättä tyytyväisyyttä elämään kokonaisuutena.

Tutkimuksemme mukaan muissa maissa havaitut yhteydet sosiaalisen median käytön ja koetun hyvinvoinnin välillä pätevät myös Suomessa asuvien nuorten keskuudessa. Tiettyjen sosiaalisten medioiden päivittäinen käyttö ja sosiaalisessa mediassa tapahtuva itsen vertailu toisiin, valheellisen omakuvan esittäminen, kiusatuksi tuleminen ja kiihtymyksen kokeminen ovat yhteydessä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen (vrt. O'Day & Heimberg 2021; Ahmed ym. 2024). Tuloksemme kertovat myös, että perheenjäseniltään myönteisiä reaktioita sosiaalisessa mediassa saavat nuoret ovat elämäänsä tyytyväisempiä kuin muut, mikä vahvistaa sosiaalisen median toimivan myös myönteisten vuorovaikutusten kanavana (vrt. Tammisalo ym. 2024). Täten kansainvälinen kirjallisuus näiden ilmiöiden ympärillä on relevanttia myös Suomessa ja vahvistaa kansainvälisen sosiaalisesta mediasta tehtävien tutkimusten tulosten sovelluskelpoisuutta täälläkin.

Erot havaitussa ja koetussa hyvinvoinnissa

Tässäkin tutkimuksessa nousee esille havainto, jonka mukaan nuorten oma kokemus sosiaalisen

median käytön hyvinvointivaikutuksista ei välttämättä ole samansuuntainen muiden hyvinvointimittareiden kanssa. Näissä tapauksissa on oltava erityisen varovainen, mikäli tahtoo tulkita sosiaalisen median käytön yhteyttä hyvinvointiin syyseuraussuhteena. Tunnistimme tutkimukssamme useita tällaisia tapauksia. Monien sosiaalisten medioiden (kuten TikTokin) päivittäinen käyttö oli yhteydessä sekä alhaisempaan elämäntyytyväisyyteen että korkeampaan sometyytyväisyyteen. Sama säännönmukaisuus koski myös kavereiden löytämistä sosiaalisesta mediasta. Lisäksi monien kysymysten (kuten perheen myönteisten some-reaktioiden) kohdalla oli niin, että sosiaalisen median käyttöä kuvaavalla muuttujalla oli yhteys vain joko elämäntyytyväisyyteen tai sometyytyväisyyteen, mutta ei molempiin, mitä voidaan myös pitää todistusaineistojen ristiriitaisuutena.

Kääntäen voidaan ajatella, että poikkileikkausaineistoon perustuva todistusaineisto somen hyvinvointivaikutuksista on vahvimmillaan tapauksissa, joissa nuorten oma kokemus sosiaalisen median vaikutuksesta heidän elämäänsä on linjassa sosiaalisen median käytön ja hyvinvointiyhteyksien kanssa. Tässä tutkimuksessa tunnistimme kolme tällaista ilmiötä. Ensinnäkin sosiaalisessa mediassa itseään muihin usein vertailevat nuoret olivat sekä tyytymättömämpiä elämäänsä että ajattelivat sosiaalisen median vaikuttaneen elämäänsä kielteisemmin. On tosin huomattava, että omaa elämäänsä somessa näkemiensä ihmisten elämään verrattuna parempana pitävillä yhteydet olivat puolestaan päinvastaiset. Toiseksi omasta elämästään sosiaalisessa mediassa mielestään todenmukaisen kuvan antaneet nuoret olivat elämäänsä tyytyväisempiä ja ajattelivat sosiaalisen median vaikuttaneen elämäänsä myönteisemmin kuin mielestään valheellisen kuvan elämästään antaneet nuoret. Kolmanneksi kiihtymystä sosiaalista mediaa käyttäessään usein tunteneet olivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä ja pitivät sosiaalisen median vaikutusta elämäänsä kielteisempänä kuin he, jotka eivät olleet kokeneet kiihtymystä.

Tämän perusteella voidaan todeta, että sosiaalisen median hyvinvointivaikutukset kytkeytyvät tuloksissamme vahvimmin siihen, vertailevatko

nuoret itseään toisiin, voivatko he olla sosiaalisessa mediassa autenttisia itsejään ja altistuvatko he usein kiihtymystä aiheuttaville, mahdollisesti stressaaville sisällöille. Mikäli nuori ei vertaile, voi olla oma itsensä eikä altistu kiihtymykselle, sosiaalinen media näyttää olevan hyvinvoinnin kannalta vähemmän haitallinen tai jopa myönteinen. Tulokset ovat linjassa aikaisempien tutkimusten kanssa (Shannon ym. 2022).

Sosiaalinen media ei ole muusta elämästä irrallinen alue

Tutkimuksemme keskeinen viesti on, että sosiaalisen median käytön yhteys nuorten yksilötason hyvinvointiin näyttää liittyvän arkisiin hyvinvointitekijöihin. Havaintojemme mukaan sosiaalinen media onkin pikemminkin fyysisen todellisuuden kanssa limittynyt tila kuin siitä erillinen virtuaalitodellisuus (Laine ym. 2023). Sosiaalisessa mediassa ovat läsnä samat hyvinvointiin liittyvät kysymykset kuin muutenkin elämässä: Saako nuori olla oma itsensä? Onko hänellä kiinteät perhesuhteet ja merkityksellisiä vertaissuhteita? Päätyykö nuori vertailemaan itseään muihin epäedullisella tavalla? Vastaukset näihin kysymyksiin antavat tietoa siitä, voiko nuori hyvin – sosiaalisessa mediassa ja muualla. Esimerkiksi kiusaamiselle ja ulossulkemiselle on löydetty verkosta uusia toteuttamisen muotoja, mutta kiusaaminen itsessään ei ole syntynyt sosiaalisessa mediassa. Somen on pelätty lisäävän yksinäisyyttä (Bonsaksen ym. 2023), mutta juuri maaseudulla asuvat ja erilaisiin vähemmistöihin kuuluvat ovat löytäneet sosiaalisesta mediasta eniten kavereita (ks. tilasto-osion alaluku Mihin ja miten somea käytetään?). Kavereita sosiaalisesta mediasta ovat siis löytäneet eniten nuoret, joille vertaisen seuran löytämisen voisi olettaa olevan muita vaikeampaa. Perheen myönteiset reaktiot nuorten somesisältöihin kielivät myönteisestä perhesuhteesta, mutta tämän suhteen rakentuminen tapahtuu enimmäkseen muualla kuin sosiaalisessa mediassa.

Tieteellinen keskustelu sosiaalisen median hyvinvointivaikutuksista kytkeytyy tiiviisti

poliittiseen keskusteluun siitä, miten sosiaalista mediaa tulisi säädellä. Koska kansallista lainsäädäntöä pidetään tehottomana tapana säädellä monikansallisia mediajättejä, on kotimainen keskustelu keskittynyt erityisesti lasten ja nuorten sosiaalisen median käytön rajoittamiseen. Tätä kirjoitettaessa tuorein nuorten sosiaalisen median käyttöä koskeva poliittinen rajoitustoimi on elokuussa 2025 voimaan astunut uusi perusopetuslaki, joka kieltää älylaitteiden käytön peruskoulujen oppitunneilla ja velvoittaa kouluja säätämään älylaitteiden käytöstä oppituntien ulkopuolella järjestyssäännöissään. Käytännössä rajoitukset kohdistuvat siis sosiaalisen median käytön lisäksi esimerkiksi pelaamiseen ja viihteeseen. Lakimuutokset myötä laaditut säännöt vaihtelevat kouluttain ja luokka-asteittain pienistä muutoksista puhelinten täyskieltoon.

Koulujen rajoitustoimissa on oppilaiden hyvinvoinnin lisäksi kyse opetuksen sujuvuudesta. Koska sosiaalisen median käytöllä on nuorten elämään sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia, on puhelinten käytön rajoittamista harkittaessa pysähdyttävä miettimään, ovatko saavutettavat hyödyt haittoja suuremmat ja ketkä tarkkaan ottaen ovat rajoitusten voittajat ja häviäjät. Kännykkäkieltojen ja rajoitusten ohella olisi tärkeää miettiä sitä, miten nuoria voitaisiin tukea sosiaalisen median ja muun informaatioteknologian käytössä tavalla, joka edistää heidän hyvinvointiaan sekä toteuttaa heidän oikeuttaan viestiä ja päästä informaation äärelle (Livingstone & Sylwander 2025). Tulostemme mukaan tällaisia keinoja voisivat olla esimerkiksi vanhempien läsnäolo joissakin samoissa sosiaalisissa medioissa lastensa kanssa ja kiinnostuksen osoittaminen heidän tuottamiinsa sisältöihin, nuorten opastaminen turvallisiin tapoihin tutustua uusiin ihmisiin verkossa sekä nuorten johdattaminen tapoihin käyttää sosiaalista mediaa ja muita sisältöjä niin, etteivät ne aiheuta kiihtymystä tai lisää sosiaalista vertailua.

TUTKIMUKSEN RAJOITTEET

Tutkimuksessamme on kolme keskeistä rajoitetta. Ensinnäkin tämä tutkimus, kuten valtaosa sosiaalisen median vaikutuksia koskevasta tutkimuksesta, on luonteeltaan korrelatiivista, eikä tilastollisia yhteyksiä ole mahdollista tulkita syy-seuraussuhteina ilman lisäoletusten tekemistä. Hyvä esimerkki on tulos, jonka mukaan useita kavereita sosiaalisesta mediasta löytäneet nuoret ovat elämäänsä vähemmän tyytyväisiä kuin muut. Tuskin on niin, että kavereiden saaminen vähentää hyvinvointia. Todennäköisesti sekä tyytymättömyys että kavereiden saaminen juuri sosiaalisesta mediasta ovat jollakin tavalla kytköksissä. Yksi mahdollinen mekanismi olisi, että yksinäiset ihmiset etsivät sosiaalisesta mediasta kavereita muita useammin (Marttila, Koivula & Räsänen 2021), mutta aineistostamme tätä ei ole mahdollista varmentaa.

Toinen rajoite liittyy muuttujiin. Monimutkaiset ilmiöt on operationalisoitu kohtuullisen yksinkertaisiksi kysymyksiksi. Hyvinvointia mitattiin kysymällä nuorten kokemusta omasta elämästään kokonaisuutena. Vaikka tämä on erittäin käytetty hyvinvoinnin mittari (Niemi ym. 2017), ei hyvinvoinnin käsite kuitenkaan pelkisty siihen. Hyvinvoinnista olisi voitu kysyä monipuolisemmin luodaten esimerkiksi vastaajien myönteisiä tai kielteisiä tunteita, mielenterveyttä tai laadullisempaa eudaimonista hyvinvointia. Samoin sosiaalisen median käyttöön liittyen kysyttiin käytön määrää eikä erilaisia käyttömuotoja (seuraaminen, sisällön tuottaminen, jakaminen).

Kolmas rajoite liittyy itseraportointiin, jota on pidetty sosiaalisen median hyvinvointitutkimuksen ongelmana, koska tällöin ei saada objektiivista tietoa hyvinvoinnista (Parry ym. 2022). Tässä tutkimuksessa halusimme tuoda esille nuorten omaa näkökulmaa, jolloin itseraportointi on myös tutkimuksen vahvuus ja välttämätöntä. Tutkimuksemme kertoo, millaiseksi vastaajat itse kokevat oman hyvinvointinsa ja miten he kokevat sosiaalisen median vaikuttaneen siihen.

LÄHTEET

- Ahmed, Oli & Walsh, Erin I. & Dawel, Amy & Alateeq, Khawlah & Espinoza Oyarce, Daniela Andrea & Cherbuin, Nicolas (2024) Social media use, mental health and sleep: A systematic review with meta-analyses. *Journal of Affective Disorders* 367, 701–712. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.08.193>
- Allcott, Hunt & Gentzkow, Matthew & Wittenbrink, Benjamin & Cisneros, Juan Carlos & Crespo-Tenorio, Adriana & Dimmery, Drew & Freelon, Deen & González-Bailón, Sandra & Guess, Andrew & Kim, Young Mie & Lazer, David & Malhotra, Neil & Moehler, Devra & Nair-Desai, Sameer & Nyhan, Brendan & Pan, Jennifer & Settle, Jaime & Thorson, Emily & Tromble, Rebekah & Rivera, Carlos Velasco & Wilkins, Arjun & Wojcieszak, Magdalena & Franco, Annie & de Jonge, Chad Kiewiet & Mason, Winter & Stroud, Natalie Jomini & Tucker, Joshua (2025) *The effect of deactivating Facebook and Instagram on users' emotional state*. Cambridge: National Bureau of Economic Research. <https://doi.org/10.3386/w33697>
- Andreassen, Cecilie Schou & Torsheim, Torbjørn & Brunborg, Geir Scott & Pallesen, Ståle (2012) Development of a Facebook addiction scale. *Psychological Reports* 110 (2), 501–517. <https://doi.org/10.2466/02.09.18.PR0.110.2.501-517>
- Becker, Linda & Kaltenecker, Helena C. & Nowak, Dennis & Rohleder, Nicolas & Weigl, Matthias (2023) Differences in stress system (re-)activity between single and dual- or multitasking in healthy adults: a systematic review and meta-analysis. *Health Psychology Review* 17 (1), 78–103. <https://doi.org/10.1080/17437199.2022.2071323>
- Bonsaksen, Tore & Ruffolo, Mary & Price, Daicia & Leung, Janni & Thygesen, Hilde & Lamph, Gary & Kabelenga, Isaac & Geirdal, Amy Østertun (2023) Associations between social media use and loneliness in a cross-national population: do motives for

- social media use matter? *Health Psychology and Behavioral Medicine* 11 (1), 2158089. <https://doi.org/10.1080/21642850.2022.2158089>
- Bürkner, Paul-Christian (2017) brms: An R Package for Bayesian Multilevel Models Using Stan. *Journal of Statistical Software* 80, 1–28. <https://doi.org/10.18637/jss.v080.i01>
- Bürkner, Paul-Christian & Vuorre, Matti (2019) Ordinal Regression Models in Psychology: A Tutorial. *Advances in Methods and Practices in Psychological Science* 2 (1), 77–101. <https://doi.org/10.1177/2515245918823199>
- Diener, Ed & Suh, Eunkook M. & Lucas, Richard E. & Smith, Heidi L. (1999) Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin* 125 (2), 276–302. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Edwards, Simon & Wang, Victoria (2018) There are two sides to every story: young people's perspectives of relationship issues on social media and adult responses. *Journal of Youth Studies* 21 (6), 717–732. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1418083>
- Forsell, Martta (2025) *Lasten ja nuorten mielenterveysperusteinen tutkimus ja hoito 2023: Perusterveydenhuolto tarjoaa mielen-terveyden tukea ja hoitoa yhä useammalle nuorelle*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025032521229>
- Glass, Gene V. (1977) Integrating findings: The meta-analysis of research. *Review of Research in Education* 5, 351. <https://doi.org/10.2307/1167179>
- Haidt, Jonathan (2024) *Ahdistunut sukupolvi. Kuinka älypuhelimeen perustuva lapsuus on aiheuttanut mielen-terveyden häiriöiden epidemian*. Helsinki: Terra Cognita.
- Happonen, Konsta & Kiilakoski, Tomi (2025) Tilasto-osio. Teoksessa Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.) *Nuoruuden kolme vuosikymmentä. Nuorisobarometri 2024*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & valtion nuorisoneuvosto & opetus- ja kulttuuriministeriö, 9–121.
- Helenius, Jenni & Kivimäki, Hanne (2023) *Kouluterveyskysely 2023 : Tytöistä yli kolman-nes ja pojista joka viides kokee terveydentilan-sa keskinkertaiseksi tai huonoksi*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230913124224>
- Hietajärvi, Lauri (2021) Ruutuajasta puhuminen tulisi lopettaa. Teoksessa Nanna Särkkä (toim.) *Ilmiökartta: digitaalisen median vaikutukset lapsiin, nuoriin ja ikäihmisiin*. Helsinki: Tiedeneuvonnan kehittämis-hanke SOFI, 36–41. https://acadsci.fi/wp-content/uploads/2023/06/Ilmiokartta_Digimedian-vaikutukset_koontiraportti_Sofi_2021.pdf (Viitattu 6.5.2025.)
- Karsay, Kathrin & Schmuck, Desirée & Matthes, Jörg & Stevic, Anja (2019) Longitudinal effects of excessive smartphone use on stress and loneliness: The moderating role of self-disclosure. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking* 22 (11), 706–713. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0255>
- Laine, Sofia & Tani, Sirpa & Kauppinen, Eila & Ahlstedt, Eliisa (2023) Hengailu korona-ajan kaupungeissa. Teoksessa Sofia Laine, Eila Kauppinen, Karla Malm, & Tommi Hoikkala (toim.) *Nuoruus korona-ajan kaupungeissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 123–143.
- Livingstone, Sonia & Sylwander, Kim R. (2025) There is no right age! The search for age-appropriate ways to support children's digital lives and rights. *Journal of Children and Media* 19 (1), 6–12. <https://doi.org/10.1080/17482798.2024.2435015>
- Marciano, Laura & Lin, Jeffrey & Sato, Taisuke & Saboor, Sundas & Viswanath, Kasisomayajula (2024) Does social media use make us happy? A meta-analysis on social media and positive well-being outcomes. *SSM - Mental Health* 6, 100331. <https://doi.org/10.1016/j.ssmmh.2024.100331>
- Martela, Frank (2022) Hyvinvoinnin mittaus edellyttää hyvinvoinnin teoriaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 87 (5-6), 565–572.

- https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145551/YP2205-6_Martela.pdf (Viitattu 24.10.2023.)
- Marttila, Eetu & Koivula, Aki & Räsänen, Pekka (2021) Does excessive social media use decrease subjective well-being? A longitudinal analysis of the relationship between problematic use, loneliness and life satisfaction. *Telematics and Informatics* 59, 101556. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101556>
- Meier, Adrian & Johnson, Benjamin K. (2022) Social comparison and envy on social media: A critical review. *Current Opinion in Psychology* 45, 101302. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101302>
- Murphy, Stephen Lee & Vanden Abeele, Mariek Magdalena Petra & Koster, Ernst H. W. & Lemahieu, Laura (2024) Causal manipulations of social media use: Key methodological considerations. *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/8uawk>
- Narayanan, Arvind (2023) Understanding social media recommendation algorithms. New York: Columbia University. <https://doi.org/10.7916/KHDK-M460>
- Niemi, Petteri & Rautiainen, Antti & Kanna-soja, Sirpa & Haapakoski, Kaisa & Pellinen, Jukka & Mäntysaari, Mikko (2017) Hyvinvoinnin teorian hyvinvoinnin edistämiseksi ja poliittisessa päätöksenteossa. *Hallinnon tutkimus* 36 (3), 166–181. <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98563> (Viitattu 6.5.2025.)
- O'Day, Emily B. & Heimberg, Richard G. (2021) Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports* 3, 100070. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2021.100070>
- Odgers, Candice L. (2024) The great rewiring: is social media really behind an epidemic of teenage mental illness? *Nature* 628, 29–30. <https://doi.org/10.1038/d41586-024-00902-2>
- Orben, Amy (2020) Teenagers, screens and social media: a narrative review of reviews and key studies. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 55 (4), 407–414. <https://doi.org/10.1007/s00127-019-01825-4>
- Orben, Amy & Przybylski, Andrew K. & Blakemore, Sarah-Jayne & Kievit, Rogier A. (2022) Windows of developmental sensitivity to social media. *Nature Communications* 13 (1), 1649. <https://doi.org/10.1038/s41467-022-29296-3>
- Parry, Douglas A. & Fisher, Jacob T. & Mieczkowski, Hannah & Sewall, Craig J. R. & Davidson, Brittany I. (2022) Social media and well-being: A methodological perspective. *Current Opinion in Psychology* 45, 101285. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2021.11.005>
- Paulsen, Roland (2024) How we feel. Teoksessa *Why We Worry*. Lontoo: Routledge, 17–36. <https://doi.org/10.4324/9781003514930-3>
- Pereira, Vitor H. & Campos, Isabel & Sousa, Nuno (2017) The role of autonomic nervous system in susceptibility and resilience to stress. *Current Opinion in Behavioral Sciences* 14, 102–107. <https://doi.org/10.1016/j.cobeha.2017.01.003>
- Rahali, Miriam & Kidron, Beban & Livingstone, Sonia (2024) *Smartphone policies in schools: What does the evidence say?* Lontoo: Digital Futures for Children centre & LSE & 5Rights Foundation. https://eprints.lse.ac.uk/125554/1/Smartphone_policies_in_schools_Rahali_et_al_2024_002_.pdf (Viitattu 2.5.2025.)
- R Core Team (2024) *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Wien: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/> (Viitattu 30.9.2025.)
- Rushton, Cynda Hylton & Thompson, Lindsay (2020) Moral outrage: Promise or peril? *Nursing outlook* 68 (5), 536–538. <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2020.07.006>
- Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2001) On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology* 52, 141–166. <https://doi.org/10.1146/annurev.>

- psych.52.1.141
- Ryan, William S. & Ryan, Richard M. (2019) Toward a social psychology of authenticity: Exploring within-person variation in autonomy, congruence, and genuineness using self-determination theory. *Review of General Psychology* 23 (1), 99–112. <https://doi.org/10.1037/gpr0000162>
- Sawilowsky, S. (2009) New effect size rules of thumb. *Journal of Modern Applied Statistical Methods* 8 (2), 597–599. <https://doi.org/10.22237/JMASM/1257035100>
- Setty, Emily (2024) Risks and opportunities of digitally mediated interactions: young people's meanings and experiences. *Journal of Youth Studies* 27 (8), 1188–1206. <https://doi.org/10.1080/13676261.2023.2211929>
- Shannon, Holly & Bush, Katie & Villeneuve, Paul J. & Hellemans, Kim Gc & Guimond, Synthia (2022) Problematic social media use in adolescents and young adults: Systematic review and meta-analysis. *JMIR Mental Health* 9 (4). <https://doi.org/10.2196/33450>
- Stan Development Team (2023) Stan Modeling Language User's Guide and Reference Manual. <https://mc-stan.org> (Viitattu 30.9.2025.)
- Stanković, Biljana & Armila, Päivi (2025) Sirja ja Lena: kaksi erilaista digitoimijaa. Teoksessa Sari Tuuva-Hongisto & Kristiina Korjonen-Kuusipuro (toim.) *Digitaalinen nuoruus ja kasvavat erot*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 67–80.
- Tammisalo, Kristiina & Danielsbacka, Mirkka & Tanskanen, Antti O. & Arpino, Bruno (2024) Social media contact with family members and happiness in younger and older adults. *Computers in Human Behavior* 153, 108103. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.108103>
- Timeo, Susanna & Riva, Paolo & Paladino, Maria Paola (2020) Being liked or not being liked: A study on social-media exclusion in a preadolescent population. *Journal of Adolescence* 80 (1), 173–181. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.02.010>
- Uski, Suvi (2024) *Mitä some tekee meille?* Helsinki: Tammi.
- Valenzuela, Sebastián & Piña, Martina & Ramírez, Josefina (2017) Behavioral Effects of Framing on Social Media Users: How Conflict, Economic, Human Interest, and Morality Frames Drive News Sharing. *The Journal of Communication* 67 (5), 803–826. <https://doi.org/10.1111/jcom.12325>
- Valkenburg, Patti M. & Peter, Jochen (2013) The Differential Susceptibility to Media Effects Model. *The Journal of Communication* 63 (2), 221–243. <https://doi.org/10.1111/jcom.12024>
- Vehtari, Aki & Gelman, Andrew & Simpson, Daniel & Carpenter, Bob & Bürkner, Paul-Christian (2021) Rank-Normalization, Folding, and Localization: An Improved $\hat{R}$ for Assessing Convergence of MCMC (with Discussion). *Bayesian Analysis* 16 (2), 667–718. <https://doi.org/10.1214/20-BA1221>
- Verduyn, Philippe & Ybarra, Oscar & Résibois, Maxime & Jonides, John & Kross, Ethan (2017) Do social network sites enhance or undermine subjective well-being? A critical review: Do social network sites enhance or undermine subjective well-being? *Social Issues and Policy Review* 11 (1), 274–302. <https://doi.org/10.1111/sipr.12033>
- West, Monique & Rice, Simon & Vella-Brodick, Dianne (2023) Mid-Adolescents' Social Media Use: Supporting and Suppressing Autonomy. *Journal of Adolescent Research*, 40 (2), 448–482. <https://doi.org/10.1177/07435584231168402>
- West, Monique & Rice, Simon & Vella-Brodick, Dianne (2024) Adolescent social media use through a self-determination theory lens: A systematic scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 21 (7), 862. <https://doi.org/10.3390/ijerph21070862>

KIRJOITTAJAT

Sinikka Aapola-Kari, VTT, dosentti, asiamies, Alli Paasikiven Säätiö

Päivi Armila, YTT, dosentti, tutkimusjohtaja, Itä-Suomen yliopisto

Venla Bernelius, FT, dosentti, erityisasiantuntija, opetus- ja kulttuuriministeriö

Konsta Happonen, FT, tilastotutkija, Nuorisotutkimusseura

Antti Kivijärvi, YTT, erikoistutkija, Nuorisotutkimusseura

Sonja Kosunen, FT, dosentti, professori, Itä-Suomen yliopisto

Janne Matikainen, VTT, dosentti, yliopistonlehtori, Helsingin yliopisto

Annaliina Pahkala, FM, tutkimusavustaja ja väitöskirjatutkija, Nuorisotutkimusseura ja Helsingin yliopisto

Elina Westinen, FT, dosentti, akatemiatutkija, Nuorisotutkimusseura

ANTTI KIVIJÄRVI & KONSTA HAPPONEN (TOIM.)

KESÄ JA KÄNNYKÄT. LASTEN JA NUORTEN VAPAA-AIKATUTKIMUS 2024

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen kohteena ovat Manner-Suomessa asuvat 10–29-vuotiaat henkilöt, jotka ovat vastanneet strukturoituun verkkolomakkeeseen (n=1419). Tiedonkeruu toteutettiin elo–lokakuussa 2024. Keskeisimmät tutkimusteemat olivat harrastaminen, nuorisokulttuurit, kesänvietto ja sosiaalisen median käyttö.

Tutkimustulosten mukaan käytännössä kaikilla lapsilla ja nuorilla on jokin harrastus. Omaehtoinen harrastaminen on ohjattua harrastamista tyypillisempää. Lisäksi sekä ohjattu liikunta- että ohjattu taide- tai kulttuuriharrastaminen vähenevät voimakkaasti nuoruusvuosien aikana. Kaikkinensa liikuntaa harrastetaan enemmän ja intensiivisemmin kuin taidetta tai kulttuuria. Ohjattu harrastaminen on tyypillisempää niille, joiden vanhemmat ovat korkeakoulutettuja ja jotka kokevat taloudellisen tilanteensa hyväksi.

Harrastamisen ohella Vapaa-aikatutkimusten pitkäaikainen teema on ollut nuorten järjestökiinnittyneisyys. Vuosikymmenten aikana järjestökiinnittyneisyyden määrässä voi havaita ainoastaan pieniä muutoksia. Karkeasti ottaen noin puolet nuorista on joko jonkin järjestön jäseniä tai mukana jonkin järjestön toiminnassa. Kuten harrastaminen myös järjestökiinnittyneisyys on tyypillisempää kyselyn nuorimmille vastaajille, ja useimmin kiinnitytään liikunta- ja harrastusjärjestöihin. Harrastamisen tapaan järjestöihin kiinnittyvät todennäköisimmin turvatuissa sosioekonomisissa asemissa olevat nuoret.

Nuorisokulttuureja on tutkittu aiemmin varsin vähän määrällisesti. Kysimme nuorilta siitä, minkälaisista nuorisokulttuureista tai ryhmistä he ovat kiinnostuneita. Tyypillisimmät kiinnostuksen kohteet liittyivät rap-musiikkiin ja hiphop-kulttuuriin sekä metallimusiikkiin.

Edelliset kiinnostivat enemmän nuorimpia kyselyvastaajia ja jälkimmäinen vanhimpia ikäluokkia. Lisäksi esimerkiksi japanilaiset tai korealaiset nuorisokulttuurit sekä hevostallit olivat pienehköjen mutta varsin vahvaa kiinnostusta osoittaneiden nuorten ryhmien suosiossa. Kiinnostuneisuus yhtä nuorisokulttuuria tai ryhmää kohtaan ei useinkaan sulje muita kiinnostuksia pois. Nuorisokulttuuriset kiinnittymiset näyttävät perustuvan paljolti yksilöllisiin mieltymyksiin yhteiskunnallisten asemien sijaan.

Lasten ja nuorten kesänviettoa on tähän mennessä tutkittu niukasti. Tästä syystä tämän tutkimuksen tarkoitus oli tuottaa aihepiiriä koskevaa perustietoa. Tulosten mukaan kesä on valtaosalle nuorista omaehtoisen tekemisen ja rentoutumisen aikaa. Ohjattu harrastaminen vähenee liikunnan ja sosiaalisen kanssakäymisen kuitenkin lisääntyessä. Toisaalta monille nuorille aikuisille kesä tarkoittaa työntekoa. Kesänvieton tutkimuksen kautta on mahdollista analysoida suomalaisen yhteiskunnan eriarvoisuuksia. Heikoissa sosioekonomisissa asemissa olevilla, muunkielisillä ja vähemmistöihin identifioituvilla kesä sisälsi muita vähemmän matkustamista, mökkeilyä, harrastamista ja erilaisia arjesta poikkeavia elämyksiä. Lisäksi kesätöiden saaminen oli epätodennäköisempää erityisesti muunkielisillä.

Sosiaalisen median sovellukset ovat osa lasten ja nuorten arkea limittyen muiden elämämpiirien kanssa. Kasvokkaisen elämän tapaan myös sosiaalisen median maailmat ovat jossain määrin sukupuolittuneita. Osa etenkin kuvapohjaisista alustoista on erityisesti tyttöjen ja nuorten naisten suosiossa, kun taas toisia alustoja käyttävät todennäköisemmin pojat ja nuoret miehet. Sosiaalisen median ja älypuhelimien käyttöä tarkastellaan tyypillisesti huolten ja haittavaikutusten

näkökulmasta. Tämän tutkimuksen aineistojen mukaan älypuhelimilla ja somella on haittojen ohella myös monia myönteisiä vaikutuksia. Nuoret arvioivat sosiaalisen median vaikutukset omaan elämäänsä keskimäärin neutraaleiksi. Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla oli oma

älypuhelin. Älypuhelisten kouluikäiseen käyttöön kohdistuviin rajoituksiin nuoret suhtautuvat varsin ymmärtävästi. Toisaalta varsinkin peruskouluikäiset toivovat rajoitusten kohdistuvan häiritsevään käyttöön kokonaisvaltaisten kieltojen sijasta.

SAMMANDRAG

ANTTI KIVIJÄRVI & KONSTA HAPPONEN (RED.) SOMMAR OCH MOBILER. UNDERSÖKNING OM BARNS OCH UNGDOMARS FRITID 2024

Undersökningen handlade om barns och ungas fritid, närmare bestämt personer i åldern 10–29 år bosatta på det finländska fastlandet som har svarat på en strukturerad webblänk (n=1419). Data samlades in mellan augusti och oktober 2024. De viktigaste forskningsteman var hobbyer, ungdomskulturer, sommarlov och användning av sociala medier.

Enligt forskningsresultaten har i praktiken alla barn och unga någon slags hobby. Hobbyverksamhet på eget initiativ är vanligare än ledd hobbyverksamhet. Dessutom minskar såväl ledd idrottsverksamhet som ledda konst- eller kulturhobbyer kraftigt under ungdomsåren. Överlag utövas idrott mer och intensivare än konst eller kultur. Handledd hobbyverksamhet är vanligare bland barn och unga vars föräldrar är högskoleutbildade och som upplever att deras ekonomiska situation är bra.

Utöver hobbyverksamhet har ett långvarigt tema för Undersökningarna om ungdomars fritid varit de ungas organisationsintresse. Under årtiondena kan endast små förändringar observeras i ungdomarnas engagemang och intresse för organisationer. Grovt sett är cirka hälften av de unga antingen medlemmar i någon organisation eller deltar i någon organisations verksamhet. Liksom beträffande hobbyverksamhet är även engagemang i organisationer vanligare bland de yngsta respondenterna, och oftast är de engagerade i idrotts- och hobbyorganisationer. I likhet med hobbyverksamhet är det mer sannolikt att unga i stadig socioekonomisk situation engagerar sig i organisationer.

Kvantitativa undersökningar av ungdomskulturer har gjorts i tämligen liten utsträckning tidigare. Vi frågade de unga vilka ungdomskulturer eller grupper de är intresserade av. De vanligaste

svaren var grupper och kulturer i anslutning till rapmusik och hiphopkulturen samt metalmusik. De föregående intresserade de yngsta respondenterna och den senare de äldsta åldersklasserna mer. Dessutom var till exempel japanska eller koreanska ungdomskulturer samt hästar och stall populära bland mindre grupper som däremot uppvisade ett mycket starkt intresse. Intresse för en ungdomskultur eller grupp utesluter sällan andra intressen. Ungdomskulturella engagemang och intressen verkar till stor del grunda sig på individuella preferenser i stället för samhällspositioner.

Hur barn och unga tillbringar sitt sommarlov har hittills undersökts i mycket liten utsträckning. Därför var syftet med denna undersökning att producera grundläggande information om ämnet. Enligt resultaten är sommaren en tid att göra saker och koppla av på egen hand för de flesta unga. Den handledda hobbyverksamheten minskar dock i takt med att idrott och socialt umgänge ökar. Å andra sidan innebär sommaren arbete för många unga vuxna. Genom att undersöka hur barn och unga tillbringar sin sommar är det möjligt att analysera ojämlikheterna i det finländska samhället. Bland personer i sämre socioekonomisk situation, personer med andra språk som modersmål och personer som identifierar sig med minoriteter innehöll sommaren färre resor, stugliv, hobbyer och olika upplevelser som avvek från vardagen. Dessutom var det mer osannolikt att få sommarjobb särskilt för personer med andra språk som modersmål.

Sociala medieappar är en del av barns och ungas vardag och överlappar med andra livsmiljöer. Liksom livet ansikte mot ansikte är också de sociala mediernas världar i viss mån könsbundna. Vissa i synnerhet bildbaserade plattformar är

särskilt populära bland flickor och unga kvinnor, medan andra plattformar mer sannolikt används av pojkar och unga män. Användningen av sociala medier och smarttelefoner granskas vanligtvis med tanke på bekymmer och skadeverkningar. Enligt materialet i denna undersökning har smarttelefoner och sociala medier förutom skadeverkningar även många positiva effekter. De unga

bedömer att de sociala medierna i genomsnitt har en neutral inverkan på deras eget liv. Nästan alla som svarade på enkäten hade en egen smarttelefon. De unga har en mycket förstående inställning till begränsningarna i användningen av smarttelefoner i skolan. Däremot önskar i synnerhet barn i grundskoleåldern att begränsningarna riktas mot störande användning i stället för ett totalförbud.

ABSTRACT

ANTTI KIVIJÄRVI & KONSTA HAPPONEN (EDS.)

SUMMER AND CELL PHONES. CHILDREN AND YOUTH LEISURE SURVEY 2024

The Children and Youth Leisure Survey focuses on people aged 10–29 in Mainland Finland who responded to the structured online questionnaire (n=1419). The data collection was implemented between August and October 2024. The main themes of the study were engagement in hobbies, youth cultures, how children and young people spend their summer and social media use.

According to the results of the study, practically all children and young people have a hobby. Engagement in non-structured hobbies is more typical than participation in guided or structured hobbies. There was a strong decline in engagement in both structured physical activities and structured arts and culture activities during adolescence. All in all, children and young people engage in physical activities more and with greater intensity than in arts or culture. Engagement in structured hobbies is more typical among those whose parents have a higher education degree and who find their financial situation good.

In addition to engagement in hobbies, young people's engagement in civil society organisations has been a long-term theme in the Leisure Survey. Over the decades, only small changes can be observed in the level of engagement in civil society organisations. Roughly about one half of young people are either members of an organisation or participate in the activities of an organisation. Like engagement in hobbies, engagement in civil society organisations is also more typical among the youngest respondents of the survey, and they most commonly engage in physical activity and hobby organisations. Like in hobbies, young people who engage in civil society organisations are more likely to be in a secure socio-economic position.

There has previously been fairly little quantitative research on youth cultures. We asked

young people what kind of youth cultures or groups they were interested in. The most typical topics of interest were related to rap music, hip hop culture and heavy metal music. The youngest respondents were more interested in the first two, and older age groups in the last one. In addition, Japanese or Korean youth cultures as well as horse stables were popular among fairly small groups of young people who nevertheless showed a relatively strong interest. However, interest in one youth culture or group often does not exclude other topics of interest. Engagement in youth cultures seems to be largely based on individual preferences and gender rather than other social statuses.

So far, little research has been conducted on how children and young people spend their summers. The purpose of this study was therefore to provide basic knowledge on this theme. According to the results, summer is a time for independent activities and relaxing for most young people. Engagement in structured hobbies declines, while physical activities and social interaction increase. On the other hand, summers mean work for many young adults. Overall, studying the ways of spending summer is an opportunity to analyse the inequalities in Finnish society. For those in weaker socio-economic positions, speaking a foreign language or identifying with minorities, summer involved less travelling, spending time at a summer house, engagement in hobbies and experiences different from normal daily life than for others. In addition, those speaking a foreign language were less likely to find a summer job.

Social media applications are part of daily life of children and young people and intertwine with other areas of life. Like face-to-face life, social media worlds are also somewhat gendered.

Especially some of the image-based platforms are popular particularly among girls and young women, while other platforms are more likely to be used by boys and young men. The use of social media and smartphones is often examined from the point of view of concerns and harmful effects. According to the data of this study, smartphones and social media do not have only harmful effects, but also positive ones. Young people rated the

impact of social media on their life on average neutral. Almost all those who responded to the survey had a smartphone of their own. Young people's attitude to the ban of smartphone use during school was relatively understanding. On the other hand, especially those of comprehensive school age hoped that the restrictions would focus on disturbing use instead of total bans.

KESÄ JA KÄNNYKÄT

Kuinka paljon ja mitä nuoret harrastavat? Minkälaiset nuorisokulttuurit heitä kiinnostavat? Minkälaisia kokemuksia nuorilla on kesänvietosta? Entä mitä he ajattelevat sosiaalisesta mediasta ja hyvinvoinnista?

Muiden muassa näihin kysymyksiin haetaan vastauksia vuoden 2024 Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa. Tutkimus perustuu 10–29-vuotiailta nuorilta kerättyyn valtakunnalliseen kyselyaineistoon. Teoksessa vapaa-aikaa käsitellään monipuolisesti historiallisten kehityskulkujen, teoreettisten jäsenysten, nuorisopolitiikan ja ajankohtaisten yhteiskunnallisten keskustelujen näkökulmista.

Harrastamiseen ja vapaa-ajan ajankäyttöön liittyvien teemojen lisäksi teoksessa syvennyttään erityisesti nuorten kesänviettoon ja mobiiliteknologiaa koskeviin näkemyksiin. Vapaa-aikatutkimus tarjoaa ensimmäistä kertaa kattavan perustietopaketin nuorten kesänvietosta sekä antaa lukijalleen eväitä käsitellä kännyköiden ja sosiaalisen median maailmoja nuorten näkökulmista.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
VALTION NUORISONEUVOSTO
NUORISOTUTKIMUSSEURA